

Angelis R. de

(Lyon, 1633) : De Angelis publice
anglate l'Historie Sacree et Cet
melior

ff. un u, ff. 156 ff. un u
un grec ff.

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

3

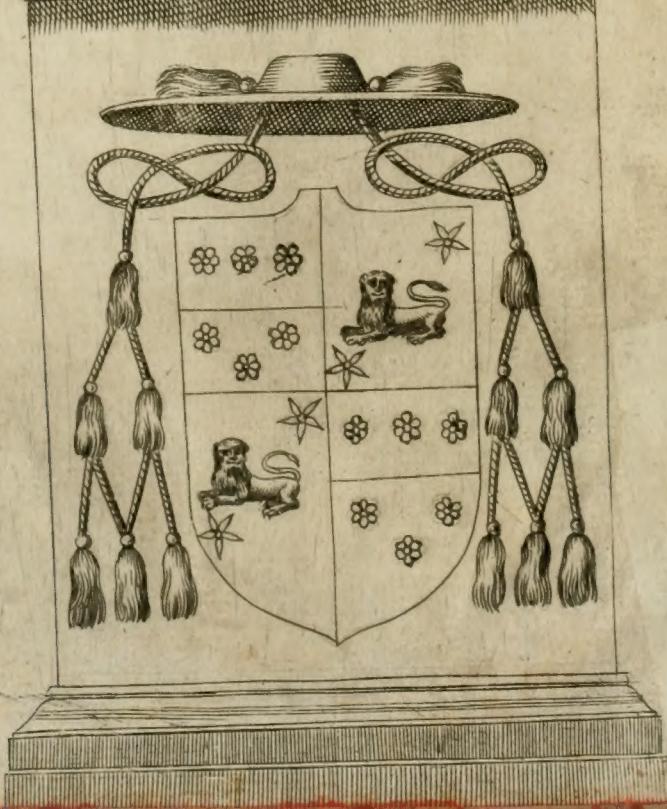
TRINITY APOSTOLIC CHURCH
DESCRIPTION
VATICANÆ
BASILICAE.
VETERIS, ET NOVAE.

PRINCEPS APOSTOLORVM.

Venient ad te curui filij eorum,
qui humiliauerunt te, et adora-
bunt vestigia pedū tuorū omnes.

Gens enim et Regnum, quod
non seruierit tibi, peribit.
IIaiae LX.

Sanctus Sylvestr
eadem Magnifico
apparatu consecrauit

Julius II.
Pont Max
ob ruinam
impudentem
Basilicam ex
parte demo
litus in for
mā Templi cedi
ficare ecepit

Constantinus Christi
anis. Principem hanc
Basilicam fundauit &
splendide ornauit

Carolus Christianus I^{us}
Francog Rex Ecc^z Rōm^e
assertor et suo merito
Romanorum Imperator

Greg. XIII
Pont. Max.
Sacellum Gre
gorianum
splendido
opere stru
xit ornauit ac
dotauit

Sixtus V.
Pont Max
ereclo iā
oūm admi
ratione Tem
plo t^hohum
impositu

Paulus V.
Pont Max
reliquum Ba
silice deira
cta uetustate
a fundamento
extruxit et
Pontificia li
beralitate per
fecit

BASILICÆ VETERIS VATICANAЕ

Descriptio

AVCTORE ROMANO
eiusdem Basilice Canonico

Cum notis Abbatis

PAVLI DE ANGELIS
Qibus accedit descriptio breuis
NOVI TEMPLI VATICANI
Ne non utriusque Ichnographia.

ROMAE Typis Bernardini
Tani. 1646.

Superiorum permisso

INSTITUTUS PRINCIPIS ABDI ST PAVLVS V BVRGHESIVS ROMANVS PONT MAX AD M D C X V I

DOCTOR
GENTIVM

PRINCEPS
APOSTO
RVM

АКЦІЙНА
ГІРЛІ

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO
P A T R I E T D. N.

INNOCENTIO X.
PONT. OPT. MAX.

ABBAS PAVLV S DE ANGELIS
SEMPITERNAM FELICITATEM.

AMDVDVM mihi in animo
fuit Beatissime Pater ; vt exi-
miam meæ benevolentiaæ si-
gnificationem in Principem
Apostolorum ostenderem; in-
timam , atque extimam magnifici , pulcher-
rimique Templi faciem eidem dicati , Libe-
rianæ Basilicæ non absimilis , à me ad viuum
expressi , describere . Hoc à Magno olim
Constantino Basilicæ in morem inchoatum ,
à varijs postmodum , summisque Pontifici-
bus audum , ad extremum à Paulo Quinto

absolutum, perfectumque fuit. At dum talia
mecum ipse perpenderem, à quodam eiusdem
Templi, id temporis Basilicæ, Canonico facta
^{* Cœlestinus III.} descriptio, dum Eugenius III. Romanam se-
dem obtineret, peruenit ad me; qua non so-
lum illius æui Basilicæ status, verùm etiam
SS. Pontificum sepulchra, necnon memoriarum,
beneficiariorum, ac regesta, tum in Oratorijs, Sa-
cellis, atque Altaribus extruendis, tum etiam
in magnifico vestium apparatu, auri, argen-
tique amplissimis ornamentis, atque ad eius-
dem Basilicæ usum rebus necessarijs suppeditan-
tandis, ritibusque solemnibus exequendis,
ponuntur ob oculos. Proinde a mea pristina
sententia descivi, atque operæ precium me
facturum existimaui, si aliquid adderem,
quod ab Auctoris incuria prætermissum fuit,
vnâ cum veteri, recentique archetypo. Quo-
niam verò (vt superius diximus) de Basilica
egimus Vaticana, in pulcherrimâ Templi for-
mam artificio nobiliori redacta; Regum, Dy-
nastarum, Imperatorum, Regnorum, Prouin-
ciarum, aliarumque Vrbium, ac ditionum
munera diligenter, accurateque descripsi:
quarum aliqua iura, ac diplomata à Præde-
cessoribus tuis concessa, Beatissime Pater, Ha-
drianæ molis asseruantur in arce, dum supre-
mam, atque amplissimam Pontificiæ maie-
statis

statis dignitatem tenerent , quam tu Diuini
Spiritus nutu , summoque totius Christianæ
Reipublicæ plausu, atque emolumento, Bea-
tissime Pater , nunc obtines . Cuinam igitur ,
quàm Tibi proborum omnium , atque Apo-
stolicæ Sedis propugnatori fortissimo , opus
hoc dicarem libentiùs , ne in obtreftatorum ,
ac procacium inuidiam adducerer ? Tuæ pa-
trocinium Maiestatis venerabundus , atque
ad genua prouolutus imploro , B.P. vt inno-
centissima duce Columba , atque aura Ponti-
ficiæ benignitatis aspirante , feliciter in portum
appellam . Romæ pridie Kalend. Februar.
anno Salutis M. DC. XLVI.

IN secundo Pontificatus anno S.D.N. INNO-
CENTIVS X. Pont. Max. interiorem par-
tem admirabilis Templi Vaticani , quam fel. rec.
Paulus V. à fundamentis opere magnificentissi-
mo extruxerat , ornare cœpit , non minori magnifi-
centia splendide varijs lapidibus pretiosis artifi-
ciosè commissis ; illiusque molitur perfectionem ;
opus tanto Pontifice dignum , à plerisque cogita-
tum , sed INNOCENTIO X. Deo volente ser-
uatum .

Eodemque tempore Lateranensem Basilicam ,
non solùm vtraque naui ruinosam à fundamentis ;
sed etiam maiorem illarum magno cum splendo-
re , & in meliorem formam perducere , atque or-
nare cœpit , præclaro ad futurum anni quinquage-
simi Iubilæum celebrandum apparatu , voto totius
Vrbis , imò & Orbis diuturno respondens , quod
felix faustumque sit .

IVISU Reuerendissimi P. Fr. Michaelis Mazarini Sacri Apostoli-
ci Palatij Magistri, Opus vidi, quod inscribitur, [Breuis De-
scriptio Sacrosanctæ Vaticanæ Basilicæ, Authore Romano eius-
dem Basilicæ ante annos ferè quingentos Canonico, &c. Cui ac-
cesserunt nonnullæ adnotationes ad supplendas res ab eodem
prætermisas, Abbatis Pauli de Angelis.] Nihilque in eo Ortho-
doxæ fidei contrarium reperi; imò dignum ut publici iuris fiat,
censeo. Romæ in Hospitio Coenobij sanctorum Vincentij &
Anastasij ad aquas Saluias, Kal. Februarij anno 1644.

D. Ferdinandus Vghellus Abbas SS. Vincentij & Anastasij ad Aquas Saluias, Ordinis Cisterciensis.

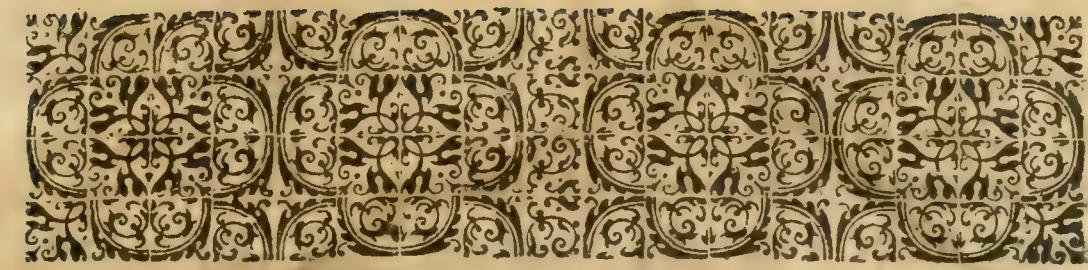

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Magistro Sacri Palatij Apostolici.

A. Episc. Comacl. Vicesgerens.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Serronus Magister & Socius Reuerendiss. P. Fr. Michaelis
Mazarini Sacri Palatij Apost. Magistri, Ord. Prædicatorum.

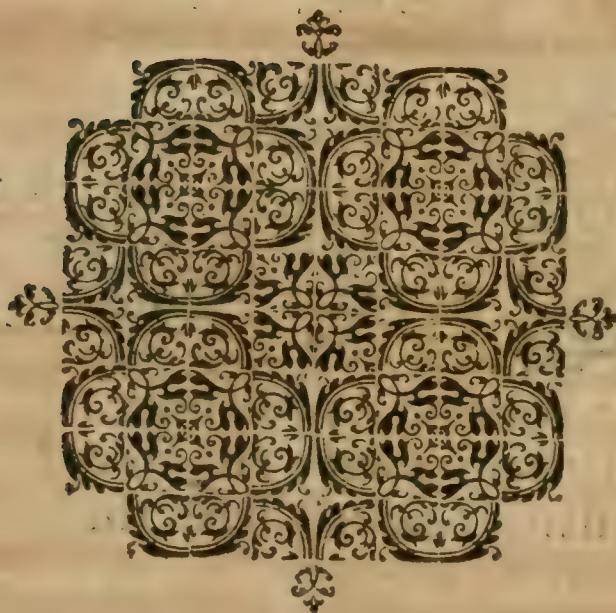

LECTORI PIO ET BENIGNO.

Eadem animi lacritate, atque fiducia, qua præteritis annis descripsimus Sacrosanctam Basilicam Sanctæ Mariæ ad Præsepe, alias Sanctæ Mariæ Maioris, semper in animo nostro desiderium habuimus nonnulla de Principis Apostolorum beati Petri in Vaticano Basilica tradere: non ut alij quidam, qui sine ullo ordine de eadem Basilica beati Petri locuti sunt, sed & rerum & temporum ordine diligenter seruato, & veritatis fidem sanctissimè custodita. Quapropter nullum in hac narratione verbum inseram, quod non, vel ab approbatis, veteribusque scriptoribus acceperim; vel ex manuscriptis fide dignis, vel denique ex antiquis marmoribus non descripserim. Et sane in magnis, Dei beneficijs numeraui, quod hac de re cogitans, Messanæ in descriptionem huius Basilicæ vetustissimam inciderim, Eugenij Tertij Pontificis tempore editam, Romano eiusdem Basilicæ Canonico, authore: quam mihi Antonius Amicus Regius historiographus commodauit. Eam nos sequuti; quæ ille tanto ante descripsit, nunc tandem in lucem edere decreuimus, diligentiore rerum ad eandem

dem Basilicam pertinentium collectione illi libenter
relicta, quem in eam curam iam diu incumbere in
hac Vrbe pro certo comperimus. Ordo porro rerum
ab antiquo illo Canonicō traditarum hic est, quem
nunc subijcimur. Tu interim vale & Deum mihi
propitium, quod ego pro te inuicem facio, precare.

ADhuc autem est quod te moneam (Lector prudentissime) Authorem hunc nostrum, quicunque ille sit, ante tempora Gregorij XI. & Pij V. qui liti de Primatu, & præcellentia Ecclesiæ Lateranensis, & D. Petri inter utriusque Ecclesiæ Canonicos graui-
ter, ac summo studio per plures annos suscepitæ finem posuerunt,
& silentium sub poenis grauissimis indixerunt, Ecclesiæ cuius ipse
erat Canonicus, fauere nonnihil capite tertio, & alibi de præroga-
tiua, & Primatu Ecclesiæ D. Petri asseruisse: Ea ipse, ne textus au-
thoris mutilus in manus hominum veniret, nefas esse duxi omitte-
re, quæ lite iam à dictis Summis Pontificibus composita nullum
præiudicium afferunt, vnde nec ego præiudicare constitui Eccle-
siæ Lateranensi.

Neque alia ratione ea me edidisse fateor, obtestorque. Gaudeant
singuli suis prærogatiuis, & priuilegijs: ipse nihil additum, vel de-
tractum alicui hoc meo Romano volo.

INDEX

INDEX CAPITVM

SIVE TITVLORVM.

1	A Quo Apostolorum Petri & Pauli Corpora de Catacum- bis leuata sint, & vbi sepulta.	fol. 1
2	De Remissione Dedicationis huius Basilicæ.	5
3	Quòd in beati Petri Basilica tantum vigilantur Pallia, quæ Do- minus Papa mittit Archiepiscopis.	5
4	De excellentia huius sacrosanctæ Basilicæ.	8
5	De sacris Corporibus, quæ in hac beati Petri Basilica requie- scunt, & quibusdam Altaribus Sanctorum.	13
6	De Oratorio beatæ Mariæ, quod est in Choro Canonico- rum.	15
7	Vbi requiescant Dominus Gregorius, & Eugenius Tertij Papæ.	16
8	De Actibus Domni Eugenij Tertij Papæ felicis memorie.	17
9	De Altare sancti Siluestri.	21
10	De Altare sancti Mauritij Martyris, & eius dignitatibus.	22
11	De Oratio sancti Leonis Quarti Papæ.	22
12	Vbi requiescit D. Hadrianus Papa Primus.	43
13	De Oratorio B. Mariæ, quod est in Vaticano.	50
14	De Oratorio Sanctorum Processi, & Martiniani.	54
15	De Altare sancti Martialis.	57
16	De Ecclesia S. Petronillæ Virginis.	58
17	De sanctis Pontificibus, qui in Vaticano requiescunt.	60
18	Vbi requiescit B. Linus Papa, & cæteri, qui sequuntur.	61
19	De Altare S. Egidij Abbatis.	84
20	De Oratorio SS. Processi & Martiniani.	103
21	De Oratorio S. Gregorij Papæ.	106
22	De Altare Apostolorum Symonis, & Iudæ.	106
23	Vbi requiescit Sergius Papa Secundus.	107
24	Vbi requiescit Venerabilis Beda Presbyter.	117
25	De Oratorio Veronicæ.	119
26	De Oratorio S. Antonini Martyris.	120
27	De Oratorio Apostolorum Philippi, & Iacobi.	121
28	De Altare sancti Abundij.	121
29	De Oratorio S. Ambrosij.	125
30	Vbi requiescit Beatus Matthias.	124
31	De Altare Sanctorum Petri, & Pauli.	124
32	De Oratorio S. Lucia.	125

33	De Oratorio S. Crucis.	125
34	De Ecclesia S. Iohannis ad Fontes.	126
35	De excellentia huius Basilicæ .	127
36	De eadem re.	127
37	De prærogatiua huius sacrosancti Altaris.	128
38	Ratio, quare beati Petri Basilica præcedat in Processione.	129
39	Ratio quare beati Petri Basilica , & cæteras Ecclesias Vrbis, & omnibus præcellat lumine lampadarum.	130
40	De consuetudine Confessionis Altaris B. Petri.	131
41	Quot lampades ardeant quotidie in B. Petri Basilica de consuetudine.	132
42	De consuetudine Maioris Ebdomadæ.	134
43	De Ebdomadis, qualiter diuiduntur per ordines.	135
44	De nominibus quinque Portarum Basilicæ B. Petri Apostolorum Principis.	136
45	De Dignitatibus beati Petri Basilicæ.	138
46	De eadem re.	138
47	De eadem re.	138
48	De eadem re.	139
49	De eadem re.	139
50	Quando ornatur Lectorium B. Petri.	141
51	Donatio Caroli Imperatoris.	142
52	De festiuitatibus , in quibus Dominus Papa debet coronari ,	151
53	De nocturnis Stationibus.	152
54	De diurnis Stationibus sancti Petri.	152
55	Quo tempore Corpora sanctorum Apostolorum Petri & Pauli à Græcis de sepulturis suis furata sint , & ubi sepulta.	153
	fol.	

Haec tenus de Descriptionis huius Basilicæ ordine , à Romano Canonico allato : cui nostras annotationes , vt supra diximus , adiungimus , vñà cum veteri Vestigio ipsius sancti Petri Basilicæ à Costantino Magno Imperatore à fundamentis ædificatae , simulq; etiam cum omnibus Altaribus , atque facellis , omnibusque alijs: Nouoque insuper Vestigio , prout hodie conspicitur , suisq; facellis atque Altaribus , & omnibus alijs ornamentis , ad ipsam spectantibus .

Declaratio Ichnographiæ Basilicæ veteris S. Petri in Vaticano, sacrorumque ædificiorum prope illam constructorum.

dificio-

à Leone x. ac
Aqulonem.
Cubicula.

I anno per Ro
II.

erant appen-

vecles Por-
missæ.
la centesimi

o Primò &

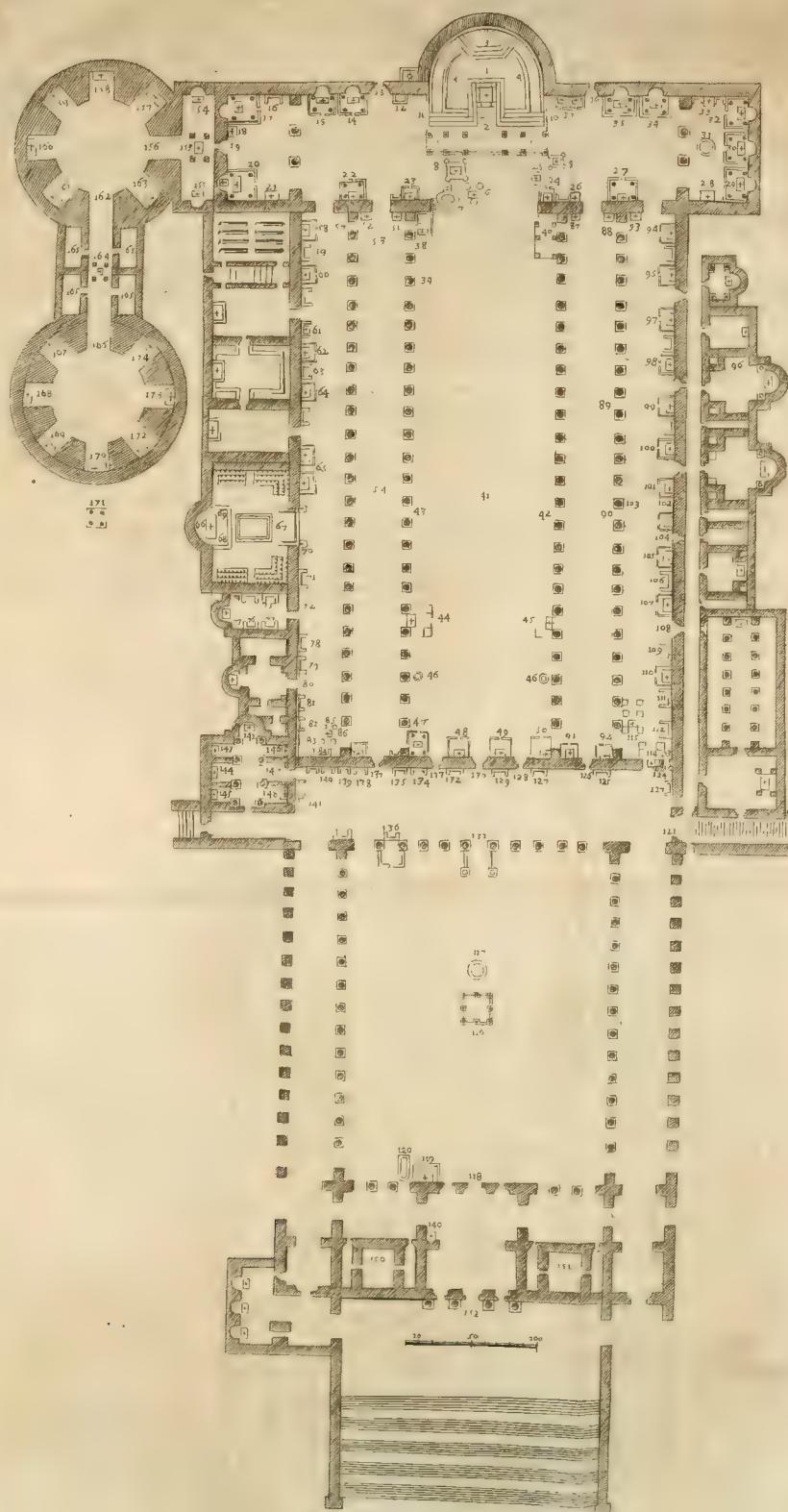
st lapis nu-
n sepulchri
m, ex prio-
sa insignia,

pta nōmina
pa pio lumi

VES
COST
AT

A quin-

VESTIGIVM VETERIS DIVI PETRI IN VATICANO BASILICÆ A
COSTANTINO MAGNO A FUNDAMENTIS CONSTRVCTA NEC NON SACELLORVM
ATQVE ORATORIORVM SACRARVMQVE ÆDICVLARVM ILLI ADIVNCTARVM

A Q V O
I.

APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI C O R P O R A

de Catacumbis leuata sint ,

B & vbi sepulta .

SIC V T itaque in libro Pontificali scriptum inueni, Beatus Cornelius Papa rogatus à quadam matrona, nomine Lucina, corpora sanctorum Apostolorum Petri & Pauli de Catacumbis noctu leuavit: & primò quidem corpus Beati Pauli Apostoli, prædicta Lucina in prædio suo posuit via Ostiensi, ad latus, vbi decollatus est. Beati vero Petri Apostoli corpus accepit B. Cornelius Papa, & cum magna deuotione, & reuerentia, posuit illud propè locum, vbi crucifixus est, inter corpora sanctorū Episcoporū, in Templo scilicet Apollinis, in Monte Aureo, in Vaticano, Palatij Neronis. Postea verò tempore beati Siluestri Papæ Constantinus Christianissimus Imperator, rogatu eiusdem sanctissimi Pontificis, cum magna deuotione, & diligentia, vt res ipsa docet, fecit Ecclesiam beato Petro Apostolorum Principi, ante Templum Apollinis, in Vaticano: cuius fundamentum ipse Imperator primus fodit, & asportauit inde duodecim cophinos, ad honorem duodecim Apostolorum. Cuius venerabile corpus, vna cum beato Silvestro Papa, ita reconcidit. Loculum argenteum cōtinentem sanctissimum corpus omni parte ex ēre & cypro conclusit, quod est immobile. Ad caput, pedes quinque, ad pedes, pedes quinque, ad dextrum pedes quinque, ad sinistrum pedes quinque, subtus pedes quinque, supra pedes quinque. Sic inclusit corpus beati Petri & Pauli, & exornauit superius altare eius, & aream ex auro fuluo, & fecit ciborium ex columpnis porphyreticis, & auro mundissimo. Posuitque ibi ante venerabile Altare eius, ad ornatum eiusdem Basilicæ, duodecim columpnas vittineas, quas de Græcia portare fecit, quæ fuerunt de Templo Apollinis Trogæ. Posuit & supra corpus beati Petri crucem ex auro puro, habentem centum,

De translat. corp.
ss. Apost. Petri, &
Pauli, vide Anast. in
vita s. Cornelij PP.
& Baron. tom. 2. ad
an. 221. & 222. &
Honufr. in Plat. in
vita eiusdem Ponti-
ficiis Cornelij, Pomp.
Vgn. in sua hist. sta-
tion. Rom. stat. 11.

De Basil. Apost. Prin-
cip. B. Petri in Vati-
cano à Constantino
Imp. fundata, vide
Anast. in vita s. Sil-
uestri papæ I.
Bar. tom. 3. ad ann.
324. Blond. Rom.
Instaur. lib. 1. pag. 7.
et 8. nu. 50. et 51.
Honufr. in Plat. an-
not. in vita s. Silue-
stri.

2 Brevis descriptio Vaticanae Basilicæ.

quinquaginta libras, in qua est scriptum: CONSTANTINVS AVGVSTVS, ET HELENA AVGVSTA FECERVNT. Et Basilicam beato Paulo Apostolo via Ostiensi: & recondidit corpus eius, sicut corpus B. Petri in ære & cypro. Quas itaque Basilicas B Silvester Papa vna die, quia vna die coronati sunt, ad honorem IESV CHRISTI filij Dei viui, & eius Genitricis, & beatorū Principū Apostolorum Petri & Pauli, solemniter consecravit; conuocatis Episcopis, & Sacerdotibus, & turbis fidelium per vniuersum Orbem.

A D N O T A T I O.

Multa in hoc primo Titulo descriptionis Basilicæ Principis Apostolorum S. Petri, à Romano, Canonico eiusdem Basilicæ inchoatae, continentur: plura nimirum de Basilica loquitur: multa quoque à Constantino Imperatore piissimo ædificata, de cryptis emortualibus, quas vulgo Catacumbas appellant, & translatione corporum sanctorum Apostolorum à Cornelio Papa facta: tacet omnino de veteri Ecclesia sancti Petri Apostolorum Principis, vel cœmeterio ab Anacleto Papa exstructo, de quo Damasus loquutus est, his verbis. [Hic memoriā beati Petri construxit, & composuit, dam Presbyter factus fuisset à beato Petro, seu alia loca, vbi Episcopi reconderentur sepulturæ. Vbi autem & ipse sepultus est in pace, iuxta corpus beati Petri:] ibi nimirum fuit, vbi nunc temporis Altare Diuo Petro sacrum honorifice splendet. Cuius situm Baronius optime significauit, in figura circulari, vel octangulari, nomine impresso Inuictissimi Augusti, Magni Constantini Imperatoris: & nos Deo fauente demonstrabimus in veteri vestigio Basilicæ sancti Petri, cum omnibus Altaribus, Oratorijs, Sacellis, atque Monasterijs, alijsque Ecclesijs circiter ipsam Basilicam consecratis. Sic, & breuibus loquutus est de hac Basilica Romanus auctor, qui, & in pauca rē contulit; cùm tamen nullo negotio potuisset tantam Basilicam latius describere, ad exemplum, ac posterorum memoriam, ad maiorem gloriam ipsius Principis Apostolorum, ad ostendendam liberalem Christianissimi Imperatoris Constantini magnanimitatem, cùm floreret tunc temporis omnibus Oratorijs, Altaribus, atque Sacellis, quorum hodie nulla est memoria, vestigium nullum: solum illud extat, quod Andreas Fulvius antiquarius, ex reliquijs dirutæ apsidis exceptit ad perpetuam rei memoriam; & in illius opere musivo legebatur hoc distichon,

QVOD DIVE TE MVNDVS SVRREXIT IN ASTRA TRIVMPHANS.
HANC CONSTANTINVS VICTOR TIBI CONDIDIT AVLAM.

Ipsæ

Anastasius Bibliot.
in vita Anac. pp.

Tom. 3. ann. 324.

Locus S. Petri altar.

Fulvius antiqu. lib. 3.
Quarum antiquit.

Auctore Romano Presbytero .

3

A Ipse etiam Romanus cùm loquitur de Basilica sancti Petri, necessarium mihi videtur ostendere debuisse, quid sit Basilica, cum omnibus ad Basilicam, & eius vsum pertinentibus: sicut nos adnotauimus, in nostra descriptione & delineatione Basilicæ sanctæ Mariæ Maioris: Basilicam nempe esse amplam domum, vbi, & controversiæ dirimuntur.

Basilica templo erat persimilis, ambulantibus constructa, ad quam tota ex Vrbe confluabant. Basilica Regia domus erat: Basilicas in vsum negociorum suisse ædificatas constat: Basilicæ nomen, quid apud Catholicos designet: Basilicæ nomen hodie, quibusdam magnificis Ecclesijs attribuitur.

B Nihil etiam Romanus loquutus est de Catacumbis, videlicet, de earum significatu: nil de structura, vel à quo originem sumperint, dum dixit superius [Corpora sanctorum Apostolorum, Petri, & Pauli de Catacumbis Cornelius Papa noctu leuavit] nec omnes intelligant hoc nomen Catacumbas. Quoniam verò de his Honufrius Panuinius propriam quandam laudem in describendo consequutus est; ideo nullum hac de re sermonem hic nos faciemus, sed tamen Honufrij verba referemus, cuius hæc sunt: [Catacumbæ porrò, siue Catatumbaræ, est vetustissimum Christianorum persecutionum tempore, sacellum, in antiquo cuiuspiam nobilis familiæ Romanæ sepulchri hypogeo à

C S. Callisto Papa fabricatum, quando is corpora Apostolorum Petri & Pauli transtulit, & Coemeterium de suo nomine extraxit, vel refecit. Catatumbarum forma est circularis, & cum fornice testudinato, ad quas triginta gradibus descenditur. Habant quatuor spiracula, lumen desuper admittentia, cum sepulchris xiv. circa locatis. Eo loci adhuc supersunt augustissimæ antiquitatis vestigia. Ibi adhuc est amplius, & vetustissimam antiquitatem referens, marmoreum altare, sub quo corpora Apostolorum iacuerunt, in quo Romani Pontifices Martyres Missas celebrant. Ibi in medio adhuc è rudi marmore humilis, & simplicissimus extat sanctissimorum illorum Pontificum Callisti,

D Vrbani, Pontiani, Antheri, Fabiani, Cornelij martt. Episcopalis thronus: ibi extant adhuc Cleric. S. R. E. circumcirca latentia sedilia: ibi extant meniana, siue podia paulo altiora, quibus ob loci angustiam plebs fidelis sacris mysterijs astabat. Ibi demū extant in circuitu, Martyrum sepulchra, quorum sacrosancta erat memoria, tumbarum more facta, & simplicibus aliquot gypseis emblematis ornata, non sine veneratione visenda, osculanda, adoranda. Atque hactenus de Catacumbis.]

Porro Romanus ait: [Beati verò Petri Apostoli corpus accepit

A 2

B. Cor-

Honuf. de septem
vrbis Eccl. de Eccl.
tertia S. Sebastiani
pag. 96.

4. Breuis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

B. Cornelius Papa, & cum magna deuotione, & reuerentia, posuit illud propè locum, vbi crucifixus est, inter corpora sanctorum Episcoporum: in Templo, scilicet, Apollinis in monte Aureo, in Vaticano Palatij Neronis.] Vbi tacuit Ecclesiā antiquam S. Anacleti, ut superius diximus in eodem loco: & nos, Deo fauente, hic de ipsa Ecclesia, vel Cœmeterio, de Basilica à Magno Constantino Imperatore exinde extructa, & Diuo Petro dicata, ijsque omnibus, qui ipsam Basilicam adiuuarunt, breuiter dicturi sumus, deq; nonnullis alijs ad ipsam Basilicam pertinentibus. De hac historia, de qua Romanus loquutus est in primo Titulo descriptionis huius Basilicæ; vide Anastasium in vita sancti Cornelij, Baroniū, Blondum Flauium, & Pompeium Vgonium recentiorem auctorem, & iterum Baronium Tomo 3. ad ann. 324. B

Item dicimus non benè Romanum Auctorem, & Canonum cum huius Basilicæ adnotasse, vel descripsisse: opus quippe erat ante, adnotare causam, & quomodo acciderit depositio corporum sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli in Catacumbis, & à quo fuerint ibi collocata; & posteà pertractare historiam, quam ipse descripsit, sicut fecit S. Gregorius Papa ad nostram doctrinam: [Quod si cuncta, inquit, quæ in B. Petri Ecclesia gesta sunt, euoluere quis conetur, ab omnium iam proculdubio narratione conticesceret; nam Basilicam in monte Vaticano non ita nobilis structuræ (vt tradit Damasus Papa) primus ædificauit sub C ipsa beati Petri Apostoli morte Anacletus Presbyter S.R.E. ab eodem Petro ordinatus, & quartus ab eo postea Pontifex Romanus creatus, iuxta viam Triumphalem Caij, ad Neronis Circum; quo loco idem Apostolus Neronis iussu pedibus in sublime eleuatis, cruci affixus fuerat.] Et Gregorius Papa IX. in Epistola quadam scribit, Basilicam beati Petri Apostoli, utpote tempore omnibus priorem, ita etiam honoris dignitate præstantiorem esse. Idem verò Anacletus postea Pontifex factus instituit, vt reliqui Episcopi Romani, ibi loci sepulturæ traderentur. Sic Linus, Cleatus, ipse Anacletus, Euaristus, Xistus, vt Honufrius censet. Itaque clare videtur, ante Constantimum Magnum Imperatorem hoc D loco Beati Petri fuisse Ecclesiam, vt habemus ab ipso Damaso, cuius verba superiùs adnotauimus. Hanc veritatem historiæ non solum per Damasum Papam, sed etiam per omnes, qui de virtutis Romanorum Pontificum scripserunt, sine vlla dubitatione affirmamus. Et hæc satis circa adnotationem hoc loco: quoniam nonnulla alia scribi possent, quæ breuitatis causa relinquimus.

Anast. in vita sancti
Cornelij et Silvii.
lib. pp.
Tomo 2. ad ann. 221.
et 222. vide etiam
Honufri. in Plat. in
vita Cornelij pp. I.
Stat. 11. pag. 90.
tom. 3. ad ann. 324.
Romæ instaurat.
lib. 1. pag. 7. 8. nu. 50.
ets 1.

S. Greg. pp. Dialog.
lib. 3.

Vide Anast. Bibl. in
vita Anaccl. pp.
Vide Martyrolog.
B. iii. Kal. Iulij.

Greg. pp. 9. epist.

Anast. Bibl. in vita
Anaccl.
De 7. Vrbis Eccles.
pag. 40.

Vide Damas. Plat.
Honuf. et omnes in
vita sancti Petri, et
principue Baron.

A De Remissione Dedicationis huius Basilicæ. II.

ET quia solemnitas maxima est, maximā remissionem Apostolica prouidentia omnibus ad eam deuotè venientibus condonauit. Quæ videlicet remissio, Apostolica prouidentia, sic tripartita distinguitur: vt Romanis, & circumadiacentibus vnius anni: Tuscis, Lombardis, & Apulis, & cæteris mare non transeuntibus, duorum annorum: sed & his, qui maria transmeare noscuntur, trium annorum maneat remissio peccatorum. Similis eademque remissio facta probatur in hac Beati Petri Basilica in Cœna Domini: quando consecratur ibi sanctum Christum in Ascensione Domini similiter.

A D N O T A T I O.

Hanc historiam à Presbytero nostro Romano descriptam, illustrat Vgonius in sua de Stationibus Romæ historia; vbi eruditè de remissione huius sacrosanctæ Basilicæ tractat: & Honufrius de eadem re optimè scripsit: & ante hos non breuiter Anastasius Bibliothecarius, qui loquutus est de consecratione, aut dedicatione huius sacræ Basilicæ à Siluestro Papa I. facta xiv. Kal. Decembris, maxima cum pompa, solemni, religiosoque ritu, qui multa ornamenta, ex argento, auroque donauit, maxime prouentibus auxit, vt Anastasius loco citato.

Vgon. stat. 11.

De 7. Vrb. Eccles.
pag. 55.
Anast. in vita sancti
Silvestri pp.

Quòd in Beati Petri Basilica tantum vigilantur Pallia, quæ Dominus Papa mittit Archiepiscopis. III.

ET quoniam hæc sacrosancta Dei, & Beati Petri Basilica est fundamentum, & caput omnium aliarum Ecclesiarum, dicente Domino: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam: & tu vocaberis Cephas, id est, Caput, quadam prerogatiua, in ea tantum vigilantur Pallia, quæ Dominus Pontifex Romanus mittit Patriarchis, & Archiepiscopis per vniuersum orbem constitutis. Et inde est, quòd Legatus S. R. E. dicit: Accipe pallium de corpore B. Petri sumptum, in plenitudinem officij tui. Itaque cum vigilamus Pallia, facimus solemnies vigilias in confessione Beati Petri, cantantes vigilias, quas consuevimus cantare in festo eiusdem Apostoli. Et de antiqua consue-

De hac Basilica vide
Anastas. in vita An-
naclet. pp.

Honufri. de 7. vrbis
Eccl. c. 4. in prin-
cipio, et pag. 50. 51.

S. Matth. c. 16.

Vide Honufri. cap. 4.
circa medium.

6 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

tudine habemus, ad bibendum, de Confessione abundanter, A
optimum claretum. Qualiter debemus pannos laneos, vnde
fiunt Pontificalia, ad beati Petri corpus vigilare, sicut vidi ego
Presbyter Romanus, huius Sacrosanctæ Basilicæ Canonicus, ad
posteritatis memoriam scribo. Acceptis de Altari faculis, & ce-
reis ad legendas lectiones, & orationes vigiliarum, necnon in-
censo; circa sero conueniunt Canonici ad Altare S. Leonis Papæ:
& Presbyter Ebdomadarius accipit ipsos pannos complicatos,
& inuolutos in sindone, præcedentibus tam mansionarijs cum
incenso, & faculis accensis, quæ Canonicis, intrat ad corpus
beati Petri, & ponit eos supra altare, & faculæ ante altare ponun-
tur. Tunc Chorus, cuius est cantus, incipit antiphonam: Si dili- B
gis me Simon Petre, & reliqua, cum suis psalmis; versic. Tu
es Pastor ouium: Tres lectiones leguntur in libro Stationali: Pe-
trus, & Ioannes ascendebant in Templum: & cantatis duobus
responsorijs, quæ voluuntur de sancto Petro, deinde sequitur,
Te decet laus: & oratio, Deus qui beato Petro Apostolo tuo col-
latis clauibus. Sic reportantur sicut allata fuerunt. Si altero die
cantatur Missa super Maiori Altare, ponantur ibi: & post com-
pletam Missam tollantur. Sin autem, reddantur missa Domini
Papæ. Et dantur Canonicis, quoties has vigilias celebrant, tres
solidi prouinienses pro clareto: faculæ verò Camerario Canoni- C
corum remanent, quæ de Altaris communi cum cereis, & incen-
so, & prouiniensibus dantur. Sic vidi tempore Domini Cœlestini
Tertij Papæ fieri: sic scio factum per socios, & dominos meos
tempore Domini Clementis Tertij Papæ: sic etiam in secundo
anno eiusdem Pontificis, Indictione decima, mensis Martij
die 30. quæ fuit tunc feria secunda ante Pascha.

A D N O T A T I O.

Pro confirmatione eorum, quæ de beati Petri Basilica, huius
auctoris habet historia, inuenimus in antiquis inscriptioni-
bus hoc Epitaphium, quod iudicauimus nō indignum hoc loco. D

Quidnam igitur mirum, magno si culmine Petro
Quolibet existant ædificata loco?
Et cum sit toto celebrata Ecclesia mundo,
In fundamento fixa Petro maneat?
Namque illum Deus ipse, caput qui corporis extat,
Propterea Petræ nomen habere dedit.
Dicens, Esto Petrus; quoniam fundabo super te,
Quam mihi nunc toto molior orbe domum.

Auctore Romano Presbytero

7

A In te per cunctas stat firma Ecclesia gentes,
Vincit & inferni carceris Imperium.
Clauibus hisce dedit Cælorum claudere portas,
Et reserare dedit pro meritis hominum.
Quæcumque in terris fuerit sententia Petri,
Hæc erit in Cælis scripta, notante Deo.
Dixit enim: Tu sis magno mihi nomine Petrus,
Et tibi cælorum fortia claustra dedi.
Hac ditione potens terra, cæloque Petrus stat,
Arbitrè in terris, Ianitor in superis.

B De vsu, & auctoritate pallij pertinebat ad nostrum auctorem verba facere, necnon de origine huius pallij, & nonnullis alijs, quæ ad auctoritatem, & vsu pallij attinent: Sed quando ab eo sunt pretermissa, de his vide Gregorium Papam IX. in Decre-
talibus, vbi hæc materia fuit diuisa in septem capitula, in quibus nonnulla habentur de dignitate, & vsu pallij, cum quibusdem alijs ad hanc materiam pertinentibus.

C Et apud Ioannem Stephanum Durantum de Ritibus Catho-
licæ Ecclesiæ; vbi ait: [Non impropriè indumentum, quod honoris gratia Pontifices Romani indulgere solent Archiepif-
copis, & Patriarchis, inter sacrificandum communi pallio bre-
uius, Pallium dicitur. Pallia enim tunicæ imponebantur. Inde ve-
tus illud prouerbium: Tunica pallio proximior. Græcè pallium appositiè appellatur. *περιβλαια* verò authore Polluce lib. 7. cap. 13. sunt exteriores vestes, quæ superinduuntur. Quare cùm su-
per omnia indumenta pallium Archiepiscoporum induatur, non male pallium appellatur. Porro pallij origo antiquissima est. Auctor vetus rituum Ecclesiæ, seu ceremoniarum S. R. E. lib. 1. tit. 10. cap. 5. ex Maximo Episcopo, homil. de veste sacer-
dotali, & Eusebio Cesariense sermone de Epiphaniâ, docet in le-
ge gratiæ, antiquum esse illud nostrum ephod, id est, pallium,

D quod à Lino post Petrum secundo Romano Pontifice institu-
tum, & in singulare potestatis priuilegium nostris Præsulibus da-
tum fuit. Rupertus Tuitiens. lib. 2. de diuinis officijs cap. 27. scrip-
tum reliquit, Maternum à Diuo Petro missum Treuerensi Eccle-
siæ hæreditatem pallij suis successoribus reliquisse. Pergit autem
vetus auctor rituum Ecclesiasticorum cap. 5. petitionis pallij for-
mam exarare his verbis: Ego N. electus Ecclesiæ N. instanter,
instantius, & instantissime peto, mihi tradi, & assignari pallium
de corpore sancti Petri sumptum, in quo est plenitudo Pontifi-
calis officij. De corpore verò sancti Petri sumptum dici solet,

Lib. 1. tit. 8. decret.

Lib. 2. cap. 9. nu. 43.

Lib. 7. cap. 13.

Vetus Ritua. Eccl.
cerem. S.R.E. lib. 1.
tit. 10. cap. 5.

quo-

8 Brevis descriptio Vaticanae Basilicæ.

quoniam pallia confecta deferuntur ad Basilicam Principis Apostolorum, & per Canonicos Basilicæ ponuntur super corpora Petri & Pauli Apostolorum sub altari Maiore, vbi factis vigilijs, per noctem dimittunt. Deinde restituunt Subdiaconis, qui in loco honesto ea conseruant. Hęc auctor lib. sac. Cerem. R.E.cap. de pallio. Eadem ferè ratione sanctus Gregorius scribit, se sanctissimam clauem à sancti Petri corpore transmittere lib. 1. epist. 30. & 39. & lib. 6. epist. 23. & lib. 7. epist. 126.] & quæ sequuntur.

III. De excellentia huius sacrosanctæ Basilicæ.

Q Via igitur totus orbis terrarum huic sanctissimę Dei, & beatissimi Petri Apostoli Basilicæ, cui Christus commisit oves suas, dicens, Pasce oves meas, debite subiectionis exhibet obsequium; multi ex diuersis mundi partibus ob eiusdem reuerentiam Apostoli hic conueniunt oratores: quibus nescientibus, vel ignorantibus quot, & quæ preciosæ reliquiæ in hac sancta beati Petri Basilica requiescunt, per istarum litterarum insinuationem cognitum esse volumus. Saltem quando hic conueniunt ad exorāndum Dei filium Dominumque IESVM CHRISTVM, & eius Beatam Genitricem semper Virginem MARIAM, & sanctos Apostolos Christi, & alios Sanctos, & Sanctas; pro remissione peccatorum suorum, pro societate supernorum Cuium, & sanctarum animarum, eos deuotè exorent.

A D N O T A T I O.

DE excellentia, atque præstantia huius sacrosanctæ Basilicæ beati Petri Apostolorum Principis, Romanus noster vix aliquid attigit, & multi auctores, sanctique Patres idem aggressi, pauca tamen dixerunt, sicut proprio ore confessi sunt. Et sanè Anacletus Pontifex factus instituit, vt reliqui Episcopi Romani in hac Basilica humarentur. Hic Linus, Cletus, ipse Anacletus, Euaristus, & multi alij Sancti Pontifices (de quibus infra dicemus) eodem loco sepulti traduntur ab Anastasio. Caius quidam scriptor Ecclesiasticus, qui cum sancto Zephirino Papa, Victoris successore, aduersus Proculum heresis Cataphrygum principem disputauit de locis, in quibus sanctorum Apostolorum Petri & Pauli corpora posita sunt. [Tabernacula, siue cæmeteria (inquit), Apostolorum trophæa perspicue possunt ostendere. Nam si lubet ad Vaticanum profici sci, aut in via, quæ Ostiensis dicitur te conferre; Trophæa eorum, qui istam Ecclesiastiam

Honor. de 7. vrb.
Fecl. cap. 4. circa
fin. pag 50. s 1. et 5 2.

Vide Anast. in vita
Greg. pp. II. de ex-
cell. huius Basil. Bar.
ad ann. 725.

De præstant. huius
Basil. vide Dialog.
B. Greg. pp. lib. 3.

B

C

A siam suo sermone, & virtute stabiliuerunt, nuenies.] Quibus ex vtraque parte statutis, Romana communiter Ecclesia, vetustissimam sancti Petri memoriam, vt Anastasius eam vocat, siue martyrium, vel confessionem (vt iam S. R. E. protonotarij, qui Grecè, Latineque res gestas Martyrum scripsierunt) appellant. De confessione suo loco dicemus latius, & superius nonnulla diximus.

Fusebio lib. 2. c. 24.

Vide Honuf. de 7.
vrbis Eccles. cap. 4.
pag. 44.

De huius Basilicæ beati Petri in Vaticano præstantia, & veneratione, Honufrius: [Magnæ (inquit) hæc Basilica toto terrarum orbe venerationi perpetuò fuit, in qua præcipua quæque nostræ

Honuf. vbi supra
pag. 50.

B Religionis mysteria, & Romanæ Apostolicæ Sedis facta, celebrata leguntur. Hanc vnam præ cæteris gentes externæ cateruatim visitare semper solitè fuerunt: nemoque Peregrinus in ea admitti solebat, nisi priùs rectè Fidei suæ formulam attulisset. Pontificum, Imperatorum August. Regum, Clariſſimorum Viatorum, Fœminarum; item sanctorum hominum erga vnam hanc Basilicam eximia perpetuo fuit reuerentia: de qua re multa, & maximè memoratu digna exempla extant. Donationes Ciuitatum, Prouinciarum, Regnorum factæ S. R. E. super altare maius sancti Petri factæ sunt. Eorum, qui ius Romæ administrabant, & lege in damnatos stipendia agebant, de sancti Petri Ecclesia tribuebantur.] Multa alia infra suo loco tractabimus.

Addamus etiam alia, quæ Honufrius memoriae consignauit de beati Petri in Vaticano Basilica. Rogationes, inquit, minores triduanæ vi. imæ; Rogationes maiores in die sancti Marci Evangelistæ. Litaniæ, aliæ supplicationes in casibus urgentissimis perpetuò ad sanctum Petrum celebratæ. Cleri ordines cuncti in supplicationibus sequebantur eiusdem Basilicæ Crucem, quæ Stationalis vocabatur. Maior Pœnitentiarius S. R. E. Cardinalis, & minores Pœnitentiarij, qui maiores prærogatiuas habent, quam alij qui in ea resident, & ad eius aram maximam iuramentum prestatabant. Rectores patrimoniorum S. R. E. nouiter instituti. Item

Honuf. vbi supra
pag. 51.

D Duces Ecclesiasticæ militiæ creati. Pontifex census Regnum, Prouinciarū, & Ciuitatū, ac solemnès protestationes in eiusdem porticu suscipere solebat. Episcopi Metropolitani obedientiam S. R. E. super Altari sancti Petri iurabant: ex quo tantum pallia assumuntur pro Archiepiscopis, & Patriarchis. Solemnès Episcoporum, Patriarcharum, Regum, Imperatorum, excommunicationes, absolutionesque, in hac vna Basilica celebrari solebant. Cuius limina deuotionis, & subiectionis ergo Episcopi, ex debito visitant. Et in hæresim lapsi suos errores in ea abiurare solebant. Reges quoque, si id opus esset, super Altare maiori so-

Ponticus Basilicæ.

10 Brevis descriptio Vaticanae Basilicæ.

lemnia iuramenta præstabant. Quos si Romæ coronari contigisset, non alibi ea celebritas, quam in hac Basilica, siebat. Certe Petrus Aragonum Rex ab Innocentio Tertio; Carolus Primus Siciliæ Rex à Legatis Clementis Quarti; huius filius Carolus Secundus à Nicolao Tertio; Carolus Tertius pronepos ab Urbano Sexto, in hac Basilica coronati sunt. Imperatores quoque in ea tantum Imperij diademata de manu Romani Pontificis suscipere solent; Qui si Romæ mortui sunt, non nisi in ea sepulchrum habuere. In qua Honorius, Valentinianus Tertius, Otho Secundus Augusti, Maria Thermantia Honorij, Agnes Henrici Secundi uxores; Cedoaldus, & Offas Reges Anglorum, & alij multi præclarissimi viri, sepulti sunt. Sed & Romanus Pontifex designatus solemne sacramentum in Ecclesia sancti Petri præstabat, de sanctis fidei dogmatibus, usque ad mortem tuendis. In ea tantum ipse consecratur, & coronatur. Eiusdem rectæ Fidei confessio, dogmatica epistola inclusa, ex hac Basilica ad omnes Christianos mittebatur.] Hæc Honufrius: qui non fecit hic mentionem de Sanctorum Canonizatione: de quibus nos dicemus, quæ vidimus. A Sisto Quinto in hac parte Basilicæ veteris fuit facta Canonizatio S. Didaci Ordinis Minorum de Obseruantia S. Francisci, qui vocatur Assisa, & Hispanica patria. Postea S. Raymundi Hispani, Ordinis Prædicatorum, Canonizatio à Clemente Papa Octauo; a quo etiam fuit celebrata in eadem Basilica Canonizatio S. Hyacinthi Hodrouonski, Ordinis Prædicatorum, natione Poloni. Hic etiam facta est Canonizatio S. Franciscæ Romanæ, & S. Caroli Borromei Cardinalis, & Archiepiscopi Mediolanensis, à Paulo Quinto. Celebrata etiam fuit Canonizatio in die sancti Gregorij Papæ die 12. Martij 1622. à Gregorio Decimoquinto Pontifice Maximo, S. Isidori, natione Hispani. S. Ignatij Loyolæ Cantabri, Societatis IESV Institutoris, natione Hispani; S. Francisci Xauerij eiusdem Societatis IESV, Indianum Apostoli, natione Hispani; S. Philippi Nerij Florentini de Congregacione S. Mariæ Vallicellæ; S. Teresiæ Abulensis Ordinis Montis Carmeli, quæ fuit auctrix reformationis ex eodem Ordine, natione Hispanæ: & nouissimè ab Urbano Papa Octauo fuit facta Canonizatio S. Elisabeth Reginæ Lusitanæ, & S. Andreæ Corsini natione Florentini, Ordinis Montis Carmeli, Dominica in Albis 22. Aprilis 1629. De Sanctis liquet, Romanum Presbyterum, & Canonicum huius Basilicæ in sua descriptione pauca dixisse: quod Beda Presbyter in sua historia Anglicana luce clarius ostendit, quod nihil ab auctore dictum sit de frequentia, atque deuotione huius Basilicæ in Vaticano; dum scribit: [Annum autem Regis

Beda lib. 5. c. 7. in hist. Anglicæ 2.
Ceadwall Reg. Anglie peregrinat. b. punitus, et obitus.
Vide Paul. Diacon. l. 6. cap. 15.

Auctore Romano Presbytero. II

- A** gis Alfridi tertio, Ceadualla Rex Occidentalium Saxonum, cum genti sua duobus annis strenuissime præcesset, relicto Imperio propter Dominum, Regnumque perpetuum, venit Romanum, hoc sibi gloriae singularis desiderans adipisci, ut ad limina Beatorum Apostolorum fonte baptismatis ablueretur; cum didicisset per hunc solum generi humano patere vitæ cœlestis introitum: simul etiam sperans, quia mox baptizatus, carne solutus ad eterna gaudia iam mundus transiret. Quod vtrumque, vt mente disposerat, Domino adiuuante, completum est. Etenim illò perueniens, Pontificatum agente Sergio, baptizatus est die sancto sabbati Paschalis, anno ab Incarnatione Domini sexagesimo octuagesimo nono; & in albis adhuc positus, languore correptus, duo decimo Kal. Maij solutus est carne, & Beatorum est consortic sociatus in celis. Cui etiam, tempore baptismatis Papa memoratus, Petri nomen imposuerat; vt Beatissimi Apostolorum Principis, ad cuius sacratissimum corpus per longa locorum interualla pio ductus amore venerat, etiam sanctissimum nomen referret: qui in eius quoque Ecclesia sepultus est. Et iubente Pontifice, epitaphium in eius monumento scriptum est, vt & memoria deuotionis ipsius fixa per secula maneret, & legentes quoque, vel audientes, exemplum fæti ad studium religionis accenderet.
- B**
- Culmen, opes, sobolem, pallentia Regna, triumphos,
Exuuias, proceres, menia, castra, lares.
Quæque patrum virtus, & quæ congesserat ipse
Ceadual armipotens, liquit amore Dei.
Vt Petrum, sedemque Petri Rex cerneret hospes,
Cuius fonte meras sumeret almus aquas
Splendificumque iubar radianti carperet haustu,
Ex quo viuificus fulgor ubique fluit.
Percipiensque alacer rediuitæ præmia vitæ,
Barbaricam rabiem, nomen & inde suum
Conuersus conuertit ouans, Petrumque vocari
Sergius Antistes iussit, vt ipse pater
Fonte renascentis, quem Christi gratia purgans,
Protinus ablatum vexit in arce poli.
Mira fides Regis, clementia maxima Christi,
Cuius consilium nullus adire potest.
Sospes enim veniens supremo ex orbe Britanni
Per varias gentes, per freta, perque vias.
Vrbem Romuleam vedit, Templumque verendum
Aspexit Petri mystica dona gerens
- Vide Bar. rom. §.
ad ann. 689.
- C**
- D**

Epitaphium Sepulchri Ceaduallæ Regis.

Candidus inter oves Christi sociabilis ibit,
Corpo^re nam tumulum, mente supra^ma tenet.
Commutasse magis sceptrorum insignia credas,
Quem Regnum Christi promeruisse vides.

A

HIC DEPOSITVS EST C^EA D^VALLA
QVI ET PETRVS REX SAXONVM
SVB DIE DVODECIMO CALENDARVM MAIARVM
INDICTIONE SECVNDA
QVI VIXIT ANNOS PLVS MINVS TRIGINTA
IMPERANTE DOMINO IVSTINIANO
PIISSIMO AVGUSTO B
ANNO EIVS CONSVLATVS QVARTO
PONTIFICANTE APOSTOLICO VIRO
DOMINO SERGIO PAPA
ANNO SECUND^O

B

Ipse etiam Beda in eadem Historia commemoravit successiⁿonem illius Regni in persona Huidi sanguine Regio^r, qui rexit illud Regnum per triginta septem annos; & non solum venire ad lignina sanctorum Apostolorum Romam cogitauit, sed etiam cum tota sua familia ad Urbem accessit, & apud sancti Petri Apostolorum Principis Basilicam suum diem obiit, vt Beda est auctor loco citato. Hoc non est dubium, multos, imò plu-

mos Imperatores, Reges, Duces, & multos alios Principes, summa cum deuotione, atque pietate, religioneque ad Petri limina aduenisse ex suis regionibus: Carolum Magnum, Pipinum, Carolum Martellum; vt Anastasius testis est. Lege etiam

Anast. in vita Adriani Leonis III. et IV. Sergij I. et aliorum Summorum Pontificum. Tom. 6. ad an. 449. Baronum de frequentia Principum, qui veniebant deuotionis causa ad hanc Basilicam sancti Petri in Vaticano; qui de Valentiniano, vnâ cum Eudoxia Coniuge Augusta, & Galla Placidia ipsius Valentiniani Imperatoris matre: [Venerunt, scribit, ex more ad sacra Apostolorum limina: qui Imperator scripsisse fertur etiam Domino Theodosio Imperatori, pro Ecclesia, D Romana] Hæc sunt verba, quæ Baronius adducit: [Cùm aduenisse in Urbe Romam ad Diuinitatem placandam, sequenti die ad Basilicam Apostoli Petri processi. Ecillic post venerabilem noctem diei Apostoli, & a Romano Episcopo, & ab illis cum eo ex diuensi, Provincijs congregatis, rogatus sum scribere vestre Mansuetudini.] Vnde apparet, quod si nos hic describere vellemus omnes, qui causa deuotionis ad hanc Basilicam se conferebant, nunquam ad finem huius, non solum annotationis, sed nec vo- luminis

Beda lib. c. cap. 7.
Vide Baroni. tom. 8.
ad ann. 689. vbi nō
nulla argumenta cū
alij auctoribus de-
dicit.

Anast. in vita Adriani Leonis III. et IV.
Sergij I. et aliorum Summorum Pontificum.

Tom. 6. ad an. 449.

A **luminis, perueniremus. Sed solum concludimus, quod superius diximus, dictum esse sine præjudicio eorum, quæ infra in alijs annotationibus annotabimus; & præcipue de sanctis reliquijs sanctorum Apostolorum, & multorum sanctorum Martyrum, ac Confessorum perfectorum, Iustorum, qui in hac Basilica beati Petri requiescunt.**

De sacris Corporibus, quæ in hac beati Petri Basilica requiescunt, & quibusdam Altaribus Sanctorum.

v.

B **S**VNT itaque in hac sancta Dei, & beati Petri Apostoli Basilica, præter sanctissimum Altare eius, in quo ipse requiescit, quorundam Sanctorum Altaria, vel potius Oratoria, quorum ista sunt nomina.

A D N O T A T I O.

IN dispositione huius Capituli prætermittit auctor ille Romanus Presbyter Altare maius sanctorum Apostolorum, de quo meritò mihi videtur sermonem debuisse facere ante descriptiōnem omnium aliorum Altarium Sanctorum, vñā cum Oratorijs.

C **Sed nos primò de Apostolorum Altari, vbi corpora sacrosancta requiescunt, agendum putamus cum Honufrio Panuinio, qui scribit: [Theodoreus Cyrensis Episcopus in epistola ad Leonem Papam ait: Sepulchra Apostolorum illuminant totum mundū.]**

De 7. vrbis Eccles.
cap. 4. pag. 40.

De sacrofanco hoc Altari, & de tota etiam Basilica sancti Petri Apostoli in Vaticano, à Constantino Magno Pijissimo, semper Augusto Imperatore ædificata, Baronius locutus est: sed priùs Anastasius Bibliothecarius in hæc verba: [Eodem tempore Constantinus Augustus fecit Basilicam beato Petro Apostolo in Templo Apollinis. Cuius loculum, cùm corpus sancti Petri recondidit, ipsum loculum vndique ex ære cyprio conclusit, quod est immobile. Ad caput pedes quinque, ad pedes pedes quinque, ad latus dextrum pedes quinque, ad latus sinistrum pedes quinque, subtus pedes quinque, supra pedes quinque. Sic inclusit corpus B. Petri Apostoli, & recondidit, & exornauit super Columnas Porphyreticas, & alias Columnas tres tynæas, quas de Græcia perduxit. Fecit autem Cameram Basilicæ ex trimma auri fulgentem, & super corpus B. Petri æs, & quod conclusit.]

Vide Anast. in vita
S. Silvestri Bar. to. 3.
ad ann. 324.

De B. Apostoli autem sepultura Diuus Gregorius Papa in epistola ad Constantiam Augustam à Baronio adducta tradit, ad

Greg. epist. 30. lib. 3.
regulr. ad Constantiam Aug.

14 Brevis descriptio Vaticanae Básilicæ.

quindecim pedes extra Petri sepulchrum, fuisse desuper locum illum argento coniectum: quod cum ipsius præcessor mutare voluisset, apparente signo quodam, non paruo terrore absterritus, ab huiusmodi consilio destitit. At rursum haec in libello: [Fecit & Crucem auream pretiosissimam, pondere libraru[m] centum quinquaginta, in mensuram loci, ubi scriptum hoc est. CONSTANTINVS AVGVSTVS, ET HELENA AVGVSTA HANC DOMVM REGALI SIMILI FVLGORE CORVSCANTEM AVRO CIRCVMMDANT¹. Scriptum ex literis niggellis in cruce. Fecit autem Candelabra ex aurichalca in pedibus decem, numero quatuor, argento conclusa cum sigillis argenteis. Actus Apostolorum, pens. singuli libras trecentas. Calices aureos tres, cum gemmis prainis, & hyacinthinis singuli, qui habent gemmas quadraginta quinque; pens. singuli libr. duodecim. Metretas argenteas duas, pens. libr. 200. Calices argenteos viginti, pens. singuli libras decem. Amas aureas duas, pens. sing. libr. 10. Amas argenteas quinque, pens. sing. libr. 20. Patenam auream cum turre, & columba, ex auro purissimo, ornatam gemmis prainis, & hyacinthinis, & margaritis smaragdinis, numero ducentis & quindecim, pondere libraru[m] triginta. Patenas argenteas quindecim, singulas libraru[m] quindecim. Coronam auream ante corpus, ubi est Phamecantharus, cum Delphinis quinquaginta, qui pens. libras triginta quinque. Phara argentea in Gremio Basilicæ 32. cum Delphinis, pens. sing. libras decem. Ad dexteram Basilicæ Phara argentea tringita, pens. sing. libr. octo. Ipsum Altare auro, & argento clausum, cum gemmis prainis, & hyacinthinis, & albis, ducentis decem ornatum vndique, pens. libr. 350. &c.]

De vase, & ornamento. Haec sunt illa ipsa Basilicæ S. Petri sacra vasæ, quæ post octoginta sex annos, cum ab Alarico Vtbs capta est, occultata apud sacram Virginem, & inuenta; ut tradit Orosius; præ magnitudine, pulchritudine, pondere, & diuersitate, Gothorum animos in admirationem traxerunt, & ab eisdem non sine Numinis prouidentia, cum honore eidem Basilicæ restituta sunt.

De redditibus, & donis, quæ obtulit Constantinus Augustus B. Petro Apostolo, infra suo loco dicemus; non solum de corporibus Sanctorum, quæ in hac Basilica requiescant, & asseruantur; sed etiam de Altari ipsorum Sanctorum, & Oratorijs, iuxta ordinem Authoris Romani.

Vide Honfr. de 7.
vtbis Eccl. c. 4. p. 42.
et Anst. in vita Gre
gorij pp. III.

Et primùm de Oratorio B. Mariæ, quod est in Choro Canonorum; quoniam superius de Altari B. Petri Principis Apostolo-
rum

A rum nonnulla tetigimus; meritò sequi debet Oratorium istud, quod est membrum, & pars huius Basilicæ.

De Oratorio Beatæ Mariæ, quod est in
Choro Canonicorum.

VI.

IN Choro Canonicorum est Altare, siue potius Oratorium, B. Mariæ Matris Domini nostri Iesu Christi: in quo Oratorio beatæ recordationis Gregorius Papa Tertius recondidit in honorem Saluatoris, sanctæque eius Genitricis, reliquias sanctorum Apostolorum, & multorum sanctorum Martyrum, ac Confessorum, perfectorum iustorum, toto Orbe terrarum requiescentium. Inter quas, ut à nostris maioribus accepimus, recondidit corpus sancti Gabinij Presbyteri, cuius Altare mansit ibi usque ad tempora nostra. Nam tempore Domini Eugenij Tertij Papæ, quando eius præcepto ereximus istud Altare ibi, duo Altaria ibi erant: Altare videlicet S. Gabinij Presbyteri, ad quod Sardinia, & Corsica tributum annualiter mittebant: & Altare B. Mariæ semper Virginis, quod prænominatus Dominus Gregorius Papa Tertius fecerat, & consecraverat. Sub quibus Altaribus inuenimus tres sepulturas, ferro, & plumbo optime ligatas. Quæ etiam Altaria cancellis æneis circumdedit. In quo etiam Oratorio imaginem B. Mariæ semper Virginis, Filium amplexantis, posuit. Supra quam Imaginem fecimus loculum tempore Domini Alexandri Tertij Papæ, in quo honorifice cum Romano Clero posuimus dextrum armum B. Stephani Protomartyris, quod Dominus Pelagius Papa huic Basilicæ donauit; sicut in translatione eius de Constantinopoli Romam facta habetur.

Honuf. de 7. vrbis
Eccl. cap. 4. pag. 42.
Analt. in vita Greg.
pp. Tertij.

Vide Surū in translat. sancti Stephani Protomart.

A D N O T A T I O .

Pro confirmatione huius historiæ, & declaracione, hæc verba ab Anastasio sumpta fuerunt, dum loquitur de hac Basilica S. Petri in Vaticano. [Hic, inquit, fecit Oratorium intra eandem Basilicam iuxta arcum principalem, parte virorum: in quo recondidit in honorem Saluatoris, sanctæque eius Genitricis, reliquias sanctorum Apostolorum, & omnium sanctorum Martyrum, & Confessorum, perfectorumque iustorum, toto orbe terrarum requiescentium. Quorum festa vigilarum à Monachis trium Monasteriorum illic seruientibus, quotidie per ordinem existentibus, cum natalium Missis in eodem loco celebrari instituit; & in Canone Missæ illud adiecit a sacerdote dicendum: QVORVM SOLEMNITAS HODIE IN CONSPECTV

Anastas. in vita Gre-
gor. III. sumpta.

TVÆ

16 Brevis descriptio Vaticanae Basilicæ.

IVÆ MAIESTATIS CELEBRATVR , DOMINE DEVS A NOSTER , IN TOTO ORBE TERRARVM. Quam institutionem in eodem Oratorio tabulis lapideis conscribere fecit . In quo faciens pèrgulam , contulit dona diuersarum specierum , id est , Gabathas aureas duas , alias saxicas numero quinque . Cruces pendentes numero quatuor , item Cruces similes numero decem . Amulas superauratas paria duo pendentes , fibulatorias numero quinque . Coronam auream cum Cruce pendentem , gemmis ornatam super Altare . Patenam , & Calicem aureum par vnum cum gemmis . Aquamanile argenteum par vnum . Et imaginem sanctissimæ Dei Genitricis diadema aureum habentem cum gemmis , & collare aureum , cum gemmis pendentibus , in aureis habentes hyacinthinas sex . Et faciem altaris , & confessionem cum regulis vestiuit argento : & in tribus lateribus Altaris posuit Cruces argenteas tres , pens. in vnum libras triginta sex . Canistra argentea duo . Calicem argenteum quotidianum , Coronulas argenteas numero quinque , & Calicem argenteum vnum , qui pendet in abside ipsius Oratorij : & super eandem absidem Cruces argenteas tres , & cætera , quæ ad ornamentum pèrgulæ , seu ad vestes Altaris ordinata sunt .] Hæc Anastasius , qui correxit Historiam cum augmento ipsius Historiæ ab Auctore nostro Romano Canonico huius Basilicæ conscriptæ . Et Honusius de hoc Altare , vel Oratorio ita scripsit : [Octauum Oratorium cum duobus Altaribus S. Mariæ , & S. Gabinij , ab eadem parte transuersæ Crucis sub arca maiore prope Chorum Canonicorum in media Cruce existentem , fuit B. Mariæ à Gregorio III. fabricatum , dedicatum , pulcherrimisque musiui operis figuris condecoratum , & infinitis pene reliquijs Sanctorum ; in his , corporibus B. Gabinij Presbyteri , & Petri Diaconi , cum quo sanctus Gregorius Dialogorum librum scripsit , brachioque sancti Stephani Protomartyris , ac aureis argenteisque ornamenti locupletatum . In quo ipse , Eugeniusque Tertius , qui illud restituivit , sepulti fuere .]

Vbi requiescant Dominus Gregorius , & Eugenius Tertij Papæ .

Honor. de 7. Vrbis Eccl. cap. 4. pag. 53. et Anaras in vita Gre- gori pp. Tertij . Plat. in vita euilem pp. Tertij .

Hic itaque Summus Papa Gregorius Tertius requiescit in loco illo , vbi nunc felicis memorie beatus Eugenius Papa Tertius requiescit . Vbi etiam ad honorem eiusdem Gregorij Papæ fuit erectus arcus optimo mosibo depictus , & permanxit arcus ille usque ad tempora Domini Eugenij Tertij Papæ . De quo habemus

A habemus in Epitaphio eiusdem Gregorij hunc versum.

TERTIVS HIC PAPA GREGORIVS
EST TVMVLATVS.

In quo etiam sepulchro desuper recondimus venerabile corpus Domini Eugenij Tertij Papæ, octauo idus Iulij; & fecimus ei sepulchrum ex diuersis lapidibus.

Requiescit etiam in eodem sepulchro, vt audiuimus, Petrus Diaconus B. Gregorij I. Papæ, ad quem fecit librum Dialogorū.

B De Actibus Domini Eugenij Tertij
Papæ felicis memoriæ.

VIII.

Hic sanctissimus Praesul Eugenius Tertius Papa, quando celebrauit primam Missam in B. Petri Ecclesia, optulit super venerabile Altare eius optimum ferantasmum ad Altaris ornatum: & semper cum veniebat celebrare solempnia Missarum in hac sancta Dei, & B. Petri Basilica, non vacua manu veniebat, sed satis deuotè offerebat, vel vestem super Altare, vel optimam casulam, vel aliud Papale donum. Condidit quoque priuilegium, in quo concessit Canonicis huius Venerabilis Basilicæ quartam partem totius oblationis, quæ venit in Ecclesia B. Petri, præter oblationem S. Leonis Noni Papæ.

Bar. tom. 12. ad
ann. 1153.

Iuxta sepulchrum Domni Eugenij requiescit bonæ recordationis Dominus Adrianus Papa Quartus in optima Conca. Hic Benignissimus Praesul donauit Canonicis huius venerabilis Basilicæ Castrum Valeranum in perpetuum, in Episcopatu Ciuitatis Castellanæ positum. Condidit etiam priuilegium Canonicis de Confirmatione Confessionis, necnon & priuilegium de libertate omnium nostrarum Ecclesiarum, tam in Vrbe, quam extra Vrbem positarum. Hic sanctissimus Papa semper cum veniebat celebrare Missam ad sanctum Petrum, offerebat super sacrosanctum Altare eius, vel optimum pallium ad ornatum Altaris, vel candelabra argentea, vel aliud donum Papale.

De Adrian. pp. IV
Bar. tom. 12. ad ann
1159.

D Ante huius sepulchrum inuenimus duo corpora hominum in Christo quiescentium, quorum nomina Deus scit.

A D N O T A T I O.

P Ro veritate huius historiæ à Romano Presbytero, & huius Basilicæ S. Petri in Vaticano Canonico scriptæ, Baronius hoc priuilegium latius adnotauit, his verbis:

[Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs Bernar-

C do

De donationib. huius Basilicæ factis vi.
de Innocent. pp. III.
epist. ad Archipres.
byt. Canonicos A-
post. et in alia epist.
ad Canonicos tan-
tum Basilicæ Apost.
Principis pag. 133.

18 Breuis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

do Presbytero Cardinali S. Clementis, & Ecclesiæ B. Petri Archi- A
presbytero, atque cæteris eiusdem Ecclesiæ Canonicis, tam pre-
sentibus, quâm futuris canonice substituendis in perpetuum.

Beatorum Petri & Pauli tam eminentes est, & tam gloriose
societas, ut & ambo sint doctores gentium, auctores Martyrum,
Principes Sacerdotum. Et cum inter vniuersos Apostolos pecu-
liari quadam prærogatiua præcellant, æ qualitatis in Cælo meri-
tis disparitatem non sentiunt. Petrus ab ipso Salvatore nostro Do-
mino Iesu Christo claves Regni Cælorum sunt commissæ: Pau-
lus à Deo electus est, ut de multitudine Gentium Regnum Cæ-
lorum impleat sua prædicatione. Petrus petra est, & fundamen-
tum Fidei, & ne ruamus, in soliditate nos firma substentat: Pau-
lus, ne prauo hæreticorum dogmate vulneremur, moralitatis
honestate, & invincibili ratione fidei nos armat. Petrus princi-
patum tenens ex potestate ligat, & soluit: Paulus diligens Prædi-
cator, ne quid reprehensibile, velligatione dignum in nobis ap-
pareat, mirabili nos exhortatione præmunit. Petrus firmamen-
tum nostrum est, ac domus fortitudinis, & in fide eius plantati,
& radicati sumus: Paulus Vas electionis prædestinatos à Deo,
& electos, cælestis tubæ sonoritate vocavit; & pro nobis sine
intermissione orans, ne à fide, & veritate deuiemus, apud Deum
interueniendo, nos protegit. B

Cum igitur hæc duo maxima luminaria, Dei Ecclesiam illu-
strantia, pari & amicabili splendore, & fraterno amore præful-
geant; æquitatis, & iustitiae persuadet ratio, ut nos, qui licet in-
digni, Christi vices in terris agimus, & in eiusdem Apostolorum
Principis Cathedra residere conspicimur, domesticam Beati Pe-
tri familiam paterno diligamus affectu, & pia eam prouisione
in suis necessitatibus adiuuemus. Huius itaque rationis debito
prouocati, dilecti in Domino filij, quartam partem omniū ob-
lationum, quæ de Altari eiusdem B. Petri Apostoli, & de arca,
quâm de omnibus ministerijs ipsius Ecclesiæ, præterquam de
ministerio B. Leonis, proueniunt, vobis ex consensu fratrum no-
strorum Episcoporum, & Cardinalium, Sedis Apostolicæ aucto-
ritate concedimus, & præsentis scripti pagina confirmamus: Ita
videlicet, ut semper cum volueritis, facultatem liberam habe-
atis, eandem oblationem in vestris manibus retinendi, atque cu-
stodiendi, seu alijs, quibus valueritis, cum nostro, atque nostro-
rum successorum consensu vendendi; salua in omnibus & alijs,
& retenta in nostris, & successorum nostrorum manibus, ipsius
Ecclesiæ libera dispositione, atque custodia. D

Hoc autem ideo facere dignum duximus, ut vos die ac no-

ete

- A Ete studiosè in Dei laudibus desudantes, tam in Missarum celebrazione, quam in Matutinis, & alijs horis, pro viuorum, atque defunctorum salute, attenta diligentia, & honestè decantandis, prædictam B. Petri Ecclesiam obsequio debito veneremini; & Deifideles Apostolorum limina deuotione debita visitantes, locum ipsum in maiori deuotione, ac veneratione semper habent. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum fas sit huius nostræ concessionis paginam temerario ausu infringere, seu quibuslibet modis perturbare. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, sacerdotaliue persona id attentare præsumperit: secundo, tertioue commonita, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, remq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sanctissimo Corpore, ac Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque extremo examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem hanc nostram Constitutionem eidem loco seruantibus, sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipient, & in futurum præmia æternæ pacis inueniant. Amen, Amen, Amen.

✠ Ego Eugenius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripti.

- C ✠ Ego Conradus Sabinensis Episcopus subscripti.
 ✠ Ego Igmanus Tusculanus Episcopus subscripti.
 ✠ Ego Hugo Ostiensis Episcopus subscripti.
 ✠ Ego Gregorius Presbyter Card. tituli S. Callisti subscripti.
 ✠ Ego Guido Presbyter Card. tituli S. Chrysogoni subscripti.
 ✠ Ego Vbaldus Presbyter Card. tituli S. Praxedis subscripti.
 ✠ Ego Manfredus Presbyter Card. tituli S. Sabinæ subscripti.
 ✠ Ego Aribertus Presbyter Card. tituli S. Anastasiæ subscripti.
 ✠ Ego Hubaldus Presb. Card. tit. S. Crucis in Hierul. subscripti.
 ✠ Ego Guido Presbyter Card. tituli Pastoris subscripti.
 ✠ Ego Iordanus Presb. Card. tituli S. Susannæ subscripti.
 D ✠ Ego Octavianus Presbyter Card. tit. S. Cæciliæ subscripti.
 ✠ Ego Astaldus Presb. Cardinalis S. Priscæ subscripti.
 ✠ Ego Rolandus Presb. Card. tituli S. Marci subscripti.
 ✠ Ego Gerardus Presbyter Cardinalis tituli S. Stephani in Cælio Monte subscripti.
 ✠ Ego Ioannes Paparo Presbyter Cardinalis tituli S. Laurentij in Damaso subscripti.
 ✠ Ego Ioannes Presbyter Cardinalis tituli Sanctorum Ioannis & Pauli tituli Pammachij subscripti.

20 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

† Ego Cencius Presb. Card. tit. S. Laurentij in Lucina subscripti. A
† Ego Henricus Presb. Card. tit. SS. Nerei, & Achillei subscripti.
† Ego Oddo Diac. Card. S. Georgij ad Vellum Aureum subscripti.
† Ego Guido Diac. Card. S. Mariæ in Porticu subscripti.
† Ego Hyacinthus Diac. Card. S. Mariæ in Cosmedin subscripti.
† Ego Ioannes Diac. Card. SS. Sergij, & Bacchi subscripti.
† Ego Gerardus Diac. Card. S. Mariæ in Via lata subscripti.
† Ego Odo Diac. Card. S. Nicolai in Carcere Tulliano subscripti.
† Ego Bernardus Diaconus Cardinalis SS. Cosme, & Damiani iuxta templum Romuli subscripti.

Datum Romæ apud sanctum Petrum per manum Bosonis S. R. E. Scriptoris, quarto Idus Aprilis, Indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo quinquagesimo tertio, Pontificatus verò Domini Eugenij III. Papæ anno nono. B

† Locus plumbi.]

De obitu Leonis Papæ IX. vide Leonem Ostiensem, qui ait: [Mansit Beneuenti usque ad mensis Martij duodecimum diem: Ibique infirmatus, vocato praedicto Comite Hunfrido Northmanno, haud pridem hoste victore, modo obsequentissimo, Dei virtute famulo, ab eo Capuam usque deductus est; ibi duodecim dies remoratus, accersito tandem Abate nostro, sui itineris socio, Romam rediit. Ibique post paucos dies sancto fine quieuit. Ad cuius tumulū plurima tunc temporis signa Christus effecit.] C

Hæc Leo Ostiensis. Pergit Baronius: [Eadem de miraculis etiam Hermannus eiusdem temporis scriptor, qui & ista de obitus die: Paschali instantे tempore Romam ægrotus reuersus, inualescente in dies languore, gloriose exitu cunctis prius benedicens, & admonitis valedicens, sanctoque Petro peccata sua confessus, & deuotè se illi commendans; xiiij. Kalendas Maij obiit, & in Basilica sancti Petri iuxta sepulchrum S. Papæ Gregorij sepultus, miraculis claruisse memoratur. Hæc Hermannus.]

De obitu Eugenij Tertij: [Hoc eodem anno octauo idus Iulij, Eugenius Papam diem obiit Tybure, cum sedisset annos octo, menses quatuor, & dies tresdecim. De quo ista in vetere codice Romanorum Pontificum Vaticanæ Bibliothecæ: Et inde per stratum publicam, & medium Vrbem, atque in Vaticanum, cunctis Cleri, & Populi Romani frequentissima turba, maximo luctu, communique omnium immensa tristitia deportatus est, & in ipsa B. Petri Ecclesia coram maiori Altari tumulatus. Hæc ibi de Eugenio Papa, quem pluribus illustratum miraculis testatur Gofridus huius temporis scriptor in fine vitæ S. Bernardi.] D

De obitu Adriani Papæ IIII. Alexander Tertius in epistola ad Epi-

A Episcopum, & Canonicos Bononien. Ecclesiæ, hæc habet, vt Baronius ait. [Porro cùm antecessor noster bonæ memoriarum Adrianus Papa Kalendis Septembris Anagniæ debitum naturæ soluisset, & de terris ad Cælum, de imis migrasset, Domino vocante ad superna; eo Romanum adducto, & pridie nonas Septembris in Ecclesia B. Petri, præsentibus fere omnibus fratribus, satis honeste, sicut moris est, tumulato, &c.]

Tom. duodecimo
ad ann. 1159.

De Altare sancti Siluestri.

IX.

B I Vxta sepulchrum Domini Adriani Quarti est Altare S. Siluestri Papæ, in quo, sicut accepimus, brachium eius est reconditum. Requiescit etiam Vigilius Papa, sicut à maioribus nostris accepimus, & etiam in pariete inuenimus scriptum.

ADNOTATIO.

C N On solum ipse auctor Presbyter Romanus, nihil memoratu dignum de hoc Altare S. Siluestri memoriarum mādauit, sed etiam Honufrius secutus est; cuius sunt verba: [Huic proximum septimum fuit Altare S. Siluestri, in quo eiusdem brachium reconditum fuit, & corpus Vigilij Papæ.] Et in vetere vestigio legimus: [ALTARE S. SILVESTRI PAPÆ. VBI VIGILII, ET ADRIANI QVARTI SEPVLCHRA.] De sanctissimo Vigilio Papa inuenimus cum huiusmodi carminibus.

MOENIBVS VNDISONIS BELLORVM INCENDIA CERNENS
PARS EGO TVNC POPVLI TELA PAVENTIS ERAM.
PVBLICA LIBERTAS, VIGILI SANCTISSIME PAPA,
ADVENIS INCLVSO SOLVERE VINCLA GREGI.
DE GLADIO RAPIVNTVR OVES, PASTORE MINISTRO.
INQVE HVMERIS FERIMVR, TE REVOCANTE, PIIS.
CORPOREVM SATIS EST SIC EVASISSE PERICLVUM:
MIHI PLVS ANIMÆ NASCITVR INDE SALVS.

Bar. rom. 7. an. 544.

Vigilij opera Vrbs
liberata.

D ECCLESIAM SVBEO, DIMISSA NAVFRAGVS AVLA,
PERFIDA MVNDANI DESERO VELA FRETI, &c.
TE DVCE, TYRO LEGO, TE DOGMATA DISCO MAGISTRO:
SI QVID AB ORE PLACET, LAVS MONITORIS ERIT.

Ad finem veræ hæc
habet.

Non bene locurus est, vt mihi videtur, Presbyter Romanus de sepulchro huius sanctissimi Pontificis Vigilij, qui mortuus est in Ecclesia Syracusana Siciliæ Regni. Auctor est Anastasius, qui italoquutus est. [Tunc dimisit omnes cum Vigilio, & venerunt in

Anast.Bibl.in vita
Vigilij pp.

22 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

in Siciliam in Civitatem Syracusanam, & ex multa afflictione A calculo dolorem habens, defunctus est Vigilius. Cuius corpus ductum est Romam, & sepultum est ad S. Marcellum via Salaria in Cimiterio Priscillæ.]

X.

De Altare sancti Mauritij Martyris, & eius dignitatibus.

Vide Honuf. de 7.
urbis Eccles. cap. 4.
pag. 42.
Iuxta hoc Altare per directum est Altare S. Mauritij Martyris; ad quod scilicet Altare, de antiqua consuetudine Romanorum Imperatorum, à Dominis Episcopis Cardinalibus benedicitur, & vngitur. Ad Altare vero maius B. Petri, à Domino Papa B benedicitur, & coronatur: & de sacrosancto Altari eius per manus Romani Pontificis ad defendendā Ecclesiam gladiū accipit,

A D N O T A T I O.

De hoc Altari Honufrius numero 6. hæc habet. [Subsequatur in eadem cruce orientem versus sacellum, & Altare S. Mauritij. Cuius illa singularis erat dignitas, quod Imperator designatus, antequam ad Altare sancti Petri à Romano Pontifice coronaretur, ibi primum ab Episcopis Cardinalibus inungi, & benedici solebat.] Et in veteri vestigio huius sacrosanctæ Basiliæ hæc verba legimus,

C

ORATORIVM S. MAVRITII, AD QVOD IMPERATOR
ET IMPERATRIX, AB EPISCOPIS CARDINALIBVS BE-
NEDICVNTVR, & ET IN BRACHIO DEXTERO OLEO
SANCTO VNGVNTVR; ANTEQVAM A ROMANO
PONTIFICE CORONENTVR. Et hoc de Altari sufficiat.

XI.

De Oratorio sancti Leonis III. Papæ.

Ante Altare S. Mauritij, iuxta aditum, qui vadit ad sanctum Martinum post sanctum Petrum, est Oratorium S. Leonis D Papæ Quarti. In quo sicut sæpe à nostris maioribus accepimus, videlicet à Domino Presbytero Cencio Priore, & Domino Christiano, sanctæ recordationis Dominus Paschalis Papa Secundus corpus beati Leonis Papæ Primi, & Secundi, & Tertij, & Quarti recondidit: sicut etiam multi nostrorum viderunt. Hic scilicet Leo Papa Quartus vixit in Monachali proposito longo tempore in Monasterio sancti Martini post sanctum Petrum, ad seruitum eiusdem Apostoli. At hinc assumptus Presbyter Cardinalis est ordi-

- A ordinatus de Ecclesia Sanctorum Quatuor Coronatorum. Post non nullum tempus Apostolicus factus, Ecclesiam beati Petri, quae nutriuerat eum lacte, per omnia dilexit, magnisque beneficijs honorauit. Nam optimum ciborum de argento super sacrosancto Altari eius ex columpnis argenteis fieri fecit. Arcam quoque Altaris intus & extra deargentauit: & non tantum sacram beati Petri Confessionem, verum etiam frontem praedicti Altaris satis decenter, & honorifice perornauit. Nam tabulam de auro & smalto, pensantem ccxvj. libras auri fecit fieri: in qua vetus & nouum Testamentum continebatur: & posuit eam in fronte Altaris; quam etiam & nos vidimus. Crucem quoque de auro
- B purissimo, ex diuersis gemmis, hyacinthis scilicet, & albis, ex smaragdis ornatam, mirae magnitudinis; & posuit eam iuxta venerabile Altare B. Petri parte dextera, pensantem milie libras auri optimi: & permansit ibi usque ad tempora nostra. Fecit & Imaginem Salvatoris Domini nostri Iesu Christi in throno sedentis, cum duobus Angelis circa se; necnon & viginti alias imagines de argento circa eam: & posuit eas ante Altare super columpñas vittineas. Fecit quoque quadraginta canistra argentea, id est, coronas argenteas, in quibus lampades appenderentur, a pectoralibus, scilicet, ante Altare, usque ad Crucifixos. Nec non & Crucem auream magnam ad Altare sanctorum Apostolorum
- C Symonis, & Iudæ, pensantem cc. libras. Ab alia parte Ecclesiae, ad Altare, videlicet, sanctorum Apostolorum Philippi & Iacobi, magnam Crucem de argento pensantem ducentas libras. Portam quoque medianam tabulis argenteis totam decorauit. Vnde usque hodie dicitur Porta Argentea; quam etiam & nos vidimus. Donauit etiam Canonicis Beati Petri Castrum Buuegiam de proprio patrimonio. Condidit quoque magnum prilegium carticinium Canonicis in perpetuum Ecclesiam Salvatoris, quae est posita in Turrione: quam si quidem Ecclesiam beatus Pontifex ad sepulturam omnium peregrinorum Ultramontanorum fecerat. Et Ecclesiam S. Iustini positam in Monte Saccorum, quam fecerat ad sepulturam omnium peregrinorum Latinorum. Necnon & Ecclesiam sancti Peregrini extra Ciuitatem Leoninam positam, cum tenimentis suis. Et Ecclesiam beatæ Mariæ in Palazolo positam. Et Ecclesiam sancti Georgij Martyris post sanctum Petrum positam. Multa quoque alia, quae in praefati beati Petri Basilica idem sanctissimul Praesul fecit, possemus scriptis mandare: sed non oportet; quoniam liber Pontificalis manifestissime indicat. Huius sanctissimum corpus requiescit in Altari suo, quod est, ut supra diximus, iuxta aditum, qui vadit

24 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

vadit foras ad S. Martinum post S. Petrum. In quo etiam Altari, A
ut a nostris maioribus saepe accepimus, requiescit beatus Leo
Papa Primus, & II, III, & IV.

A D N O T A T I O .

Vide Anast. Bibliot.
Ciac. de vitiis Ro-
manorum Pontific.
in eorum vita.

DE his Leonibus Romanis Pontificibus multa præclara summa cum pietate sunt dicenda. Et primum de Leone Primo Anastasius aliquid adnotauit, dum in vita ipsius Leonis dicit: [Hic constituit Monasterium apud B. Petrum Apostolum, quod Ioannis, & Pauli nuncupatur, &c. Hic constituit super sepulchra Apostolorum custodes, qui dicuntur Cubicularij, & nunc temporis Capellani ex clero Romano.] Et multa alia, quæ breuitatis causa prætermittimus: sed solum hic adnotauimus epitaphiū in eius translatione à Sergio Papa factum, quod sic se habet.

HIVS APOSTOLICI PRIMVM EST HIC CORPVS HVMATVM,

QVOD FORET ET TVMVLO DIGNVS IN ARCE PETRI.

HVNC VATVM, PROCERVMQVE COHORS, QVOS CERNIS ADESSE,

MEMBRA SVB EGREGIA SVNT ADAPERTA DOMO.

SED DVDVM VT PASTOR MAGNVS LEO SEPTA GREGEMQVE
CHRISTICOLAM SERVANS, IANITOR ARCIS ERAT.

COMMONET E TVMVLO, QVOD GESSERAT IPSE SVPERSTES,
INSIDIANS NE LVPVS VASTET OVILE DEI.

TESTANTVR MISSI PRO RECTO DOGMATE LIBRI,

QVOS PIA CORDA COLVNT, QVOS PRAVA TVRBA TIMET.

RVGHT, ET PAVIDA STVPERVYNT CORDA FERARVM,

PASTORISQVE SVI IVSSA SEQVVNTVR OVES.

HIC TAMEN EXTREMO IACVIT SVB MARMORE TEMPLI,

QVEM IAM PONTIFICVM PLVRA SEPVLCHRA CELANT.

SERGIUS ANTISTES DIVINO IMPVLSVS AMORE

HVNC IN FRONTE SACRÆ TRANSTVLIT INDE DOMVS,

EXORNANS RVTILVM PRETIOSO MARMORE TVMBVM,

IN QVO POSCENTES MIRA SVPERNA VIDENT.

ET QVIA PRÆMICVIT MIRIS VIRTVTIBVS OLIM,

VLTIMA PONTIFICIS GLORIA MAIOR ERIT.

Pergit Anastasius de sancto Leone Papa Primo:] Hic renouauit post cladem Vandalicam, omnia ministeria sacrata argentea per omnes titulos conflata, hydrias sex, duas Basilicæ Constantianæ, duas Basilicæ beati Petri Apostoli, duas Basilicæ B. Pauli Apostoli: quas Constantinus Augustus obtulerat, quæ pensauerunt singulæ libras centum. Quæ omnia vasæ renouauit sacrata.

Hic

Vide Plat. in vita
Leonis pp. I,

A Hic fecit cameram Basilicæ Constantinianæ, & aliam cameram Basilicæ B. Petri.] & quæ sequuntur.

De vita & gestis Leonis Secundi non possum multa dicere, propter breuitatem eius Pontificatus. Nihilominus in Anastasio legimus hæc verba : [Hic fecit Ecclesiam in Vrbe Roma iuxta S. Bbianam, vbi & corpora sanctorum Simplicij, Faustini, & Beatricis, atque aliorum Martyrum recondidit, & ad nomen beati Pauli Apostoli dedicauit. Huius almi Pontificis iussu Ecclesia iuxta Velum Aureum in honorem beati Sebastiani ædificata est, necnon in honorem Martyris Georgij.] Haec tenus de hoc Pontifice Anastasius.

Baron. tom. 8, ad ann. 684.

Anastasius in vita Leonis II.

B De donis factis à Leone Papa Tertio huic Basilicæ ab eodem Anastasio nonnulla in vita ipsius Pontificis adnotata reperiuntur, vbi ait:] Fecit autem & in Basilica beati Andreæ Apostoli ad beatum Petrum Apostolum rugas argenteas pensantes libras octuaginta, &c. Hic almificus Præsul fecit in Altari maiori beati Petri Apostolorum Principis vestem chrysoclabam pretiosis gemmis ornatam, habentem historias tam Saluatoris beato Petro Apostolo ligandi, soluendique potestatem tribuentis, quam Principum Apostolorum Petri ac Pauli passionem figurantes, miræ magnitudinis, in Natali Apostolorum vniuersis omnibus splendentem, &c. Hic autem præcipuus Præsul fecit in Basilica

Anastasius in vita Leonis III.

C B. Petri Apostoli pharum argenteum ante Presbyterium cum gabathis argenteis triginta, & Canistrum octogoni in medio, penit. libras sexaginta & tres: & in cantharis argenteis tam in circuitu Altaris, quam in Presbyterio, posuit cerostata argentea, pens. inibi libras ducentas & duodecim. Et in Altare beato Petri posuit vestem vnam habentem periclysin de blattis, seu chrysoclabo.]

D De donis à Diuo Petro factis post coronationem Caroli Pissimi Augusti, Anastasius auctor est, qui inquit: [Ante sacram Confessionem beati Petri Apostoli plures Sanctos inuocates, ter dictum est, & ab omnibus constitutus est Imperator Romanorum. Illico Sanctissimus Antistes & Pontifex vnxit oleo sancto Carolum, & Excellentissimum Filium eius Regem in ipso die Natalis Domini Nostri Iesu Christi: & Missa parata, post celebrationem Missarum obtulit ipse Serenissimus Dominus Imperator mensam argenteam cum pedibus suis, &c. Sed & in Confessione eiusdem Dei Apostoli obtulit, vna cum præcellentissimo filio suo Rege, & filiabus, diuersa vasæ ex auro purissimo in ministerio ipsius mensæ, pens. lib. .... Sed & coronam auream cum gemmis maioribus, quæ pendet super Altare, pens. libras

D quin-

quinquaginta quinque . Et patenam auream maiorem cum gemmis diuersis , pens. libras triginta . Et calicem maiorem cum gemmis , & ansis duabus , pens. libras quinquaginta octo . Item Calicem maiorem fundatum cum scyphone , pens. libras triginta & septem . Immo , & alium Calicem maiorem fundatum , pens. lib. 36 . Obtulit & super sacratissimum Altare beati Petri Apostoli , &c.]

Pergit Anatalius , cuius verba sunt hæc : [Idem verò Prælatus Pontifex super Altare beati Petri Apostoli fecit vestem cum vite ex auro purissimo , cum gemmis preciosissimis , & margaritis , habentem in medio vultum Saluatoris , & sanctæ Dei Genitricis Mariæ , & duodecim Apostolorum ; vbi & misit auri libras vi- B gintquinque . Et aliam vestem chrysoclauam habentem histo- riam Litanie maioris . Sed & aliam vestem , habentem tabulas chrysoclauas tres , & historiam Dominicæ passionis legentem : HOC EST CORPVS MEVM , QVOD PRO VOBIS TRA- DET VR . &c. Similiter etiam , & cortinam maiorem de funda- to . Verùm etiam & per arcus argenteos fecit vela Paschalia , cum periclysi de stauracin ex quinque cū chrysoclauo nonaginta & tres , & in arcubus maiora vela alba quadraginta & octo . Necnon & gabathos fecit ex auro purissimo quindecim cum C gemmis , pendentes in pergula ante Altare , pens. libras sexaginta quinque , & semis . Sed & tabulam ante Confessionem fecit ex auro purissimo , pens. lib. vigintinouem . Verùm etiam & Imagines argenteas deauratas duas super rugas maiores posuit , pens. libras nonaginta . Immo & canthara argentea duo in Pres- byterio fecit , pens. lib. quinquaginta . Nec non & fenestras ip- sius Ecclesiæ ex metallo cipryno decorauit . Et alias fenestras de vitro diuersis coloribus decorauit , &c. Ipse autem à Deo protec- D tus Venerabilis , & Almificus Pontifex fecit in Basilica B. Petri Apostoli nutritoris sui in medio Basilicæ Crucifixum ex argento purissimo pens. lib. septuaginta & duas . Item à Deo protectus idem Præclarus Pontifex fecit super Altare beati Petri Apostoli fautoris sui vestem de chrysoclauo miræ magnitudinis , haben- tem historiam Dominicæ Nativitatis , gemmis preciosissimis , & margaritis ornatam . Fecit autem in supradicta Ecclesia vela de stauraci , atque de fundato , pendentia inter columnas maiores dextera lœuaque , numero sexaginta quinque , & alia vela alba holoserica maiora tria , que pendent ante regias in introitu : atque ibidem eius Beatitudo fecit Crucifixū ex argento purissimo , qui stat iuxta Altare maius , miræ magnitudinis decoratum , pens. lib. quinquaginta duas . Cui superfecit gabatha sex cum Cruce ex argen-

A argento purissimo, quæ pendent ante arcum maiorem dextera læuaque, pens. simul lib. duodecim & semis. Enimvero, & inibi fecit præclarus Pontifex vela de stauraci, quæ pendent in arcibus argenteis in circuitu Altaris, & in Presbyterio, numero nonaginta & sex; ex quibus duo habentia in medio Cruces de chrysoclauo cum orbiculis, & alias octo cum periclysi de chrysoclauo. Necnon & arcus cum columnis suis fecit ex argento purissimo in supradicta Ecclesia & in medio Presbyterio, pens. simul lib. ducentas quinquaginta & vnam, & semis. Idem vero almissicus Pontifex fecit vbi supra Crucem, anaglypham intersatillem ex auro mundissimo, pendente in pergula ante Altare,

B cum candelis duodecim, pens. lib. i 3.

Præfatus vero venerabilis, & præclarus Pontifex fecit in Basilica B. Petri Apostoli, nutritori suo gabatham ex auro purissimo, anaglypham gemmis pretiosis ornatam, quæ pendet ante imaginem ipsius Apostoli in ingressu vestibuli, pens. libras septem & semis. Faciem vero sacri Altaris ipsius Apostolorum Principis ab imo usque ad summum, cum luminaribus inferius superiusque, necnon & intra Confessionem, Saluatorem stantem, dextra læuaque eius, B. Apostoli Petri & Pauli, habentes pariter coronas,

C ex gemmis preciosis; atque pauimētum ipsius Confessionis inuestiuit ex auro fulvo nimis, pens. libras quadringentas quinquaginta & tres, & vncias sex. Verū etiam super ipsum sacrum Altare fecit vestem chrysoclauam, habentem historiam Dominicæ Ascensionis, & Pentecosten, cum periclysi de chrysoclauo.

Pari modo vbi supra fecit Imaginem ipsius Apostolorum, Principis in porta virorum, ex auro purissimo, & gemmis preciosissimis, miræ magnitudinis, & pulchritudinis decoratam, pens. lib. decem & nouem, & vncias tres. Præsertim vero idem beatissimus Pontifex fecit vbi supra cancellos fusiles in ingressu Presbyterij, seu in dextra parte læuaque; necnon & in ingressu vestibuli, ex argento mundissimo, pens. simul lib. mille quingenas septuaginta & tres. Simulque & columnas tornatiles, tam-

D in ingressu corporis, dextra læuaque ex parte virorum, ac mulierum, paria octo, pens. simul libras centum nonaginta: necnon & arcus argenteos octo, pens. simul libras centum quadraginta & tres. Fecit autem idem beatissimus Pontifex in Basilica beati Andreæ vbi supra regnum ex auro purissimo, cum gemmis preciosis ornatum, pens. lib. duas, & vncias quinque.

Necnon, & super Altare beatæ Petronillæ vbi supra, fecit regnum aureum cum gemmis preciosissimis, pens. libras duas, & vncias tres, &c. Hic fecit beato Petro Apostolo fautori suo Eu-

28 Breuis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

gelia aurea cum gemmis praxinis, atque hyacinthinis, & albis, A
miræ magnitudinis, in circuitu ornata, pens. libras decem & sep-
tem, & vncias quatuor. Hic fecit Calicem aureum præcipuum
diuersis ornatum lapidibus preciosis, pens. libras v. g. intiocto; &
patenam auream pens. lib. vigintiocto, & vncias nouem.

Pari modo in Basilica ipsius Apostoli fecit Cherubim ex argē
to purissimo deauratos quatuor, qui stant super capita columnā-
rum argentearum sub ciborio, pens. libras nonaginta & tres. Fe-
cit quoque idem præcipius Præsul ubi supra imaginem Saluato-
ris auream, quæ stat in trabe super ingressa vestibuli, pens. libras
septuaginta & nouem, &c.

Fecit autem Venerabilis & præclarus Pontifex super Altare B
Beatæ Petronillæ cyborium columnis porphyreticis ex argento
purissimo miræ magnitudinis decoratum, pens. lib. trecentas
quadraginta & octo; atque Imaginem argenteam stantem sub
arcu de ipso Ciborio, pens. libras decem & semis, &c.

Fecit autem idem egregius Præsul in Basilica beati Petri Apo-
stoli calices maiores ex argento mundissimo, qui sedent super tra-
bes argen. numero decem & octo, pens. simul lib. centum oœto-
ginta duas. Necnon ubi supra fecit cerostatas maiores fusiles ex C
argento purissimo, qui stant ante Confessionem, pens. libras cen-
tum nonaginta octo. Inuestiuit verò super trabem ex argento
mundissimo, quæ est super Imaginem auream in ingressa vesti-
buli, pens. lib. centum vigintisex, & semis. Verum etiam ubi
supra fecit lucernas fusiles duas ex argento purissimo, pens. simul
libras viginti & septem. Et hoc conitituit, ut Dominicorum dies,
vel in sanctis solemnitatibus, hinc inde iuxta Lectoriam consi-
sterent & ad legendum sacras lectiones luminis splendore re-
fulgerent.

Hic fecit ad B. Andream Apostolum ciborium ex argento
purissimo super Altare maius, pens. lib. trecentas & quinque. Hic D
autem præcipius Pontifex diuinitus inspiratus, Baptisterium ubi
supra conspiciens, quia iam præ nimia vetustate ruinæ proxi-
mum inerat, & quia angustior locus populi existebat, qui ad
Baptismum veniebat, idem Præsul à fundamentis ipsum bapti-
sterium in rotundum ampla largitate construens, in meliorem
erexit statum: atque sacrum fontem in medio, largiori spatio
fundauit, & in circuitu columnis porphyreticis decorauit: & in
medio fontis columnam posuit, & super columnam Agnum ex
argento purissimo, fundentem aquam, qui pens. lib. decem &
octo, & vncias decem. Necnon & Altare maius sub absida con-
struxit. Cuius faciem, atque Confessionem, seu rugas, ad deco-
rem

A rem ipsius sacri Altaris inuestiuit ex argento mundissimo, pens. simul lib. quadraginta & octo. Verum etiam & vestem de stauraci super eam posuit, atque regularem ibi superinuestitum ex argento purissimo fecit. Et super ipsum regularem posuit arcum, & gammadias ex argento, qui pens. simul lib. octuaginta. Nec non & Imagines tres, vbi supra, posuit, pensan. inibi lib. triginta & septem, & vncias decem. Ipsum vero baptisterium diuersis in circuitu decorauit picturis.

B Oratorium vero sancte Crucis, vbi supra, quod iam præ nimirum erat vetustate ruiturum, hic præcipuus Pastor à fundamentis simul cum absida, novo ædificio erexit, & ad perfectum usque perduxit; atque ipsam absidam ex musivo diuersis decoratam, picturis atque marmoribus, miro splendore ornauit; vbi & obtulit Ciborium super Altare cum columnis suis; atque faciem ipsius Altaris inuestiuit argento purissimo pens. lib. centum viginti & unam, & vncias duas. Regnum spanoclystum ex auro purissimo cum Cruce in medio pendens super ipsum Altare pens. lib. unam, & vncias undecim. Nec non & alias columnas argenteas quatuor, & super ipsas columnas regularem inuestitum argento purissimo, pens. inibi libras sexaginta & quatuor, & vncias tres. Arcus argenteos tres pens. lib. quadraginta & tres, & vncias octo. Imagines argenteas deauratas tres, pens. inibi lib. triginta. Canistros argenteos intersatiles duodecim, pens. simul libr. septuaginia & octo. Gabathas argenteas intersatiles fundatas viginti unam, & Crucem unam pens. in unum libras quinquaginta. Vestem super Altare de fundato unam. Et alia de blattin, cum chrysoclauo; nec non & aliam vestem albam rotatam cum chrysoclauo. Velum modicum chrysoclaatum cum Crucifixo, & margaritis ornatum. Vela de stauraci septem. Vela de fundato quatuor. Vela modica, quæ pendent in regulari ante Imagines Tyrias, sex. Vela alba serica ornata in circuitu de fundato duodecim. Velum maius album rosatum, ornatum de super de quadruplo unum, & aliud velum rubeum cum bubalo, D quod pendet ante regias maiores. Vela modica de stauraci quatuor, quæ pendent in regulari ante Imagines; sed & alia vela promiscua serica numero undecim. Fecit vbi supra ad fontes vela tria, quæ pendent in regularem ante Imagines, & alia vela serica numero vigintiunum.

Hic fecit beato Petro Apostolo nutritori suo calicem aureum præcipuum spanoclystum diuersis ornatum lapidibus preciosis pens. libras triginta. Pari modo fecit & patenam auream spanoclystam similiter, diuersis ornataam preciosis lapidibus, pens. lib.

vigintiquinque . Fecit verò super ciborium de Altari maiori A beato Petro Apostolo canthara maiora quatuor ex argento purissimo , habentia in medio cereos ex argento deauratos , pens. in vnum lib. centum & quadraginta . Prædictus verò , & præclarus Pontifex fecit vbi supra thuribulum Apostolicum ex auro purissimo pens. lib. duas , & vncias quinque . Fecit verò vestem super Altare maius chrysoclaudam diuersis ornatam picturis , quam constituit quatuor temporibus per annum in duodecim lectionibus ibidem ponere . Fecit vbi supra Coronas maiores ex argento purissimo quatuor , pens. simul libras centum quinquaginta quatuor , & semis . Fecit vero vbi supra lectorium argento purissimo miræ magnitudinis decoratum , pens. libras centum quadraginta & tres : necnon & cerostatas ex argento mundissimo stantes iuxta ipsum lectorium , pens. simul lib. quadraginta & nouem . Verum etiam , & super ipsas cerostatas fecit lucernas fusiles bimixas duas ex argento puro , pens. lib. viginti & septem . Et hoc constituit , vt Dominicorum die , vel in sanctis solemnitatibus , hinc inde iuxta lectorium consisterent , & ad legendum sacras lectio-nes luminis splendore fulgerent . Faro cantharos fecit in Presby-terio numero quatuordecim ex argento mundissimo , pens. simul libras quadringentas triginta & tres : necnon columnas octo , & arcus quatuor fecit ex argento , pens. inibi libras centum septua-ginta & tres .

C Fecit verò vbi supra calices fundatos ex argento , qui pendent inter columnas maiores , dextra lœuaque Basilicæ , numero sexaginta quatuor , pens. pariter libras quadringentas sexaginta & vnam .

Idem verò præsagus Antistes , vbi supra ad beatum Andream Apostolum inuestiuit Altare maius argento purissimo deaurato , miro decore ornato , qui pens. vndique libras centum triginta quinque . Cantharas ex argento purissimo duodecim , pens. simul libras quinquaginta & duas . Canistros duodecim ex argen-to , pens. libras septuaginta & octo . Inuestiuit vero Altare beatae Petronillæ argento purissimo deaurato , diuersis ornatum pictu-ris vndique , pens. libras centum sexaginta & duas , & vncias octo . Necnon inuestiuit Altare beati Gregorij Confessoris atque Pontificis argento deaurato vndique , pens. libras centum viginti & septem . Fecit vbi supra , in gremio Basilicæ B. Petri Apostoli cortinam maiorem Alexandrinam holosericam , habentem in medio adiunctum fundatum , & in circuitu ornatum de fundato . Verum etiam idem præcipius Præsul fecit thuribula Aposto-lica ex auro purissimo duo ; ex quibus vnum misit intus super cor-

A pus eius, pens. lib. duas & alterum pens. libras duas, & vncias octo: quod præcedit per stationes, &c.

In Ecclesia beati Petri Apostoli fecit canistrum de argento purissimo pens. lib. viginti duas, &c. Fecit vero idem præfagus Antistes beato Petro Apostolo Calicem aureum, diuersis ornatum preciosis lapidibus, qui præcedit per stationes, pens. lib. tredecim. Hic fecit in Basilica ipsius Apostoli velum chrysoclaicum, quod pendet supra in ingressu vestibuli. Item aliud velum maius e chrysoclauo, quod pendet in trabe argentea ante Imaginem Saluatoris supra in ingressu vestibuli. Coronam maiorem ex argento purissimo pens. lib. quinquaginta & tres, & vncias octo.

B Farum argenteum pendentem infra ipsam coronam pens. libr. viginti & tres. Item coronas argenteas quatuor, pens. lib. quinquaginta & septem; Canistros octo, qui pens. simul lib. quadraginta. Hic verò pro amore, & cautela Orthodoxæ Fidei fecit vbi supra scuta argentea duo, scripta utraque Symbolo; vnum quidem literis Græcis, & alium Latinis, sedentia dextra laevaque super ingressum corporis, pens. inibi lib. nonaginta quatuor, & vncias sex. Fecit vbi supra in gremio Basilicæ cortinam maiorem holosericam fundatam vnam, ornatam in circuitu de fundato. Velum album holosericum rosatum maius vnum, quod pendet in trabe maiore super Imagines aureas, ornatum in circuitu de fundato.

C Enimvero vbi supra ad fontes fecit vela serica alba numero nouem, ornata in circuitu de fundato. Hic verò, vbi supra inuestiuit Altare beatissimi Leonis Confessoris atque Pontificis ex argento mundissimo deaurato, pens. simul lib. centum & nouem. Item inuestiuit Altare beati Gregorij Confessoris atque Pontificis ex argento mundissimo deaurato, pens. undique lib. centum viginti & septem. &c. Præfatus verò venerabilis, & præclarus Pontifex, fecit in Basilica beati Petri Apostoli nutritoris sui super Altare maius ciborium cum columnis suis quatuor ex argento purissimo deaurato, diuersis historijs miræ magnitudinis mirifice decoratum; quod pens. lib. duo mille septingentas & quatuor, & vncias tres. &c. Sed & in Musileo beatae Petronillæ, quod ponitur ad beatum Petrum Apostolum, fecit vela alba maiora tria, minora octo, ornata in circuitu de fundato. Fecit verò idem præclarus Pontifex ante Confessionem ipsius Apostolorum Principis Angelos ex argento purissimo dextra laevaque, pens. inibi lib. centum quadraginta & sex. Necnon & alios Angelos duos ex argento purissimo deauratos, qui stant in trabe maiori super ingressu vestibuli dextra laevaque iuxta Imaginem Saluatoris auream, pens. simul lib. sexaginta tres. Et alios

Angelos

Angelos quatuor minores ex argento purissimo deauratos vbi A supra, dextra lœuaque, qui pens. simul lib. sexaginta octo. Verum etiam fecit vbi supra columnellas ex argento deauratas sex in ingressu vestibuli diuersis depictas hictorijs, quæ pens. simul lib. centum quadraginta & septem. Fecit & Crucem maiorem ex argento purissimo deauratam, quæ stat iuxta Altare maius, pens. lib. vigintiduas. Fecit verò vbi supra arcum maiorem ex argento mundissimo deaurato supra in ingressu vestibuli, pens. lib. centum triginta & vnam, & semis. Fecit vero vbi supra intra Confessionem B. Leonis Confessoris, atque Pontificis, Euangeliū ex argento mundissimo deauratum supra in ingressu vestibuli, pens. lib. quadraginta octo, & semis. Fecit vbi supra columnellam vnam de argento purissimo, pens. lib. decem & septem, &c. B

Hospitalē à funda-
mentis factū à Leo-
no Tertio.

Hic autem præclarus Antistes diuinatus inspiratus, Hospitalēm beato Petro Apostolo, in loco, qui Naumachia dicitur, à fundamentis nouiter construens, diuersa illic domorum ædificia decorauit, atque Ecclesiam in honorem beati Petri Principis Apostolorum à nouo construxit. In qua etiam Sanctorum Ecclesiæ Christi Martyrum corpora deferens recondidit, & omnia, quæ in prædicto hospitali erant necessaria, construxit.

Prædia etiam illic urbana, vel rustica, pro alimonij Christi pauperum, seu aduenis, vel peregrinis, qui ex longinquis regionibus veniunt, obtulit, ad exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ, & salutem Populi Romani. Præsertim igitur & Monasterium sancti Christi primi martyris Stephani, quod appellatur Catagalla Patricia, quod præ nimia vetustate iam emarcuerat, atque ex parte corruerat, idem præfagus Pontifex certamen ponens à fundamentis, simul cum Oratorio, firmum iaciens fundamentum, in meliorem erexit statum. Gradus vero, per quos ingressus est in Ecclesiam B. Petri Apostoli à S. Andrea Apostolo, qui vetustate consumpti erant, à nouo refecit.

Pari modo, & Monasterium Beati Martini Confessoris, atque D Pontificis, situm vbi supra, quod nimia fuerat vetustate quassatum, penè omne à fundamentis restaurauit. Sacra vero tecta Basilicæ sancti Andreæ Apostoli, quod appellatur Catabarbara Patricia, quæ per oltana iam fuerant tempora vetustate consumpta, nouiter restaurauit, &c.

Idem verò sanctissimus Præsul, sancti Spiritus illustratione perfusus, fecit beato Apostolo nutritori suo calicem aureum præcipuum tetragonum spanoclyustum, diuersis ornatum preciosis lapidibus, pondere lib. triginta & duarum. Necnon fecit

&

Hospitalē S. Stepha-
ni Catagalla patri-
cia.

A & patenā auream spanoclystam miræ magnitudinis decoratam, pens. lib. vigintiquinque, & vncias nouem. Fecit autem in Basílica, cuius supra, farum in modum retis cum canistro; & crucem de argento purissimo, qui pendet sub arcu principali. Nec non & alium farum maiorem in modum retis, cum canistris viginti, pendentem sub trabem maiorem argenteam, ad ornatum sanctæ Dei Ecclesiæ, qui pens. lib. duo mille, centum quatuor, & vncias septem, &c.

Hic verò venerabilis, & præclarus Pontifex fecit in Basílica beati Petri Apostoli nutritoris sui canistros interrasiles ex argento purissimo, tam in quadriporticu, quæcumque in gremio Basili-

B cæ, numero 22. pens. simul lib. centum vigintiquinque. Gabathas fundatas signochristas, quæ pendent in quadriporticu, in faro æreo in medio Basílicæ, numero quadraginta & octo, pens. simul lib. centum & vnam, & semis. Fara argentea tria, quæ stant super trabes argenteos, pens. lib. nonaginta & tres. Arcus argenteos duos, pens. lib. quadraginta & vnam, & vncias octo. Vela de blattin maiora, quæ pendent per trabes argenteos, dextera lœuaque Presbyterij, necnon & in circuitu sedis, numero triginta, ornata in circuitu de quadrapulo. Vela modica de fundato numero quadraginta & septem, ornata in circuitu de blattin Byzanteo, & inuestita de blattin Neapolitano. Nec-

C non & in gremio Basílicæ fecit cortinam maiorem Alexandrinam miræ magnitudinis, & pulchritudinis decoratam, ornatam in circuitu tyrio, &c. Verùm etiam & in Ecclesia beati Petri Apostoli, ubi supra fecit vestem rosatam habentem historiam Domini nostri Iesu Christi, quando extendit manus, & apprehendit B. Petrum Apostolum de fluctibus maris, &c.

Idem verò beatissimus Præsul fecit in Basílica B. Petri Apostoli nutritoris sui ante Presbyterium farum volubilem ex argento purissimo, cum coronis & crucibus, pens. inibi lib. triginta quinque, & vncias sex. Verum etiam id ipsum deorsum, ubi sacratissimum corpus ipsius Principis Apostolorum requiescit, re-

D nouauit Imaginem auream habentem vultum Saluatoris Domini nostri IESV CHRISTI, ac sanctæ Dei Genitricis MARIÆ Dominæ nostræ, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, atque Andreæ, necnon & B. Petronillæ Martyris: ubi & addidit auri obrixi lib. 21. & vncias tres, &c. Pari modo in Basílica B. Petri Apostoli fautoris sui fecit regnum ex auro purissimo, diuersis preciosis ornatum lapidibus, pens. lib. septem.] Hæc, multis alijs omisis, sunt ab Anastasio in vita ipsius Pontificis descripta.

Accedamus iam ad dona digna, & alias res in hac Basílica fa-

Acta à Leone Quarto Pontifice sanctissimo, ab eodem Anastasio A
adnotata in vita eiusdem [Hic verò, inquit, insignis, & præclarus
Antistes, superno amore exardescens, obtulit in B. silica beati
Petri Apostoli coronam ex argento purissimo vnam, pens lib. vi-
ginti & quatuor. Gabathas interrasiles duas, pens lib. duas. Vela
septem, duo quidem de fundato & alia duo de stauraci, & tria de
spanisco. Obtulit vero ibidem ad splendorem, & gloriam ipsius
venerandæ Basilicæ, cortinam Alexandrinam miræ pulchritudi-
nis vnam, habentem historiam Pauonum portantium desuper
homines, & aliam historiam Aquilarum, rotarumque, & auium,
cum arboribus, &c. Et quia Diuino semper erat munere peror-
natus, dignamque de omnibus curam, & solicitudinem habere
studebat, feliciter fecit in Oratorio sancti Andreæ Apostoli ad
sanctum Petrum vela maiora de fundato duo, & alia minora
quinque, ornata in circuitu de blattin. Hic quoque prædictus
Præsul à Deo amabilis, & prudentissimus Papa fecit in Basilica
beati Petri Apostoli vela de fundato in circuitu compta de blac-
tin, numero quadraginta quinque. Fecit autem idem egregius
Pontifex in Monasterio sancti Martini, quod beati Petri Basilicæ
cohæret, ad laudem & gloriam ipsius beati Martini Oraculi, mi-
ræ pulchritudinis vestem perfecit habentem historiam superius
memorati Sancti iacentis in lectulo, cum effigie Salvatoris Do-
mini nostri Iesu Christi. Simul effigiem sanctæ Martyris Agathæ,
habentis ad pedes effigiem ipsius almi Pontificis, habentem gem-
mas hyacinthinas decem & septem. Item in eodem O. ratorio
fecit vela quatuor, & vnum quidem habens rotas de chrysocla-
uotres. &c. C

Hic verò venerabilis, & præclarus Pontifex fecit in Basilica
beati Petri Apostoli nutritoris sui canistrum interrasile de argen-
to purissimo pens. lib. .... Vbi supra obtulit coronas de argen-
to purissimo pens. lib. .... Hic verò beatissimus & præclarus Pa-
pa, superno fretus amore, obtulit beato Petro Apostolo, ad splen-
dorem & gloriam ipsius sanctissimæ Basilicæ, lucernam bimixin-
de argento purissimo, pens. lib. quadraginta quinque, &c. D

Fecit idem sanctissimus, & beatissimus Præsul in Ecclesia beati
Petri Principis Apostolorum vela, quæ pendent in arcu Presby-
terij, ex auro texta, habentia historiam beati Petri Apostoli, nu-
mero decem & octo. Necnon in Oratorio beati Leonis Con-
fessoris, atque Pontificis, quod est sicutum infra prædictam Ec-
clesiam, vestem de fundato vnam, habentem historiam Aquila-
rum. Obtulit quoque vbi supra coronam de argento vnam,
pens lib. .... &c.

A Item sanctissimus, & angelicus præfatus Præsul, post de prædationem Saracenorum istius Ecclesiæ, fecit super corpus beati Petri Apostoli Imagines argenteas, totasque, numero tres: & vnam quidem in medio, habentem effigiem Saluatoris Domini nostri Iesu Christi cum gemmis in capite per crucem, ornatam hyacinthinis & prasinis. Item aliam quandam positam ad dextram partem Saluatoris, & habentem vultum beati Petri Apostoli, & beatæ Petronillæ. Aliam quandam positam ad partem laeuanam depictam, vultum habentem beati Andreæ Apostoli, simul & vultum prædicti Summi Pontificis, pens. libras centum & quatuor. Fecit ubi supra fara ærea, quæ sedent super vestibulum sacri Altaris, numero duodecim, &c.

B Ipse quidem à Deo protectus, & venerabilis Præsul, intra Basilikam beati Petri Apostoli Oraculum miræ pulchritudinis, summiq[ue] decoris construxit; quod pulchris marmoribus circumdans, splendidè comp[re]misit; absidamque eius ex musiuo, aureo superinducto colore, glorificè decorauit. In quo etiam venerabile corpus beati Leonis Confessoris atque Pontificis recondens, sacram desuper construxit Altare, & Ciborium cum Cruce exaurata, ad laudem, & gloriam Christi nominis, hoc fretus amore perfecit, ut sibi dignum in æthere conquereret locum.

C Patratis itaque omnibus, atque perfectis operibus, quorum iam sigillatim superiùs nomina scripta, vel memorata sunt; confessim idem Pastor, & Pater egregius, quamuis vniuersarum proficuam Ecclesiarum Dei curam, dignamque solicitudinem gereret, & ad omne opus bonum præ omnibus intentus existaret; ex intimo cordis sui longa trahens suspiria, cum quotidie beatissimi Apostolorum Principis Petri sacratissimum Altare cerneret violatum, & ad tantam dishonestatem à Saracenis perfidis, Deoque contrarijs, & vilitatem perductum, etiam, & quod dolentes mærentesque dicimus, ipse vnde Christianum populum ad iam fati Principis sacratissima, orationis causa, vel gratia, limina destinari cerneret, & ob hoc vota sua, ut olim perficeret

D non pleniter satagebat: Ideo omnipotentis Domini fretus auxilio, atque consilio & virtute munitus, aureis, simulque argenteis tabulis, non tantum Confessionem sacram, verum etiam frontem saepe dicti Altaris satis decenter, & honorificè perornauit, ut præsens per omnia opus ibidem dedicatum luce clarius manifestat. Quamobrem venerandi Altaris frontem præcipuam tabulis auro optimo nouiter dedicauit, vna cum gemmis quamplurimis valde optimis, ac preciosis, totam circum dedit, & in meliorrem, ut prius, statum decoremque perduxit. In quibus scilicet

aureis, ut dictum est, tabulis non solum Redemptoris nostri forma depicta præfulget; verum & eius resurrectio veneranda, atque indicium sacrae ac salutiferæ Crucis.

Petri quoque, Paulique pariter vultus, atque Andreæ, in prænominatis tabulis similiter splendent, atque coruscant: inter quos sanctissimi Quarti Leonis Præsulis, necnon & specialis filij sui Domni Imperatoris Lotharij propter futuram memoriam, siue mercedem, personæ Deo caræ, per cuncta sæcula venerandæ, depictæ sunt. Fecit denique tabulam de smalto, opus ducentas sexdecim auri obrizi pens. libras. Confessionem vero crebro diciti Altaris, tabulis ex argento paratis purissimo, simili modo tota animi deuotione ad antiquum decus, & statum perduxit. In quibus Saluatorem in throno sedentem conspicimus, preciosas in capite gemmas habentem; & à dextris illius Cherubim, à lœua quoque eius vultus Apostolorum, cæterorumque depictedos. Imò & rugas sacræ Confessionis ex argento constructas, vultus habentes beatissimi Petri & Pauli, pens. omnia lib. ducentas &c eto.

Ipse vero à Deo amabilis, & prudentissimus Pontifex fecit in Basilica beati Petri Apostoli vela ex auro texta, penden. in arcibus, compta in circuitu de blattin, numero vndecim. Necnon & in Oratorio sancti Leonis Pontificis intra Ecclesiam beati Petri Apostoli fecit vestem sericam albam sigillatam cum gamma dijs, & periclysi de blattin vnam; & vela similiter alba maiora duo, minora octo, &c.

Aliam verò vestem miræ varietatis in Basilica sanctæ Petronilæ perfecit, habentem rotam, aquilamque cum Cruce de chrysoclauo, & gammadijs vnam, &c. Qui summus, & præcipuus Præsul fecit in Basilica beati Petri Apostoli cortinam holosericam cum historijs multis, claritatis immensæ, ad decorum, & gloriam ipsius sacratissimæ Basilicæ, vnam. Cùm verò hæc, & quæ scripta sunt, Leo vir beatissimus, Quartusque Præsul, Dominò solicitante, amoris, ac desiderij gratia, per diuersa piorum loca Sanctorum perfeciti contulisset; tunc de Romanæ Vrbis statu, ac restauratione murorum, qui longo iam senio, atque vetustate nimia fracti, dirutique funditus videbantur, cœpit cum IESV CHRISTI Domini tractare consultu: ne si diù, sub hac negligentia, siue obliuione constarent, aut Domino permittente, faciliter ab hostibus capi; aut forsitan expugnari potuissent. Ideo ne hoc in futurum malum fieret, omnes prænominatae muros Ciuitatis Romanæ, duodecima instanti Indictione renouare, atque ad priorem cultum decusque, tota mentis alacritate curauit, &c.

A Fecit etiam idem beatissimus Præsul post deprædationem Saracenorū, in Ecclesia beati Petri Apostoli Crucifixum miræ magnitudinis, constructum cum gemmis hyacinthinis, de argento purissimo, exauratum, pens. lib. septuaginta, & alias gemmas albas septem, maiorem vnam, &c.]

Pergit Anastasius: [Pro his igitur beneficijs, vt iam enarratum est, beatus Pontifex obtulit in Basilica beati Petri Principis Apostolorum post deprædationem gentis Agarenorum, arcus de argento mundissimo numero tresdecim. Ex quibus duo, quos posuit à parte dextra, seu sinistra in Presbyterio, miræ magnitudinis, pens. lib. ....

B Idem quoque beatissimus Præsul fecit in Ecclesia beati Petri Principis Apostolorum vestem vnam auro textam, habentem historiam, qualiter beatus Petrus prædicauit ad Sanctam Romanam Ecclesiam, cum gemmis albis, id est, margaritis septem, & cum gemmis prasinis vndecim, necnon, & gemmis hyacinthinis viginti & septem.

Fecit & in Ecclesia beati Andreæ Apostoli Ciborium super Altare ex marmore: necnon & calicem de argento, cum coronis pendentibus in eodem Ciborio, numero duodecim, pens. lib. .... Fecit etiam ibi ipsum Campanile, & posuit campanam cum malleo æreo, & Cruce exaurato. Necnon & in Ecclesia,

C beati Petri Apostoli obtulit turibulum ex auro purissimo diuersis gemmis ornatum, &c.]

Pergit etiam Anastasius infra hoc modo: [Obtulit in Ecclesia beati Petri Apostoli Crucem auro purissimo, diuersis gemmis hyacinthinis albis, & smaragdis miræ magnitudinis ornatam; quæ stat parte dextra iuxta Altare maius. In qua etiam nouiter renouauit virgam, & deargentauit eam, in qua prædicta Crux continetur, pens. lib. argenti vndecim, & semis, legente de nomine Domni Leonis Quarti Papæ.]

D Pergit etiam Anastasius infra his verbis: [His denique decen-
tiis consummatis, atque peractis, post flebilem, & iniquam Saracenorū deprædationem, Catholicus, & per omnia laudabilis Præsul, ad decorum, & laudem Ecclesiæ Apostolorum Principis Petri, fecit miræ magnitudinis ac pulchritudinis, super illius venerandum Altare, Ciborium, & columnas, & lilia exaurata ex argento purissimo, pens. lib. mille sexcentas & sex. Nam & super Ciborium obtulit coronas quatuor, & calices sexdecim ex auro mundissimo, pens. lib. .... Et de argento, vt supra, ad honorem, & gloriam ipsius, Ciborium fecit, calicesque, & coronas, numero quadraginta sex, pens. lib. vigintiduas, & vncias.

septem. Necnon & super columnas ipsius Ciborij, propter amplam pulchritudinem, ex argento purissimo fecit cophinos numero quatuor, pens. lib. quadraginta & duas. Fecit etiam ibidem ante Altaris circuitum vela alba holoserica sigillata, numero quatuordecim, listas habentia de fundato.

Obtulit inibi & alia vela linea numero quatuordecim, listam habentia per circuitum de serico albo sigillato. Vbi supra fecit arcus duos ex argento purissimo pens. lib. quinquaginta.] Et infra: [Obtulit etiam in Ecclesia beati Petri Principis Apostolorum coronam ex argento cum historijs, à foris circumdata, & exauratam, pens. lib. septem. Ipse quoque à Deo protectus, & beatissimus Papa, superno fretus amore, obtulit in Basilica beati Petri Apostoli ante Confessionem sacri Altaris à dextris, seu à sinistris, ad decorem ipsius Basilicæ, Angelos sex ex argento mundissimo, pens. lib. sexagintaquatuor. Et super illud Ciborium fecit oleas, quæ pendent in circuitu Altaris, habentes tabulas quatuor exauratas. Necnon & gammadias numero quatuor. Vbi supra fecit arcus quatuor, qui stant in Presbyterio, ex argento mundissimo, pens. lib. centum, &c. B

Et infra: [Necnon obtulit in Basilica beati Petri Apostoli arcus ex argento mundissimo quatuor, pens. lib. octuaginta & quatuor, &c.]

Et infra. [Necnon & in Basilica beati Petri Apostoli fecit arcus de argento purissimo, cum columnis, & lilijs, numero tres, pens. lib. sexaginta, &c.] Et infra: [Similiter vela de spanisco ornata in circuitu de fundato, numero tria. Sed & tabulas de argento exauratas, in gradu ante Confessionem beati Petri Apostoli numero quatuor, & agnos duos, qui pens. lib. simul quadraginta & quatuor. Obtulit vbi supra coronas porphyreticas miræ magnitudinis, ornatas auro purissimo, cum delphinis duodecim, legente de nomine ipsius almifici Præsulis, pens. auri lib. tres & semis. Necnon, & arcus argenteos numero decem, qui pens. simul lib. centum octuaginta & vnam. Et vela linea, quæ pendent in arcibus vbi supra, ornata in circuitu de fundato, numero quadraginta octo, &c.] C D

Pergit etiam infra: [Ipse insignis, Præsulque præcipuus, cum innumera summi decoris opera in Basilica beati Petri Cœli clavigeri perfecisset; portas, quas dextruxerat Saracena progenies, argentoque nudarat, erexit, multisque argenteis tabulis lucifuis, salutiferisque historijs sculptis decorauit, & in meliorem speciem, quam pridem fuerant, reparauit; ut omnes, qui in eandem Basilicam ingredi volunt, laudes Deo Omnipotenti, sanctoque suo

A suo Præsulatu referant, & exposcant, vt multa annorum suæ vitæ curricula extendantur, qui tanti fulgoris opere, tantoque pulchritudinis pondere aulam Dei argento pens. lib. septuaginta ornauit. Qui summus, Deoque amabilis Papa, in exordio sui Pontificij, cum porticus partis lxxvæ beati præ nimia veritate Petri Basilicæ cecidisset, celeri studio præclarius renouauit.

Nam, & ipsius præcipue sarta tecta Ecclesiæ magnis trabibus, procacique artificio eleuatis, lucisq; renouauit. Qui etiam porticum, quæ sancti Andreæ cohæret Ecclesiæ, cùm cerneretur causa, in melius nostra fere memoria restaurauit. Sed & cameram, quæ ante portas argenteas iam diætæ aulæ esse conspicitur, B infinito fretus amore renouans decorauit. Et multas piè operationes in eadem specie Ecclesiæ fecit; quas si scripturæ tradere voluerimus, lingua narrare non sufficiet, & nec scribentium valebunt articuli sustinere. Cùm ergo per diuersas Dei Ecclesiæ multa perficeret insignia opera ipse beatissimus Pontifex, porticum, quæ ante Basilicam Sanctæ Dei Genitricis consistit, quæ iuxta Basilicam sancti Laurentij sita est foris muros, clarius, ac firmius renouauit, &c.

Idem beatissimus Pontifex fecit in Basilica beati Petri Apostoli cereos deargentatos, qui stant in Presbyterio, numero viginti & septem, pens. simul lib. quadraginta. Nam & trabes in ingressu, & in medio Presbyterij inuestiuit ex argento purissimo, pens. libras sexaginta & septem, & vncias tres, Cùm autem supernæ zelo patriæ incensus, speciosis Christi per ordinem ornaret metallis, ac ornamentis Ecclesiæ; post fecit alia multa in aula beati Petri Apostolorum Principis: Coronam ex argento purissimo vnam, cum catenulis argenteis quatuor, habentem delphinoꝝ quadraginta & duos, pens. simul libras viginti & tres. Hic quoque Pontifex, Christi semper auxilio fretus, ac diuinitus inspiratus, fecit in circuitu Altaris beati Petri Apostoli vela serica de prafino quatuor, habentia tabulas de chrysoclauo cum effigie Salvatoris, & Apostolorum Petri, & Pauli, & sui ipsius almifaci Præsulis, & in medio cruces, & gammadias de chrysoclauo cum orbiculis, in quibus sunt imagines Apostolorum, mira pulchritudine decoratas, quæ in diebus festis ad decorem ibidem suspensuntur.

Pari modo fecit vbi supra alia vela alba boloserica rosata cancellis decorata mirificè, Paschæ obumbrantia sacra. Necnon & aliam coronam minorem ibidem obtulit cum catenulis quatuor, & delphinis decem, habentem lilyum, & vncinum, pens. lib. duas. Huius namque beatissimi Præsulis animus semper deuotus

uotus existens, preciosis IESV CHRISTI Ecclesiæ ornamentis, A ingenti ob æternæ vitæ salutem decorare studebat amore: & quod nullus præcessorum eius Pontificum facere arbitratus est; hic sancto proculdubio spiritu seruens, atque compulsus, coronas ex auro mundissimo, in clytis Christi videlicet, & Sanctorum vultibus resplendentes, in Apostolorum Principis Petri Ecclesiæ iuxta Altare, sub quo eius sacratissimum corpus requiescit, dextra lœuaque pendentes fieri duas, cum catenulis aureis, bullis, gemmisque prasinis decoratas decreuit, habentes in simul delphinos sexaginta, pens. lib. viginti.

Fecit & Crucifixum argenteum miro opere depictum in eadem Ecclesia, qui in lœua introitus parte inter columnas magnas positus ingenti splendet decore, habentem libras sexaginta & duas, & dimidiam. Ipse quoque beatissimus Pontifex fecit in Oratorio beati Andreæ Apostoli, quod sancti Petri cohæret Ecclesiæ, vestem sericam vnam habentem historiam Aquilarum, & in medio tabulam cum chrysoclauo, in qua depictæ Christi, & Discipulorum eius dextra lœuaque Imagines fulgent, & ipsius almifici Præfusilis, &c.] B

Pergit infra: [Post præcipuam verò huius Concilij diffinitiō-
nem, beatissimus eiusdem Præfusilis animus, cœlestis semper amo-
ris igne accensus, ad restauranda Ecclesiarum Dei cunctorum C
ornamenta vasorum, studium rursus cœpit ingens habere. Nam
& in Ecclesia beati Petri, regni Cœlorum clauigeri, fecit lucer-
nam ex argento purissimo vnam bimixam, pens. lib. sexdecim.
Necnon & in Monasterio sancti Martini, quod ipsius Apostolorum
Principis Ecclesiæ cohæret, fecit aliam lucernam ex argen-
to fusilem, pens. lib. viginti & septem, & dimidiam, &c.

Idem verò sanctissimus Papa fecit rugulas de argento fusiles
cum cancellis, in ingressu Presbyterij, & ante Confessionem beati
Petri Apostoli amatoris sui, quæ pulchro lucentes decore, homi-
num præbent mentibus admirationem: quarum duæ pens. libras
sexcentum quadraginta & duas: aliæ vero duæ libras quingen- D
tas & octuaginta, &c.

Sed quia, vt sæpe diximus, huius serenissimi Præfusilis animus
maxime beatissimi Præfusilis Apostolorum Principis Petri reple-
tus amore, ipsius summæ Ecclesiæ, cuius diuina dispensante po-
tentia, thronum regebat, multa desiderabat semper ornamenta
perficere.

Fecit super eius sanctum Altare vestem de chrysoclauo, ha-
bentem historiam in medio Saluatoris, inter Angelicos vultus
fulgentis, Petroque Apostolo claves Regni Cœlorum tradentis:

& in

A & in dextra lœuaque, gloriosam Petri, & Pauli passionem fulgentem. Inter quos ipse Præsul ciuitatem, quam fieri iuss erat, Petro interueniente offerit depictam, & Crucem auro, gemmisque nitentem, & in circuitu Altaris, & desuper habentem pannos sericos preciosam Aquilarum historia textos, quorum duo aurati cernuntur, &c.

Sed in Ecclesijs, quas ibidem fecit, multa dona obtulit. In Ecclesia, videlicet, sancti Petri gabathas ex argento fusiles maiores minoresque, septem, pens. pariter lib. sexdecim, & vnciam vnam. Cantharam exauratam vnam; baucas exauratas tres; fibulatoria maiora, & minora quinque. Crucem ex argento deauratam vnam, cum gemma una. Item aliam crucem de auro vnam, habentem in medio Monocossim. Et aliam Crucem ex argento numeratim habentem gemmas quadraginta. Turibulum aureum exauratum vnum, dextram saxiscam vnam, coronas aureas duodecim, gabatham vnam, & Struthio camelorum oua duo. Atque fecit in eadem Ecclesia iam dictæ Ciuitatis vestes sericas duas: ex quibus una habet in medio tabulam de chrysoclauo, & alia habet in medio Crucem, & orbiculos quatuor cum gammadijs, & vela de fundato decem & octo. Crucifixum ex argento purissimo pens. lib. septem. Necnon & in Ecclesia sancti Leonis obtulit patenam exauratam vnam, calicem de argento vnum, vestes duas, vnam quidem de fundato, ornata in circuitu de colouero, habentem in medio rotam de chrysoclauo, & gammadias; & aliam de spanisco. Similiter & codices Catholicos numero septem. Historiarum Salomonem, Antiphonarium, Psalterium, & Sacramentorium, Gestorium, & sermones; sed & Euangeliū cum tabulis argenteis. Atque sacratissimum Dei Altare, quod supra sanctissimum beati Petri Apostoli corpus consistit, argenteis deauratis, quæ in dextra & lœua ipsius Apostolorum Principis habet miracula, perornauit lamineis; (forte luminaribus) quæ ingenti splendore nunc ut Cœli astra coruscant, pens. veròsimul libras octuaginta quatuor, &

C gento vnum, vestes duas, vnam quidem de fundato, ornata in circuitu de colouero, habentem in medio rotam de chrysoclauo, & gammadias; & aliam de spanisco. Similiter & codices Catholicos numero septem. Historiarum Salomonem, Antiphonarium, Psalterium, & Sacramentorium, Gestorium, & sermones; sed & Euangeliū cum tabulis argenteis. Atque sacratissimum Dei Altare, quod supra sanctissimum beati Petri Apostoli corpus consistit, argenteis deauratis, quæ in dextra & lœua ipsius Apostolorum Principis habet miracula, perornauit lamineis; (forte luminaribus) quæ ingenti splendore nunc ut Cœli astra coruscant, pens. veròsimul libras octuaginta quatuor, &

D vncias quinque;

Atque post tam immensæ operationis insignia, factaque, diuinâ Dei æterni clementia inspirante, quæ per diuersa loca ob salutem Christianorū, ipse sanctissimus Papa est operatus, Ecclesiam, quæ Domini voce supra firmam petram fundata consistit, & de beati Petri Apostolorum Principis nomine sancto gloriosa coruscat, preciosissimo omnium metallorum ornatu, prænimo Patris cœlestis amore, quotidie ornare procurans, ibidem quoque Lectorium argenteum, inclyta operatione cælatum, &

saper quatuor pedes consistens, perfecit: in cuius videlicet summitate Leonis caput resulget, pens. libras trigintaunam, & vncias vndecim. Necnon & cerostata quatuor, quæ a longo tempore summorum Pontificum in medio Presbyterij festis erigabantur diebus. Atque hæc sagaci arbitrio de argento purissimo inuestiuit; atque ut in perpetuum ibidem erecta essent, constituit, quod nullus prædecessorum eius facere cogi auit, habentia simul libras quinquaginta & quinque. Vbi supra fecit & cerostata de argento maiora, par vnum, pens. lib. quadraginta octo, & vncias decem, in quibus sedent lucernæ bimixæ de argento purissimo, lucentes iuxta Altare maius, pens. lib. simul quadraginta & nouem. Necnon & alia cerostata deargentata septem, pens. lib. vigintiquinque, & vncias tres. Pari modo, & alia septem tetra fecit cerostata ferrea desuper de argento pens. lib. vnā & viginti, & vncias tres, Atque super ipsum Altare fecit vestem auro textam, candidis per totam margaritis fulgentem, & indextra lœuaque tabulas gemmatas habentem, cum aureis per circuitum orbiculis, quibus insigne ipsius Præsulis est nomen descriptum.

Iam & Monasterium S. Martini, quod longo senio erat casum, miris domorum ædificijs restaurauit, & ad honorem meliorem, quam prius fuerat, funditus decorauit. In quo & vestem albam rosatam cum rosis obtulit, & Saluatorem cum Apostolis, & Virginem legentem nomen Domni Leonis Quarti. Item vela quinque alba rosata, & vnum quidem habens gammadias tresdecim, & amigdala de argento exaurata tria, &c. Præterea idem summus, & Orthodoxus Pontifex, diuina inspiratione pulsatus, fecit in Basilica beati Petri Apostolorum Principis calices ex argento purissimo, qui pendent super arcum principalem, necnon & infra columnas maiores dextra lœuaque, numero octuaginta tres, habentes insimul lib. quadringentas quadraginta & vnam. Id ipsum verò ante sacri Altaris vestibulum, miræ pulchritudinis fecit trabem, quam post diræ gentis nefandam deprædationem ex argento decorauit purissimo, in qua sacræ ac Dei venerabiles sedent imagines, quæ pens. libras sexaginta.

Obtulit quoque in Ecclesia beati Petri Apostoli, quæ ponitur in ciuitate Leopoli, thuribulum de argento exaurato vnum &c.

Ipse verò à Deo protectus, venerabilis, & præclarus Pontifex fecit Propitiatorium sacri Altaris beati Petri Apostoli Apostolorum Principis; vbi sacratissimum corpus eius quiescit, spanoclistum, habens quidem argentilib. septuaginta & duas, auri verò octuaginta.]

A De hoc Oratorio nihil etiam dixit Honufrius, nisi paucis his verbis: [Secundum sacellum, & Altare prope superius locatum, fuit sancti Leonis Quarti Papæ, sub quo Paschalis Secundus recordidit corpora Sanctorum Pontificum Leonum I. II. III. & IIII.] Hæc Honufrius.

De 7. Vrbis Eccleſ. pag. 41.

B Pauca etiam Romanus de Altare sanctorum Apostolorum, Philippi & Iacobi commemoratus est, de quo Honufrius hæc verba : [Inter portam Romanam argenteam fuit Altare sanctorum Apostolorum Philippi, & Iacobi, postea sancti Spiritus, nunc sanctæ Annæ dictum, Societatis Parafrenariorum S. R. E. Cardinalium.] Sunt etiam nonnullæ aliæ adnotationes in hoc capitulo xj. quas nos infra, Deo fauente, suo loco apponemus: & nunc hic sequimur ordinem Authoris Romani huius Basilicæ Canonici, qui pergit dicere de Hadriani Papæ I. sepulchro.

De 7. Vrbis Eccleſ. pag. 45.

Vbi requiescit D. Hadrianus Papa Primus.

XII.

I Vxta hoc Oratorium sancti Leonis Quarti Papæ est Oratorium, & fuit Altare sancti Hadriani Martyris; & est sepulchrum beatæ recordationis Domni Hadriani Primi Papæ, de quo habetur hoc epitaphium.

C HIC PATER ECCLESIAE, ROMÆ DECVS, INCLYTUS AVCTOR
HADRIANVS REQVIEM PAPA BEATVS HABET.
VIR, CVI VITA DECVS, PIETAS LEX, GLORIA CHRISTVS,
PASTOR APOSTOLICVS, PROMPTVS AD OMNE BONVM.
NOBILIS EX MAGNA GENITVS IAM GENTE PARENTVM,
SED SACRIS LONGE NOBILIOR MERITIS.
EXORNARE STVDENS DEVOTO PECTORI PASTOR
SEMPER VBIQVE SVO TEMPLA SACRATA DEO;
ECCLESIAS DONIS, POPVLOS ET DOGMATE SANCTO
IMBVIT, ET CVNCTIS PANDIT AD ASTRA VIAM.
PAUPERIBVS LARGVS, NVLLI PIETATE SECUNDVS,
ET PRO PLEBE SACRIS PERVIGIL IN PRÆCIBVS,
DOCTRINIS, OPIBVS MIRIS EREXERAT ARCES,
VRBS CAPVT ORBIS HONOR, INCLYTA ROMA TVAS.

D Hic sanctissimus Præsul præter multa alia bona, donauit Canonicis huius Ecclesiae castrum Capracorum, & à nouo restaurauit tectum tituli sancti Clementis Papæ in regione III. positi. Iuxta huius Oratorium est sepulchrum Domini Vibani Secundi Papæ satis pulchrum, in Vaticano.

AD NOTATIO. I.

A

Multa de hoc Pontifice dicenda essent à Presbytero Romano, & huius Basilicæ Canonico, vel prætermissa, vel leuiter tacta; quæ ego hic adnotabo. Ac primùm legantur hi versus à Romano silentio præteriti.

MORS, CVI NIL NOCVIT, CHRISTI QVÆ MORTE PEREMPTA EST,
IANVA SED VITÆ MOX MELIORIS ERAT.

POST PATREM LACRYMANS CAROLVS HÆC CARMINA SCRIPSI:
TV MIHI DVLCIS AMOR: TE MODO PLANGO, PATER.

TV MEMOR ESTO MEI: SEQVITVR TE MENS MEA SEMPER,
CVM CHRISTO TENEAS REGNA BEATA POLI. B

TE CLERVS, POPVLVS MAGNO DILEXIT AMORE;
OMNIBVS VNVS AMOR, OPTIME PRÆSVL, ERAS.

NOMINA IVNGO SIMVL TITVLIS, CLARISSIME, NOSTRA,
HADRIANVS, CAROLVS REX EGO, TVQVE PATER.

QVISQVE LEGAS VERSVS, DEVOTO PECTORE SVPPLEX
AMBORVM MITIS DIC, MISERERE DEVS.

HÆC TVA NVNC TENEAT REQVIES, CHARISSIME, MEMBRA,
CVM SANCTIS ANIMA GAVDEAT ALMA DEI.

VLTIMA QVIPPE TVAS DONEC TVBA CLAMET IN AVRES;
PRINCipe CVM PETRO SVRGE VIDERE DEVU.

AVDITVRVS ERIS VOCEM, SCIO, IVDICIS ALMAM:
INTRA NVNC DOMINI GAVDIA MAGNA TVI.

TVM MEMOR ESTO TVI NATI, TE PATER OPTIME, POSCO.
CVM PATRE, DIC, NATVS PERGAT ET ISTE MEVS.

O PETE REGNA PATER FELIX CÆLESTIA CHRISTI,
INDE TVVM PRECIBVS AVXILIARE GREGEM.

DVM SOL IGNICOMO RVTILVS SPLENDESCIT AB AXE;
LAVS TVA SANCTA PATER SEMPER IN ORBE MANET.

Anast. in vita Hadriani pp. I.

[Sedit beatæ memorie Hadrianus Papa I. annos 23. mens. 10. D dies 17. Obiit vij. Kal. Ianuarias.] Sequuntur modo hic dona pulchra, atque multa facta ab Hadriano Papa Primo huic Basilicæ summa cum largitate, ut Anastasius testis est, qui ait: [Hic enim coangelicus vir fecit in Ecclesia beati Petri Apostoli vestem miræ pulchritudinis ex auro purissimo, & gemmis, habentem præfiguratam historiam, qualiter beatus Petrus à vinculis per Angelum ereptus est. Item in eadem Basilica ab introitu de ruga usque ad Confessionem, pauimentum vestiuit argento purissimo, quod pens.]

B

C

- A pens. lib. centum quinquaginta. Fecit etiam in eadem ipsa Basilica beati Petri iuxta ianuas maiores argenteas cortinas miræ magnitudinis de pallijs stauracin, seu quadrapulis. Nam & per vniuersos arcus eiusdem Apostolorum Principis Basilicæ de pallijs tyrijs atque fundatis, fecit vela numero sexaginta quinque. Denique eius Beatitudo fecit & farum maiorem in eadem beati Petri Ecclesia in typum Crucis, qui pendet ante Presbyterium, habentem candelas mille trecentas & septuaginta. Et constituit, ut quatuor vicibus in anno ipsum farum accendatur; id est, in Nativitate Domini, in Paschate, in natali Apostolorum, & in natali Pontificis. Itemque præfarus sanctissimus Præsul fecit in ea Basilica calicem suudatum argenteum pens. lib. quinque: quem & posuit in Presbyterio pro eo, qui perierat temporibus Domini Pauli Papæ. Nam & in Ecclesia beati Andreæ sita iuxta eandem beati Petri Apostoli Ecclesiam, ciborium nouiter ex argento mundissimo ipse ter beatissimus Pontifex fecit, qui pens. lib. 135. &c.

- B Hic beatissimus Præsul, diuina inspiratione incitus, constituit in Monasterio S. Stephani Catabarbara patricia, situm ad beatum Petrum Apostolum, Congregationem Monachorum, ibi & Abbatem idoneam personam ordinans. Statuit ut sedulas laudes in Ecclesia beati Petri persoluant, sicut & cætera tria Monasteria: ut duo Monachi pro latere ipsius Ecclesiæ Deo nostro cantant laudes. Quoniam ipsum Monasterium in magna desidia, & neglectu iniuriaque positum erat, & nullum diuinum officium cultu ibidem exhibebatur, &c.]

- C Pergit hic auctor. [Hic beatissimus Præsul fecit, atque constituit nouiter domos cultas quatuor. Vnam quidem, quæ vocatur Capracorum, positâ in territorio Vigentano, milliario ab Urbe Roma plus minus quintodecimo: ex qua primitus fundum ipsum Capracorum cum alijs pluribus fundis ei cohærentibus, ex hæreditaria parentum suorum successione, tenere videbatur, eius proprij olim existentes: vbi, & alios plures fundos, seu casales, & massas, data iusta recompensatione, ad vicem à diuersis personis emere, & eidem domui cultæ addere visus est. Quam videlicet domocultam Capracorum cum massis, fundis, casalibus, vineis, oliuetis, aquæmolis, & omnibus ei pertinentibus, statuit per Apostolicum priuilegium sub magnis anathematis obligationibus, ut in usu fratum nostrorum Christi pauperum, perenniter permaneat; & triticum, & ordeum, quod annuè in locis eiusdem domocultæ natum fuerit, diligenter in horreo sanctæ nostræ Ecclesiæ deferatur, & sequestratim reponatur. Vinum

Vide Bart. de veritate
huius hist., tomo
9. ann. 791.

46 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

verò, seu diuersa legumina, quæ in prædijs, ac locis ipsius antefactæ domocultæ annuè nata fuerunt, simili modo curiosè in paracellario prænominatæ sanctæ nostræ Ecclesiæ deducantur, & separatim reponantur. A

Sed porcorum, qui annuè in casalibus sæpiùs dictæ domocultæ inglandiati fuerint, capita centum exinde occiduntur, & in eodem paracellario reponantur. Decernens eius ter Beatitudo, atque promulgans sub validissimis obligationibus interdictionis, ut omni die centum fratres nostri Christi pauperum, etiam si plures fuerint, aggregentur, &c.

At verò cum omnibus spiritualibus studijs, quæ idem ter beatissimus, atque almificus Pontifex, tam per augmentum, & utilitatem profectibus sanctæ Romanæ Ecclesiæ perficiendis, quāmque pro restaurationibus Ecclesiarum Dei, & diuini cultus melioratione gerere videbatur, magnam etiam solicitudinis curam, & amoris affectum in sanctam, ac venerandam Patriarchij dominum, certum est habuisse. Vnde ex nimia feruoris dilectione, pro honore beati Petri Apostolorum Principis, & ornatu ipsius sancti Patriarchij, construxit atque ædificauit ibidem nouiter turrem miræ pulchritudinis decoratam coherenti porticu, quæ descendit ad balneum. Vbi & deambulatorium, scilicet, solarium suum, cum cancellis æreis nimis pulcherrimè construi fecit: sed & porticum ipsam, quæ vetustate diruta inerat, nimis utiliter renouauit, & picturis, atque marmoribus eandem turrem, & cunctæ ædificia ab eo nouiter constructa, decorauit. Itaque idem ter beatissimus, & reuera præcipuus Pater, atque bonus Pastor, egregiusque Præsul, tanto amoris affectu feruens erga nutritorem suum beatum Petruui Principem Apostolorum, dum cunctum ornatum ciudem Apostolicæ aulæ tam in præclaris ex auro, & gemmis vestibus, seu diuersis pallijs, & alijs ornamentis ex auro & argento in eadem Apostolica aula, fecit, atque obtulit. Etiam & omnes eius gradus maiores, qui ascendunt in atrium, simulque & ex duabus porticibus, quæ ascendunt in eandem Ecclesiam, ex utriusque lateribus renouauit: sed & cunctum pavimentum ipsius Ecclesiæ, ubi marmora confracta erant, adhibitis alijs pulcherrimis melioribus marmoribus, renouauit. Porticus verò ex utriusque lateribus suprascriptæ Ecclesiæ, in quibus confractæ trabes inerant, & tectum ruinæ vicinum positum erat, positis nouis trabibus, ipsum tectum nouiter faciens, restaurauit. Fecit etiam ter beatitudo eius Imagines sex, ex laminis argenteis inuestitas. Ex quibus tres posuit super rugas, qui sunt introitu Ecclesiæ Presbyterij, ubi & regularem ax argento inuestito

- A srito fecit, & posuit super eundem regularem præfatas tres imagines, in medio quidem vnam existentem habentem depictum vultum Saluatoris, & ex utriusque lateribus imagines habentes depictas effigies, vnam beati Michaelis, & alteram beati Gabrielis Angelorum. In superiori verò ruga, id est, in medio Presbyterij, faciens aliam regularem argento inuestito, constituit super eum reliquas tres Imagines, in medio quidem habentem præfiguratum vultum sanctæ Dei Genitricis, & ex duobus lateribus vnam habentem vultum depictum sancti Andreæ Apostoli, & aliam sancti Ioannis Evangelistæ. Vtrasque verò sex Imagines, ut dictum est, de laminis argenteis nimis pulcherrime factas, deaurauit; in quibus Imaginibus posuit argenti libras centum. At verò iam pereuoluta viginti annorum spacia, forma, quæ vocatur Sabbatina, nimis confracta existens, per quam decurrebat aqua per centenarium in atrium Ecclesiæ beati Petri Apostoli: simulque, & in balneo iuxta eandem Ecclesiam sito, vbi fratres nostri Christi pauperes, qui ad accipendam eleemosynam in Paschalem festiuitatem annuè occursero, & lauari solebant, & ex qua diuersæ molæ in genuculo macinabant, aqua ex eadem forma, neque in atrium beati Petri, neque infra Ciuitatem decurrebat, dum ipsa forma, ut dictum est, diruta extitit, ob centum arcus ipsius formæ magnæ altitudinis constructos, & à fundamentis demolitos, atque destructos, vt iam nulla spes videtur esse eosdem arcus, vel fractam formam reedificandi, atque restaurandi: ipse beatissimus, ac sanctissimus Præsul aggregans multitudinem populi per semetipsum ad fabricandum atque restaurandum eandem formam præparauit: & tantam curam, ac solicitudinem in eiusdem formæ fabrica exhibuit, quod etiam nouiter à fundamento eam renouauit, atque restaurauit, & confessim centenarium illud, quod ex eadem forma in atrio Ecclesiæ decurrebat, dum per nimiam neglectus incuriam plumbum ipsius centenarij furtim iam plurima ex parte exinde ablatum fuisset, reliquum plumbum conquassatum protinus idem præcipuus Pastor, addita multitudine plumbi, ipsum centenarium nouiter fecit, & Deo auspice aqua in atrio beati Petri; simulque & in prefato balneo, verùm etiam & intus Ciuitatem, id est in genuculo, vbi molæ macinabantur, sicut antiquitus, abundantiter decurrere fecit, &c.

Pergit post pauca idem auctor: [Ipse verò præcipuus Pontifex fecit Imagines ex laminis argenteis deauratis, habentes effigiem Saluatoris Domini nostri IESV CHRISTI, quæ posita est super introitum Basilicæ beati Petri Apostoli, vbi portæ argenteæ existunt,

stunt, quæ pensant libras quinquaginta, &c.

A
Data enim digna compensatione, nemini vim inferens, sed magis, ut condecet Patri, cuncta secus eundem locum amica pactione emit prædia; & domum cultam, beato Petro eundem locum iure perpetuo statuit permanendum. Quem, & domum cultam sancti Edistij vocant usque in hodiernum diem.

Pariter etiam & massa, quæ vocatur Acatiana, quæ iuxta eandem domum cultam esse videtur, ab eodem Leonino beato Petro concessa est, &c. Simili modo, & in famosissima, totoque orbe terrarum præclara veneranda Basilica beati Petri Apostolorum Principis, dum per olitana tempora vetustissimas trabes, quæ ibidem existebant, cerneret; idem præcipiatus Pontifex, mittens Ianuarium vestiarium suum, cognoscens eum idoneam personam, cum multitudine populi mutauit ibidem trabes numero quatuordecim, atque totum eiusdem Basilicæ tectum, & porticus nouiter restaurauit, &c.

B
Hic idem sanctissimus Præsul in domo culta, quam Capracionum vocant, quam ex iure proprio suo obtulit pro almonijs pauperum beato Petro Apostolorum Principi nutritori suo, à solo fundauit, atque ædificauit Ecclesiam, simulque speciosè ornauit, & in nomine eiusdem Deo factori suo dedicauit, recondens in ea reliquias ex vestimentis Salvatoris Domini nostri IESV C
CHRISTI, & eiusdem Dei Genitricis, semperque Virginis MARIAE, atque duodecim Apostolorum, & aliorum venerabilium Martyrum. In quam sacratissimam Ecclesiam cum cuncto Clero suo, Senatuque Romano pergens cum nimia gloria, seu exultatione, pariter ouantes, & in pauperes Christi ibidem magnam confuetam eleemosynam faciens, translatauit, atque introduxit in eam corpora sanctorum Martyrum, simulque Pontificum, videlicet corpus sancti Cornelij Martyris & Pontificis, successorisque eius sancti Lucij Martyris atque Pontificis, & corpus sancti Felicis, simili modo Martyris, seu Pontificis; pariterque corpus sancti Innocentij Confessoris atque Pontificis. Quos vt D
patronos in Domino, almus sacer Pontifex ob amorem sanctæ Sedis Apostolicæ, in qua præsederunt, sicut decuit, honorauit, &c.

E
Hic quippe præsagus vir considerans plurimi Populi salutem, super ripam fluminis porticum, quæ ducit ad beatum Petrum Apostolum, arcam, & angustum existentem, per quam viam transeuntes ad eundem B. Apostolorum Principem Petrum perueniebant, plusquam duodecim millia tufbos in litore aluei fluminis in fundamentis ponens, à solo usque ad summum tectum,

miræ

A miræ magnitudinis porticum reparauit, & usque ad gradus beati Petri restaurauit, &c.

Hic fecit in Basilica beatæ Petronillæ ad beatum Petrum arcus argenteos sex pens. lib. quinquaginta, &c. Item per nimis soler-tem curam, atque industriam, aquæ ductus Sabbatinæ à nouo formatæ, à fundamento ædificans, fautorc suo beato Petro Apo-stolo, fluentem aquam perduxit tam in fontem Basilicæ, qui per vehicula implebatur, quam in atrium eiusdem Basilicæ, & simul in balneum, utilitatem peregrinorum ibidem seruentium pro-curans, &c.

Hic verò egregius Sacerdos, ob nimium amorem Confessio-nem beati Petri totam intus auro purissimo in laminis, diuersisq; historijs compè ornauit, pondera trecentarum librarum po-nens, & in postem superiori eiusdem sacræ Confessionis auri mundissimi libras tresdecim: pari modo & in ipsius Apostoli Con-fessionis liminari inferiori, lib. vigintiquinque. Aspectum verò Altaris super eandem Confessionem, atque dextra lœuaque parte, iuxta gradus iam dictæ Confessionis, addens in ea argenti lib. centum triginta sex, curiose renouauit, eiusque historias ex auro purissimo libr. decem & octo nitidissime deaurauit. Si-mulque & cantharas in eadem Dei Ecclesia Apostoli numero decem renouauit, addens in eis argenti lib. centum. Ante ia-

C nuas verò argenteas fecit canistros argenteos duodecim, pens. lib. triginta sex. Simili modo & in Turre canistros argenteos duodecim, pens. inibi lib. quadraginta quinque. In eadem quip-pe beati Petri Ecclesia per diuersas coronas fecit delphinos ex ar-gento libr. centum, &c.

Præstantissimus idem eximius Antistes fecit in Ecclesia beati Petri Apostoli ad corpus imaginem, quæ dudum ex argento ine-rat, Saluatoris, sanctæ Dei Genitricis, sanctorum Apostolorum Petri, ac Pauli, atque Andreæ, de auro purissimo miræ magnitu-dinis, pens. lib. ducentas, &c. Item fecit patenam & calicem in Basilica beati Petri Apostoli, pro quotidianis ministerijs, ex auro purissimo, pens. simul lib. vigintiquatuor, &c. Præsertim in Altari maiori Ecclesiae beati Petri Apostoli fecit ex auro purissimo di-versas historias pens. lib. quingenta nonaginta septem: & intus in Confessione Imaginem in modum Euangeliorū ex auro obri-zo, pens. lib. viginti: simul & cancellos ante eandem Confe-sionem ex auro purissimo, pens. lib. quinquaginta sex. Qui fecit simul in Altari intus in sacra, vltro citroque Confessionem, Ima-ginem in modum Euangeliorum: necnon & in postibus inferio-ribus, & superioribus, atque cancellis, simul etiam, & circa cor-

pus ex auro obrizo lib. mille trecentas viginti octo, &c. J. Hacte. Anus Anastasius de Hadriano Primo.

ADNOTATIO II.

DE Urbano Papa Secundo nullam pariter Romanus ille auctor Canonicus huius Basilicæ, mentionem fecit, cum multa de hoc Pontifice dicenda essent; sed solum ipsius sepulturam significauit, id est, locum sepulturæ. Itaque de rebus præclare gestis huius Pontificis vide Baronium, Ciacconium, Platinam, qui optime de vita, rebusque gestis huius Pontificis scriperunt. Nos tantum in eius laudes, ex Domnizone epitaphium in versibus valde rudibus ponimus, quod sic se habet.

De vita ipsius Vrbani pp. II.

Epitaph. in laudem
Vrbani pp. II. Bar.
tom. II. an. 1099.

NON ERAT HIC RECTOR TREMVLVS QVASI CANNVLA VENTO,
SED VELVTI FERRVM TRVNCAVAT NOXIA VERBO;
VT CERVVM SERPENS, HÆRESVM SIC TVRBA TIMET QVEM.
CVNCTA SIBI PRAVA SVBDVNTVR DOGMATA, FALSA
NVNQVAM DECREVIT: LIBERTAS DENIQVE SEDIS
ROMANÆ PER EVM, SANCTVM PERAMAT QVIA PETRVM.
AVREVS ANTISTES, COLOR OPTIMVS EXSTITIT IPSE
SCILICET VRBANVS, SANCTIS MERITO SOCIATVS.
TALEM VÆ ROMÆ CVM PERDIDIT VPILIONEM.
MORTVVS EST ROMÆ DIGNO CONDITVS HONORE,
JVLIVS IPSE DIES BINOS CVM DAT PROPE FINEM,
ANNO MILLENO NONAGENOQVE NOVENO
A NATO CELSO DE PRIMA VIRGINE VERBO.

ADNOTATIO III.

DEdonis factis à sanctissimo Domino Papa Adriano Primo huic Basilicæ sancti Petri in Vaticano, vel ipsius Canonicis, vide Anastasium Bibliothecariū in vita ipsius Adriani Papæ I. qui optime non solum domocultam Capracorum, sed etiam multa alia bona, reliquit beato Petro Apostolo, ut nos superiùs in prima annotatione, ubi agitur de donis huius Pontificis Adriani, satis diximus.

XIII.

De Oratorio beatæ Mariæ, quod est
in Vaticano.

IVxta sepulchrum Domini Vrbani est Oratorium beatæ Matris Domini, quod construi fecit Paulus Primus Papa: cuius parientes

A tes optimo mosib[us] ex diuersis metallis depinxit; vbi effigiem sanctæ Dei Genitricis in statu ex argento deaurato depinxit. In quo Oraculo etiam sibi sepulturam construxit. Quod scilicet Oraculum propter multa corpora Sanctorum, quæ ibi sepulta sunt, & quæ ipse, sicuti in translatione sanctorum Dignæ, & Eminentæ legi, de Cimiterijs leuans ibi posuit. Nam Vaticanum, locus ille dicitur, æneis cancellis clausit. Vnde usque ad tempora nostra locum illum mulieres non intrabant. Hic prænominatus Papa Paulus, dum in Ecclesia B. Pauli æstiuo tempore demoraretur, corporali præoccupatus ægritudine, illuc vitam finiuit: vbi etiam sepultus est, illucque fere trium mensium spatio eius sumum humatum permanxit. Postmodum vero congregati Romani Ciues, & alię nationes, eius corpus per flumen Tyberis nauigio transfrantantes, ad B. Petrum cum spalmodiæ honore deportauerunt; & in præphato ab eo constructo Oratorio eum sepelierunt. Super cuius sepulchrum est scriptum. **HIC REQVIESCIT PAVLVS PAPA.** Qui locus usque hodie dicitur Sancta Maria in Oratorio, Ante hoc Oratorium beatæ Mariæ, scilicet in Vaticano, est quoddam sepulchrum Ioannis Cardinalis sanctæ Anastasiæ: cuius epitaphium est istud.

C
CLAVDITVR HOC TVMVLO VENERABILIS ILLE IOANNES,
QUI LEGIS SACRAE DIFFUNDERE NOVERAT OMNES.
EGREGIVS DOCTOR, VERBO QVÆCVNQVE DOCEBAT,
MORIBVS, ET VITAE TRIBVENS EXEMPLA GEREBAT.
HVNC A CANONICI DISTRICTO IVRE RIGORIS
NON TIMOR, AVT LVCRVM, NON GRATIA FLEXIT AMORIS.
DET DEVS AETERNVS COELORVM LVMINE PASCI,
CVI DAT ROMA MORI, DEDERAT BVRGVNDIA NASCI:
QVANDO VIR ISTE OBIIT, SI VIS COGNOSCERE VERVM;
SEPTIMA LVX MARTIS FVIT ILLI META DIERVVM.

A D N O T A T I O.

D

Romanus Presbyter auctor noster & huius Basilicæ sancti Petri Principis Apostolorum Canonicus, optime scripsit de Paulo sanctissimo Papa Primo; sed non satis: quoniam ipse Pontifex vir optimus, & sanctissimus fuit. Cuius rei, eius in Pontificatu gesta, vita innocenter, pureque acta, & incredibilis morum, & vitæ sanctitas, & quæ omnia de eo à fide dignis Aucto-ribus feruntur, fidem facile facere possunt. Auctor est Anastasius Bibliothecarius, qui nonnulla scripsit de vita, & gestis ipsius, san-

In vita Pauli Primi.

52 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

De hac fund. mo.
nasterij vide Baro-
nio tom. 9. ann. 761.

Etissimum hunc Pontificem, instar diui Gregorij Primi, Secundi
Papæ, in sua propria domo à fundamentis Monasterium
ædificasse in honorem sancti Stephani Pontificis Martyris, & san-
cti Siluestri Pontificis & Confessoris. Anastasij hæc sunt verba:
[Hic sanctissimus Præsul in sua propria domo Monasterium à
fundamentis in honorem sancti Stephani, scilicet Martyris,
atque Pontificis, necnon & beati Sylvestri, item Pontificis &
Confessoris Christi, construxit. Vbi & oraculum in superioribus
eiusdem Monasterij mœnijs ædificans, eorum corpora magna-
cum veneratione condidit. Infra claustra verò ipsius Monasterij
Ecclesiam miræ pulchritudinis à fundamentis nouiter construxit:
quam musiuo, & marmoribus decorans, & omnem illius orna-
tum in auro argentoque, & diuersis speciebus largiens, sed &
Ciborum ibidem ex argento librarum fecit; illicque innume-
rabilium Sanctorum corpora, quæ de præfatis demolitis abstulit
Cimiterijs, maximo venerationis condidit affectu. In eodem
quippe Monasterio plurima contulit prædia, & possessiones, ac
loca vībana, vel rustica, superflue, atque abundanter ditans au-
ro, & argento, alijsque rerum speciebus, & omnibus utilitati-
bus. Vbi & Monachorum Congregationem construens, Græcæ
modulationis psalmodiæ cœnobium esse decreuit, atque Deo
nostro Omnipotenti, & omnibus ibidem requiescentibus San-
ctis, magnis sub interdictionibus sedulè, ac indesinenter laudes
statuit persoluendas.]

Pergit etiam Auctor his verbis: [Hic (inquit) fecit nouiter
Ecclesiam infra hanc Ciuitatem Romanam, in via sacra iuxta
templum Romuli, in honorem sanctorum Apostolorum Petri,
& Pauli, vbi ipsi beatissimi Principes Apostolorum, tempore quo
pro Christi nomine Martyrio coronati sunt, dum Redemptori
nostro funderent preces, propria genua flectere visi sunt. In quo
loco etiam nunc eorum genua pro testimonio omnis in postre-
mo venturæ generationis, in quodam fortissimo silice esse no-
scuntur designata. Nam & infra Ecclesiam beati Petri Apostoli
foris muros huius Ciuitatis Romanæ, nouiter Oraculum in ho-
norem sanctæ Dei Genitricis construxit iuxta Oratorium sancti
Leonis Papæ, secus fores introitus sanctæ Petronillæ, atque bea-
ti Andreæ Apostoli, musiuo, & diuersis metallis eum adornans.
Vbi & effigiem sanctæ Dei Genitricis in statua ex argento deau-
rato, quæ pens. lib. centum, constituit: in quo Oratorio, & sepul-
turam sibi construxit, &c.]

Et hoc pertinet ad illud, quod à Romano Presbytero dictum
est de Oratorio Pauli sanctissimi Papæ Primi in Basilica sancti Pe-

tri

A tri in Vaticano. Honufrius vero, de hac historia nihil aliud annotauit, nisi his verbis: [Quartum, in angulo eiusdem Crucis Occidentem versus, fuit sacellum musieis figuris ornatissimum, & Altare sanctæ Mariæ in Oratorio, conditum à Paulo Papa, in quo ipse sepultus fuit. Hoc Oratorium ingredi fœminis nefas fuit, ob multa Sanctorum Martyrum corpora, quæ idem Pontifex ex vicinis Virbi Cœmeterijs ablata in eo collocauit.] Hæc ille dicit. Et nos hodie habemus copiam Priuilegij fundationis illius Monasterij, quod dicitur Monasterium sancti Siluestri in Campomartio Monialium, ab Honorio Papa IV. concessi, qui inde amouit Monachos Ordinis sancti Benedicti, quibus assignauit Monasterium, & Ecclesiam sancti Laurentij extra muros, & illud virginibus Monialibus, quæ habitabant in Monte Ciuitatis Prænestinæ, concessit. De quo Monasterio fuit auctrix B. Margarita Colunensis, soror Domini Iacobi Cardinalis de Columnis, qui fecit tribunam Basilicæ Liberianæ, cum Ioanne pariter Cardinali de Columnis, optimis musiuis perornatam, cum historia Coronationis beatæ Virginis cum multis vbiique Sanctis, & alijs etiam ad beatam Virginem attinentibus, à non ignara manu perfectis: de quibus nos copiosè loquuti sumus in descriptione, atque delineatione eiusdem Basilicæ, vbi omnia videntur. Hi etiam Cardinales Iacobus, & Ioannes Columnenses, fuerunt auctores huius

C Basilicæ prospectus, vbi videtur historia sacrosanctæ festiuitatis Niuis, & fundationis à Liberio Papa illius Basilicæ: vbi etiam sunt multæ figuræ, atque Imagines diuersarum Sanctorum musiuo opere elaboratæ.

De hoc Monasterio sancti Siluestri nos Deo adiuuante acturi sumus in tertio volumine Eminentissimorum Cardinalium Titulorum, & in titulo sancti Siluestri in Campomartio à Leone Papa Decimo erecto, par. i. lib. 6.

De hoc Cardinale Ioanne tituli sanctæ Anastasiæ in Baronio legitur: [Qui patrocinatus fuit electioni Alexandri Tertij.] Sed apud me valde dubitatur & non sine fundamento. In temporibus enim Romani nostri Auctoris existebat sepulchrum ipsius

D Ioannis Cardinalis sanctæ Anastasiæ: & Romanus hic fuit temporibus Eugenij Papæ Tertij, sicut ipse ait. Quomodo ergo potuit in electione ad summum Pontificatum Alexandro Papæ III. patrocinari, cum ipse Ioannes ante electionem ad summum Pontificatum istius Pontificis Alexandri, circiter quindecim annos mortuus esset? Et tanto magis nos in nostra sententia permanemus, quod in ipsius epitaphio sepulchrali superius à Romano Presbytero annotato legitur, fuisse ex natione Burgunda.

De 7. Vrbis Eccles.
pag. 41.

Baron. ann. 1159.
tom. xij.

De Oratorio sanctorum Processi, & Martiniani.

A**A**B alia parte iuxta portam æneam, qua itur ad sanctam Petronillam, & ad sanctum Andream, est Oratorium sanctorum Processi, & Martiniani martyrum, mosibo, & diuersis lapidibus decoratum. Quod siquidem Oratorium construi fecit beatæ recordationis Paschalis Papa Primus ad eorum honorem. In quo siquidem Oratorio honorificè recondidit eos in concha porphyretica, ut appareat. Et pro reuerentia eorum, locum illum cancellis æneis circumdedit. Qui locus in tanta veneratione est habitus, quod vsque ad nostra tempora locum illum mulieres non intrabant. Nam & in illo loco sunt sepulturæ sanctorum Pontificum; & inde per directum, scilicet per porticum Pontificum, & vsque ad portam argenteam, sunt sepulturæ sanctorum Pontificum.

A D N O T A T I O.

B**H**ic sanctissimus Pontifex Paschalis fuit vir castus, pius, innocentis, magnanimus, loqua deuotus, pudicitia plenus, & nimis hilariter, iucundusque in eleemosynis pauperum cuncta, quæ habebat, opportune distribuens, & omnibus virtutibus plenus: qui multa in suo Pontificatu, & vita etiam, maxima bona fecit. Sed nos hic demonstrabimus tantum, quod pertinet ad hanc S. Petri Apostoli Basilicam, sicut in Anastasio Biblioth. legitur his verbis: [Qui etiam gratiam hospitalitatis in peregrinis, & claudis, qui ob amorem beati Petri Apostoli de longinquis regionibus ad eius limina occurribant, utiliter præparans necessaria subministrabat, & occulte, quibus egebant, hilariter erogabat. Et semper quotidie in Dei operatione crescebat, vsquequo prædecessor eius Dominus Stephanus Papa de hac luce ad æternam beatitudinem migrasset. Dum ergo per tanta bonæ operationis exempla præcipue, longe lateque fama discurreret, & Omnipotens Deus regimen Ecclesiæ suæ sub piæ gubernationis cura annueret apte moderateque disponere; vna concordia, vna eademque voluntate, diuino interueniente consultu, à cunctis sacerdotibus, seu proceribus, atque omni Clero, necnon & optimatibus, vel cuncto Populo Romano, ad laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, in Sedem Apostolicam Pontifex eleuatus est. Erat enim Patrum præceptorum, seu institutorum Pontificum, atque Canonum, necnon legum, sanctionumque, decentissimus

Amus obseruator, & cuique iustitiae normæ à tempore ordinatio-
nis suæ nobilissimus promulgator: tardus ad irascendum, & ve-
lox ad miserandum. Nullum malum pro malo reddens, neque
vindictam secundùm cuiusquam commissum tribuens, sed sem-
per misericors pia dilectione omnibus ciuibus, & à Deo com-
misso Populo Romano, amator, & gubernato rexistebat. Om-
nium etenim Ecclesiarum Dei summo studio, atque summa pro-
udentia pro solita religionis cura cultor, restaurator, atque in
omnibus deuotissimus exornator fuit.

Hic beatissimus Præsul multa corpora Sanctorum inuenit,
quæ & diligentius intra Ciuitatem ad honorem, & gloriam Dei
B honeste recondidit. Rogam etiam omni Clero suo in Presbyte-
rio profecto multipliciter ampliauit, & omne thesaurum in sa-
cario cœlesti recondidit, maximè propter captiuos, & exules,
eos non tantum à transmarinis regionibus viros, ac mulieres au-
ro, seu argento redimens, verū etiam per longinqua viarum
itinera passim perquirendo, tam in Hispaniæ partibus, quamque
per singula loca inueniens, sicut bonus & verus pastor ad pro-
pria perduxit.

Fecit autem in sacro Altari Beati Petri Principis Apostolorum
vestem miræ magnitudinis pulchram, & decoratam, nimis ex
auro gemmisque contextam, præfigurantem historiam, quali-

C ter idem Apostolus à vinculis per Angelum ereptus est. In eius-
dem venerabili Basilica ante aditum, qui dicit ad corpus in lo-
co ferrata, Altare constituit, in quo & venerandum beati Sisti
Martyris atque Pontificis corpus honestissime collocauit. Vbi &
desuper arcum musuo ornatum decenter instruxit. Simili mo-
do in eadem sacratissima beati Petri Apostoli Ecclesia iuxta in-
gressum, qui dicit ad beatam Petronillam, Oratorium summæ
magnitudinis, atque pulchritudinis decoranter construxit. Et
supercolumnas in quadriificio camerantes, musuo, pulchrisque
metallis decorauit. In quo & corpora beatissimorum Martyrum
Processi & Martiniani, ad honorem, & gloriam omnipotentis

D Dei, memorialiter, honorificeque recondidit. In cuius absidam
Imaginem pulcherrimam de argento exauratam, cum diuersis
historijs inter marmorum concrustationes ordinatas infixit, quæ
pensant lib. sexaginta duas, & semis; simulque, & lilia de argen-
to, pens. libras decem & septem, & vncias duas. Necnon &
gabathas ex argento purissimo, numero septem, pens. simul lib.
tredecim, semis, & vncias duas. Imagines etiam de argento
exauratas fecit in eodem venerabili loco numero tres; vnam Sal-
uatoris Domini nostri IESV CHRISTI, & duas aliorum beato-

Dona in Basilica
beati Petri facta à
Pachali Primo.

Altare S. Xisti pp. &
Martyr à Pach. I.
papa ædific. vbi re-
quieuit ipsius san-
ctissimum corpus.

Oratorium sancto-
rum Processi, &
Martiniani à Pach.
pp. I.

rum

rum Martyrum Processi, & Martiniani, pens. insimul lib. triginata & sex. Necnon & aliam Imaginem ex auro purissimo obtulit ad ornatum iam præfati Oratorij, pens. lib. tresdecim, & vncias tres. Simili modo canistros ex mūdissimo argento numero octo, pens. omnes libras tres & quadraginta.

Pariterque, & concham ad spongiam pro nocturnis diligentijs ibidem ex argento constituit, pens. lib. septem, & vncias nouem. Imò & claves in modum crucis, auro purissimo, seu gemmis miræ decorationis exornatas, in eodem venerabili loco meritò decorauit, quæ pens. lib. .... Vbi etiam regularem ordinavit, quem laminis argenteis superinduxit, pens. lib. viginti. Super quem constituit arcus duos de argento, & gammadias quatuor, quæ simul pens. lib. sexaginta. Propitiatorium etiam Altaris ex laminis argenteis exornatum circumduxit, atque sacram Confessionem eius interius exteriusque cum regulis suis nobilissime circumstruxit, quæ simul pensant lib. .... Et saper. Altare eorundem beatissimorum Martyrum vestes duas instituit, ex quibus vnam de fundato cum cruce de chrysoclauso, & alteram de quadrapulo mirifice exornauit. Vela quoque maiora de fundato numero septem cum periclysi de blattia circumdata simili ter decorauit, &c.

Hic præclarus, & venerabilis Pontifex fecit in Ecclesia beati Petri Apostolorum Principis nutritoris sui vela de chrysoclauo per arcus Presbyterij habentia historiam de mirabilibus Apostolorum, quæ per eos Dominus operari dignatus est, numero quadraginta & sex, &c.

Sed neque illud prætereundum esse existimamus: Dum quādam die ad B. Principis Apostolorum Ecclesiam pergeret, quatenus apud eundem beatum Petrum Apostolum solito more vigilias celebraret, & ante eiusdem Confessionem matutinales lūcescente Dominica laudes residens decantaret; subito depresso sopore vidit adūsentem sibi virginali aspectu puellam Angelicis vestibus decoratam, talia locutionis affamina protulisse dicens: Multas tibi gratias referimus, quia certamen, quod de me diu posueras, frustratorias relationibus perulgatis aures accommodans, reliquisti. Quippe qui tanto penes me fuisti, ut proprio loqui inuicem ore valeremus. Hæc iam sæpe præfatus Pontifex diligenter audiens studiose requirere cœpit, quæ esset ipsa, quæ talia illi verba diceret, vel quo nomine vocaretur. Cui illa respondit: Si nomen inquiris, Cæcilia famula Christi vocor. Ad quam summus inquiens Præsul: Quomodo hoc credere possum, eo quod olim fama relata sit, quatenus eiusdem venerabilis

- A**lis Christi Martyris Cæciliæ corpus ab Aristolpho Longobardorum Rege hostiliter Romæ residente, furtim, & ab illius hominibus suisset ablatum? Cui talia venerabili Pontifici intimanti, omnipotentis Dei famula dixit: Quia me desideranter, ut inuenirent Longobardi, quæsuerunt, omnino verum est. Sed Domini mei IESV CHRISTI opitulatione, & Dominæ meæ sanctæ Dei Genitricis, semperque Virginis MARIÆ auxilio, neque me inuenire, neque deportare, sicut voluerant, hinc longius potuerunt. Et ideo sicut me quærere cœpisti, qualiter me inuenias, assiduo labore non defistas incumbere; quia Domino Deo, pro cuius amore, & honore passa sum, placuit, ut me inuenias, & in Ecclesia, quam nouiter construxisti, recondas. Et hæc dicens ab oculis aspicientis ablata est. Tunc idem venerandus Pontifex matutinalibus laudibus persolutis, pro tam certæ & indubitabilis reuelationis iudicio cœpit hac illacque operosius quærere, ubi sacratissimum eius corpus iaceret humatum. Quod tribuente Deo dum sollicitè quæreret, reperit in cimiterio Prætestati sito, foris portam Appiam, aureis illud vestitum indumentis, cum corpore venerabilis sponsi sui Valeriani; pariterque & linteamina Martiris ipsius sanguine plena, quando ab impio percussa carnicice, Christi Domini Martyr est regnantis in sæcula consecrata. Quibus, & linteaminibus sanguis sanctæ Martiris extersus involuta, ad pedes illius corporis sacratissimo cruore plena, de trina carnificis percussione reperta sunt. Quæ cuncta suis pertransiens manibus collegit, & cum magno honore infra muros huius Romanæ Vrbis in Ecclesia nomine ipsius sanctæ Martiris dedicata, ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei, eiusdem Virginis corpus cum charissimo Valeriano sponso, atque Tyburtio, & Maximo Martyribus, necnon Vrbano, & Lucio Pontificibus, sub sacro sancto Altari collocauit.] Et multa alia dona dedit, quæ breuitatis causa relinquimus.

Paschalis I. ex sanctæ Cæciliæ reuelatione inuenit eius corpus.

De Altare sancti Martialis.

XV.

- D**icit etiam ibi post Chorum Canonicorum Altare sancti Martialis discipuli beati Petri.

A D N O T A T I O.

DEHOC Altare Presbyter Romanus noster auctor, huius Basilicæ Canonicus, nullum verbum fecit: sed Honufrius his verbis adnotauit. { Nonum Altare ab eadem parte, fuit sancti Martialis discipuli sancti Pauli Apostoli, antiquum, & magnæ

De 7. Vrbis Eccles. pag. 42.

H   vene-

58 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

Vide Surium.

venerationis. Hæc omnia Altaria & Sacella fuerunt à dextra Basiliæ, in transuersa naui supra Ecclesiæ peristyla.] Quod nihil ad nos. Dicimus solùm, esse maximam controvërsiam inter Romanum Presbyterum, & Honufrium: quoniam ipse vult sanctum Martialem, discipulum fuisse D. Petri; & Honufrius, D. Pauli. Videri potest Laurentius Surius; quoniam in Martyrologio Romano nihil inuenimus.

XVI.

De Ecclesia S. Petronillæ Virginis.

De Eccl. S. Petronillæ.

Intra Palatium verò Neronis est Templum Apollinis, quod nunc vocatur sanctæ Petronillæ, in quo est reconditum corpus eiusdem Virginis, ante quod est Basilica sancti Angeli, quæ vocatur Vaticanum, mirifico mosibo laqueatum auro, & vitro. Ideo verò dicitur Vaticanum, quia Vates, id est, Sacerdotes antiquitus canebant ibi sua officia ante Templum Apollinis. Et ideo tota illa pars dextra Basilicæ beati Petri, qua itur per porticum Pontificum, & usque ad portam argenteam, vocatur Vaticanum. Ibique est aliud Templum, quod fuit Vestarium Neronis, quod modò vocatur sanctus Andreas: in cuius Altare beatus Gregorius Papa, ut à nostris maioribus accepimus, recondidit brachium sancti Andreæ Apostoli, & B. Lucæ Euangelistæ; quæ cum magna deuotione detulit à Constantinopoli,

A D N O T A T I O . I.

Tom. I. ann. 69. in
Vita Hadriani.

De Virgine sancta Petronilla, Petri Principis Apostolorum, filia, scribit Baronius in Annalibus Ecclesiasticis, ubi multa dicit, & etiam in adnotation. ad Martyrologium Romanum, ubi his versibus.

TVM PRIDIE PETRONILLA PETRI DE GERMINE SANCTO,
FVLGIDA VIRGO MICAT, CHRISTI TRABEATA DECORE.

Anast. Bibl. pag. 169

Mart. lib. 5. cap. 21.

Eccles. S. Petronillæ
fuit Apoll. templum
quod hodie nihil vi-
detur.

Gellius lib. 12. in-
noct. Auctio.

Nos hic dicturi sumus breuiter de Auctore Ecclesiæ huius Virginis Petronillæ; simul etiam de donis ipsi Ecclesiæ à multis sūmis Pontificibus Romanis, & ab alijs Principibus Christianis factis. Et primò adducimus, quod Marrianus de Diuæ Petronillæ Ecclesia suo tempore dixit, ubi de Vaticano nonnulla adnotauit, cuius verba hæc sunt: [Ad eundem montem, Apollinis templum fuisse, ubi nunc Sacellum Diuæ Petronillæ; quod temporibus nostris fuit demolitum. Martis verò, ubi Diuæ Mariæ de febribus, in via olim Triumphali, quidam tradidere; sed Auctorem, idoneum non adducunt. Tullium Paulum Poetam prædiolum, in Vaticanum possedit memorat Gellius, &c.] Hæc Marrianus de

A de Ecclesia sanctæ Petronillæ sancti Petri filiæ in Vaticano, de monte & valle Vaticanâ, longè, & eruditè scripsit.

Blondus Flau. in sua Roma instaurata pag. 5. & Honufrius de hac Ecclesia nil aliud dixit, nisi hæc: [A dextero verò latere templum sanctæ Petronillæ, vbi corpus eius diu quieuit.]

De 7. Vrbis Eccles. pag. 47.
Templum sanctæ Petronillæ à Paulo pp. I. constructum.

Baronius scribit fuisse antiquissimum cœmeterium sanctæ Petronillæ dictum, ex quo beatus idem Pontifex sacrūm corpus eiusdem Sanctæ sublatum transtulit apud Basilicam Vaticanam. Hæc idem Baronius, qui pergit dicere paulo inferius de Petronilla loquens his verbis: [Petronillæ autem memoriam apud sancti Petri Basilicam in Vaticano fuisse, idem Anastasius inferiùs in eodem Paulo, dum agit de Oratorio illic ab ipso constructo, his verbis meminit: Intra Ecclesiam beati Petri Apostoli foras muros huius Ciuitatis Romanæ, nouiter oraculum (Oratorium scilicet) in honorem sanctæ Dei Genitricis construxit iuxta Oratorium S. Leonis Papæ, fores introitus sanctæ Petronillæ, atque beati Andreæ Apostoli, musiuis, & diuersis metallis eum adorans ibi, & effigies sanctæ Dei Genitricis in statua ex argento deaurato, quæ pensat libras centum, construxit: in quo Oraculo & sepulturam sibi construxit. Hæc Anastasius.]

Tomo 9. ann. 758.
Pontif. Pauli pp. I.

In vita Pauli Primi.

B in eodem Paulo, dum agit de Oratorio illuc ab ipso constructo, his verbis meminit: Intra Ecclesiam beati Petri Apostoli foras muros huius Ciuitatis Romanæ, nouiter oraculum (Oratorium scilicet) in honorem sanctæ Dei Genitricis construxit iuxta Oratorium S. Leonis Papæ, fores introitus sanctæ Petronillæ, atque beati Andreæ Apostoli, musiuis, & diuersis metallis eum adorans ibi, & effigies sanctæ Dei Genitricis in statua ex argento deaurato, quæ pensat libras centum, construxit: in quo Oraculo & sepulturam sibi construxit. Hæc Anastasius.]

C De donis factis huic Ecclesiæ sanctæ Petronillæ, idem Anastasius ait: [Inuestiuit (nempe Leo Papa Tertius) verò Altare beatæ Petronillæ ex argento purissimo deaurato diuersis ornatum picturis vndique, pens. lib. centum sexaginta & duas, & vncias octo, &c.] Itaque de donis, alijsque bonis, sic etiam preciosis ornamentis, & restaurationibus, quæ pertinent ad Ecclesiam sanctæ Petronillæ, multis in locis superiùs in nostris adnotacionibus loquuti sumus, factis à nonnullis summis Pontificibus, & infra etiam suo loco dicturi sumus. Et de ipso sanctissimo Papa Leone aliàs ait Anastasius: [Necnon & super altare Beatæ Petronillæ vbi supra fecit Regnum aureum cum gemmis preciosissimis, pens. lib. duas, & vncias tres.] Pergit infra etiam Auctor dicere: [Fecit autem venerabilis, & præclarus Pontifex super Altare beatæ Petronillæ Ciborium cum columnis porphyreticis ex argento purissimo, miræ magnitudinis decoratum, pens. lib. trecentas quadraginta octo, atque imaginem argenteam, stantem sub arcu de ipso Ciborio, pens. lib. decem, & semis.]

In vita Leonis Tertiij
Papæ.

A D N O T A T I O . II.

D E Oratorio sancti Gregorij Papæ nullam Auctor iste Romanus mentionem fecit. Nos aliquid, Deo fauente, hic annotabimus. Et primò, Honufrius loquens de Oratorio isto ait:

60 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

De 7. Vrbis Eccles.
cap. 4. pag. 44.

In vita Gregorij pa.
px Quarti.

[In Ecclesiæ fine, vbi sedent Pœnitentiarij, est Oratorium, & Altare sanctorum Andreæ, & Gregorij, à Gregorio Papa Quarto factum; sub quo iacet corpus eiusdem sancti Doctoris. In Ciborio verò, quod est supra Altare, extat caput sancti Andreæ Apostoli, à Pio Secundo locatum, & lanceæ ferrum, quo Domini nostri IESV CHRISTI latus perforatum est, à Magno Turcarum Rege Baiazete Innocentio Octauo Papæ dono missum. Id est vnum ex septem Altaribus, quæ priuilegijs, & indulgentijs ornata in Basilica Vaticana extant.] Et Anastasius Bibliothecarius loquens de translatione beati Gregorij corporis, hæc verba habet: [Et quoniam tunc diuino ignis amore succensus, corpus beati Gregorij huius vniuersalis Ecclesiæ Præsulis, per quem Sancti Spiritus gratia toto orbe terrarum inextinguibile sapientiæ munus induxit; & loco, sepultum quo prius fuerat, tulit, & non longè ab eo in aliud nouiter cōstructum infra Ecclesiam beati Petri Apostoli summo honore perduxit: eiusque sacrum Altare argenteis tabulis vndique perornauit, & Oratorium suo sancto nomine titulauit; absidamque eiusdem superaurato musivo depinxit. In quo scilicet Oratorio, sanctorum corpora beatorum Martyrum Sebastiani, Gorgonij, ac Tyburtij, ex Coemeterijs, in quibus ante iacebant, perduxit: & vnumquodque eorum separatis Altaribus collocauit. Pro quibus denique Pontificatus sui tempore, vt Monachi, qui ad officium persoluendum in Ecclesia beati Petri Apostoli sunt constituti, omnibus diebus ibidem laudes Omnipotenti Domino canere non desistant. Obtulit autem in eodem Oratorio vela maiora, vel modica serica decem & octo. Vester super Altare, sub quo sanctissimi Gregorij Papæ corpus quiescit, tres: vnam cum chrysoclauo habentem historiam.... & super vnumquodque Altare prædictorum Martyrum vestem de fundato vnam. Imagines denique desuper deargentatas, nec non auro perfusas, tres, habentes vultum Domini, & eorum depictedos, quorum specialia ibidem corpora humata, miraculis, ac virtutibus pollent.] Hæc Anastasius.

XVII.

D De sanctis Pontificibus, qui in Vaticano requiescunt.

D
IN hac dextra parte Basilicæ beati Petri, scilicet, in Vaticano, & per directum per porticum Pontificum, qua itur ad sanctum Gregorium Papam egregium Doctorem, & usque ad portam argenteam, sunt sepulturæ sanctorum Pontificum. In quibus nimirum sepulturis, sicut in libro Pontificum, & in eorum quoque

A que sepulchris, scriptum inueni, velà maioribus nostris s̄epe accepimus , requiescunt isti venerabiles subscripti Pontifices, videlicet.

Vbi requiescit beatus Linus Papa,
& cæteri, qui sequuntur .

XVIII.

Linus Papa , & Martyr, qui ex præcepto beati Petri constituit, vt Mulier in Ecclesia velato capite introiret, sepultus iuxta corpus beati Petri in Vaticano . Nam multa corpora sanctorum Episcoporum, & sanctorum Virorum, ob reuerentiam beati Petri ibidem sepulta sunt.

De Corpore beati Lini.

Plat. Ciac. Honfr. Baronius in vita Linii ann. 8o.

A D N O T A T I O .

Lini sepulturæ omnes, qui de vita , & gestis Romanorum Pontificum scripserunt , nullum præcipue locum assignarunt: sed tantum apud sanctum Petrum sepultum esse dixerunt iuxta corpus B. Petri Apostoli, quod idem est.

T E X T V S .

Cletus Papa , & Martyr, qui tertius post Apostolum Petrum cùm rexisset Ecclesiam annis duodecim , persequitione Domitiani martyrio coronatus est, & sepultus in Vaticano.

A D N O T A T I O .

Auctor Romanus nonnulla prætermisit sancti Cleti Papæ , de tempore, rebusque gestis. Ad quod Anastasius optimè adnotauit, sicut etiam Baronius ibilate, & eruditè hanc historiam scripsit.

T E X T V S .

Anacletus Papa , qui fuit ordinatus Presbyter à B. Petro Apostolo , & sepultus in Vaticano .

A D N O T A T I O .

Auctor noster Romanus de vita , & gestis huius Pontificis Anacleti sanctissimi Atheniensis, pauca, vel potius nihil dixit, prætermittens tempus eius Pontificatus , qui in Cathedra beati Petri D seddit annos nouem, menses tres , & dies decem ; quòd fuit temporibus Domitiani ; & alia ab Anastasio scripta . Qui Pontifex memoriam beati Petri construxit, id est, Ecclesiam, seu alia loca, vbi Episcopi reconderentur sepulturæ ; vbi autem & ipse sepultus est in pace , iuxta corpus B. Petri . Et multa alia de beato Anacleti scripta sunt: sed nos breuitatis causa relinquimus .

In vita S. Cleti Bar. tom. 1. ann. 82. vñq; ad 92.

T E X T V S .

Euaristus Papa , qui constituit septem Diaconos , qui custodirent Romanum Pontificem .

Obitus Anacleti Mar. tyrolog. Rom. 13. Iulij .

ADNOTATIO.

De huius Pontificis rebus gestis multa Romanus Auctor noster omisit. Quoniam ipse Euarestus non solum septem Diaconos constituit, ut custodirent Episcopum Romanum prædicantem propter stylum veritatis; sed etiam Titulos in Urbe Romana diuisit Presbyteris. De quibus, nos Deo adiuuante, latius in primo tomo Titulorum Cardinalium acturi sumus. De temporibus huius Pontificatus vide Anastasium, & Baronium.

TEXTVS.

Xistus Papa, & Martyr, natione Romanus. Hic fuit sepultus iuxta ferratam prope corpus beati Petri, vbi adhuc est arcus de mosibo, quem fecit fieri Paschalis Papa Primus.

B

ADNOTATIO.

De vita, rebusque gestis beati Sisti Papæ & Martyris multa fuissent dicenda, à Romano huius Basilicæ Canonico omissa. Nos nonnulla hic Deo fauente significabimus. Et primò Anastasius ait: [Constituit ut vasa sacrata non tangerentur, nisi à ministris. Hic constituit, ut quicumque Episcoporum euocatus fuisse ad sedem Romanam Apostolicam, & rediens ad Parochiam suam, non susciperetur nisi cum formatis salutationibus ad plebem à Sede Apostolica, &c.] Et Honufrius loquens de huius sancti Pontificis, & Martyris translatione, dum describit Altaria, vel Sacella huius Basilicæ, hæc habet: [Primum ad dexteram Altaris C maioris in transuersa Basilicæ parte, quam Crucem Ecclesiæ vocant, versus absidam, fuit Oratorium, & Altare sancti Xisti Papæ & Martyris, sub quo à Paschali Secundo Papa sepulta fuere corpora sanctorum Pontificum Xisti ipsius, Fabiani Martyrum, & Sergij Secundi.]

TEXTVS.

Telesphorus Papa, & Martyr, qui constituit septem epdomandas ante Pascha ieunium celebrari; & in nocte Natalis Domini Missas celebrari, & GLORIA IN EXCELSIS DEO, ante sacrificium dici.

ADNOTATIO.

D

Presbyter Romanus, & huius Basilicæ Canonicus, optime de rebus gestis Telesphori Papæ scripsit; sed non satis mentionem fecit de multis, quorum nos breuiter aliqua demostribimus. Telesphorus Pontifex natione Græcus ex Anachorita sedit annos vndecim, menses tres, dies viginti duos. Fuit autem temporibus Antonini, & Marci: de cuius vita & gestis Baronius adducit Tertullianum, vbi adnotauit nonnullos versus pro sancto isto Pontifice, qui sunt isti.

Bar. tom. 2. au. 112.
Plat. in vita ipsius.

In vita Xisti pp. 1.

Bar. tom. 2. ann. 142.

De 7. Urbis Eccles. cap. 4. pag. 41.

Altare, & Oratorium
s. Xisti.

Vide Tertul. in car-
min. contra Marc. lib. 3. in fine.

Anast. in vita Tele-
phor. pp.

Bar. tom. 2. au. 142.
& 154.

POST

A POST EXPLETA SVI QVI LVSTRI TEMPORA TRADIT

TELESPHORO: EXCELENS HIC ERAT, MARTYRQUE FIDELIS.

At Anastasius ait: [Martyrio coronatus est, qui sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano nonis Ianuarij. Qui fecit ordinationes quatuor per mensem Decembris, Presbyteros duodecim, Diaconos octo. Et cessauit Episcopatus dies septem.]

T E X T V S.

Yginus Papa, & Martyr, qui composuit Clerum, & distribuit gradus.

A D N O T A T I O.

B Huius Pontificis Hygini natione Græci Atheniensis res gestas Canonicus Romanus non omnino adnotauit. Nos autem dicimus, annos quatuor, menses tres, & dies octo sedisse in Cathedra Petri. Fuit enim temporibus Veri, & Marci, à Consulatu Magni, & Camerini, usque ad Orphitum, & Priscum. Nonnulla alia leguntur in Anastasio, quæ nos relinquimus, & tantum hic annotabimus, his verbis: [Qui etiam sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano iiij. Idus Ianuarij, & cessauit Episcopatus dies tres.]

T E X T V S.

C Pius Papa, frater beati Pastoris Presbyteri: sub cuius tempore Hermes librum scripsit, qui appellatur Pastor, quia in habitu Pastoris Angelus ei apparuit.

A D N O T A T I O.

D Auctor noster huius Basilicæ Canonicus hic de rebus gestis Pij Papæ I. fratris sancti Pastoris de Ciuitate Aquileia, nihil adnotauit: sed tantum fuisse fratrem beati Pastoris Presbyteri. Ad intelligētiam enim huius historiæ oportebat dicere, ab Hermete præfato librum conscriptū, continentem mandatum, quod ei præceperat Angelus Domini, ad ipsum veniens in habitu Pastoris, nempe, ut sanctum Pashca die Dominico celebraretur. De hoc Pontifice ita Anastasius: [Hic etiam constituit, hæreticum venientem ex Iudæorum hæresi suscipi, & baptizari: & constitutum de ecclesia fecit, &c. Hic ex rogatu B. Praxedis dedicauit Ecclesiam Thermas Nouati in vico Patricij in honorem sororis suæ sanctæ Potentianæ, ubi & multa dona obtulit; ubi saepius sacrificium Domino offerens ministrabat. Imo & fontem Baptismi construi fecit, manu sua benedixit, & consecravit, & multos venientes ad fidem baptizauit in nomine Trinitatis.] De quo titulo, Deo volente, nos acturi sumus late, & copiose in tomo 2. de titulis Presbyterorum Cardinalium. Multa etiam de rebus gestis Pij Papæ

Primi

Bar. tom. 2. ann. 154.
in vita Hygini Pa-
pæ:
Vide Anastasium in
vita Hyginij; Papæ
ann. 154.

Bar. ann. 161. & 159.
tom. 2. & 6. & Mar-
tyrol. die 2. Iulij.

Vide Anastasium,
& Platinam in vita
Pij Papæ I.

Primi leguntur, eiusque temporibus, in Platina, & in Anastasio A Bibliothecario, ut supra; & Baronius copiose de vita & moribus huius sanctissimi Pontificis loco supradicto dixit, & etiam in annotatione Martyrologij Romani. Qui sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano.

T E X T V S.

Eleuther Papa, qui præcepit ut nulla esca visualis à Christianis repudiaretur.

A D N O T A T I O.

Multa de Eleutherij Pontificis & Martyris rebus gestis dicenda sunt; sed Romanus ille pauca significauit: nos autem aliquid B hic dicemus. Pontifex iste Eleutherius fuit natione Græcus, de oppido Nicopoli. Sedit in Cathedra sancti Petri annos quindecim, menses sex, dies tredecim. Rexit Ecclesiam temporibus Antonini. Accepit etiam epistolam à Britanniæ Rege Lucio, ut Christianus efficeretur per eius mandatum: & multa alia decreta, quæ in Baronio leguntur. Nos verò hic indicavimus tantum suam sepulturam: qui etiam sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano.

T E X T V S.

Victor Papa, & Martyr, qui constituit ut sanctum Pascha die Dominico celebraretur. Hi omnes, sicut in Pontificali legitur, in C Vaticano quiescunt.

A D N O T A T I O.

Neque etiam Romanus iste Canonicus auctor noster, de his Pontificis rebus gestis plene satisfecit; sed unum tantum huius Papæ decretum scripsit, quod etiam illud Eleutherius constituit. Nos autem in pauca conferemus. Hic Victor summus Pontifex Africanus in Cathedra sancti Petri annos decem, menses duos, dies decem sedit. Fuit temporibus Helij Pertinacis, & Seueri, à Consulatu Commodi quinto, & Glabronis usque ad Lateranum, & Russinum. (ut Anastasius ait) Multa alia in suo Pontificatu propter bona Ecclesiæ fecit, sicut Baronius, & Anastasius, quæ D nos breuitatis gratia omittimus.

T E X T V S.

Leo Papa Primus, qui misit epistolam Flauiano Episcopo de Incarnatione Domini, & fecit sermones contra hereticos. Hic iacet in Altari sancti Leonis Quarti Papæ, sicut supra dictum est.

A D N O T A T I O.

De rebus, præclarisque gestis sancti Leonis Papæ I. Pontificis sanctissimi vide Baronium & Anastasium. Quoniam nihil dixit auctor noster Romanus huius Basilicæ Canonicus, de tanto Pontifice,

Tom. 1. ann. 183.
& 179.

Anast. in vita ipsius
Pont.
Tom. 2. ann. 198.
Anast. in vita Victo-
ris.

Tomo sexto, ex
Leonis epist. 52. &
ann. 450. & 452. &
461. vbi citat Gre-
gor. Turon. miracul.
lib. 1. cap. 28.

- A** tisice, qui Ecclesiam Dei illustrauit: & hanc verissimam historiam non solum prædicti supracitati Auctores ostendunt, verùm etiam ipsius scripta, quæ omnibus in toto terrarum orbe clarescunt. Hic Pontifex verè fuit norma, & speculum omnibus Romanis Pontificibus suis successoribus. Itaque non audeo dicere de tanto Pontifice verbum, sed potius silentio ut iudicamus, quoniam valde quidem timeo, ne pauca loquendo de rebus gettis ipsius sanctissimi Pontificis, maximam iniuriam mirabilibus eius factis inferam. De ipsius Altari in hac Principis Apostolorum Basilica, superius in nostris adnotationibus ad tit. xj. fol. 24. & seqq. satis diximus: quo loco apposuimus etiam eius epitaphium, à Sergio
- B** in translatione eius corporis factum.

T E X T V S.

Simplicius Papa, qui constituit ad sanctum Petrum, & ad sanctum Paulum, & sanctum Laurentium, & ad sanctam Mariam Maiorem, ut per hebdomadas Presbyteri Cardinales ibi manerent propter pœnitentes, & baptismum.

A D N O T A T I O.

De vita sanctitate, præclarisque rebus gestis Pontificis sanctissimi Simplicij multa sunt dicenda, quæ Romanus huius Basilicæ Canonicus omittit, vel pauca commemoratus est. Sed nos aliquid hic adnotabimus, dum ad Anastasium, & Platinam, & ad

Vide Anast. & Plat.
in vita ipsius.

- C** alios Auctores, qui vitam sanctorum Romanorum Pontificum, resque gestas scripsierunt, nos conferimus. Et Anastasius quidem de hoc Pontifice ita loquitur: [Hic dedicauit Basilicam sancti Stephani in Cœlio Monte, in Urbe Roma; & Basilicam beati Andreæ Apostoli iuxta Basilicam sanctæ Mariæ: (de qua satis in descriptione nostra Basilicæ sanctæ Mariæ Maioris egimus) & aliam Basilicam sancti Stephani iuxta Basilicam sancti Laurentij: & aliam Basilicam intra Urbem iuxta Palatium Licinianum beatæ Martyris Bibianæ, ubi corpus eius requiescit, &c. Hic etiam fecit in Ecclesia Romana scyphum aureum pensantem lib. quinque. Canthara argentea ad B. Petrum Apostolum sexdecim, pens. sing. lib. duodecim.] Multa alia bona fecit hic sanctissimus Præfus. De cuius temporibus vide Baronium, qui multa adnotauit, & Auctores sacerdtes adductos. Pergit Anastasius: [Hic sepultus est in Basilica beati Petri Apostoli.] Quod pertinet ad Basilicam sancti Andreæ Apostoli, nos in Tribuna huius Basilicæ, quæ est valde diruta, unicum vidimus de ea monumentum à Platina conseruatum; quod hic memoria causa erigam; ait enim Platina: [Hoc autem in templo, hæc carmina legisse memini, musuo opere descripta.]

Tom. 6. ann. 478.

Bar. tom. 6. ann. 483
Res gestæ per Simplicium Papam.

66 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

HÆC TIBI MENS VALIDE DECREVIT PRÆDIA CHRISTE,
CVI TESTATOR OPES DETVLIT ILLE SVAS.
SIMPLICIVSQUE PAPA SACRIS COELESTIBVS APTANS
EFFECIT VERE MVNERIS ESSE TVI.
NE QVOD APOSTOLICI DEESSENT LIMINA NOBIS,
MARTYRIS ANDREAE NOMINE COMPOSVIT.
VTITVR HAEC HERES TITVLIS ECCLESIA IVSTIS,
SVCCEDENSQUE DOMO MYSTICA IVRA LOCAT.
PLEBS DEVOTA VENI, PERQVE HAEC COMMERCIA DISCE,
TERRENO CENSU REGNA SVPERNA PETI.)

A

Hactenus vetus inscriptio. Sed hic non est prætermittendum, B
& silentio vtendum, quod ipse Baronius in rebus gestis huius
Pontificis inuenit in antiquis inscriptionibus, his verbis: [In anti-
quarum Inscriptiōnum volumine de eodem Simplicio, quod
fecerit in Paradiso, (erat locus amoenus iuxta Basilicam sancti Pe-
tri dictus) ædificium, est eiusmodi antiqua descriptio hoc titulo.

CVM SVBITIS PERAGI FALLAX CLEMENTIA VERIS,
ET SACER ADDENDO FESTA VETARET AQVIS,
SIMPLICIVS PRAESVL SACRARIA CELSA PETENTEM,
PONTICIBVS IVNCTIS TEXIT AB IMBRE DIEM.

C

Ibidem sub hoc titulo super limina introitus Ecclesie.

QVI REGNI CLAVES, ET CVRAM TRADIT OVILIS,
QVI COELI, TERRÆQUE PETRO COMMISSIT AVENAS,
VT RESERET CLAVSIS, VT SOLVAT VINCLA LIGATIS,
SIMPLICIO NVNC IPSE DBDIT SACRA IVRA TENERE,
PRAESVLE QVO CVLTVS VENERANDÆ CRESCERET AVLÆ.)

De loco huius Paradisi Basilicæ Vaticanæ, quod atrium dici
potest, loquitur Baronius, vbi adducit epistolam S. Paulini No-
lani, dum tractat de forma Ecclesiarum ab antiquis descripta his
verbis. [Huic etiam ministerio inseruiebat fons ille in atrio Basi-
licæ Vaticanæ Romæ positus, cuius Paulinus hisce meminit ad D
Aletium scribens: In vestibulo cantharum ministra manibus, &
oribus nostris fluente ruitantem fastigiatus, solido ære tholarum
ornat, & inumbrat, non sine mystica specie quatuor columnis
salientes aquas ambiens: decet enim ingressum Ecclesie talis or-
natus, ut quod intus mysterio salutari geritur, spectabili pro fori-
bus opere signetur. Et ad Seuerum in hunc modum de alia Ec-
clesia.] Et infra nos acturi sumus, Deo fauente, de hoc Atrio vel
Paradiso.

Nescio

Antiq. inscr. appēd.
pag. 920. nū. 1.

Antiq. inscr. appēd.
pag. 920.

S. Paulin. in epistol
31.
Tom. 1. ann. 57.

Paradisi Basili. San. Petri.

Atrium ante Basili-
cam sancti Petri di-
ctum Paraduum à
Symmacho & alijs.

A Nescio cur Romanus Presbyter noster Auctor hic relinquit Felicem Tertium Papam: quoniam in ordine summorum Romanorum Pontificum post Simplicium Papam ipse Felix Romanus Pontifex Tertius, locum tenet; qui etiam in Basilica Diui Petri in Vaticano sepultus est: de quibus ipse Romanus in sua descriptione loquitur. Nos autem pauca de rebus gestis ipsius Felicis dicimus: Fuisse scilicet natione Romanum, sedisse in Cathedra beati Petri annos octo, menses vndecim, & dies viginti tres: temporibus fuisse Odoacris Regis usque ad tempora Theodorici: qui fecit multa bona pro Ecclesia Romana; de quibus Anastasius, & Baronius latius, & copiose scripserunt: & Honofrius no Tertium,

B sed Secundum Felicem appellauit in sua adnotatione in Platina.

Sequitur hic, sicut Romanus auctor adnotauit, Gelasius Papa Primus: de quo ita locutus est.

TEXTS.

Gelasius Papa I. Hic fuit amator Cleri, & pauperum.

ADNOTATIO.

De huius Pontificis rebus gestis pauca Romanus huius Basiliæ Canonicus dixit. Quoniam Anastasius optima scribendi ratione exercuit, sicut etiam Baronius, & Platina; nos nonnulla de sanctissimo hoc Pontifice demonstrabimus. Gelasius igitur Africanus in Cathedra Diui Petri annos quatuor, menses octo, &

C dies nouem sedit. Huius temporibus inuenta est Ecclesia sancti Angeli in monte Gargano. Hic liberauit à periculo, & fame Cittatem Romanam: & multa alia bona fecit; & præcipue de rebus Orientalibus pro Ecclesia Romana. De quibus omnibus Anastasius, & Platina egerunt. Hic fuit temporibus Theodorici Regis, & Zenonis Augusti. Hic fecit constitutum de omni Ecclesia. Fecit etiam nonnullas Ecclesias: qui etiam sepultus est in Basilica beati Petri Apostoli.

TEXTS.

Anastasius Papa Secundus, qui fecit Confessionem beati Laurentij ex argento.

Anast. pp. II.

ADNOTATIO.

Huius Pontificis res gestas non sine causa auctor Romanus paucis comprehendit, quia vixit annum in Pontificatu vnum, menses vndecim, dies vigintiquatuor. Hic natione Romanus fuit temporibus Theodorici Regis. Eodem tempore multi Clerici, & Presbyteri se à communione ipsius subtraxerunt. Multa fecit etiam decreta, & constitutiones propter bonum Ecclesiæ. Quæ omnia ab Anastasio, & Platina recensentur. Sepultus est in Basilica beati Petri Apostoli.

vid. Bar. ann. 497.
& Anastas. in eius vita.

T E X T V S.

Hormisda Papa. Hic composuit Clerum, & psalmis
erudiuit.

A

A D N O T A T I O.

Hic Pontifex fuit vir sanctissimus, de cuius rebus gestis Romanus rem paucis complexus est. Quoniam à Platina multa dicta sunt: & Anastasius optime, & præclare de hoc Pontifice summa cum pietate, clementia, zelo, constantia dixit. Huius temporibus multa fuerunt contra Ecclesiam Romanam, quæ propter animi magnitudinem ipse Pontifex omnia disiecit, sicut Baroniūs luce clariūs ostendit, maxima cum laude. De hoc Pontifice B ita Anastasius: [Eodem tempore venit regium donum cum gemmis preciosis à Rege Francorum Clodoueo Christiano, beato Petro Apostolo. Sub huius Episcopatu multa vasā aurea, vel argentea venerunt de Græcia, & Euangelia cum tabulis aureis, cum gemmis preciosis, quæ pens. lib. 1 5. Patena aurea cum hyacinthis, quæ pens. lib. 2 5. scyphus aureus cum gemmis, pens. lib. octo; scyphus aureus circumdatus gemmis, pens. libras octo; scyphi argentei tres deaurati, pens. singuli lib. quinque. Patenæ argenteæ duæ, pens. lib. 2 5. Gabata eleætrina pens. lib. 2. Theca cyrei aureæ duæ pens. sing. lib. sex; Pallia olophora, blattea cum tabulis auro tectis de chlamyde, vel de stola Imperiali; subcinctorum super Confessionem beati Petri Apostoli. Hæc C omnia à Iustino Augusto Orthodoxo votorum gratia oblata sunt. Eodem tempore Theodosius Rex obtulit beato Petro Apostolo cerostata argentea duo, pens. lib. septuaginta. Eodem tempore fecit Papa Hormisda apud beatum Petrum Apostolum trabem, quam ex argento cooperuit, quæ pens. lib. mille & quadraginta.] Et multa alia alijs Ecclesijs auro, argentoque donauit, quæ breuitatis causa omittimus, dum in Anastasio leguntur. Qui Pontifex sepultus est etiam in Basilica B. Petri Apostoli.

T E X T V S.

Simacus Papa, qui fecit Basilicam sancti Andreæ Apostoli ad sanctum Petrum; in qua & Altaria statuit, vbi plura Sanctorum corpora, sicut carmina indicant, posuit. Et iuxta fontem Oratorium sanctæ Crucis construxit, & recondidit in eius Confessione crucem ex auro, & gemmis, vbi inclusit Lignum Crucis Domini pensantem decem lib. Posuit & super Altare eius, vt à nostris maioribus accepimus, in columnis scilicet porfireticis, venerabilem Imaginem Apostolorum Petri, & Pauli; quam beatus Silvester Papa ostenderat Constantino ad repræsentandam formam eorum, quos ante Baptisma in visione viderat. Basilicam

B. Petri

Bar. tom 6. ann. 515.
& 517. & 528.
518. & 514.

B

C

D

- A** B. Petri marmoribus ornauit. Cantharum pulchrum in Paradiso cum pinea fecit.

A D N O T A T I O.

Multa quidē de rebus, præclarisque gestis Symmachii Papæ I. Presbiter Romanus dicere potuerat, quoniā leuiter potius dixit. Multa enim sunt dicenda de huius Pontificis vitæ sanctitate. Nos autem hic nonnulla ostendemus. Et primò, ipse sanctissimus Præfus natione Sardus sedit in Cathedra B. Petri annos 15. mens. 8. dies 26. Et fuit temporibus Regis Theodorici, & Anastasij Augusti: in cuius electione ad summum Pontificatum fuit schisma; & tandem, Deo volente, Symmachus legitimus Papa fuit: de quo ita Anastasius. [Hic fecit in Ecclesia S. Andreæ iuxta sanctum Petrum Ciborium ex argento, & Confessionem, pens. lib. centum & viginti. Arcus argenteos tres, pens. sing. lib. sexaginta. Oratorium sancti Thomæ Apostoli ex argento, pens. lib. 300. & confessionem lib. viginti. Arcum argenteum pens. lib. sexdecim. Confessionem sancti Cassiani, & sanctorum Proti, & Hyacinthi ex argento, pens. lib. viginti. Arcum argenteum pens. lib. 12. Oratorium S. Apollinaris ex argento, & Confessionem cum arcu ex argento, pens. lib. 30. &c. Item ad fontem in Basilica beati Petri Apostoli Oratorium sanctæ Crucis ex argento. Confessionem, & Crucem ex auro cum gemmis; vbi inclusit lignum

C Dominicū: ipsa crux aurea pens. lib. 10. Fecit autē Oratoria duo S. Ioannis Baptistarum, & S. Ioannis Evangelistarum; in quorum Confessione arcus argenteos, & cubicula posuit, pens. lib. triginta. Quæ cubicula omnia à fundamento perfecta construxit. Basilicam verò Beati Petri marmoribus ornauit; & cantharum Beati Petri cum quadriporticu marmoribus ornauit, & ex musuo agnos, & cruces, & palmas fecit. Ipsum verò atrium omne compaginauit. Gradus verò ante fores Basilicæ B. Petri ampliauit, & alios gradus construxit, sub signo dextra læuaque. Item in eodem loco Episcopia dextra læuaque fecit. Item sub gradus in atrio alium cantharum foris in fundo campi posuit, & ad usum **D** necessitatis humanæ fecit. Item & alios gradus ascendentibus ad beatum Andream fecit, & cantharum posuit.]

Item pergit Auctor. [Ad beatum Petrum viginti canthara argentea fecit, pens. sing. lib. 15. & arcus argenteos 22. pens. singul. lib. viginti, &c. Hic constituit, vt omni die Dominico, vel Natalitijs Martyrum, Hymnus diceretur Angelicus, id est, GLORIA IN EXCELSIS DEO, &c. Hic omni anno per Africā, vel Sardiniam, ad Episcopos, qui in exilio erant retrusī, pecuniam, & vestes ministrabat. Hic captiuos per Liguriam, & per

Medio-

vid. de hoc Ichimata Honufrium in adnotat. in Plat. Bartom. 6. ad ann. 498. & 502. & 503.

orat. S. Apoll.

S. Crucis orat.

Atriū ante Basilicā
S. Petri vbi dicitur
Paradisi locus amœ
nus à Symmaco or
natum.

70 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

Mediolanum, & per diuersas prouincias, pecunijs redemit, & A dona multiplicauit, & dimisit.] Hæc Anastasius. Multa alia fecit, siue in donis preciosis, auro, argentoque, in multis varijsque Basilicis, Oratorijs, & Altaribus; siue in vrbe, siue extra, magnacum pietate, & summa religione; siue etiam in reparationibus Basilicarum, vel etiam à fundamentis factis. De quibus cum alijs infinitis Anastasius Bibliothecarius, & etiam Platina. Quod pertinet ad historiam Orientalem, & multa accidentia in illius Pontificatu in toto orbe terrarum, ita Anastasius, ita Platina scripserant. Baronius autem egregie omnia illius temporis annotauit. Et Honufrius ita de Oratorio S. Thomæ dixit: [Oratorium sancti Thomæ condidit Symmachus Papa, & multis ornamenti donauit: adhuc superest. In quo sepulti sunt Innocentius Septimus Papa, & aliquot Cardinales. Ibidem est baptisterium, quod marmoreo eleganti pilo olim Probi Præfectori Prætorio sepulchrum fuit.] Noshic ponimus Epitaphium sepulchrale huius Pontificis, quod legimus, & Platina in vita huius Pontificis præseruauit, quod sic se habet.

INNOCENTIO SEPTIMO PONTIFICI MAXIMO, CVM B NEGLECTI EIVS SEPVLCHRI MEMORIA INTERISSET
NICOLAVS QVINTVS PONTIFEX RESITVI CVRAVIT.

TEXTUS.

Ioannes Papa Primus, qui ob catholicam fidem Rauennæ in custodia defunctus est Martyr, xv. Kal. Iunias. Cuius corpus tralatum est de Rauenna, & sepultum est in Basilica B. Petri in Vaticano.

ADNOTATIO.

De huius Ioannis rebus preclaris, religiosisque gestis, non pauca Anastasius Bibliothecarius loquutus est, prius quam Auctor C Romanus de ipsomet Ioanne scripsisset, vt superius dictum est. Similiter Platina, qui optime, & copiose dixit. Nos autem nonnulla de vitæ sanctitate, & summe pietate huius sanctissimi Pontificis dicturi sumus. Ioannes itaque natione Tuscus, in Cathedra diui Petri Apostoli annos duos, & menses nouem, dies 14. sedit. Huius temporibus multa nefaria contra Ecclesiam acciderunt: de quibus nos mentionem non facimus, quoniam Baronius, & Anastasius latius, & verè loquuti sunt, & etiam sequutus est Platina. Nos hic tantum demonstrabimus, quod pertinet ad pietatem, religionemque, & venerationem huius Basilicæ S. Petri Apostoli in Vaticano, de qua hic tractamus. Hic Papa Ioannes fecit scyphos

Bar. tom. 6. ann.
502. et superius ad-
duct. Honuf. de 7.
vrbis Eccl. c. 4. pag.
43.

Plat. in vita Innoc.
Septimi.

In vita ipsius Ioan-
nis Pontif. & Mart.

Anast. in vita ipsius
Ioan. & Platina.
Baron. tom. 7. ann.
525. & 526.

A phos argenteos quinque, pallia auro texta quindecim, quæ ipse Ioannes detulit Apostolis Beatissimis Petro, & Paulo. Et multa alia bona fecit in alijs Basilicis, atque Ecclesijs, vel Templis variarum Sanctorum, de quibus ad nos nihil pertinet, qui tantum ad nostram Basilicam spectantia dicimus: in qua antiquitus repertū est hoc epitaphium:

MARTYRIBVS CHRISTI DOMINI PIA VOTA IOANNES
REDDIDIT ANTISTES, SANCTIFICANTE DEO.

AC SACRI FONTES SIMILI FVLGENTE METALLO
PROVIDVS ANTISTES NVNC COPVLAVIT OPVS.

B QVO QVISQVIS GRADIENS, ET CHRISTVM PRONVS ADORANS.
EFFVSASQVE PRECES MITTAT AD AETHRA SVAS.

TEXTVS.

Felix Papa, qui fecit Ecclesiam Sanctorum Cosmi, & Damiani, & constituit, supra sepulchrum Martyrum Missas celebrari.

ADNOTATIO.

Romanus Presbyter, & huius Basilicæ Canonicus, Auctor, de sanctitate vitæ, gestisque rebus huius sanctissimi Pontificis Felicis nonnulla commemorat, sed multa de vita illius Pontificis omisit. Quoniam Platina, & Anastasius melius, & latius scripserunt, ad quos nos referimus. solum hic adnotamus, Baronium non solum de vita, rebusque gestis huius Pontificis, & Martyris optimè, & eruditè scripsisse, & præcipue de temporibus illius Pontificatus, sed etiam de sanctitate ipsius Pontificis. Nos autem tantum dicimus, quod sepultus est in Vaticano vnâ cum pia memoria, quæ fuit incisa, & adhuc extat, in throno sanctorum Martyrum Cosmi, & Damiani, his versibus.

Vbi requiescit Felix
Papa.

Baron. tom. 7. ann.
526. usque 530.

Baron. tom. 12. pag
924.

AVLA DEI CLARIS RADIAT SPECIOSA METALLIS,

IN QVA PLVS FIDEI LVX PRECIOSA MICAT.

MARTYRIBVS MEDICIS POPVLO SPES CERTA SALVTIS

VENIT, ET EX SACRO CREVIT HONORE LOCVS.

OBTVLIT HOC DOMINO FELIX ANTISTITE DIGNVM

D MVNVS; ET AETHREAA VIVAT IN ARCE POLI.

Non est dubitandum, quod quoque ad Felicem Papam Quartum, qui successit Ioanni Papæ Primo, pertinent inscriptiones, quæ ibidem recitatæ subjiciuntur his verbis:

A

OPVS QVOD BASILICÆ BEATI MARTYRIS
STEPHANI DEFVIT,
A IOANNE EPISCOPO
MARMORIBVS INCHOATVM
IVVANTE DOMINO,
FELIX PAPA,
ADDITO MVSIVO SPLENDORE
SANCTÆ PLEBI DEI PERFECIT.

Insuper.

B

ASPICIS AVRATVM CÆLESTI CVLMINE TECTVM,
ASTRIFEROQVE MICANS PRÆCLARE LVMINE FVLTVM.

DOMINO IVVANTE
FELIX EPISCOPVS DEI FAMVLVS
FORVM BASILICÆ
BEATI MARTYRIS STEPHANI
MVSIVO ET MARMORIBVS DECORAVIT.

Epitaphium autem ipsius sepulturæ sic se habet.

CERTA FIDES, IVSTIS CÆLESTIA REGNA PATERE,
ANTISTES FELIX QVÆ MODO LAETVS HABET.
PRÆLATVS MVLTIS, HVMILI PIETATE SVPERBVS
PROMERVIT CELSVM SIMPLICITATE LOCVM.
PAUPERIBVS LARGVS MISERIS SOLATIA PRÆSTANS,
SEDIS APOSTOLICÆ CRESCERE FECIT OPES.

T E X T V S.

Bonifacius Papa I. Hic requiescit in porticu Pontificum, de quo habetur hoc epitaphium.

ATRIA MAGNIFICI SVNT MEMBRIS PLENA SEPVLCHRI,
SEDIS APOSTOLICÆ BONIFATI PRÆSVLIS ALMI.

A D N O T A T I O.

De huius Bonifacij Papæ I. rebus gestis Romanus Presbyter, & Canonicus huius Basilicæ, nihil loquutus est, sed tantum de loco sepulturæ ipsius Pontificis dixit, ubi posuit epitaphium sepulchrale superius ab ipso scriptum. De quo Pontifice, & eius temporibus, Anastasius & Platina propriam quandā laudem in scribendo consequuti fuere; latiusque Baronius. Nos autem nonnulla hic adnotabimus. Bonifacius igitur Papa I. Romanus in cathedra B. Petri sedit annos quatuor, menses decem, & dies tres. Fuit temporibus

A poribus schismatis maxima cum intentione. De quo hæc, inter alia, habet Anastasius [Hic Bonifacius constituit, vt nulla mulier, vel monacha, pallam sacratam contingeret, aut leuaret, aut iacensum poneret in Ecclesia, nisi minister. Nec seruum clericum fieri, nec obnoxium curiæ, vel cuiuslibet rei, &c.] Qui sepultus est in cœmeterio sanctæ Felicitatis Martyris via Salatia; vbi multa bona fecit, ita in auro, ita & in argento, ita etiam in restauratione cœmeterij, & à fundamentis Oratorij in ipso cœmeterio, vbi sepultus est, vt superiùs dictum est, cum hoc epitaphio, quod propter temporum iniuriam consumptum erat, & nos Dei benignitate inuenimus in antiquis Inscriptionibus, quod sic se, B habet.

Vide Baron. tom. 5.
ann. 418. in fine &
ann. 419.

POSTQVAM MORS CHRISTI PRO NOBIS MORTE PERISTI,

IN DOMINI FAMVLOS NIL TIBI IVRIS ERIT.

PONE TRVCEM RABIEM: NON EST SAEVIRE POTESTAS:

AVT QVID VICTA FVRIS NIL NOCITVRA PIIS?

HOC SI QVIDEM MELIUS DEMISSE VIVITVR ORBE,

CVM TAMEN VT VIVAT, HIC SIBI QVISQUE FACIT.

HOC SITA SVNT PAPAE BONIFACII MEMBRA SEPVLCHRO;

PONTIFCALE SACRVM QVI BENE GESSIT OPVS.

IVSTITIA CVSTOS RECTVS, PATIENSQVE, BENIGNVS;

CVLTVS IN ELOQVIIS, ET PIETATE PLACENS.

FLETE ERGO MECVM PASTORIS FVNERA CVNCTI,

QVOS TÆDET CITIVS HIS CARVISSE BONIS.

Baron. tom. 12. pag
916.
Antiq. inscrip. in ap-
pend. pag. 1165. n. 4.
25.

De Bonifacio Primo extat etiam huiusmodi vetus Inscriptio.

SACRI FONTIS HONOR LABOR EST, MERITVMQVE DVORVM
PONTIFICVM, PER QVOS CONTVLIT ISTA DEVS.

NAMQVE MAGNIFICIS COEPTIS BONIFACIVS AVXIT,
HÆC COELESTINVS COMPSIT AD OMNE DECVS.

Itemque Bonifacij.

SEDIS APOSTOLICÆ PRIMÆVIS MILES AB ANNIS
POST ETIAM TOTO PRÆSVL IN ORBE SACER,
MEMBRA BEATA SENEX BONIFACIVS HIC SVA CLAVSIT,
CERTVS IN ADVENTV GLORIFICANDA DEI,
MITIS ADVNAVIT DIVISVM PASTOR OVILE,
VEXATOS REFOVENS HOSTE CADENTE GREGES:
IRAM SVPLICIBVS HVMILI DE CORDE REMISIT,
DEBELLANS CVNCTOS SIMPLICITATE DOLOS.

K

EGIT

A

EGIT NE STERILIS ROMAM CONSUMERET ANNVS,
NVNC ORANDO FVGANS, NVNC MISERANDO FAMEM
QVIS TE SANCTE PARENTS CVM CHRISTO NESCIAT ESSE,
SPLENDIDA QVEM TECVM VITA FVISSE PROBAT?

Et hoc satis de Bonifacio Papa I.

Hic adnotandum est, quod Romanus loquutus est de vitis Pontificum Romanorum, qui sepulti sunt in Basilica Vaticana. Bonifacius autem Papa I. non est in hac Basilica sepultus, sed in cœmeterio sanctæ Felicitatis Martyris, ubi multa bona fecit. Quare existimo ipsum Auctorem intellexisse sermonem facere de rebus gestis Bonifacij II. de cuius vita, & gestis Deo faveente suo loco dicemus. B

T E X T V S.

Ioannes Papa II. qui & Mercurius appellatus est, de quo habetur hoc epitaphium.

HIC TVMVLVS VATIS CONSERVAT MEMBRA IOANNIS,
ORDINE PONTIFICVM QVI FERTVR IVRE SECUNDVS;
LICET IN EXTREMIS SOLERS, FIDVSQVE MINISTER
CLARVIT, ET PRIMVS IVRE LEVITA FVIT.

MISSVS AD IMPERIVM VICE PRÆSVLIS, EXITIT AVCTOR;
HVNC MEMORAT SYNODVS, PONTIFICISQVE THRONVS.
CVM TITVLIS FIDEI VIGILANTIA QVANTA REGENDI
COMMISSAS ANIMAS, NE LVPVS HOSTIS OVES
CARPERET AMMIXTVS, PREMERETVE POTENTIOR VNVM;
IVSTITIAM CVNCTOS NIVXS HABERE PAREM.
PROVIDVS, HVMANVS, SVMMVS, VERVSQVE SACERDOS
NIL TEMERE, ATQVE NIMIS PONDERE CVNCTA GERENS

A D N O T A T I O.

in vita ipsius Ioannis

tom. 7. ann. 135. &
133.

De Ioannis summi Pontificis Secundi rebus gestis Romanus Auctor noster nihil aliud commemoratus est, quoniam Anastasius, & Platina, nonnulla de gestis ipsius Pontificis, siue etiam de temporibus illius Pontificatus, scripserunt: sic etiam Baronius. Nos autem de vita huius Pontificis ad ipsos prænominatos Auctores Lectorem remittimus: & solum hic demonstrabimus dona missa ab Augusto beato Petro Apostolo; quibus his verbis Anastasius scripsit: [Ipsis diebus obtulit Christianissimus Imperator Iustinianus Augustus beato Petro Apostolo scyphum aureum, circumbatum de gemmis prasinis, & albis, & alios calices

Acces argenteos duos, scyphum pens.lib. 5. calices argenteos pens, singulos lib. quinque: palliola olouera auro texta quatuor, &c. Qui etiam sepultus est in Basilica beati Petri Apostoli.]

TEXTVS.

Agapitus Papa I. qui sanctissimus Papa conuicit Anthemium, Patriarcham Constantinopolitanum, duas naturas in uno Domino nostro IESV CHRISTO esse negantem: & in loco eius Mennam Catholicum consecrauit. Cuius corpus de Constantiopolit translatum est in loculo plumbeo, & sepultus est in Basili-
ca beati Petri Apostoli. De quo beatus Gregorius in Dialogo

B magna refert.

ADNOTATIO.

De rebus gestis, & vita sanctitate huius Pontificis Anastasius¹, & Platina præclariūs scripserunt, quām Auctor noster Romanus; & Baronius latius, & eruditè non solùm de rebus gestis ipsius Pontificis, sed etiam de temporibus huius Pontificatus loquutus est; qui vult plus annos vixisse. Ad quos Auctores nos referimus: hic tantum ponimus eius epitaphium sepulchrale, à Baronio inuentum ab antiquis Inscriptionibus, quod sic se habet,

in vita Agapeti pp. I.

*tom. 7. ann. 535. &
536.*

MENTE PIA VIVENS CHRISTI NUTRITVS IN AVLA,

C ET SOLA GAVDENS SIMPLICITATE BONI

BLANDVS IN OBSEQVIIS, ET PVRO PLENVS AMORE

PACIFICAM VITAM IVRE QVIETIS AGENS.

QVI GRATVS POPVLIS, ET CELSO DIGNVS HONORE

SVMPSISTI MERITIS PVRIFICALE DECVS.

COMMISSVMQVE TIBI PASCENS BONITATE MAGISTRA

SERVASTI CVNCTVM SVB PIETATE GREGEM.

PRO RITE TVVM VENERANS AGAPETVS HONOREM

PRÆSTITIT HÆC TVMVLO MVNERA GRATA TVO:

QVI NVNC ANTISTES ROMANA CÉLSVS IN VRBE,

SEDIS APOSTOLICÆ CVLMINA SACRA TENET.

D

Et hoc satis de Agapito Papa I.

TEXTVS.

Pelagius Papa I. qui cœpit construere Ecclesiam sanctorum Philippi, & Iacobi. Hic sepultus est ante Secretarium beati Petri: cuius epitaphium est istud.

TERRENVS CORPV CLAVDANT HÆC FORTE SEPVLCHRA,
NIL SANCTI MERITIS DEROGATVRA VIRI.

A

VIVIT IN ARCE POLI COELESTI LVCE BEATVS,
 VIVIT ET HIC CVNCTIS PER PIA FACTA LOCIS.
 SVRGERE IVDICIO CERTVS, DEXTRAMQUE TENENTEM
 ANGELICAM PARTEM SE RAPIENTE MANV.
 VIRTUTVM NVMERET TITVLOS ECCLESIA DEI;
 QVOS VENTURA VELVI SECVL A FERRE QVEANT:
 DOCTOR APOSTOLICÆ FIDEI VENERANDA RETEXIT
 DOGMATA, QVÆ CLARE CONSTITVERE PATRES.
 ELOQVIO CVRANS ERRORVM SCHISMATE LAPSO
 VTI VERAM TENEANT CORDA PLACATA FIDEM,
 SACRAVIT MVLTOS DIVINA LEGE MINISTROS,
 NIL PRECIO FACIENS IMMACVLATA MANVS.
 CAPTIVOS REDIMENS MISERIS SVCCVRRERE PROMPTVS,
 PAVPERIBVS NVNQVAM PARTA NEGARE SIBI.
 TRISTIA PARTICIPANS LÆTI MODERATOR OPIMVS
 ALTERIVS GEMITVS CREDIDIT ESSE SVOS.

HIC REQVIESCIT PELAGIVS,
 QVI SEDIT ANNOS IV.
 MENSES DECEM, DIES XVIII.
 DEPOS. IV. NONAS MARTIAS.

ADNOTATIO.

Bar. com. 7 ann. 556.
usque ad 559.

De huius Pontificis Pelagij rebus gestis satis loquutus est Baro-nius, qui non solum copiosè & pereleganter multa de huius Pontificis gestis dixit, sed etiam de temporibus suis. Anastasius, Platiña valde etiam, & optime loqui sunt. Nos autem tantum dicimus: Pelagius publicè se purgauit ab obiecto crimine. Hic constitutionem fecit publicè, vt nullus eligeretur in Papam, nisi qui per gradus Ecclesiasticos ascenderet. Cœpit etiam ædificare G à fundamentis Basilicam Apostolorum Philippi, & Iacobi; quæ dum initiatetur fabricari, mortuus est, & sepultus in Basilica beati Petri, cum suo epitaphio, vt à Romano positum est, in marmoribus inciso. Et nos Domino fauente, in secundo volumine de Titulis Cardinalium S. R. E. dicturi sumus latiùs, non solum de origine huius Basilicæ Apostolorum Philippi, & Iacobi, sed etiam de omnibus ad ipsam attinentibus. Et hæc de Pelagio sufficient.

TEXTVS.

Ioannes Papa Tertius, qui compleuit Ecclesiam Philippi, & Iacobi, sicut habetur in hoc sequenti versu.

PELAGIVS COEPIT, COMPLEVIT PAPA IOANNES.

AD-

A D N O T A T I O .

Romanus Auctor pauca de gestis Ioannis Papæ Tertij dixit. Anastasius autem, & Platina in multa se collati sunt; & præcipue de temporibus huius Pontificatus: Baronius etiam latius, & plenissimè non solum de gestis ipsius Pontificis, sed de temporibus, & de statu Italiæ. Et nos hic dicimus cum Anastasio, his verbis: [Reuersus est ergo Narses cum sanctissimo Ioanne Papa. Tunc sanctissimus Papa retinuit se in cimiterio sanctorum Tiburtij, & Valeriani, & habitauit ibi multum temporis, ut etiam Episcopos consecraret ibidem. Narses verò ingressus Romam, post multum temporis mortuus est. Cuius corpus positum est in locello plumbeo, & reductum est cum diuitijs eius Constantinopolim. Eodem tempore Ioannes Papa & ipse mortuus est, & sepultus in Basilica B. Petri.] Et hæc de Ioanne Papa III. cum hoc epitaphio.

De vīis Pontificum
Rom.Tom. 7. ann. 555. &
557. Paulus Diac.
lib. 1. de gestis Lon-
gobar. cap. 5.

B MENTE PIA VIVENS, CHRISTI NVTRITVS IN AVLA,
ET SOLA GAVDENS SIMPLICITATE BONI.
BLANDVS IN OBSEQVIIS, ET PVRO PLENVS AMORE,
PACIFICAM VITAM IVRE QVIETIS AGENS.
QVI GRATVS POPVLIS EXCELSO DIGNVS HONORE
SVMPSISTI MERITIS PVRIFICALE DECVS.
COMMISSVM TIBI PASCENS BONITATE MAGISTRA
SERVASTI CVNCTVM SVB PIETATE GREGEM.
PRO QVO RITE TVVM VENERANS AGAPETVS HONOREM
PRAESTITIT ET TVMVLO MVNERA GRATA TVO.
QVI NVNC ANTISTES ROMANA CELSVS IN VRBE
SEDIS APOSTOLICÆ CVLMINA SACRA TENET.

T E X T V S .

Benedictus Papa I. Hic sepultus est in Secretario ad sanctum Petrum.

A D N O T A T I O .

D De Benedicti Papæ I. rebus gestis nihil Romanus Auctor noster dixit, quia nihil dici potest, non solum de gestis huius Pontificis, sed neque de ipsius temporibus, nisi de maxima miseria, non solum Romæ, sed totius Italiæ; ut Baronius Auctor, qui de illius temporibus latius egit, & Anastasius de illius Pontificatu aliquid dixit. Nos tantum hic ostendimus de illius Pontificis creatione, qui in Cathedra beati Petri sedet annos quatuor, mensem unum, dies decem, & octo. Eodem tempore gens Longobardorum inuasit omnem Italiam. Qui mortuus est, & sepultus in Basilica beati Petri Apostoli. Et hæc de Benedicto Papa I.

Ad lann. 573, vñque
ad 579. & 577.

T E X T V S.

Bonifacius Papa Secundus. Hic requiescit in Porticu Pontificum: cuius epitaphium.

VITA HOMINVM BREVIS EST, CERTA HANC DETERMINAT HORA,
SED VITÆ ÆTERNAE IDEM PARATVR ITER.

QVO NON INDECORA, AVT RVR SVM PERITVRA VIDETVR,
SED PVLCHRVM ATQVE DECENS, ET SINE FINE MANET.

DIC IGITVR, QVID MORS STIMVLIS AGITARIS INIQVIS?

QVID FREMIS INCASSVM, QVID FVRIBVND A GERIS?

COMMODA NVLLA TIBI POTERVNT TVA FACTA REFERRE,

NEC PRODESSE POTEST IMPETVS ISTE TIBI.

GREGORII SEMPER MONITA, ATQVE EXEMPLA MAGISTRI
VITA OPERE, AC DIGNIS MORIBVS ISTE SEQVENS.

QVO HOC TERRÆ REPVTAS, SVNT HVIVS MAXIMA VOTA,

MITTERE AD ASTRA ANIMAM, REDDERE CORPVS HVMO.

SAVCIA MVLTIPLICI SIQVIDEM NAM MEMBRA DOLORE

RVR SVS IN ANTIQVO PVLVERE VERSA MANENT.

QVÆ CONIVNCTA ANIMÆ STABILITO IN CORPORE SVRGVNT

AD VITAM ÆTERNAM TE PEREVNTE MAGIS.

SANCTA FIDES MERITO VITÆ CLEMENTIA PATRIS

SPEM CERTAM HANC FAMVLOS IVSSIT HABERE SVOS.

HIC REQVIESCIT BONIFACIVS IVNIOR,
QVI SEDIT ANNOS SEX, MENSES OCTO,
DIES DVODECIM.

DEPOSITVS VIII. IDVS MARTII.

IMPERANTE DOMINO ERACLIO.

ANNO EIUS SECUNDΟ.

A D N O T A T I O.

Romanus Presbyter, & Canonicus huius Ecclesiae S. Petri, Au-
tor, de Bonifacio Papa II. nihil loquutus est, nisi sepultum esse in D
porticu Pontificum, ubi ostendit etiam epitaphium eius sepul-
chrale, ex quo multa intelligi possunt. Baronius autem de tem-
poribus illius Pontificis loquutus est. Anastasius Bibliothecarius
multa scripsit, & Platina non pauca de Bonifacio I. loquutus est:
sicut etiam de ipsis Pontificis temporibus. Et nos ad ipsos Au-
tores referimus.

T E X T V S.

Iuxta hoc sepulchrum est Oratorium beati Gregorij Papæ I.
Hic

A Hic almificus Præful fuit sepultus ante Secretarium inter columnas porticalum. Cuius epitaphium est istud.

A D N O T A T I O.

Orat. beati Grego-
rii Papæ I.

De omnium Romanorum Pontificum sepulchris in hac Basilicæ parte, quorum nos superius distincte vnumquodque ostendimus, & adnotauimus, usque ad sepulturam Gregorij Papæ I. Honufrius paucis his verbis loquutus est: [Hac parte Ecclesiæ humili sepulti fuerunt post excitatam à Constantino Basilicam, decem Pontifices Romani, qui primi post Petrum sanctam Ecclesiam gubernarunt. Præter quos etiam circiter alij viginti, qui post sanctum Siluestrum fuere, iacent.] Hæc Honufrius. Sequitur modus epitaphium, de quo supra Romanus.

De 7. Eccl. pag. 44.

SUSCIPTE TERRA TWO CORPVS DE CORPORE SVMPTVM,

REDDERE QVOD VALEAS VIVIFICANTE DEO.

SPIRITVS ASTRA PETIT, LETI NIL IVRA NOCEBVNT,

CVI VITÆ ALTERIVS, MORS MAGIS ILLA VIA EST.

PONTIFICIS SVMMI HQC CLAVDVNTVR MEMBRA SEPVLCHRO;

QVI INNVMERIS VIVIT SEMPER VBIQUE BONIS
ESVRIEM DAPIBVS SVPERAVIT, FRIGORA VESTE,

ATQVE ANIMAS MONITIS TEXIT AB HOSTE SACRIS.

IMPLEBATQVE ACTV QVIDQVID SERMONE DOCEBAT,

C ESSET VT EXEMPLVM MYSTICA VERBA LOQVENS.

AD CHRISTVM ANGLOS CONVERTIT PIETATE MAGISTRA,

ACQVIRENS FIDEI AGMINA GENTE NOVA.

HIC LABOR, HOC STVDIVM, HÆC TIBI CVRA, HOC PASTOR AGEVAS,

VT DOMINO OFFERRES PLVRIMA LVCRA GREGIS.

HISQVE DEI CONSVL FACTVS LÆTARE TRIVMPHIS,

NAM MERCEDEM OPERVM IAM SINE FINE TENES.

HIC REQVIESCIT GREGORIVS PRIMVS PAPA,

QVI SEDIT ANNOS XIII.

MENSES SEX, DIES DECEM',

DEPOSITVS QVARTO IDVS MARTII.

D

Hic constituit, toto orbe terrarum Missarum solempnia Domini nostri IESV CHRISTI, Sanctæque eius Genitricis, sanctorum Apostolorum, & omnium sanctorum Martyrum, ac Confessorum perfectorum iustorum toto orbe terrarum requiescentium memoriam agere. Hic augmentauit prædicationes Canonum fieri: DIESQVE NOSTROS IN TVA PACE DISPOSNAS, &c. Hic constituit supra corpus beati Petri & beati Pauli,

à Car-

à Cardinalibus iugiter celebrari Missas. Hic fecit Romanum can-
 tum, & ordinavit Primiterium, & scholam Cantorum, & do-
 cuit. Ordinavit & stationes propter pœnitentes; quas cum Car-
 dinalibus, & Cantoribus, & Regionarijs, & Acolitis, cruce sta-
 tionali præcedente, faciebat. Nam aliter in Quadragesima usque
 ad Pascha, & aliter in Albis, & Dominicis diebus, & festiuitati-
 bus Sanctorum. Et statuit has antiphonas processionales in Qua-
 dragesima cantari, scilicet, DEPRECAMVR TE DOMINE.
 MVLTA SVNT DOMINE PECCATA NOSTRA. PARCE
 DOMINE, PARCE POPVLO TVO. Et in litanias maiores has
 alias antiphonas, scilicet, DOMINE DEVS NOSTER, & ce-
 teras. Et fecit sanctum Stephanum orphanotrophium, vbi Pri-
 micerius, & Cantores manerent; de quibus iugiter essent, cum
 Pontifice: & de Episcopis Cardinalibus, Diaconibus, Regionarijs,
 & de Acolitis, & Cubicularijs, qui eum custodirent, & essent ei
 bonum testimonium. Et constituit, sicut B. Papa Gelasius ordi-
 nauerat, ut essent per regiones, de Diaconibus Card. & Subdiacono-
 bus Regionarijs; ut si quod Ecclesiasticū negotium in regione
 oiretur, quod diffiniri non posset, Archidiacono repræsentaretur,
 ut ipse finem imponeret. Hic scripsit ordinem, qualiter Ec-
 cllesia regeretur: & statuit, ut quando Pontifex extra Vrbem iret,
 vel esset; Archidiaconus, & Archipresbyter Cardinalis, & Primi-
 cerius repræsentarent vicem eius. Et fecit sindochiam sancti Gre-
 gorij iuxta gradus beati Petri: & constituit ibi tres Cantores cum
 Primitorio, qui iugiter officiarent Missam ad Altare beati Petri,
 induiti pluiali, & mitra, & virga; starentque iuxta Altare cum ij.
 & iiij. & iiiij. & pro beneficio haberent, sicut in Privilegio eius le-
 gitur. Statuit & quatuor Cantores ad sanctum Paulum, & qua-
 tuor ad sanctam Mariam Maorem, & quatuor ad sanctum Lau-
 rentium foris muros, pro seruitio Missarum Cardinalium, cum
 beneficijs harum Ecclesiarum. Et præcepit Primitorio, & Can-
 toribus, ut nullo modo deuiarent ab ordine, quem ipse docuit
 in Romana Ecclesia. Præcepit quoque, ut ad Altare maius beati
 Petri nulla consecratio fieret, nisi Romani Pontificis; & quando D

Dominus Pontifex facit consecrationem ibi, descendat ad san-
 ctum Andream, & faciat ibi consecrationem: qua explēta reuer-
 tatur ad Altare maius, & expleat Missam. Et constituit quatuor
 Diaconos Cardinales ad sanctum Petrum, qui legerent Euange-
 lium, & prædicaret unusquisque in ebdomada sua. Et Cardinalis
 ebdomadarius similiter esset ibi propter pœnitentes, & baptis-
 mum, & propter Missas Peregrinorum ad Altare beati Petri. Si-
 militer, & ad sanctum Paulum statuit.

Hic

A Hic sanctissimus Praesul Gregorius quantum dilexerit, & datus erit Ecclesiam istam, in Priuilegio, quod est scriptum in tabulis marmoreis in pariete ante Ecclesiam fixis ex parte, habetur; quod sic incipit.

Priuilegium B. Gregorij Primi.

Dominis Sanctis, & beatissimis Petro, & Paulo Apostolorum Principibus, Gregorius indignus seruus. Quoties laudi vestrae vsibus seruitura quædam licet parua conquerimus, vestra vobis reddimus, non nostra largimur: ut haec agentes non

Priuilegium B. Gregorij pro basilica B. Petri.

B simus elati de munere, sed de saluatione securi. Nam quid unquam sine vobis nostrum est? Qui non possumus accepta reddere, nisi quoniam per vos iterum & ipsum hoc, ut redderemus, accepimus. Vnde ego vester seruus reducens ad animum, multum me vobis, beati Apostoli Petre, & Paule, esse debitorem; propter quod ab vberibus matris meæ, diuinæ potentiaz gratia protegentem, intra gremium Ecclesiæ vestrae aluistis, & ad incrementum persingulos gradus, vsque ad summum apicem Sacerdotij, licet immeritu, perducere estis dignati. Ideoque hoc priuilegij munusculum humili interim offerre deuotione præuidi. Statuo enim,

C & à meis successoribus seruandum sine aliqua refragatione constituo, ut loca, vel prædia cum oliuetis, quæ inferius describuntur, quæ pro concinnatione luminariorum vestrorum à diuersis,

quibus detinebantur, recolligens, vestra vobis dicaui, immutata permanere: Id est, in patrimonio Appiæ massas victoriolas. Oliuetum in fundo Rumeliano integro. Oliuet. in fundo Octavianio in integro. Massa Trabatiana. Oliuet. in fundo Burregano, vt supra. Oliuet. in fundo Appiano vt supra. Oliuet. in fundo Iuliano in integro. Oliuet. in fundo Biuiano vt supra. Oliuetum in fundo Cattiano. Oliuet. in fundo Solificiano, vt supra. Oliuetum in fundo Palmis, vt supra. Oliuetum in fundo Sagaris, vt supra. Oliuet. in fundo Marano, vt supra. Oliuetum in fundo Viliano

D vt supra. Oliuetum in fundo Cagnano, & Carbonaria, vt supra. Massa Cesariana. Oliuet. in fundo Norano, vt supra. Oliuet. in fundo Prisciano, & Grassiano, vt supra. Oliuet. in fundo Pascurano, vt supra. Oliuetum in fundo Mariniano, vt supra. Oliuetum in fundo Cesariano, vt supra. Massa Pontiana ad Ponzanum. Oliuetum in fundo Pontiano, vt supra. Oliuetum in fundo Casaramiana, vt supra. Massa Steiana. Oliuetum in fundo Beriano, vt supra. Oliuetum in fundo Cacclano, vt supra. Oliuetum in fundo Aquiliano, vt supra. Oliuetum in fundo Steiano, vt supra.

Oliuetum in fundo Cassi, ut supra. Massa Tertiana. Oliuetum in fundo Camelliano, & fundo Tortiliano, ut supra. Oliuetum in fundo Casacucul, ut supra. Massa Neuiana. Oliuetum in fundo Arcipiiano, ut supra. Oliuetum in fundo Correliano, ut supra. Oliuetum in fundo Vrsano, ut supra. In Patrimonio Lambicanensi. Massa Algistas. Oliuetum, quod est ad tufum iuxta Anagnia, in integro. Oliuetum, quod est in Siluula, & modicas talias catagemulum à commiliti. Oliuetum in Apineas, in integro. Oliuetum, quod est in Clauiano, quod tenet Franculus Colonus. Oliuetum in fundo Ordiniano in integro. Massa Pelagiana. Oliuetum in fundo Casamutis iuxta Anagnias. Massa Pontiana. Oliuetum in fundo Pacciano. Oliuetum in fundo Ricianis. Massa Ruscellens. Oliuetum iuxta Signias in fundo Perpiniano, in integro. Massa Hecteriana. Oliuetum in fundo Rasiniano. Oliuetum in fundo Cornatiano. Massa Fistis. Oliuetum ibidem. Oliuetum in Massa Silanis, in fundo Siliano, cum factorio suo, in integro, cata Petrum vestararium in Patrimonio Tyburtino. Massa Alliana. Oliuetum in fundo in Casa Simiana, in vico Passiano, quod tenuere hæredes Sergij Scrinarij. Oliuetum in fundo Iunianiello, quod Simon Abbas.... Massa Pollonis. Oliuetum in fundo Tana, & Prandiaria. Massa Cornutis. Oliuetum in fundo Plautiano &c. Oliuetum in fundo Statiano, quod tenuit Claudio nepos Demetrij. Oliuetum in fundo Surrio. Oliuetum in fundo sacrosancto, quod tenet Sergius gener Petri. Oliuetum in fundo sacrosancto, quod tenet familia &c. Oliuetum in fundo paterno, quod tenet familia &c. Si quis autem temerario ausu infringere præsumperit &c. Datum idibus Nouembbris. Imperante Pissimo Leone.

A D N O T A T I O . I.

Sunt omnia prædia cum oliuetis numero trigintaquinq[ue]. Ex quibus intelliges, quām abundans esse soleret copia lampadarum incensarum: quarum tantūm usi tot tantaque inseruire debebant oliueta.

A D N O T A T I O . I I.

Non est cur dubitetur, quòd Romanus aliquid de rebus gestis, ac pietate huius sanctissimi Gregorij Papæ I. commemoratus sit: sed negari quidem non potest, quòd nihil dixerit; quoniam multi libri de sanctitate vitæ, rebusque præclaris gestis ipsius Pontificis scripti reperiuntur; & Baronius non satis ostendit in vita ipsius Gregorij sanctissimi, nihilominus in multa se contulit: & Anastasius Bibliothecarius, & Platina, aliquid loquuti sunt.

Et nos cum Anastasio dicimus: [Hic exposuit homilias Euan-gelio-

Vid. Bar. tom. 8.
ann. 604.

Tom. 8. ann. 604.
In vita Gregorij L.

A geliorum quadraginta : super Iob , lib. 35. super Ezechielem , lib. 22. Dialogorum lib. 4. & Pastoralem , & multa alia bona , quæ enumerare non possumus , &c. Hic fecit beato Petro Apostolo Ciborium cum columnis suis quatuor ex argento puro .] Multa , immò infinita bona fecit . Nos autē hic ad Auctores supra adductos lectorēm referimus ; sicut etiam de temporibus illius Pontificatus .

De Oratorio sancti Gregorij Papæ I. notum est omnibus , quod temporibus illius Romani nostri Auctoris existebat in loco , vbi ipse demonstrat , sub nomine sanctissimi Pontificis tantum , & non sancti Andreæ Apostoli ; sicut Honufrius dixit his verbis : [In Ecclesiæ fine , vbi sedent Poenitentiarij , est Oratorium , & altare

B sanctorum Andreæ , & Gregorij , à Gregorio IV. factum , sub quo iacet corpus eiusdem sancti Doctoris . In Ciborio verò , quod est supra altare , extat caput S. Andreæ Apostoli , à Pio Secundo locatum , & Lanceæ ferrum , quo Domini nostri IESV CHRISTI latus perforatum est , à Magno Turcarum Rege Baiazete Innocentio VIII. Papæ dono missum . Id est vnum ex septem Altaribus , quæ priuilegijs , indulgentijs ornata in Basilica Vaticana extant .] Hæc Honufrius . Anastasius autem veracissimus Auctor , inter multa de rebus gestis Gregorij Quarti sanctissimi Pontificis , hæc ait : [Perficiente verò illo , hæc , quæ superius dicta sunt , ad alia tunc Pontificalis eius animus Sanctorum opuscula

C summopere cœpit attendere . Et quoniam tunc diuino ignis amore succensus , corpus beati Gregorij huius vniuersalis Ecclesiæ Prefulis , per quem sancti Spiritus gratia toto orbe terrarum inextinguibile sapientiæ munus induxit , ex loco , sepultus quo prius fuerat , tulit ; & non longe ab eo in aliud nouiter constructum infra Ecclesiam beati Petri Apostoli summo honore perduxit : eiusque sacrum Altare argenteis tabulis , vndique perornauit : & Oratorium suo sancto nomine titulauit : absidamque eiusdem superaurato musiuo depinxit . In quo scilicet Oratorio Sanctorum corpora beatorum Martyrum Sebastiani , Gorgonij , ac Tiburtij , ex Cimiterijs , in quibus ante iacebant , perduxit , & vnumquodque

D eorum separatis Altaribus collocauit . Pro quibus denique Pontificatus sui tempore decreuit , vt Monachi , qui ad officium persoluendum in Ecclesia beati Petri Apostoli sunt constituti , omnibus diebus ibidem laudes Omnipotenti Domino canere non defistant . Obtulit autem in eodem Oratorio vela maiora , vel modica serica decem & octo . Vestes super Altare , sub quo sanctissimi Gregorij Papæ corpus quiescit , tres : vnam cum chrysoclauo habentem historiam .... & super vnumquodque Altare prædictorum Martyrum vestem de fundato vnam . Imagines denique

Honuf. de 7. Vrbi.
Eccl. cap. 4. pag. 448

desuper deargentatas, necnon auro perfusas, tres, habentes vul-
tum Domini, & eorum depictos, quorum specialia ibidem cor-
pora humata miraculis, ac virtutibus pollent.] Hæc Anastasius.

XIX.

De Altare S. Egidij Abbatis.

Sepulchrum S. Gre-
gorij I. vbi primo
locu positus.

Iuxta sepulchrum, in quo beatus Gregorius Papa I. primo loco
positus fuit, est venerabile Altare S. Egidij Abbatis.

ADNOTATIO.

Hoc Altare sancti Egidij Abbatis inuenimus fuisse fundatum B
à Ioanne Tomacello Comite Neapolitano, qui Bonifacium Pa-
pam Nonum à coniuratis Vrbis summa cum gloria liberauit: de
quo præclararam mentionem facit Bzouius. Quid antiquitus hic
locus fuisset, nescio, quia nihil inuenimus apud Auctores, qui de
sacro sancta Diui Petri Basilica scriperunt. Et hæc de hoc Altare,
S. Egidij Abbatis. Nos autem hic sequimur Auctoris nostri Ro-
mani ordinem, vel potius confusionem; quippe qui nullum or-
dinem in hac Basilicæ descriptione obseruauit.

TEXTVS.

Sabinianus (inquit) Papa. Sub cuius tempore fuit fames gra-
uis in Ciuitate Romana: sed per seata pace cum gente Longo-
bardorum, iussit aperiri horrea Ecclesiæ, & venundari frumen-
tum populo per vnum solidum xxx. modios tritici. Cuius epita-
phium est istud.

HIC HOMINVM VITIA BLANDO SERMONE REMOVIT,
NEC CVLPIS IVDEX, SED MEDICINA FVIT.

Misericordiæ enim visceribus ultra quam dici possit, afflu-
bat; & quantum in se, nullum à beneficio misericordiæ exclu-
debat.

ADNOTATIO.

Pauca de rebus gestis huius Pontificis Sabiniani Romanus di-
xit, & non sine ratione: primò, quia fuit temporibus calamitatis: D
secundò, quia brevi tempore in cathedra beati Petri sedet. Nihi-
lominus hic in Ecclesia beati Petri Apostoli luminaria addidit: qui
sepultus est in eadem Ecclesia. Fecit nonnulla alia bona in Ec-
clesia Dei, quæ ab Anastasio, Platina, & Alphonso Ciacconio de-
scripta sunt; qui loquuti sunt etiam de miseria illius temporis; &
præcipue Baronius eruditus, atque plene loquutus est. Et hoc satis
de Sabiniano Papa.

TEXTVS.

Bonifacius Tertius Papa. Hic requiescit in porticu Pontificum
ad sanctum Gregorium.

AD-

A D N O T A T I O.

Romanus Auctor noster nihil omnino de Bonifacio Papa Ter-
tio commemoratus est: sed nos dicimus cum Anastasio, quod
iste Pontifex, natione Romanus, sedit menses octo, dies viginti-
tres. Hic obtinuit à Phoca Principe, ut sedes Apostolica beati Pe-
tri Apostoli, nempè Ecclesia Romana, caput esset omnium Ec-
clesiarum. [Hic fecit (ut verbis utar Anastasij) constitutum in Ec-
clesia beati Petri, in qua sederunt Episcopi septuaginta duo, &
Presbyteri Romanitrigintiquatuor, Diaconi, & omnis Clerus.
sub anathemate, ut nullus Pontifice viuente, aut Episcopo Ciui-
tatis suæ, præsumat loqui de successore.] Hæc Anastasius, qui re-

In vita Bonifacij III.

B censet etiam nonnullas alias ordinationes pro Ecclesia Dei: Et
Baronius, quoque de temporibus illius Pontificatus latius loquu-
lus est. Vide præterea Platinam, & Alphonsum Ciacconium,

In vita Bonifacij III.

Tom. 8. ann. 606.
In vita ipsius Boni-
facij.

T E X T V S.

Bonifacius Papa Quartus, qui petiit templum Pantheon à Fo-
ca Cesare, & dedicauit illud in honorem beatæ MARIAE semper
Virginis, & omnium Sanctorum, Kalendis Nouembris. Hic se-
pultus est intra Ecclesiam beati Petri, iuxta portam Rauennatam:
cuius epitaphium est istud.

C GREGORIO QVARTVS IACET HIC BONIFACIVS ALMVS,
HVIVS QVI SEDIS FVIT AEQVVS RECTOR, ET AEDIS,
TEMPORE QVI PHOCÆ CERNENS TEMPLVM FORE ROMÆ,
DELVTRA CVNCTORVM FVERANT QVO DÆMONIORVM;
HOC EXPVRGAVIT, SANCTIS CVNCTISQVE DICAVIT:
CVIVS NATALIS SOLEMPNIA QVI CELEBRATIS,
PRIMIS SEBTEMBRIS FERT HOC LVX QVARTA KALENDIS.

A D N O T A T I O.

D De vita, & moribus Bonifacij Papæ Quarti, Romanus Auctor
noster pauca loquutus est; quoniam Platinus, Ciacconius, & Ana-
stasius, vti de temporibus illius Pontificatus, ita etiam de gestis
optime scripserunt; ad quos nos referimus. Solum hic apponimus
epitaphium, quod Baronius adducit, à Malleo in monumentis
Vaticanæ Basilicæ sancti Petri collectis, inscriptum eius Pontifi-
cis sepulchro; quod sic se habet:

In vita Bonifacij IV.
tom. 8. ad ann. 614.

VITA HOMINVM BREVIS EST: HANC CERTA TERMINAT HORA;
SED VITÆ ÆTERNAE DEINDE PARATVR ITER.
QVÆ NON INDECORA, AVT RVR SVM PERITVRA VIDETVR,
SED PVLCHRVM, ATQVE DECENS IAM SINE FINE MANET.

SIC IGITVR QVID MORS STIMVLIS AGITARIS INIQVIS?
 QVID FERIS INCASSVM, QVID FVRIBVND A GERIS?
 COMMODA NVLLA TIBI POTERVNT TVA FACTA REFERRE,
 NEC PRODESSE POTEST IMPETVS ISTE TIBI.
 GREGORII SEMPER MONITA ATQVE EXEMPLA MAGISTRI
 VITA, OPERE, AC DIGNIS MORIBVS ISTE SEQVENS.
 QVO HIC TERRÆ REPVTANS SVNT HVIVS MAXIMA VOTA,
 MITTERE AD ASTRA ANIMAM, REDDERE CORPVS HVMO:
 SAVCIA MVLTIPLICI SI QVIDNAM MEMBRA DOLORE
 RVRSVS IN ANTIQVO PVLVERE VERSA MANENT.
 QVÆ CONIVNCITA ANIMÆ STABILITO IN CORPORE SVRGANT
 AD VITAM ÆTERNAM, TE PRÆEVNTE MAGIS.
 SANCTA FIDES MERITO, VITÆ CLEMENTIA PATRIS,
 SPEM CERTAM HANC FAMVLOS IVSSIT HABERE SVOS.

T E X T V S.

Deus dedit Papa. Hic benignissimus pater Clerum valde dilexit, & ad pristina loca reuocauit.

A D N O T A T I O.

Romanus Canonicus huius Basilicæ sancti Petri de vita, & moribus huius Pontificis nihil egit, nisi, quod dilexit Clerum. Nonnulla de gestis ipsius Pontificis leguntur, & præcipue de eius temporibus, apud Baronium, & Anastasium. Vide etiam Platianam, & Alfonsum Ciacconium, qui optime de rebus gestis huius Pontificis scripserunt; ad quos nos referimus. Solùm hic dicimus, constitutam ab hoc Pontifice secundam Missam in Clero, & dimisisse pro obsequijs ad omnem Clerum rogam vnam integrām; quæ donatio dicitur. Sepultus est in Basilica B. Petri.

T E X T V S.

Bonifacius Papa Quintus. Hic beatissimus Præsul, ut in Pontificale legitur, fuit mitissimus, & misericors super omnes, qui fuerunt tempore suo.

A D N O T A T I O.

In vita Bonifacij V.
 Bar. tom. 8. ann. 619. vique ad. 625.

Pauca quidem de gestis huius Pontificis Bonifacij Quinti scripsit Romanus noster Auctor, cum multa, vel saltem nonnulla dicere potuisset: quoniam Anastasius, Platina, Ciacconius optime dixerunt, & Baronius latius, & erudite multa adnotauit, etiam de huius Pontificatus temporibus. Nos autem hic ponimus eiusdem Bonifacij epitaphium, quod ipsi inscripsit eius successor Honorius Papa: & est quod sequitur.

A CVR TITVLATA DIV TORPVERVNT IVRA SEPVLCHRI,
 ET POPVLI NVLLVS PERSTREPVT GEMITVS;
 SEGNITIES NON CULPA FVIT, QVICVMQVE REQRVIS.
 NAM DOLOR INCLAVSVS PLVS LACERARE SOLET.
 PANDE DOLOR GEMITVM, MERITISQVE QVIESCE BEATIS,
 VT LIBEAT SVMMI GESTA REFERRE PATRIS.
 HIC VIR AB EXORTV, PETRI EST NVTRITVS OVILI,
 SED MERVIT SANCTI PASTOR ADESSE GREGIS.
 PVRA FIDES HOMINIS VOTIS MVNDATA BENIGNIS
 EXVLTAT CHRISTI CANTIBVS HYMNISONIS.

B SIMPLICITAS SAPIENS VIVAX SOLERTIA SIMPLEX
 SERPENTINA FVIT SIMPLICITATE VIGENS.
 CVMQVE QVATER DEÑOS COMPLERET PRESBYTER ANNOS,
 SERA SENECTVTIS MENS TAMEN ALMA FVIT.
 CULMEN APOSTOLICVM COLVIT TRES FERME PER ANNOS,
 PERFECTVM NVMERVM, TERQVE QVATERQVE GERENS.
 HOC TIBI PRO MERITIS SVCCESSOR HONORIVS AMPLIS
 MARMORE CONSTRVXIT MVNVS EPITAPHII.

Item aliud.

C DA MECVM GEMITVM SINGVLTI ROMA DOLORIS,
 PLENA SACERDOTIS LVCTIBVS EGREGII.
 CVR? QVONIAM DEFЛЕRE SOLET MENS ACTA PERICLIS
 PLEBSQVE ORBATA PIIS INSUPER OFFICIIS.
 HIC VIR INACCESSIS TENVIT CONTRARIA FACTIS,
 HÆC DOCUMENTA BONIS MORIBVS APTA SVIS.
 MITIS IN ADVERSIS POSITVS, REBVSQVE SECUNDIS,
 OMNIA GRATA FERENS, ALTERA PRESSA TENENS.
 PRÆVENIT NE NATA FORENT DELICTA CVRITIM;
 ORTA TAMEN SECVIT CVM PIETATE GRAVI.
 IN COMMVNNE BONVS BONIFACIVS INDE VOCATVS,
 PROPRIA LVCRA PVTANS PVBLICA SVBSIDIA.
D MVNIFICVS, SAPIENS, CASTVS, SINCERVS, ET ÆQVVS;
 ISTA BEATORVM SVNT PIA SVFFRAGIA.
 NVM VIDVALIS APEX, PVPILLORVMQVE PHALANGES,
 COECORVMQVE CHORVS DVX TIBI LVCIS ERIT.
 INFREMVT POST FATA SVIS MORS SAVCIA TELIS
 RESPICIENS MERITVM VIVERE POSSE VIRVM.
 CULMEN APOSTOLICVM QVINQVE ET BIS MENSIBVS ANNIS,
 REXIT, ET AD MAGNI CULMEN HONORIS ABIT.

Bar. tom. II. pag.
929.

T E X T V S.

Honorius Papa I. Hic cooperuit tectum Basilicæ beati Petri totum ex tabulis æneis; quas leuauit de templo, quod appellatur Romuli, ex consensu Eraclei Pijssimi Imperatoris. Fecit & Ecclesiam in honorem sancti Apollinaris Martyris in Urbe Roma in porticu beati Petri Apostoli, quæ appellatur Palmata. Hic fecit constitutum in Ecclesia, & decreuit ut omni sabbato exeat letania ab Ecclesia sancti Apollinaris ad sanctum Petrum, nisi festum interueniat.

A D N O T A T I O.

De huius Pontificis rebus, pijsque gestis multa sunt adnotanda, à Romano nostro Auctore Canonico omissa; cùm nihil loquutus fuerit: sed ab Anastasio, & Platina de hoc Pontifice nonnulla dicta sunt. Baronius autem propriam quandam laudem de eo in scribendo consequutus est, non solum de temporibus, sed etiam de vita sanctitate. Nos verò aliquid de tanto Pontifice dicturi sumus cum Anastasio Bibliothecario: [Hic erudiuit Clerum. Temporibus suis renouauit omnem familiam beati Petri Apostoli, & inuestiuit Confessionem beati Petri ex argento puro, quod pens. lib. centum octuaginta & septem. Inuestiuit regias ianuas ingressu Ecclesiæ maiores, quæ appellantur medianæ, ex argento; quæ pens. lib. noningentas septuaginta quinque. Fecit & cerostata maiora ex argento paria duo, quæ sunt ante corpus beati Petri Apostoli, pens. singul. lib. 272. Fecit & ad beatum Andream Apostolum vbi supra ante Confessionem tabulas ex argento, quæ pens. lib. septuagintatres. Huius temporibus leuatæ sunt trabes in Ecclesia beati Petri Apostoli numero sexdecim.] Reliquum huius historiæ dictum est superius ab Auctore Romano Canonico. Pergit Anastasius: [Item fecit Basilicam beati Apollinaris Martyris in Urbe Roma in porticu beati Petri Apostoli, quæ appellatur Palmaria, à solo, vbi dona multa largitus est, &c.] Hic temporibus suis multa bona fecit, ita in ædificando à fundamentis, multas, variasque Ecclesias, sub diuersis Sanctorum titulis, tam in Urbe, quam extra: sic etiam multa, variisque argenti, & auri dona multis Ecclesijs dedit, & multa alia fecit; quæ enumerare longum esset. Nos ipsius epitaphium sepulchrale adducimus, quod sic se habet.

In vita Honorij pp. I.
Tom. 8. ann. 626.
v. 638.

Basilica S. Appol-
linarii.

Bar. tom. 11. p. 930.

PASTOREM MAGNUM LAUDIS PIA PRÆMIA LVSTRANT,
QVI FVNCTVS PETRI HAC VICE SVMMA TENET.
EFFVLGET TVMV LIS NAM PRÆSVL HONORIVS ISTIS,
CVIVS MAGNANIMVM NOMEN HONORQE MANET.

SEDIS

A SEDIS APOSTOLICÆ MERITIS NAM IVRA GVERNANS,
 DISPERSOS REVOCAT, OPTIMA LVCRA REFERT.
 VTQVE SAGAX ANIMO DIVINO IN CARMINE POLLENS,
 AD VITAM PASTOR DVCERE NOVIT OVES.
 HISTRIA NAM DVDVM SÆVO SVB SCHISMATE FESSA,
 AD STATVTA PATRVM, TEQVE MONENTE, REDIT.
 IVDAICÆ GENTIS SVB TE EST PERFIDIA VICTA.
 SIC VNVM DOMINI REDDIS OVILE PIUM.
 ATTONITVM PATRIÆ SOLLERS SIC CVRA MOVEBAT;

OPTATA VT POPVLIS ESSET VBIQVE QVIES.

B QVEM DOCTRINA POTENS, QVEM SACRÆ REGVLA VITÆ
 PONTIFICVM PARITER SANXIT HABERE DECVS.
 SANCTI LOQUI SEMPER IN TE COMMENTA MAGISTRI
 EMICVERE TVI TANQVAM FECVNDA NIMIS.
 NAMQVE GREGORII TANTI VESTIGIA IVSTI
 DVM SEQVERIS CVPIENS, ET MERITVMQVE GERIS;
 ÆTERNÆ LVCIS, CHRISTO DIGNANTE, PERENNEM
 CVM PATRIBVS SANCTIS POSSIDE IAMQVE DIEM.
 HIS EGO EPITAPIIS MERITO TIBI CARMINA SOLVI,
 QVOD PATRIS EXIMII SIM BONVS IPSE MEMOR.

C Baroniūs etiam in Honorij laudib⁹ hæc verba annotauit, quæ
 mihi non videntur pretermittenda : [Haec tenus de Honorio
 Pontifice . Epitaphium est quidem eiusmodi, vt erubescere de-
 beant, qui in ipsum mutire vel audeant. Etenim non solum san-
 cti Gregorij fuit imitator, sed hac ex parte in reuocandis schis-
 taticis plusquam Gregorius hic, qui perfecerit, quod ipsi Gregorio
 fuit inconcessum . Sed & accipe ex alio Epitaphio insignem ad
 hoc opus ministrum adhibitum Thomam: eo enim ad schis-
 tatorum conuerzionem vsus est Honori⁹.

D QVIS MIHI TRIBVAT VT FLETVS CESSENT IMMENSI,
 ET LVCTVS ANIMÆ DET LOCVM VERA DICENTI?
 LICET IN LACRYMIS SINGVLTVS VERBA ERVMPANT,
 DE TE CERTISSIME TVVS DISCIPVLVS LOQVOR.
 TE GENEROSITAS MINISTER CHRISTI PARENTEM,
 TE MVNDA ACTIO THOMAS MONSTRABAT HONESTVM,
 TECVM VIRGINITAS AB INCVNABVLIS VIXIT,
 TECVMQVE VERITAS AD VITÆ METAM PERMANSTIT.

TV CASTO LABIO PUDICA VERBA PROMEBAS.

TV PATIENS IAM PARCENDO PIE DOCEBAS.

TE SEMPER SOBRIVM, TE RECINEBAMVS HONESTVM;

TV TRIBVLANTVM VERA CONSOLATIO VERAX.

ERRORE VETERI DIV AQVILEGIA CAECA

DIFFUSA CELITES RECTAM DVM RENVERET FIDEM

ASPERA VIARVM, NINGVIDOSQUE MONTIVM CALLES

CALCANS INDEFESSVS GLVTINASTI PRVDENS SCISSIONES.

A

T E X T V S.

Seuerinus Papa I. Hic constituit , absidem beati Petri Apostoli ex optimo musu , quod dirutum erat, renouari. Sepultus est in Ecclesia beati Petri in porticu Pontificum.

A D N O T A T I O.

Hic Seuerinus Pontifex Romanus apud Anastasium , sedit menses duos , & dies quatuor . De huius temporibus Baronius , & Anastasius latius loquuti sunt , ad quos nos omnia , quæ de eo dici possunt, remittimus: & solum hic dicimus, quod à Romano omnino prætermisum est. Fuit igitur iste Pontifex valde benignus erga omnes , amator pauperum , largus , mitissimus , sanctus , amator Cleri , quem , & omnibus bonis , vel donis augmentauit : diuisit enim omni Clero rogam integrum: & multa alia bona pro Ecclesia Dei perfecit , quæ breuitatis causa omittimus, & ad prædictos Auctores referimus , ut dictum est.

T E X T V S.

Ioannes Papa Quartus . Hic dimisit in Clerum rogam integrum . Sepultus in Basilica beati Petri in porticu Pontificum.

A D N O T A T I O.

Hic Ioannes Papa Quartus nonnulla bona sub suo Pontificatu fecit. Sic etiam multa dona , atque ornamenta ex argento , auroque mundissimo Ecclesiæ , & Oratorio donauit , ab ipso à fundamentis factis: de quibus Anastasius latius loquutus est , & Baronius nonnulla de hoc Pontifice Ioanne optime adnotauit , sicuti etiam de temporibus illius Pontificatus . Vide etiam Platinam , & Ciacconium de vita , rebusque gestis huius Pontificis . Nos tan- sum hic agimus de pietate , atque religione huius Ioannis Papæ Quarti . Fuit vir sanctus , pius , liberalis erga pauperes ; libentissime effundebat largitatem in redimendis captiuis: & multa alia bona fecit , & Oratoria plura construxit . In cuius testimonium pietatis adducimus hoc epitaphium à Baronio inuentum , quod sic se habet .

Tom. 8. ann. 639.
La vita SeueriniTom. 8. ann. 640.
& 641.

A MARTYRIBVS CHRISTI DOMINI PIA VOTA IOANNES

REDDIDIT ANTISTES SANCTIFICARE DEO.

Bar. tom. 8. ann. 641.

AT SACRI FONTIS SIMILI FVLGENTE METALLO

PROVIDVS INSTANTER HOC COPVLAVIT OPVS.

Et hoc satis de Ioanne Papa Quarto.

T E X T V S.

Theodorus !Papa Primus , qui leuauit corpora sanctorum, Martyrum Primi, & Feliciani de Arenario via Numentana, & honorifice recondidit ea in Ecclesia beati Stephani Protomartyris in Cœlio Monte. Hic sepultus est in portico Pontificum, cuius epitaphium est istud.

INCVBAT EGREGII THEODORI PRÆSVLIS ALMI. &c.

A D N O T A T I O .

Hæc Romanus, qui de rebus gestis huius Pontificis nihil aliud adnotauit. Nos autem dicimus cum omnibus scriptoribus, qui de vitis Romanorum Pontificum scripserunt : Hic fuit amator pauperum, largus, benignus super omnes, & multum misericors: qui in Cathedra sancti Petri sedit annos sex, menses quinque, dies viginti. Baronius non solum de rebus gestis huius Pontificis latius loquutus est, verùm etiam de temporibus huius Pontificis; scripsit etiam & Anastasius. Tantùm hic addimus epiphium scriptum in laudibus ipsius Pontificis Theodori, quod Baronius adnotauit, quod sic se habet.

Tom. 8. ann. 643.
645. & 648.
In vita ipsius.

EXQVIRENS PIETAS TECTVM DECORARE SACRATVM,

Baron. tom. 12. pag.
931.

PASTORIS SVMMI THEODORI CORDA DIREXIT.

QVI STVDIO MAGNO SANCTORVM CORPORA CVLTV

HOC DEDICAVIT, NON PATRIS NEGLECTA RELIQVIT

T E X T V S.

Eugenius Papa I. Hic fuit benignus, mitis, & omnibus affabilis, & indigentibus elemosinam sœpissime ministrauit. Sepultus est in Ecclesia beati Petri.

D A D N O T A T I O .

De rebus gestis huius Pontificis pauca quidem Romanus loquutus est, quoniam Anastasius, Platina, & Ciacconius, non solum de rebus gestis, sed etiam de temporibus huius Pontificis optime loquuti sunt, & Baronius præcipue. Sedit in Cathedra S. Petri annos duos, menses octo, dies vigintiquatuor.

Tom. 8. ann. 654.

T E X T V S.

Vitalianus Papa. Hic regulam Ecclesiasticam, atque vigorem, vt mos erat, omnimodo conseruavit.

A D N O T A T I O.

De rebus gestis Vitaliani Papæ Primi multa quidem sunt dicenda, à Romano huius Basilicæ Canonico omissa. Anastasius autem, & Baronius non pauca de hoc Pontifice scripsérunt; atque etiam Platina, & Ciacconius, qui dixerunt non solum de rebus gestis huius Pontificis, sed etiam de temporibus Pontificatus. Nos quoque nonnulla dicemus de vita, atque sanctitate, rebusque gestis huius Pontificis, cum Anastasio: [Hic (inquit) direxit responsales suos cum synodica iuxta consuetudinem in regiam Vrbem, apud piissimos Principes, significans de ordinatione sua. Et dum suscepisti essent, renouantes priuilegia Ecclesiæ reueisi sunt, quorum Principum clementia per eosdem missos direxerat B. Petro Apostolo, & Euangelia aurea cum gemmis albis miræ magnitudinis in circuitu ornata, &c. Huius temporibus venit Constantinus Augustus de Regia Vrbe, &c. & ipsa die ambulauit ipse Imperator ad sanctum Petrum, adorationem, & donum ibi obtulit, &c.] Pergit dicere Anastasius: [Dominico die processit ad sanctum Petrum cum exercitu suo. Omnes cum cereis exierunt obuiam ei, & obtulit super Altare illius Pallium auro textile.] Et multa sic in itinere ipsius Imperatoris, sic etiam in Vrbe scitu digniora. Nos autem breuitatis causa omnia remittimus ad Auctores superius adductos, qui optime annotarunt.

T E X T V S.

Adeodatus Papa. Hic fecit Monasterium sancti Erasmi, situm in Monte Cœlio.

A D N O T A T I O.

De huius Pontificis vitæ sanctitate, rebusque gestis, Romanus Auctor rem paucis complexus est, sed solum mentionem fecit, perfecisse Monasterium sancti Erasmi in Cœlio Monte: diuersimode autem scribit Anastasius, nempe his verbis. [In Monasteria sancti Erasmi sito in Cœlio monte, in quo cum venisset sanctissimus vir, multa noua ædificia augmentauit, sed & multa ibi prædia conquisiuit, & in vita sua Abbatem, vel Congregationem ibidem instituit.] Hæc Anastasius. Et nos Deo fauente, in secundo tomo Titulorum Cardinalium latius de hoc Monasterio loquuturi sumus. De temporibus post Adeodati mortem Anastasius mentionem fecit per hæc verba. [Post cuius transitum tantæ pluviæ, & tonitrua fuerunt, quales nulla ætas hominum meminit esse; vt etiam homines, & pecudes de fulgure interirent. Et nisi per Litanias, quæ quotidie fiebant, Dominus esset propitiatus, non potuissent homines triturare, vel in horreis frumenta recondere. Intantum enim creuere hæc mala, vt ex ipsis pluvijs

A plnuijs denuo legumina renascerentur , & ad maturitatem deuenirent ; pro quo capti homines mirabantur .] Baronius autem latius tam de vita , rebusque gestis huius Poutificis , quām de temporibus , optima scribendi ratione exercuit . Vide etiam Platina & Ciacconium , ad quos nos referimus . Et hæc de Adeodato Papa Primo .

Tom. 8. ann. 669.
vñq. ad 675.

In vita Adeodati pp.

T E X T V S.

Donus Papa . Hic atrium Basilicæ beati Petri Apostoli , quod est ante Ecclesiam , magnis marmoribus struit .

A D N O T A T I O.

Romanus pauca loquutus est de hoc Pontifice , & nullum sermonem fecit de illius Pontificatus temporibus ; de quibus Anastasius , Platina nonnulla dicunt : sed Baronius tam de vita , quām de temporibus istius Pontificis , latius loquutus est . Nos verò dicimus , restaurasse nonnullas Ecclesias in Vrbe Roma , & extra : Clerum quoque diuersis ordinibus , & honoribus ampliauit , reformauitque Monasteria . Multa etiam alia bona fecit in Ecclesia Dei , quæ nos breuitatis causa omittimus , & ad supradictos Auctores conferimus . Hæc de Dono Papa I .

Vide Paulum Diaconum .
In vita Doni pp. I.

Baron tom. 8. ann. 676. & 677. & 678.

T E X T V S.

Agatho Papa . Hic in tantum benignus , ac mansuetus fuit , vt etiam omnibus hilaris , & iucundus comprobaretur .

A D N O T A T I O.

C De rebus gestis huius Pontificis Romanus huius Basilicæ Canonicus nihil quidem dixisse mihi videtur ; tanto magis , quanto Anastasius , & Platina , Ciacconius , & alij , qui de vitis Romanorum Pontificum scripserunt , latius loqui sunt ; Baronius autem optime de eo egit , tam de rebus gestis , quām de temporibus illius . Nos autem hic dicimus , Agathonem natione Siculum , & Monachum fuisse , & sedisse in Cathedra Diui Petri annostres , menses octo , dies quindecim . Hic dimisit omni Clero rogavnam , & ad luminaria Apostolorum , & sanctæ Mariæ ad Præsepe solidos duo mille centum , & sexaginta . Fecit etiam multa .

Tom. 8. ann. 678.
vñque 682.

D alia bona in suo Pontificatu pro Ecclesia Dei ; de quibus vide Auctores supradictos : & solūm hic ejus epitaphium ponimus , quod incisum erat in eiusdem sancti Agathonis sepulchro , his versibus .

PONTIFICALIS APEX VIRTUTVM PONDERE FVLTVS ,

VT IVBAR IRRADIAT , PERSONAT VT TONITRV .

QVÆ MODO HOC PERAGIT DOCTRINÆ FOMES , ET AVCTOR ,

FORMAT ENIM GESTIS , QVOS DOCET ELOQVIIS .

94 Breuis descriptio Vaticanae Basilicæ.

DVM SIMVL AEQVIPARAT VIRTVS, ET CULMEN HONORIS,
OFFICIVM DECORAT MORIBVS ARTE GERIT.
PRODITVS HIS MERITIS ANTISTES SVMMVS AGATHO
SEDIS APOSTOLICÆ FOEDERA FIRMA TENET.
EN PIETAS EN PRISCA FIDES INSIGNIA PATRVM
INTEMERATA MANET NISIBVS ALME TVIS.
QVIS VERO DENVMERET MORVM DOCUMENTA TVORVM,
FORMVLA VIRTVTVM DVM TVA VITA FORET?

T E X T V S .

A

Leo Papa Secundus. Hic sanctissimus vir, in diuina scriptura eloquentissimus fuit: sepulcrus in Vaticano iuxta corpus Apostoli.

A D N O T A T I O .

Pauca Romanus Presbyter, & Canonicus huius Basilicæ, scripsit de sanctissimo Leone Papa Secundo; de cuius rebus gestis, sanctitateque vitæ, multa non solum ab Anastasio, sed etiam à Platina, acta sunt & apud omnes Auctores, qui de vitis Romanorum Pontificum scripserunt, bene intelligi potest. Nos autem hic pauca etiam dicimus, quia non longo tempore vixit, sicut Anastasius affirmat. Leo natione Siculus sedet menses decem, dies octo. Hic Pontifex sanctissimus multa bona fecit in varijs Ecclesijs, quarum multas à fundamentis ædificauit, & multas constitutio-nes pro bona Ecclesia Dei fecit, siue in publica synodo, siue in Concilijs; Baronius optime illius Pontificatus tempora adnotauit, ad quem, & alios Auctores supracitatos referimus. Sepultus est in Vaticano.

T E X T V S .

Benedictus Papa Secundus. Hic ab ineunte ætate in Ecclesia militauit, paupertatis semper amator: sepultus apud B. Petrum.

A D N O T A T I O .

Benedictus Papa Secundus sedet in Cathedra B. Petri menses octo, & dies decem & septem. Itaque non est mirandum, si à Romano nostro Auctore de huius Pontificatus tempore, atque gestis, pauca dicta sunt. Baronius autem, & Anastasius aliquid de hoc Pontifice adnotarunt, sicut etiam de temporibus illius. Nos autem hic dicimus, hunc Pontificem multa bona suo tempore fecisse, tum in Basilica beati Petri Apostoli, tum in alijs Ecclesijs, & Titulis: quæ omnia ad prædictos Auctores videri possunt. Hic tantum adnotauimus hoc epitaphium inuentum in sua sepultura, sicut Baronius ait, his versibus.

Tom. 8. ann. 683.

Baron. tom. 3. ann. 684.
In vita Benedict. II.

Tom. 12. pag. 932.

B

C

MAGNA

A MAGNA TVIS, BENEDICTE PATER, MONVMENTA RELINQVIS,
   VIRTVTVM TITVLOS, O DECVS, ATQVE DOLOR.
 FVLGVRIS IN SPECIEM MENTIS SPLENDORE CORVSCAS;
   PLVRA SED EXIGVO TEMPORE COEPTA FLVVNT.
 CVNCTA SACERDOTVM PRÆSTANTIA MVNIA COMPLES,
   ET QVO QVISQUE BONO CLARVIT VNVS HABES.
 QVIPPE QVOD A PARVO MERITIS RADIANTIBVS AVCTVS,
   IVRE PATRVM SOLIVM PONTIFCALE FOVES.
 NON HOC AMBITIO RAPTI TIBI PRÆSTAT HONORIS:
   INDOLIS EST FRVCTVS, QVAM COMITATVR HONOS.
 B ET QVIA SOLLERTER CHRISTI REGIS AGMINA PASTOR,
   PERCIPE SALVATI PRÆMIA CELSA GREGIS.

TEXTVS.

Ioannes Papa V. cuius temporibus regnauit Iustinianus sanctissimus Imperator.

A D N O T A T I O.

De rebus gestis huius Pontificis Ioannis Quinti, nihil Romanus Auctor loquutus esse mihi videtur: & tamen de gestis, & de temporibus illius Pontificatus, Anastasius, Platina, & Baronius latius scripserunt, ad quos nos referimus; & tantum hic dicimus, C hunc Pontificem fuisse religiosissimum, valde mansuetum; qui multa bona operatus est in Ecclesia Dei, quæ apud supracitatos Auctores leguntur.

TEXTVS.

Conon Papa. Hic dimisit in Clero, Monasterijs videlicet, Diaconis, & Mansionarijs, benedictionem in auro, sicut prædecessor eius Benedictus Papa Secundus fecerat.

A D N O T A T I O.

Huius Pontificis res gestas, non breuiter Platina, Anastasius, & Ciacconius scripserunt, & Baronius latius, etiam de temporibus huius Pontificatus tractauit. Nos autem tantum dicimus, se D disse menses vndecim, dies viginti tres. In cuius electione dum ad Pontificatum quæreretur, non minima contentio facta est: & multa alia bona facta fuerunt in Ecclesia Dei, quæ breuitatis causa ad supradictos Auctores referimus. Et hæc satis de Conone Papa.

TEXTVS.

Sergius Papa I. qui constituit, vt in Natiuitate Beatæ MARIAE, Annūtiatione, Purificatione, Letania exeat à sancto Adriano, & ad sanctam Mariam in Præsepe populus concurrat. Hic sepultus est

In vita Ioannis V.

Et Bar. tom. 8. ann. 685.

In vita Canon. tom. 8. ann. 686. & 687

est in Ecclesia beati Petri inter portam Argenteam, & portam A Rauennaticam. Cuius epitaphium est istud.

LIMINA QVISQVIS ADIS PAPÆ METVENDA BEATI,
CERNE PII SERGII, EXCVBIASQVE PETRI.
CVLMEN APOSTOLICE SEDIS IS IVRE PATERNO
ELECTVS TENVIT, VT THEODORVS OBIT.
PELLITVR VRBE PATER, PERVADIT SACRA IOANNES,
ROMVLEOSQVE GREGES DISSIPAT IPSE LVPVS.
EXVL ERAT PATRIA SEPTEM VOLVENTIBVS ANNIS,
POST MVLTIS POPVLI VRBE REDIT PRECIBVS.
SVSCIPITVR, PAPA SACRATVR, SEDE RECEPTA
GAVDET, AMAT PASTOR AGMINA CVNCTA SIMVL.
HIC INVASORES SANCTORVM FALCE SVBEGIT
ROMANÆ ECCLESIAE, IVDICIISQVE PATRVM.

A D N O T A T I O.

De Sergij Papæ I. rebus gestis, & ipsius etiam virtæ sanctitate, pauca hic adnotauit Romanus Aucto^r noster: sed Anastasius, & Platina, atque Ciacconius, copiose de ipso Pontifice loquuti sunt. Baronius autem non solum cum eruditione de rebus gestis ipsius Pontificis, sed de temporibus egit. Nos autem ad supradictos Auctores, hic dicimus tantum de donis factis nonnullis Ecclesijs, cum Anastasio, qui ita ait: [Hic beatissimus vir in sacra-
rio beati Apostoli capsam argenteam in angulo oscurissimo ia-
centem, & ex nigredine transactæ annositatis, nec si esset argen-
tea apparentem, Deo ei reuelante, reperit. Oratione itaque fa-
cta sigillum expressum abstulit, locellum aperuit, in quo inte-
rius plumatum ex holoserico superpositum, quod stauracis dici-
tur, inuenit. Eoque ablato, inferius crucem diuersis ac preciosis
lapidibus perornatam inspexit: de qua tractis quatuor petalis, in
quibus gemmæ clausæ erant miræ magnitudinis, & inestabilem
portionem salutaris Ligni Dominicæ Crucis inuenit. Quæ etiam
ex die illo pro salute humani generis ab omni populo Christia-
no die Exaltationis sanctæ Crucis in Basilica Saluatoris, quæ ap-
pellatur Constantiniana, osculatur, ac adoratur. Hic fecit Ima-
ginem beati Petri Apostoli, quæ est in parte mulierum. Hic fecit
Thimiamaterium aureum maius cum columnis, & cooperculo,
quod suspendit ante Imagines tres aureas beati Petri Apostoli, in
quo incensum, & odor suavitatis festis diebus, dum Missarum
solemnia celebrantur, omnipotenti Deo opulentius mittitur,
Hic posuit in absida Basilicæ suprascriptæ supersedem appella-
tiā

In vita Sergij I. tom.
3. ann. 692.

B

C

D

A riā argenteam pens. lib. centum viginti . Hic fecit in Basilica suprascripta faros argenteos sex pens. sing. lib. triginta , qui sunt super trabes ad ingressum Confessionis .]

Pergit dicere Anastasius : [Hic fecit in circuitu Altaris Basilicæ suprascriptæ trabes octo, quatuor ex eis albos , & quatuor coccineos . Hic tectum , & cubicula, quæ circumquaque eiusdem Basilicæ sunt , quæ per longa tempora stillicidijs , & ruderibus fuerant dissipata, studiosius innouauit, ac reparauit . Hic musiuum , quod ex parte in fronte atrij eiusdem Basilicæ fuerat dirutum , innouauit . Similiter & specula eiusdem Ecclesiæ, quæ super sedem sunt , vel regios arcus maiores sunt , renouauit . Hic corpus beati

B Leonis probatissimi Patris , atque Pontificis , quod in adito inferioris secretarij prædictæ Basilicæ positum fuerat, facta diligenter tumba in denominata Basilica , publico loco , vt sibi fuerat reuelatum , reposuit , ac locum ipsum ornauit . Hic fecit patenam auream maiorem habentem gemmas albas , & in medio ex hyacintho smaragdo, crucem, lib. viginti, &c.] Multa , quasi infinita alia bona fecit tum in donis ex auro , argentoque , preciosisque gemmis ornatis, alijs Ecclesijs collatis, tum etiam in fabricis, in multis Basilicis, atque titulis etiam à fundamentis reædificatis , musiuo marmoribusque ornatis , quæ hic omittimus , ad Auctores prædictos omnia breuitatis causa referentes .

C

T E X T V S.

Ioannes Papa Sextus . Hic fecit in Ecclesia beati Andreæ ad sanctum Petrum ambonem nouiter constructum .

A D N O T A T I O .

De Pontificis Ioannis Sexti gestis non multa Romanus loquutus est , more solito : de cuius vita Anastasius , Platina , & Ciacconius multa adnotarunt , vti de temporibus illius Pontificatus . Baronius autem latè & optime scripsit : ad quos nos lectorem remitterimus : & tantum dicimus , ipsum sanctissimum Pontificem multa bona fecisse in Ecclesia sancti Marci , in Basilica B. Pauli Apostoli , & alia permulta , quæ breuitatis causa prætermittimus . Et

D hoc sufficiat de Ioanne Papa VI .

Tom. 8. ann. 702.
703. 704.

T E X T V S.

Ioannes Septimus Papa , vir eloquentissimus . Hic fecit Oratorium infra Ecclesiam beati Petri sanctæ Dei Genitricis Virginis Mariæ in parte sinistra , iuxta portam Guidaniam : cuius parietes musiuo depinxit . Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum iuxta Altare Oratorij , quod ipse construxit , sub xv. Kal. Nouembris . Ante Oratorium est Sudarium Christi , quod vocatur Veronica .

98 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

A D N O T A T I O .

De Ioanne Papa Septimo nonnulla alia dicere poterat Auctor noster Romanus, sicut nos legimus apud Anastasium, tam de restauratione Ecclesiarum, vel Titulorum; quām etiam de donis ex argento, atque auro in multis Ecclesijs, vel Basilicis collatis, & præclaris picturis, musiuoque ornatis. Et Baronius de gestis ipsius, & de temporibus huius Pōtificatus latè, & eruditè adnotauit.

T E X T V S .

Sisinnius Papa I. Hic fuit constans animo, & curam agens pro Clero, & habitatoribus huius Ciuitatis.

A D N O T A T I O .

Romanus de hoc Pontifice pauca adnotauit; & non sine ratione; quia paruo tempore in Cathedra Diui Petri sedet, sicut Anastasius tradit his verbis. [Sisinnius natione Syrus ex patre Ioanne, sedet dies viginti. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum.] Vide etiam Baronium, qui more solito, sic de temporibus, sic etiam de vita huius Pontificis scripsit. Et hoc satis de Sisinnio Papa.

T E X T V S .

Constantinus Papa I. Hic vir valde mitis fuit, vt in Pontificali habetur. Cuius temporibus in Vrbe Roma fames magna facta est per annos tres: sed postea per misericordiam Dei tantæ fertilitatis vberitas secuta est, vt sterilitatis inopiam obliuioni mandaret.

A D N O T A T I O .

In vita Constantini,
Tom. 8. ann. 709.

De rebus gestis huius Pontificis Constantini pauca loquutus est Romanus. Anastasius autem, Platina, & Ciacconius, multa de illo Pontificatu scriperunt, sic etiam Baronius. Nos autem nonnulla hic dicimus, Constantinum natione Syrum ex patre Ioanne sedisse annos sex, dies quindecim, & vniuersales synodos in Ecclesia beati Petri erexisse. Hic Constantinus refecit patenam auream pens. lib. 12. & multa alia bona fecit in Ecclesia Dei, de quibus nos ad prædictos supracitatos Auctores referimus. Et hoc sufficiat de Constantino Papa I.

T E X T V S .

Gregorius Papa Secundus. Hic sanctissimus Præsul in diuinæ scriptura valde eruditus fuit, facundus loquela, & constans animo. Sepultus apud beatum Petrum Apostolum ij. Idus Februarij in porticu Pontificum.

A D N O T A T I O .

Iu. vita Gregorij. II.
Multæ de Pontificis Gregorij Secundi gestis, Romanus retinuit, vel leuiter de eo loquutus est; cum tamen Anastasius, Platina,

na,

- A** na, atque Ciacconius multa scripserint de rebus ipsius gestis, nec non etiam de temporibus. Baronius verò melius, atque latius loquutus est. Nos autem nonnulla Deo fauente de hoc sancto Pontifice dicturi sumus, cum Anastasio [Gregorius (inquit) Secundus natione Romanus, ex patre Marcello, sedit annos 16. menses 9. dies 11. &c. Exordio Pontificatus sui calcarias decoqui iussit, & à porticu S. Laurentij inchoans huius Ciuitatis muros restaurare decreuerat; & aliquam partem faciens, emergentibus incongruis, varijsque tumultibus præpeditus est, &c. Hic quadragesimali tempore, vt in quinta feria iejunium, atque Missarum celebritas fieret in Ecclesijs, quod non agebatur, instituit.
- B** Oratorium sane in Patriarchio in nomine beati Petri Apostoli, diuersis ornatum metallis, à nouo fecit, & circumquaque Altaris parietes deargentauit, ac depinxit duodecim Apostolos, qui pens. lib. centum & octuaginta.] Pergit dicere Anastasius: [Fecit calicem aureum præcipuum diuersis ornatum lapidibus preciosis, pens. lib. 30. similiter & patenam auream pens. lib. 28. & semis. Hic dimisit omni Clero, Monasterijs, Diaconiæ, & Mansionarijs, solidos duo millia centum sexaginta, & ad luminaria beati Petri Apostoli solidos mille.] Multa, imo infinita alia bona fecit, in reparacione Basilicarum, atque Ecclesiarum, quas splendide alijs donis ex argento, & auro ornauit: quæ leguntur apud Baroniūm, & Anastasium, & alios Auctores supracitatos. Et hæc fas
- C** tis de Gregorio Papa Secundo.

T E X T V S.

Gregorius Papa Tertius. Hic requiescit in illo loco, vbi Dominus Papa Eugenius Tertius requiescit.

A D N O T A T I O.

- Non est dubitandum, Romanum nihil de Gregorio Papa Tertio dixisse: tantò magis, quantò apud Anastasium multa leguntur de hoc Pontifice: similiter apud Platinam de temporibus illius Pontificatus, & apud Baronium latè, & eruditè tractatur. Nos autem nonnulla hic adnotabimus ad nostram Basilicam B. Petri
- D** in Vaticano attinentia cum Anastasio. [Hic, inquit, concessas sibi columnas sex onychinas volubiles ab Eutychio Exarcho, duxit eas in Ecclesia beati Petri Apostoli; quas statuit circa Presbyterium ante Confessionem, tres à dextris, & tres à sinistris, iuxta alias antiquas sex lithoparias: super quas posuit trabes, & vestiuit eas argento mundissimo. In quibus sunt expressæ ab uno latere effigies Salvatoris, & Apostolorum; & ab alio latere, Dei Genitricis, & Sanctorum Virginum. Posuitque super eas lilia, & fara argentea, pens. in vnum lib. septuaginta. Hic fecit Orato-

Bär. tom. 9. ann. 714
715. 716. 717 718
& 719

Tom. 9. ann. 714
715. & 717.

In vita Greg. III.
tom. 9. ann. 734. 735.

Orat à Greg. pp. III.

rium intra eandem Basilicam iuxta arcum principalem parte viro-
rum; in quo recondidit in honorem Saluatoris, sanctæque eius
Genitricis, reliquias, sanctorumque Apostolorum, vel omnium
sanctorum Martyrum, ac Confessorum, perfectorumque iusto-
rum toto in orbe terrarum requiescentium. Quorum festa vigi-
liarum à Monachis trium Monasteriorum illic seruientium quo-
tidie per ordinem existentium, atque natalitiorum Missas in eo-
dem loco celebrare instituit, &c. Quam institutionem eodem,
Oratorio tabulis lapideis conscribere fecit; in quo faciens pergu-
lam, contulit dona diuersarum specierum; id est gabathas aureas
duas, alias saxicas numero quinque: Cruces pendentes numero
quatuor: item Cruces similes numero decem: amulas superaura-
tas paria duo pendentes: fibulatoria numero quinque: coronam
auream cum Cruce pendente, gemmis ornatam, super Altare:
patenam, & calicem aureum, paratum vnum in gemmis: aqua-
manile argenteum parvum: & Imaginem sanctæ Dei Genitri-
cis, diadema aureum cum gemmis, & collare aureum cum gem-
mis pendentibus, inaures habentes hyacinthinas sex: & faciem
Altaris, & Confessionem cum regulis vestiuit argento: & in tri-
bus lateribus Altaris posuit cruces argenteas tres pens. in vnum,
lib. triginta sex. Canistra argentea duo: Calicem argenteum quo-
tidianum: Coronulas argenteas numero quinque: & Calicem ar-
genteum vnum, qui pendet in abside ipsius Oratorij: & super ean-
dem absidem cruces argenteas tres, & cætera, quæ in ornamen-
to pergulæ, seu ad vestes Altaris ordinata sunt.]

Pergit etiam Anastasius dicere. [Item Diaconiam sanctorum
Sergij, & Bacchi, sitam ad Beatum Petrum Apostolum, in qua
pridem paruum Oratorium erat, à fundamentis ampliori fabri-
ca dilatauit. Et concedens omnia, quæ in vsu Diaconiæ exi-
stunt, statuit perpetuo tempore pro substantiatione pauperum, in
Diaconiæ Ministerio deseruire. Item in Cœmeterio sanctæ Pe-
tronillæ stationem annuam dari instituit, vbi obtulit coronam
auream, calicem, & patenam argenteam, seu alia diuersa ad or-
natum Ecclesiæ pertinentia. Item accubita, quæ sunt ad beatum D
Petrum, in ruinis posita, à fundamentis nouiter restaurauit atque
depinxit.] Pergit etiam Auctor Anastasius dicere: [Et hoc con-
stituit, vt secundum constitutum, quod à Collegio Sacerdotum
coram sacro corpore beati Petri factum est, pro celebrandis so-
lemnisijs vigiliarum, atque Missarum Christi Domini nostri, sanctæque eius Genitricis, sanctorum Apostolorum, vel omnium
sanctorum Martyrum, ac Confessorum, perfectorumque iusto-
rum toto in orbe terrarum requiescentium, vt in Oratorio nomi-
ni

- A** ni eorum dicato intra Ecclesiam beati Petri Apostoli, sub arcu principali, à Monachis vigiliæ celebrarentur, & à Presbyteris hebdomadarijs Missarum solemnia. Iisdemque institutis disposuit, vt in Coemeterijs circumquaque positis Romæ, in die natalitiorum eorum luminaria ad vigilias faciendas, & oblationes de Patriarchio per oblationarium deportarentur ad celebrandas Missas, per quem præuiderit Pontifex, qui pro tempore fuerit, sacerdotem, &c.] Multa præterea bona fecit multis Ecclesijs, atque Basilicis, titulisque, tam in Vrbe Roma quæm extra; quæ numerare longissimum esset. Quare hic facimus punctum, & ad supra adductos Auctores in toto & per totum Lectorem,
- B** remittimus. Et hoc satis de Gregorio Papa Tertio.

T E X T V S.

Zaccharias Papa. Hic in Patriarchiuo, scilicet sub sancto Laurentio de Palatio Lateranensi, beati Georgij Martyris capud reperit in cassa reconditum. Sepultus apud beatum Petrum in portico Pontificum.

A D N O T A T I O.

Nihil de Papa Zacharia sanctissimo Romanus Auctor noster loquutus est; nec de eius gestis mentionem fecit. Anastasius autem non solum de vita eiusque sanctitate, sed etiam de temporibus illius Pontificatus adnotauit: & Baronius latissime. Nos verò nonnulla de donis ab ipso Pontifice factis Basilicæ Vaticanæ agemus cum Anastasio ita scribente: [Hic in Ecclesia Apostolorum Principum Petri & Pauli pendentia vela inter columnas ex paleis sericis fecit. Hic in Ecclesia prædicti Principis Apostolorum omnes codices domus suæ proprios, qui in circulo anni leguntur ad Matutinos, in armarij opere ordinauit. Hic domum cul tam lauretum nouiter ordinauit, adijciens & massam Fontinianam, quæ cognominatur Paunasia.

- C** Tom. 7. ann. 742.
743. 747. & 750.
- Hic viginti auri libras pro emendo oleo annuè, vt de lucro eorum in luminaribus Apostolicis proficiat, instituit. Et constitutum sub anathematis vinculo obligauit. Hic fecit vestem super Altare beati Petri ex auro textam, habentem nativitatem Domini Dei, & Saluatoris nostri IESV CHRISTI, ornauitque eam gemmis preciosis: simulque & vela serica alithyna quatuor, quæ & ornauit in rhodicis, & ornamenti varijs auro textis. Item fecit coronam de argento purissimo cum delphinis ex proprio suo, pens. lib. centum viginti.]

Pergit iam Anastasius dicere: [Huius temporibus Carolomanus filius Caroli Francorum Regis, præsentis vitæ relinquens gloriam, atque potestatem terrenam, ad beatum Petrum Apo-

stolorum Principem deuotus cum aliquantis suis aduenit fidelibus, seque eidem Dei contulit Apostolo, atque in spirituali habitu se fore spondens permansurum, Clericatus iugum ab eodem sanctissimo suscepit Pontifice. Et inter alia multa dona, obtulit beato Petro Apostolo ante Confessionem arcum argenteum maiorē pens.lib. septuaginta. Et post aliquantum temporis ad beati Benedicti, quod in Aquinensium finibus situm est, profectus est Monasterium, in quo & suam finiri vitam iure professus est iurando, &c. Hic massas, quæ vocantur Antrus, & Formias, suo studio iure beati Petri acquisiuit, quas & domos cultas statuit. Et de omnibus superiùs adnexis domocultis Apostolicæ exarationis constituta faciens, atque sacerdotale Collegium aggregans, sub anathematis interdictionibus statuit: Nulli quoquo modo successorum eius Pontificum, vel alij cuilibet personæ, licere ipsas domos cultas ab vsu Ecclesiæ quoquomodo alienare. Hic fecit vestem super Altare beati Andreæ Apostoli ad beatum Petrum nimis optimam.] Et multa hic sanctissimus Præsul bona fecit in variis Ecclesijs, atque Basilicis; quæ enumerare longissimum esse iudicaui, sed ad Auctores superiùs adductos nos referimus.

T E X T V S.

Stephanus Papa Secundus. Hic sanctissimus Præsul in sua propria domo construxit à fundamentis Monasterium in honorem sancti Stephani Papæ & Martyris, atque Pontificis: necnon & beati Siluestri Papæ, in regione Columpnæ. Hic sepultus est in portico Pontificum. Cuius Epitaphium est istud.

SVBIACET HIC STEPHANVS ROMANVS PAPA SECUNDVS.

A D N O T A T I O.

De hoc Pontifice Stephano Secundo magnam quæstionem inuenio inter Scriptores. Nonnulli enim dicunt, Stephanum Papam Secundum vixisse in Pontificatu dies tres, statimque ipso die alium Stephanum in Basilica Diuæ Mariæ ad Præsepe creatum Pontificem, qui fuit natione Romanus. At Romanus noster Author nihil dixit de Stephano Papa Secundo, qui tertio die ipsius Pontificatus suum diem obiit. Alij verò affirmant obiisse in quinto anno ipsius Pontificatus. Nos autem cum Anastasio dicimus: [Defuncto verò beatæ memoriæ Domno Zacharia Papa, Stephanum, quendam Presbyterum, ad ordinem Pontificatus cunctius populus sibi elegit, & intra Lateranense Patriarchium misit: ubi biduo manens, tertio die postquam à suo surgeret somno, & sedens familiares causas suas disposeret; subito dum federet,

alie-

A alienatus obmutuit, & sequenti die defunctus est.] Hæc Anastasius de Papa Stephano Secundo. Itaque nos dicimus, & loquimur de Stephano Papa Tertio, qui fuit germanus Pauli Papæ I. qui mortuo Stephano, Pontifex Romanus fuit creatus.

Multa quidem dicunt Auctores de hoc Stephano Papa Tertio, sic etiam de illius temporibus; & præcipue Anastasius, Platina, & Baronius; in quibus nullum verbum inueni de fundatione Monasterij facta ab ipso Pontifice in sua propria domo: sed Paulus ipsius frater Papa I. fundauit Monasterium, quod noster Romanus dixit fecisse Stephanum; sed reuera constructum illud fuit à Paulo post obitum Stephani fratris: de quo Monasterio

B nos supra fol. 52. abunde diximus. Fecit verò Stephanus Tertius nonnulla Xenodochia, sicut Anastasius pergit dicere. [Mox verò restaurauit & quatuor in hac Romana Vrbe sita antiquitus Xenodochia, quæ à diuturnis, & longinquis temporibus destituta manebant: & in eis ordinauit omnem utilitatem, in diuersis locis disponens, intus etiam, & foris; in quibus, & multa contulit dona. Quæ & per priuilegij paginam sub anathematis interdicto confirmauit. Pari modo à nouo fundasse dignoscitur & Xenodochium in Plataria centum pauperum Christi, dispositum illic faciens, quotidianum videlicet victum eorum decernens tribui. Nam & foris muros huius Ciuitatis Romanæ secus Basilicam be-

C ati Petri Apostoli duo fecit Xenodochia, in quibus & plura contulit bona, quæ & sociauit venerabilibus Diaconijs illic foris existentibus, ut perenniter permanerent &c.] Multa, imò infinita de rebus gestis huius Pontificis essent dicenda, etiam de vita illius, tum de temporibus; & tanto magis, cùm venisset in Italiam contra Longobardos pro patrimonio Romanæ Ecclesiæ Pipinus sanctissimus Francorum Rex, qui omnia restitui curauit Ecclesiæ Romanæ. Cuius historiam optime, & latissime scripserunt Anastasius, Platina, & Baronius. Itaque nos ad præfatos Auctores referimus. Et hæc satis de duobus Stephanis Pontificibus Secundo & Tertio.

D T E X T V S.

Paulus Papa. Hic fuit germanus huius prædicti Stephani Papæ. Hic iacet in Vaticano iuxta Altare beatæ Mariæ.

A D N O T A T I O.

De rebus gestis Pontificis Pauli I. nihil Romanus noster Auctor loquitus esse mihi videtur: de quibus tamen apud Anastasium, & Baronium, Platina, & Ciacconium, latè & copioè agitur, summa cum laude huius Pontificis Pauli, & etiam Pipini sanctissimi Francorum Regis: ad quos Auctores nos breuitatis causa

In vita Stephani III.
Et Baron. tom. 9.
ann. 753. 754. 756.

causa Lectorem remittimus. Et hoc sufficiat de Paulo I. superius A
enim loquuti sumus de hoc Pontifice in descriptione ipsius Ora-
torij beatæ Mariæ ab ipso Pontifice facto, fol. 52.

T E X T V S.

Stephanus Papa Tertius. Hic vir fuit strenuus, & Scripturis di-
uinis eruditus, & in earum observationibus constantissimus per-
seuerator.

A D N O T A T I O.

In vita Stephani. IV. De rebus gestis Pontificis Stephani Quarti, nuncupati Tertij, sicut adnotauit superius Romanus, ita canonizauit Baronius, & Anastasius, nonnullique alij, qui de Romanorum Pontificum vitis scripserunt: quidicunt in Pontificatu vixisse annos tres, menses quinque, dies vigintio eto. Dicunt etiam fuisse natione Siculum, Monachum Monasterij sancti Chrysogoni. Fuit vir sanctissimus, & fecit multa bona in suo Pontificatu pro Ecclesia Dei, quæ latissime, sicut etiam de ipsius Pontificatus temporibus, & de vita, atque sanctitate, leguntur apud Anastasium, & Baronium. B

T E X T V S.

Leo Papa Tertius. Hic beatus Præsul constituit, vt ante tres dies Ascensionis Domini Letaniæ celebrentur. Sepultus in Ecclesia beati Petri ij. Idus Iunij.

A D N O T A T I O.

De rebus gestis Leonis Papæ Tertij sanctissimi, nihil Roma- C
nus loquitus est; quod maximam admirationem nobis attulit, quia de his, & apud Anastasium, & Baronium, & Platinam, & omnes Scriptores, qui de Romanorum Pontificum vitis scripserunt, laetè, & copiosè tractatur. Nos autem superius de ipso Pontifice Leone Tertio nonnulla diximus in nostris adnotacionibus, fol 25. dum loquebamur de Oratorio sancti Leonis Papæ Quarti in hac Basilica existente, vbi Paschalis Secundus corpora Sanctorum Pontificum Leonis I. II. III. & IV. maxima, & religiosa pompa ab eorum sepulchris transtulit, & in præfato superius dicto Oratorio collocavit. Hac de causa hic nos ad superius Auctores adductos de illius Pontificis gestis referimus. D

T E X T V S.

Stephanus Papa IV. Hic præter multa bona fecit in Ecclesia beati Petri ad Vincula optimam vestem de chrisoclabo cum gemmis.

A D N O T A T I O.

Hic Pontifex à nonnullis scriptoribus est nuncupatus Stephanus Quintus, & non Quartus, vt Romanus ait, & non est socius, quia etiam Platina ita sensit. Anastasius autem usus est ratio-

ne

A ne superius à nobis assignata, videlicet, Stephanum Secundum vixisse tribus diebus, tamquam non fuisse. Nos autem dicimus de Secundo, & Tertio Pontifice, & sic etiam Anastasius. Merito igitur dicendum est de Stephano Quinto.

De cuius rebus gestis Romanus nihil dixit, & non est mirandum, quoniam septem menses, & tres dies in Pontificatu permanxit. Anastasius autem de Stephano Quinto, inter cætera, hæc habet: [Hic sanctissimus vir in Pontificatu iam positus, pro confirmanda pace, & unitate sanctæ Dei Ecclesiæ, ad Franciæ arreptas est iter, apud Pissimum, & Serenissimum Dominum Ludovicum Imperatorem. Qui cum in Franciam peruenisset, tanto honore atque exaltatione à prædicto piissimo Principe, atque Francorum populo suscepimus est, quanto vix lingua narrari potest. Et tantam illi Dominus gratiam largiri dignatus est, ut omnia, quæ ab eo poposcisse dignoscitur, in omnibus impetrarit.] Pergit Anastasius: [Fecit autem in Ecclesia beati Petri Apostoli ad Vincula Tymiamaterium de argento desuper deauratum pens. lib. .... Item similiter fecit gabatha de argento pens. lib. .... Similiter fecit vela holoserica cum periclysi de fundato num. .... Imò & in eadem Ecclesia fecit vestem de chrysoclauo cum gemmis, habentem historiam beati Petri Apostoli. Item fecit vela de fundato &c.] Et multa alia bona fecit, tam in Basilica, quam etiam in Ecclesijs, piisque locis in Urbe Roma, quæ apud Anastasium, & Baronium legi possunt.

De Oratorio SS. Processi & Martiniani.

XX.

PAschalis Papa I. Hic beatissimus Præsul detulit corpora sanctorum Processi & Martiniani Martyrum, de Cœmeterio sanctæ Agathæ in Ecclesia beati Petri. In quorum honore construxit Oratorium summæ pulchritudinis, in quo satis honorifice corpora eorum recondidit in Concha Porfiretica. Sepultus in Vaticano.

D

A D N O T A T I O.

De rebus huius Pontificis gestis Romanus non multa dixit, quoniam Anastasius, tam de rebus gestis ipsius Pontificis, quam de temporibus latius scripsit, & Baronius latissime, & summa cum laude de vita, & de temporibus illius Pontificatus loquutus est. Platina verò, & Ciacconius maximam partem acceperunt. Nos autem de pietate, sanctitateque vitæ, rebusque gestis huius Pontificis Paschalis Papæ I. satis superius diximus, dum loquuti sumus

Tom. 9. ann. 317.
Vlque ad 8.4.

O de

de Oratorio ab ipso Pontifice fundato, atque splendide vermiculato ex argento, auroque, rebusque alijs preciosis gemmis ornato, fol. 54. & 55. Hoc verò loco ad Auctores supracitatos referimus. A

XXI.

De Oratorio S. Gregorij Papæ.

Gregorius Papa Quartus. Hic igne Diuini amoris succensus, corpus beati Gregorij Papæ egregij Doctoris, de loco, in quo prius sepultus fuit, abstulit; & non longe ab eo in alium locum nouiter constructum intra beati Petri Ecclesiam summo honore perduxit. Eiusque sacrum Altare, vel potius Oratorium, suo nomine titulauit. In quo siquidem Oratorio, sanctorum Martyrum corpora, Sebastiani scilicet, Gregorij, & Tyburtij filij Chromatij Præfæcti, ex Cimiterijs, in quibus ante iacuerant, sicut in Pontificali legitur, honorifice perduxit, & vnumquodque eorum separatis Altaribus collecauit. B

A D N O T A T I O .

De sancti Gregorij Oratorio à Gregorio Quarto Pontifice à fundamentis constructo, & sancto Doctori, atque Pontifici Gregorio dicato, satis superius diximus. Quare eius res gestæ videri C possunt apud Anastasium, Platinam, Ciacconium, & Baronium, non nullosque alios. Et hæc satis de Diui Gregorij Oratorio, à Gregorio Quarto splendide ædificato, atque ornato.

In vita Greg., pp. IV.
Bar. tom. 9. ann. 828.
vique 842.

XXII.

De Altare Apostolorum Symonis, & Iudæ.

In atrio verò Ecclesiæ ad Crucem, est venerabile Altare sanctorum Apostolorum Symonis, & Iudæ: vbi, ut à nostris maioribus accepimus, eorum corpora preciosa requiescunt.

A D N O T A T I O .

D

De Altare sanctorum Apostolorum Simonis, & Iudæ, temporibus Romani nostri Auctoris existebat in veteri Basilica à Constantino Magno extructa. Postea vero, demolita illius Basilicæ parte, hoc Altare à Xisto Papa Quarto fuit translatum in medium veterem Basilicam, vbi sanctissima Eucharistia seruabatur, videlicet in residuum veteris Basilicæ, quæ temporibus nostris à Paulo V. demolita fuit. Honofrius de huius Altaris translatio-

ne

A ne hæc scribit: [Vetus verò sanctorum Simonis, & Iudæ Altare Xystus Quartus transtulit ad medium Ecclesiam, vbi seruatur sanctissima Eucharistia.] Et in antiquo huius Basilicæ vestigio legimus hæc verba : SACELLVM SS. APOSTOLORVM SIMONIS, ET IVDÆ, VBI SANCTISSIMVM EVCHARISTIÆ SACRAMENTVM HONORIFICE CVSTODITVR. Et hæc de hoc Altare.

Honfr. de 7. Vrbis
Eccles. pag. 45.

Vbi requiescit Sergius Papa Secundus.

XXIII.

B **S**ergius Papa Secundus, qui renouauit à fundamentis Ecclesiam sanctorum Siluestri, & Martini Pontiff. de qua fuit Presbyter Cardinalis ordinatus. Sepultus in Ecclesia beati Petri cum Xysto I. Papa, & Martyre, & Fabiano Pontifice, vt dicit eius Epitaphium.

SERGIVS EN IVNIOR PRÆSVL ET PLEBIS AMATOR,
HOC TEGITVR TVMVLO, QVI BENE PAVIT OVES.
SPES PATRIÆ, MVNDIQVE DECVS, MODERATOR OPIMVS,
DIVINIS MONITIS, NON FVIT ILLE PIGER.
ROMANOS PROCERES NON TANTVM FAMINE VERBI:
REBVIS ET HVMANIS NOCTE DIEQVE FAVENS.

C VTQVE LEO SANCTVS, DAMASVS QVOQVE PAPA BENIGNVS,
HIC RITVM TENVIT, INSTITVITQVE GREGEM.
EGENTVM SEMPER STVDVIT RECREARE CATERVAM,
PERQVE POLI VT CAPERET COELICA REGNA LIBENS.
IAM IAM PRO TANTO TVNDAMVS PECTORA PVGNIS
PASTORE AMISSO, IVVET VT AXE POLI,
NECTITVR ECCE PIIS FAVIANO, ET CORPORE XYSTO
PRÆSVLIBVS, QVORVM SPIRITVS ASTRA MICANT.

D Hoc epitaphium inuentum in Altari beati Xysti I. quod est in introitu Basilicæ beati Petri iuxta ferratam, super quod Altare est arcus ex mirifico musiuo, sicut legitur in vita Paschalis I. Papæ. Posuit, inquit, corpus beati Xysti Martyris ante corpus B. Petri iuxta ferratam, super quod fecit Altare lapidibus ornatum, & super Altare arcum ex mirifico musiuo.

A D N O T A T I O .

De Sergij Papæ Secundi gestis Anastasius, & Platina latius scripserunt, sicut etiam de huius temporibus Pontificatus: Baronius autem optimè annotauit de sanctitate vitæ, atque etiam de tem-

Tom. 10. cap. 244.
845. 846.

Titulus Equitij re-
stauratur, & orna-
tur à Sergio II.
Dona oblata Eccle-
sia à Sergio II.

pore huius Pontificis. Nos verò tantum dicimus, quantum in A
Basilica beati Petri Apostoli operatus est, cum Anastasio, qui ait:
[Fecit autem in Basilica beati Petri Apostoli vestem de chrysoclauo, habentem in medio Salvatoris effigiem, & dextra lœuaq; eius omnium sanctorum Apostolorum rutilantes figuræ, quam etiam preciosissimis gemmis prasinis & hyacintinis perornauit.] Et multa alia bona fecit in varijs Ecclesijs, atque Titul s, & præcipue in Titulo sanctorum Silvestri, & Martini. Vbi sciendum est ipsum præclarum Pontificem cœpisse à fundamentis ædificare, non tamen perfecisse: sed inchoatum opus Leo Papa IV. eius successor absoluit, ut versus sequentes in abside musiuo opere contexto testantur.

B
SERGIVS HANC COEPIT PRÆSVL, QVAM CERNITIS AVLAM,
CVI MORIENS NULLVM POTVIT CONFERRE DECOREM.
SED MOX PAPA LEO QVARTVS DVM CVLMINA SVMPSIT
ROMANÆ SEDIS, DIVINO TACTVS AMORE
PERFECIT SOLERS MELIVS, QVAM COEPTA MANEBAT,
ATQVE PIA TOTAM PICTVRA ORNAVIT HONESTE.
COENOBIVMQVE SACRVM STATVIT, MONACHOSQVE LOCavit,
QVI DOMINO ASSIDVAS VALEANT PERSOLVERE LADES,
TALIBVS UT DONIS COELESTIA SCANDERE POSSIT
REGNA, QVIBVS MARTINVS OVANS, SILVESTER ET ALMVS
PERFVLGENT, GAVDENTQVE SIMVL CVM PRÆSVLE CHRISTO,
QVORVM PRO MERITIS HÆC TEMPLA DICATA CORVSCAT.

C
Et hæc de Sergio Papa Secundo,

TEXTVS.

D
Leo Papa Nonus. Hic requiescit infra Ecclesiam beati Petri in pilo marmoreo, prope portam Rauennaticam: de quo sunt apud nos multa, & magna miracula. Hic condidit priuilegium Canonicorum beati Petri de confirmatione suarum Ecclesiarum.

ADNOTATIO.

D
De Leonis Pontificis Noni gestis nonnulla Romanus commemoratus est: sed Platina, & Ciacconius de temporibus huius Pontificatus, ac etiam de vitæ sanctitate loquuti sunt; Baronius autem latissime, & summa cum eruditione: ad quos nos breuitatis causa referimus.

TEXTVS.

Stephanus Papa Quintus; de quo est istud epitaphium.

ACCE-

In vita Leonis IX.

Tom. 10. ann. 1049.
vñque 1054.

Vide Leonem O.
Sciens. lib. 2. cap. 88.
89. & 90.

A ACCEDIS QVISQVIS MAGNI SVFFRAGIA PETRI,
COELESTIS REGNI POSCERE CLAVIGERI;
INTENTIS OCVLIS COMPVNCTO CORDE LOCELLVM
CONSPICE PERSPICVVM, QVO PIA MEMBRA IACENT;
HIC TVMLVS QVINTI SACRATOS CONTINET ARTVS
PRÆSVLIS EXIMII PONTIFICIS STEPHANI.
BIS TERNIS ANNIS POPVLVM QVI REXIT, ET VRBEM,
ET GESSIT DOMINO QVÆ FVERANT PLACITA.
SVSCEPIT TELLVS CONSUMPTVM PVLVERE CORPVS,
ÆTHERA SED SCANDIT SPIRITVS ALMVS OVANS.
B VNDE PETO, CVNCTI VENIENTES DICITE FRATRES:
ARBITER OMNIPOTENS DA VENIAM STEPHANO;
Hic prædi^ocus Stephanus Quintus requiescit ante Ecclesiam,
B. Petri.

ADNOTATIO.

De rebus gestis huius sanctissimi Pontificis Stephani, Romanus non satis mentionem fecit, qui ab ipso inter Pontifices Quintus huius nomine enumeratus est, & tamen ab Anastasio B. blio. thecario veracissimo, & approbatissimo illius temporis Auctore, nuncupatur Stephanus Papa Sextus, vti etiam à nonnullis Aucto-
C ribus: Nos autem superiùs de hac quæstione satis diximus. Hic verò dicimus cum Anastasio, Sextum huius nominis nuncupari. Qui sanctissimus Pontifex multa bona Ecclesijs contulit, & præci-
puè Basilicæ Diui Petri in Vaticano; quæ ab Anastasio recensentur
in vita ipsius; vbi inter cætera hæc habet: [Cùm in Basilica beati Petri Apostolorum Principis; vbi sacrum ipsius corpus requiescit, cerneret nocturnis laudibus vix semel thymiamatis incensum of-
ferri; instituit vt per singulas Lectiones & Responsoria adolea-
tur. Et in pergula ipsius Basilicæ ipse Reuerendus Papa, ob amo-
rem beati Petri nutritoris sui posuit cantharam auream vnam,
cum preciosis margaritis & gemmis, ac smalto cum perpendicu-
D lo ad pendendum. Necnon & in eadem venerabili Basilica san-
cti Petri obtulit regnum aureum vnum cum diuersis margaritis;
spatham cum vagina de auro & gemmis cùm baltheo vnam. Et reuerentiam beati Gregorij Papæ præcessoris sui præ oculis cor-
dis habens, tribuit idem summus Pontifex hospitali ipsius beati Gregorij in porticu beati Petri Apostoli Sermonum Sanctorum librum vnum. Et in schola Cantorum, quæ pridem Orphanotro-
pium vocatur, Heptateuchum vnum.] Multa alia bona, vt di-
ctum est, alijs Ecclesijs contulit; quarum multas à fundamentis
restau-

In vita Stephani VI.

Vide Par. 100. 10.
ann. 385. 386. 387.
290.

110 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

restaurauit. Et hoc satis de Stephano Sexto, quem Romanus ap- A
pellat Quintum.

TEXTVS.

Benedictus Papa Tertius. Hic requiescit iuxta portam argen-
team de foris. Cuius epitaphium est istud.

QVISQVIS HVC PROPERAS CHRISTVM PRO CRIMINE POSCENS,

QVAM LACRYMIS DIGNVS SIT, ROGO, DISCE LOCVS.

HAC GELIDA PRÆSVL BENEDICTVS MEMBRA QVIETE,

TERTIVS EN CLAVDIT, QVÆ SIBI REDDAT HVMVS.

QVODQVE FORES TECTVS SERVAT SVB TEGMINE SAXI,

INDIGNVM SANXIT SE SOCIARE PIIS.

B

ADNOTATIO.

In vita Bened. III.
Tom. 10. ann. 855.
857.

De vita, atque sanctitate huius Pontificis Benedicti Tertij pau-
ca dixit Romanus, de cuius rebus gestis, & temporibus Anastasius,
atque Platina latius scripserunt, & Baronius latissime. Nos
autem hic dicimus multa bona fecisse in varijs Basilicis, atque Ti-
tulis in Vrbe Roma, sic etiam extra: de quibus nos ad præfatos
Auctores referimus, & solum dicimus de rebus ad nostram Basili-
cam pertinentibus, de quibus Romanus nullum verbum fecit.
[In Ecclesia igitur beati Petri (ait Anastasius) Principis Apostolorum
nutritoris sui, præ nimio amore exardescens, ad cooperien-
dum billicum Confessionis, fecit cooperulum ex auro purissimo
pens. lib. 3.]

C

Pergit etiam Anastasius: [His verò sacris beneficijs ornatus
Apostolorum Principi, populique ianitori obtulit miræ pulchri-
tudinis vestem vnam, aureo textam, opere decoreque fulgen-
tem, almificam Annuntiationis habentem historiam, & Hypo-
panti, qualiter ipse Vnigenitus Dei Filius templum ingressus, Do-
ctorum in medio residebat.]

Pergit etiam Anastasius: [Multùm denique idem Præsul, san-
ctarum Dei Ecclesiarum curam gerens, semperque pio mentis
affectu, ac studio in illarum reparazione gaudens, in Basilica Re-
gni Cœlorum Clauigeri nutritoris sui farum cantharum argen-
teum sedentem in pedibus quatuor, à Saracenis olim ablatum,
in quo ad decus ipsius Basilicæ in diebus festis, atque Dominicis
lucerna simul, & cerei ponebantur iuxta lectorium, mirifice
opere fecit, ac renouauit, pens. lib. &c.] Et multa alia bona fa-
cta sunt à sanctissimo Benedicto Papa III.

D

TEXTVS.

Inter portam Argenteam, & portam Romanam, videlicet in
porti-

A porticali, fuit sepulcus quidam Ioannes Papa bonæ memoriarum, cuius epitaphium est istud.

QVAM SOLERS DOMINO PLACVIT, QVAM MENTE MODESTA,
PRÆSVL APOSTOLICVS, ORBIS ET OMNE DECVS.
HIC STATVIT TVMVLO CLAVDI SVA MEMBRA SVB ISTO,
HÆC EADEM SPERANS VT SIBI REDDAT HVMVS.
ARDVA QVI FVLSIT CVNCTIS PER SYDERA COELI,
AVGVSTIS CARVS GENTIBVS ET TRIBVBVS.
DOCTRINIS COMPTVS SACRIS, ET DOGMATE CLARO,
PER PATRIAS SANCTA SEMINANS FVDIT ORAS.

B NAM GRÆCOS SVPERANS EOIS PARTIBVS, VNAM
SCHISMATA PELLENDO, REDDIDIT ECCLESIAM.
PRINCIPIS HIC PETRI SED QVISQVIS TENDIS AD AVLAM
HIC SVPPLEX ISDEM REGNET VT ARCE POLI.

A D N O T A T I O.

Romanus noster hic adnotauit Ioannem XIX. qui nesciebat quomodo vocabatur; & nullam mentionem fecit de ipsius rebus gestis, sed tantum posuit ipsius Ioannis epitaphium, cuius primi versus desiderantur. Platina verò pauca etiam dixit, quia secundum eum paucum tempore vixit. Sed Baronius multa, & latius de temporibus illius Pontificis ostendit: & præcipue huius Ioannis Papæ tempore coniunctam pace & communione fuisse Constantinopolitanam Ecclesiam cum Romana. Et quidem ex eiusdem Pontificis epitaphio constat, eius concordia fuisse eundem Ioannem Auctorem; quod principio caret, & superius à Romano positum. Et hoc satis de Ioanne XIX.

In vita Ioann. XIX.

Tom. 10. ann. 104.
vñque 109.

T E X T V S.

Nicolaus Papa Secundus. Hic requiescit iuxta portam Iudicij, cuius epitaphium est istud.

D CONDITVR HOC ANTRO SACRÆ SVBSTANTIA CARNIS;
PRÆSVLIS EGREGII NICOLAI DOGMATE SANCTO;
QVI FVLSIT CVNCTIS, MVNDVM REPLEVIT ET ORBEM,
INTACTIS NITVIT MEMBRIS, CASTOQVE PVDORE.
QVÆDOCVIT VERBIS, AC TVQVE PEREGIT OPIMO,
SYDEREÆ PLENVS MANSIT SPLENDORE SOPHIÆ.
CÆLORVM CLARIS QVEM SERVANT REGNA TRIVMPHIS,
VT VENERET SOLIIS PROGERVM PER SECVLÄ NATVM.

AD NOTATIO.

De Nicolai Papæ Secundi præclaris gestis nihil mihi videtur Auctor Romanus dixisse. Baronius autem multa de hoc Pontifice, & temporibus huius Pontificatus commemoratus est; & præcipue de temporibus, Ciacconius, & Platina etiam optime scripserunt. Nos autem ad Baronium referimus, qui latissime de hoc Pontifice egit.

TEXTVS.

Stephanus Papa Sextus. Hic requiescit ante Ecclesiam, cuius epitaphium est istud.

HOC STEPHANI PAPÆ CLAVDVNTVR MEMBRA LOCELLO.

SEXTVS DICTVS ERAT ORDINE QVIPPE PATRVM.

HIC PRIMVM REPVLT FORMOSI SPVRCA SVPERBI,

CVLMINA QVI INVASIT SEDIS APOSTOLICÆ.

CONSILIVM INSTITVIT, PRÆSEDIT PASTOR ET IPSI

LEGE SATIS FESSIS IVRA DEDIT FAMVLIS.

CVMQVE PATER MVLTVM CERTARET DOGMATE SANCTO,

CAPTVS ET A SEDE PVLSVS IN IMA FVIT.

CARCERIS INTEREA VINCLIS CONSTRICTVS IN IMO

STRANGVLATVS NERVO EXVIT ET HOMINEM.

POST DECIMVMQVE DIEM REGNANTI TRANSTVLIT ANNVM

SERGIVS HVC PAPA FVNERA SACRA COLENS.

AD NOTATIO.

De rebus gestis Stephani Sexti, nihil dicit Romanus. Nos autem cum Baronio dicimus, Stephanum à Romano Sextum nunquam cupatum, esse Septimum. Platina, & Ciacconius, tam de Pontifice, quam etiam de temporibus, optime scripserunt; Baronius autem latissime de rebus gestis temporibus etiam huius Stephani Papæ Septimi.

Hic Stephanus Septimus dicendus esset, & non Sextus, & sic deinceps, ut superius tetigimus, in cæteris huius nominis Pontificibus numeri nota seruanda; quod ante Stephanum illum, quem secundum Platina vocat, fuerit Papa Stephanus alijs, qui triduo tantum vixit, ut tradit Anastasius Bibliothecarius: non enim plus, vel minus viuendi ratio aliquem verum facit esse Pontificem; sed vera, & legitima comitia, quibus Stephanum illum Secundum renuntiatum fuisse constat. Ideo in Stephanis numerorum notæ mutandæ; ut qui alijs est Secundus, Tertius, Quartus, Quintus, & sic deinceps, debeat esse III. IV. V. VI. VII. &c. vsque ad Decimum. Et hoc satis de Stephano Papa VII.

Tom. 10. ann. 897.
in vita ipsius Steph.

Bar. tom. 10. ann.
891.

Nonuf. in vita Ste-
phani. pp. VII.

TEX-

A T E X T V S.

Ioannes Octauus Papa. Hic requiescit ante Ecclesiam iuxta portam Iudicij, cuius epitaphium est istud.

PRÆSVLIS OCTAVI REQVIESCVNT MEMBRA IOANNIS,

TEGMINE SVB GELIDO MARMOREI TVMVLI.

MORIBVS VT PARET FVLSIT QVI MENTE BEATIS

ALTISONIS COMPTVS ACTIBVS, ET MERITIS.

IVDICII CVSTOS MANSIT, PIETATIS AMATOR,

DOGMATIS ET VERI PLVRIMA VERBA DOCENS.

DE SEGETE CHRISTI PEPVLIT ZIZANIA SÆPE,

B MVLTQVE PER MVNDVM SEMINA FVDIT OVANS:

DOCTRINA PRVDENS, VERBO, LINGVAQVE PERITVS

SOLLERTEM SE SE OMNIBVS EXHIBVIT.

ET NVNC COELICOLAS CERNIT SVPER ASTRA FALANGES.

A D N O T A T I O.

De huius Pontificis gestis, & Pontificatus temporibus latius
Baronius tractat, licet Platina pauca de hoc Pontifice adnotarit;
vbi Honufrius eruditè pugnat contra mendaces Auctores, qui
non solum sine vlla ratione, verùm etiam falsissime ausi sunt di-
cere, hunc Pontificem fœminam fuisse; qui non sunt digni re-
C sponsione. Nos autem, vt de vita & gestis, ita etiam de tempori-
bus, ad Baronium & Honufrium referimus.

Tom. 10. ann. 873.
vñque 882.

In andnot. in Platina
in Ioann. VIII.
Baron. tom. VI. su-
pra 882.

T E X T V S.

Ioannes Nonus Papa. Hic requiescit ante Ecclesiam prope portam Guidaneam. Cuius Epitaphium est hoc.

ECCLESIAE SPECIMEN, CLARISSIMA GEMMA BONORVM,

ET MVNDI DOMINVS HIC IACET EXIMIVS.

IOANNES, MERITIS QVI FVLSIT IN ORDINE NONVS,

INTER APOSTOLICOS QVEM VEXIT ALTITONANS.

CONCILIIS DOCVIT TERNIS, QVID DOGMA SALVTIS

D OBSERVARE DEO MVNERA SACRA FERENS.

TEMPORIBVS CVIVS NOVITAS ABOLITA MALI EST,

ET FIRMATA FIDES, QVAM STATVERE PATRES.

QVI MORITVRVS ERIS LECTOR, DIC: PAPA IOANNES

CVM SANCTIS CAPIAT REGNA BEATA DEI.

A D N O T A T I O.

De Papæ Ioannis Noni temporibus multa sunt dicenda, de
P quibus

114 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ

quibus Baronius optime tractauit: Vixit in Pontificatu annos tres, A & dies quindecim: sepultus apud S. Petrum.

In vita Ioannis IX.
Honofrius in annot.
apud Platina.

De rebus gestis huius Pontificis Platina scripsit, & Ciacconius etiam non obscure. Honofrius autem in sua adnotatione vult fuisse Octauum Ioannem, & non Nonum; ubi ostendit nonnullas rationes. Nos vero sequimur Baronium, cui veritatem huius historiæ adscribimus, quia maxima cum diligentia de eo pertractauit. Et hæc sufficient de Ioanne Papa Nono.

T E X T V S.

Ioannes Decimus Papa. Hic requiescit ante Ecclesiam iuxta Ioannem Octauum.

P
PRÆSVLIS EXIMII REQVIESCVNT MEMBRA IOANNIS,
QVI PETRVS ANTEA EXTITERAT, QVIPPE
SEDEM PAPIÆ BLANDO MODERAMINE REXIT.
IMPERATORI OCTONI DVLCIS FVIT, ATQVE PRÆCLARVS
COMMISSVM POPVLVM ROMANVM IN OMNIBVS INSTRVENS
DVLCIS IN ELOQVIO CVNCTIS PRÆCLARVS AMICIS
SVBIECTIS PLACIDVS, PAVPERIBVS PIUS.

Defunctus est mense Augusti die xx.

A D N O T A T I O.

Leo Ottienf. lib. 1.
cap. 75. tom. 10.
ann. 912. vñq. 917.

Romanus de gestis huius Pontificis Ioannis Decimi, qui vixit C circiter annos decem & quatuor, Auctore Froduardo à Baronio adducto, sed non approbato, nihil loquitur est: sed solum illius epitaphium refert. De temporibus illius Pontificatus Baronius latissime, summaque cum diligentia hanc historiam examinavit, sic etiam de rebus gestis huius Pontificis; Platina vero pauca loquitur est, propter maximam temporum iniuriam.

T E X T V S.

Benedictus Papa Quartus: cuius epitaphium est istud.

D
MEMBRA BENEDICTI HIC QVARTI SACRATA QVIESCVNT,
PONTIFICIS MAGNI, PRÆSVLIS EXIMII.
QVI MERITO DIGNVS EENEDICTVS NOMINE DICTVS,
CVM FVERIT LARGVS OMNIBVS ATQVE BONVS.
HIC GENERIS DECVS, AC PIETATIS SPLENDOR OPIMVS,
ORNAT OPVS CVNCTVM IVSSA DEI MEDITANS.
PRÆTVLIT HIC GENERALE BONVM LVCRO SPECIALI,
MERCATVS COELVM CVNCTA SVA TRIBVIT.
DESPECTAS VIDVAS NECNON INOPESQVE PVPILLOS,
VT NATOS PROPRIOS ASSIDVE REFOVENS.

A INSPECTOR TVMVLI COMPVNCTO DICITO CORDE:
CVM CHRISTO REGNES O BENEDICTE DEO.

AD NOTATIO.

De huius Pontificis Benedicti gestis pauca Auctor noster loquutus est; & non sine ratione, quia breui tempore vixit: sic etiam propter inopiam scriptorum illius temporis omnia obscura remanserunt; qua de causa Baronius de illius temporibus, pauca annotauit; sed melius, & copiosius alijs, qui de vitis Pontificum Romanorum scripserunt.

Tom. 10. ann. 905.
906. 907.

TEXTVS.

B Christophorus Papa. Hic requiescit in Ecclesia beati Petri, de quo habetur hoc epitaphium.

HOC PIA CHRISTOFORI QVIESCUNT MEMBRA SEPVLCHRO,

AD NOTATIO.

De Christoforo Papa I. non sine ratione Romanus pauca, vel potius nihil loquutus est; quia per violentiam paucum tempore sedidit in Cathedra S. Petri; imo vinculis strictus, in carcere truditur, atque vitam monasticam amplecti cogitur: ubi & mortuus est, & sepultus in hac Basilica Sancti Petri; cuius sepulchro unicum versum continens apposita fuit inscriptio, quæ ab Auctore C superius ascripta fuit. Et hæc satis de Christophoro Papa.

Vid. Bar. tom. 10.
ann. 908. infeliciſſ.
temporibus.

TEXTVS.

Anastasius Papa Tertius, cuius epitaphium est istud.

VATIS ANASTASII REQVIESCUNT MEMBRA SEPVLCHRO,

SED NVNQVAM MERITVM PARVULA CLAVDIT HVMVS.

REXIT APOSTOLICAM BLANDO MODERAMINE SEDEM,

TERTIVS EXISTENS ORDINE PONTIFICVM.

AD CHRISTVM PERGENS PECCATI VINCULA SPERAT

OMNIA CLEMENTER SOLVERE POSSE SIBI.

VNDIQUE CVRRENTES HVIVS AD LIMINA TEMPLI,

D VT PRÆSTET REQVIEM POSCITE CORDE DEVVM.

AD NOTATIO.

Romanus huius Basilicæ Canonicus Auctor, de Anastasio Papa Tertio nullam fecit mentionem, nisi tantum sepulchrale epitaphium adiunxit. Platina autem de huius Pontificatus temporibus aliquid adnotauit; sed de ipsomet Pontifice nihil aliud dixit nisi his verbis. [Anastasius autem, à quo nil memoria dignum gestum est, secundo anno Pontificatus sui moritur, & in Basilica Sancti Petri sepelitur.] Baronius autem & de rebus gestis huius

116 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

Tom. 10. ann. 910.
911. 912.

Anastasij, atque temporibus optimè, & latè loquutus est. Et nos tantum dicimus, quod miraculam existimamus, ob penuriam scriptorum, vel temporum iniuriam, Baronium non pauca inuenisse. Et hoc satis de Anastasio Papa III.

TEXTVS.

Gregorius Papa Quintus. Hic requiescit in Ecclesia beati Petri ante Secretarium, iuxta Pelagium Papam, cuius epitaphium est istud.

HIC QVEM TEGIT HVMVS, OCVLIS VVLTQVE DECORVS,
PAPA FVIT QVINTVS NOMINE GREGORIVS.

ANTE TAMEN BRVNÖ FRANCORVM REGIA PROLES,
FILIVS OCTONIS DE GENITRICE IVDITH.

LINGVA TEVTONICVS VVANGIA DOCTVS IN VRBE,
SED IVVENIS CATHEDRAM SEDIT APOSTOLICAM
AD BINOS ANNOS, ET MENSES CIRCITER OCTO
TER SENOS FEBRVO CONNUMERANTE DIES.

PAUPERIBVS DIVES PER SINGVLA SABBATA VESTES
DIVISIT NVMERO CAVTVS APOSTOLICO.

VSVS FRANCISCA VVLGARI, ET VOCE LATINA
INSTITVIT POPVLOS, ELOQVIO TRIPLICI.

TERTIVS OCTO SIBI PETRI COMMISIT OVILE
COGNATIS MANIBVS VNCTVS IN IMPERIVM.

EXVIT ET POSTQVAM TERRENÆ VINCULA CARNIS,
EQVIVOCE DESTRO SVBSTITVIT LATERI.

Decessit duodecimo Kalendas Martij.

A D N O T A T I O.

Hic Pontifex Gregorius Quintus vixit in Pontificatu annos duos, menses octo, d. es quatuor: qui sepultus est in Basilica beati Petri Apostolorum Principis duodecimo Kal. Martij, ut apparet ex eius epitaphio, quod extabat in veteri Ecclesia, & à Romano adnotatum, qui nihil aliud dixit de Gregorio Papa Quinto, nisi supradictum epitaphium. De huius Pontificis gestis à Platina non pauca dicta sunt: Vbi loquitur de Imperatorum lectoribus, & Honufrius ibi annotauit his verbis: [Quæ hic, Platina, de lectoribus tradit, satis à me examinata sunt in libro, quem de Comitijs Imperatorijs scripsi. Nam quæ sub Gregorio X. instituta sunt, Quinto ascribunt.] Et à Ciacconio eadem historia fuit annotata paucis verbis.

Baro-

A Baronius autem latissime de his temporibus scripsit, non pauca cum eruditione, tam omnia quæ acta fuerunt illis temporibus, quam etiam pertinentia ad Pontificis gesta. Et hæc sufficiente Gregorio Quinto.

Tom. 10. apn. 991.
vñque 998

Vbi requiescit Venerabilis Beda Presbyter.

R Equiescit etiam ante portam Argenteam sub rota, scilicet porphyretica, ut à nostris maioribus accepimus, Venerabilis Beda Presbyter, qui fecit homilias; & eius ob reuerentiam antiqui nostri penitus non transiebant per eam, nec nos transire permittabant.

A D N O T A T I O .

Romanus Presbyter Auctor noster in hac sua huius Basilicæ sancti Petri descriptione meritò adnotauit sepulturam Venerabilis Bedæ in hac Basilica positam: sed nihil dixit de eius sanctitate, doctrina, pietate, atque religione, maximoque zelo Ecclesiæ Dei: at Baronius optime de viro sanctissimo, atque doctissimo pertractauit. Nos autem hic ponimus nonnulla ipsius scripta, à Baronio adnotata, ex quibus propria vita intelligitur.

C Decimonono autem vitæ meæ anno Diaconatum, trigesimo gradum Presbyteratus, vtrumq; per ministerium Episcopi Ioannis, iubente Ceolfrido Abbe, suscepi. Ex quo tempore accepti Presbyteratus, vsque ad annum ætatis meæ quinquagesimum nonum, hæc in Scripturam Sanctam, meæ meorumque necessitati ex opusculis venerabilium Patrum breuiter annotare, siue etiam ad formam sensus, & interpretationis eorum superadijcere curaui. Deest apud Bedam Catalogus scriptorum eius, qui ponitur ad finem Epitomes, ante antiquum Auctorem anonymum, qui post eum res Anglorum est prosecutus; sicque se habet.

D In principium Genesis vsque ad nativitatem Isaac, & electio nem Israëlis, & Ismaëlis reprobationem, libros tres.

De Tabernaculo, & vasis eius, ac vestibus Sacerdotum, libri tres.

Beda scripta diuersa

Item in primam partem Samuelis, id est, vsque ad mortem Saul, libros quatuor.

De ædificatione Templi allegoricæ expositiones, sicut & cætera, libros duos.

Item in Regum, librum triginta quæstionum.

In Proverbia Salomonis libros tres.

In

118 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

In Cantica Canticorum libros sex.

A
In Isaiam, Danielem, duodecim Prophetas, & partem Hieremiæ, distinctiones capitulorum, ex tractatu beati Hieronymi excerptas.

In Esdram, & Nehemiam, libros tres.

In canticum Abacuch, librum unum.

In capitula lectionum in Pentateuchum Moysi, Iosue, Iudicium.

In libros Regum, & verba dierum.

In librum beati Patris Iob.

In Parabolas, Ecclesiasten, & Canticum Canticorum.

B
In Isaiam Prophetam.

In Esdram quoque, & Nehemiam.

In Euangelium Marci, libros quatuor.

In Euangelium Lucæ, libros sex.

Homiliarum Euangelij libros duos.

In Apostolum quæcumque in opusculis S. Augustini exposita inueni, cuncta per ordinem transcribere curauit.

In actus Apostolorum, libros duos.

In Epistolas septem Canonicas, libros singulos.

In Apocalypsim S. Ioannis, libros tres.

C
In Capitula Lectionum in totum nouum testamentum, excepto Evangelio.

Item librum Epistolarū ad diuersos, videlicet. De sex ætatibus saeculi, vna est. De Mansionibus filiorum Israël, vna. De eo quod ait Isaias; Et claudentur ibi carcere, & post dies multos visitabuntur, vna; De ratione bisexti, vna. De Äquinoctio iuxta Anatolium vna.

Item de Historijs Sanctorum, librum vitæ passionis S. Felicis Confessoris, & de metrico Paulini opere in prosam transtuli. Librum vitæ, & passionis sancti Anastasij, male de Græco translatum, & peius à quodam imperito emendatum, pro ut ad sensum, correxi.

D
Vitam sancti Patris Monachi, & Antistitis Cudberti, & prius heroico metro, & postmodum plano sermone descripsi.

Historiam Abbatum Monasterij huius, in quo superiore pietati deseruire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi, & Vuerthberti, in libellis duobus.

Historiam quoque Ecclesiasticam gentis nostræ, in quinque libros.

Martyrologium de Natalitijs SS. Martyrum diebus, in quo omnes, quos inuenire potui, non solum qua die, verum etiam quo

A quo genere certaminis, vel sub quo Iudice mundum vicerint, diligenter adnotare studui.

Librum Hymnorum diuerso metro, siue rhythmo.

Librum Epigrammatum heroico metro, siue elegiaco.

De natura rerum, & de temporibus, libros singulos.

Item de temporibus librum vnum maiorem.

Librum etiam de Orthographia, Alfabeti ordine distinctum.

Item librum de Arte metrica, & huic adiunctum alium.

De schematibus, & tropis libellum; hoc est, de figuris, modisque loquutionum, quibus Scriptura sancta contexta est. Haec tenus Indiculus lucubrationum Bedæ.] Et quæ sequuntur

B apud Baronium, qui adiunxit epitaphium eiusdem Bedæ, his versibus.

Tom. 9. ann' 73. Bedæ sepul. Epitaf.

PRESBYTER HIC BEDA REQVIESCIT, CARNE SEPVLTVS.

DONA CHRISTE ANIMAM IN COELIS GAVDERE PER EVM,

DAQVE ILLVM SOPHIÆ DEBRIARI FONTE, CVI IAM

SUSPIRAVIT OVANS INTENTO SEMPER AMORE.

Et hoc satis de Beda Presbytero.

De Oratorio Veronicæ.

XXV.

C **A** Balia parte Basilicæ beati Petri est, vt supra diximus, Oratorium sanctæ Dei Genitricis Virginis MARIÆ, quod vocatur Veronica; ubi sine dubio est Sudarium CHRISTI, in quo ante passionem, suam sanctissimam faciem, vt à nostris maioribus accepimus, extersit, quando sudor eius factus est sicut guttae sanguinis decurrentis in terram.

A D N O T A T I O.

D **E** hoc Altare Honufrius his verbis annotauit: [Prope finem Basilicæ versus portam sanctam est Oratorium, & Altare sancti Sudarij, insigni exculoque opere musuo beatæ Virginis, à Ioanne Septimo Papa dedicatum: supra quod in marmoreo operculo est sanctissimum Christi Sudarium, quod vocatur Veronicæ, quo pientissima mulier ante passionem Christi, faciem extergens eius in sudariolo faciem impressam suscepit. Quod hoc loco conservatum, cum tempus postulat, populis confluentibus à Canonicis ostenditur. Id vnum est ex septem Altaribus.] Et nos dum Ecclesia Diui Petri vetus permanebat Clementis Papæ Octauie tempestate, de hoc Oratorio, vel Altare Veronicæ accepimus his verbis: [Ibi in antiqua tabella, quæ publice existebat in hoc Cibo.

De 7. urbis Ecclesiaz cap. 1. pag. 44.
Bar. tom. 2. ann. 767

Ciborio, duæ insignes reliquiæ continentur; Sudarium, videlicet A Imagine sacrosanctæ faciei Christi insignitum, quod Beronicæ, seu Veronicæ dicitur: quoniam, ut veneranda antiqua, & religiosa traditio habet, illud ab eadem Veronica, dum Christus Dominus ad Caluarium ab impijs ministris trahebatur, sanguine, & sudore asperso admodum, huiusmodi Dominicæ vultus effigiem in se retinuit. Quod olim in hanc Basilicam translatum à summis Pontificibus, & Canonicis eiusdem in custodiam traditum est, ut ab eisdemmet tantum Populo, præcipuis quibusdam anni festivitatibus, religioso ritu maxima cum veneratione publice ostenderetur.]

Altera reliquia, quæ in eodem Ciborio, deuotissime retinetur, est ferrum hastæ, quo à milite latus Domini percussum fuit, à Baizethe Turcarum Tyranno ad Innocentium Octauum summum Pontificem pro magno munere missum, quò gratiorem eum redderet erga fratrem suum, quem Romæ captiuum detinebat. Hoc ferrum olim, apud Ecclesiam sancti Andreæ Antiochiae repertum, capta Ciuitate Bohemundus accipiens, cùm arcem expugnare non posset; [Prælata lancea illa, (vt verbis Platini vtar) tanquam vexillo opimo, qua Christi latus transfixum à Longino fuit, hostes primò acriter resistentes superat & cædit, quorum de numero ad centum millia periisse constat, &c. Præfectus autem arcis, cognita suorum calamitate, & arcem Boëmundi tradidit, & Christi fidem suscepit.] Pergit Panuinius: [Id Constantinopolim dono Imperatori missum. Postremò anno 1491. ab eodem Innocentio in hac Basilica religiosissime collocatum: Et arcano quidem Dei iudicio, contigit ut eodem anno, quo hæc præclarissima reliquia ad Vrbem est adducta, in Ecclesia sanctæ Crucis in Hierusalē dum tectum repararetur, titulum Crucis Christi in medio Templi Patientiæ triplici lingua exaratū inueniretur. Hoc ferrum lanceæ ad hanc Basilicam delatum fuit in die Ascensionis Domini de mane, eodem summo Pontifice cum uniuerso Clero, Senatu Populoque Romano, honoris causa extra portam Flaminiam obuiam eunte. Quod eidem à Iuliano sancti Petri ad Vincula Card. usque ad Narniam missis flexis genibus porrexitum fuit; & maximo aliunde hominum concursu, & frequentia in Ciborio, seu facello repositum est.] B C D

XXVI. De Oratorio S. Antonini Martyris.

I Vxta hoc Oratorium Beatæ Mariæ, videlicet, iuxta portam Guidaneam, est Oratorium sancti Antonini Martyris: deinde inter

A iner portam Guidaneam, & portam Romanam, est Altare sancti Tridentij Martyris.

ADNOTATIO.

De hoc Altare Honusius sua tempestate annotauit, fuisse Diuo Antonino Martyri dicatum; postea beatę Brigidę, deinde sancto Erasmo. Cuius verba hæc sunt: [In inferius Basilicæ latus, quod portas continet, quatuor alia fuerunt Altaria antiqua: primum inter Sudarij Oratorium, & portam Guidoneam, quod Diuo Antonino Martyri olim dicatum fuerat; cuius nomine exolescente, ante centum annos beatę Brigidę honori colebatur; nunc sancti

De 7. urbis Eccl.
pag. 45

B Erasmi dicitur.] Et in antiquo vestigio huius Basilicæ legimus de hoc Altare hæc verba: [Olim Altare sancti Antonini Martyris, ab Odone Lotta de Amateschis, nunc lapis, supra quem fuerūt diuisa ossa sanctorum Apostolorum Petri & Pauli à beato Siluestro Papa.] Et satis de hoc Altare, quod nos quoque conspeximus in hac forma, de qua superius dictum est.

De Oratorio Apostolorum Philippi,
& Iacobi.

XXVII.

C IN atrio verò Ecclesiae ad Crucem, est venerabile Altare Apostolorum Philippi, & Iacobi; ad cuius ornatum fuit ibi posita magna crux aurea.

ADNOTATIO.

Honusius de hoc Altare nihil aliud adnotauit sua tempestate nisi his verbis: [Inter portam Romanam, & Argenteam, fuit Altare sanctorum Apostolorum Philippi & Iacobi, postea sancti Spiritus, nunc sanctæ Annæ dictum, Societatis Parafreniariorum S. R. E. Cardinalium; quod e regione correspondet Altari sanctorum Simonis & Iudæ, ad quod est accessus per portam Rauennianam, quod nunc Mortuorum vocatur. Hæc duo sunt ex D septem Altaribus.]

De 7. urbis Eccl.
pag. 45.

Hic adnotandum est, Altare sanctorum Apostolorum Simonis & Iudæ, à Xisto Quarto translatum fuisse in medium Ecclesiam; de quo superius satis dictum est.

De Altare S. Abundij.

XXVIII

A Nte hoc Oratorium, scilicet iuxta aditum, qui vadit in Ecclesiam sancti Vincentij, est Altare sancti Abundij huius sanctissimæ

Q

I 2 2 Breuis descriptio Vaticanæ Basilicæ

Etissimæ Basilicæ quondam Mansionarij , de quo narrat beatus A Gregorius.

A D N O T A T I O .

De 7. Vrb. Ecclesie
pag. 45. in fine

De hoc Altare nihil dici potest , nisi quod Henusrius diligentissimus auctor adnotauit , his verbis : [Post Altare sanctorum Philippi , & Iacobi iuxta portam clausam , qua iter erat in Templum sancti Vincentij , fuit antiquissimum Altare sancti Abundij Mansionarij eiusdem Basilicæ ; de quo beatus Gregorius in libris Dialogorum mentionem facit . Posterioribus temporibus Bonifacius Octauus Papa Altare nouum ibidem dedicauit sancti Bonifacij Quarti honori ; eius corpore ibidem collocato , sibi quoque sepulchrum elegit inter Rauennianam , & Iudicij portas : dicitur nunc Altare sanctæ Catharinæ , & est vnum ex septem .] Hæc Bonifacius . Platina verò loquens de ipso Bonifacio Papa Octauo talia satur : [Romæ quinto & trigesimo die post , dolore animi confessus perijt , Pontificatus sui anno octauo , mense nono , die decimo septimo , sepeliturque in Basilica Petri , sepulchro à se ante extructo , quod quidem adhuc extat in facello à se condito opere vermiculato . Idem quoque suggestum condidit cum porticu &c .] Nos autem vidimus hoc Altare ante quām à Paulo V. reliquum Basilicæ Diui Petri demoliretur , cum sacra Imagine Virginis , & sacrosancti Saluatoris nostri . Ibi etiam erat depictus C Diuus Petrus Apostolorum Princeps , & Doctor Gentium Paulus Apostolus , cum imagine etiam Bonifacij Octavi , opere musico ; vbi etiam ex musico hæc verba legebantur :

BONIFACIVS PAPA OCTAVVS , VBI FVIT SEPVLTVS .

Nomencl. pag. 44.

Hic Pontifex fuit vir doctus , sicut annotauit Nomenclator S. R. E. Cardd. vtilegitur : [Bonifacius Papa VIII. scripsit de Christianæ Fidei , & Romanorum Pontificum persecutionibus . De regulis Iuris . De Indulgentijs anni Iubilæi . Epistolas plures , quarum duæ extant apud Matthæum Vuestmonasteriensem . Orationem , Ave Virgo gloria . Sextum item Decretalium lib . Doctorum aliquot opitulatione peractum , publicauit . Res gestæ eius voluminibus quatuor in Bibliotheca Vaticana seruantur . Obiit anno 1303 . Iacetque in Basilica Vaticana .] Hæc Nomenclator .

Ibi etiam fuit sepultum corpus Benedicti Caietani Anagnini Nepotis Bonifacij Papæ Octavi Diaconi Cardinalis sanctorum Cosmæ , & Damiani , qui obiit Romæ idibus Decembris anno Domini 1296 . Corpus in Basilica sancti Petri sepultum est .

Nos etiam temporibus demolitionis Basilicæ veteris , de qua loquimur , non solum vidimus dictum corpus Pontificis Bonifacij

A cij Octauii intactum, vestitum, & ornatum vestibus Pontificijs, sed tetigimus nostris proprijs manibus.

De Oratorio S. Ambrosij.

XXIX.

P Ostea per directum est Oratorium sancti Ambrosij Confessoris.

A D N O T A T I O .

Hoc Altare antiquitus fuit Oratorium sancti Ambrosij, vt asserit Honufrius: [A sinistro (inquit) Basilicæ latere fecit Oratorium

De 7. verbis Ecclesiæ
pag. 44.

B cum ara sancti Ambrosij Episcopi, & Doctoris, quod diu ante Basilicæ ruinā sui nomen, & venerationē amiserat. Nunc eius loco ex ruinis veteris Templi translata extant duo Altaria beatæ Virginis Innocentij VIII. prope eius æneum sepulchrum, cum ciborio, cui ipse Lanceæ ferrum imposuerat (id est vnum ex septem) & sanctissimi Crucifixi inter sepulchra Pauli Secundi, & Nicolai V.] Et idem Honufrius de sepulchro apud Altare olim sancti Ambrosij Innocentij Octauii ita adnotauit. [Famaque iam mortis eius (nempe Innocentij VIII) quoquo versus perlata, Cardinales de ordinandis circa successorem omnibus conuenerant; quum subito magna omnium admiratione viuus apparuit. Excessit biennio

C post ex eodem fere morbo Romæ in Vaticano octauo Kal Augusti hora noctis quinta, anno salutis 1492. ætatis 60. Pontificatus verò septimo, mense decimo, die xxvij. Cadaver in Basilica S. Petri sepultum æneo monumento, iuxta aram ab eo designatam, in qua ferrum hastæ, de qua paulò ante dixi, condi iusserat.]

Innocentius Papa VIII. fuit ædificandi studiosus, teste eodem Honufrio Panuino, his verbis: [Innocentius autem ædificandi studiosus, insignes in Palatio Vaticano porticus, item villam Pontificum usui, quam Beluedere vocant, extruxit. Fontes mediae sancti Petri platea fecit, &c.] Et Ciacconius loquens de sepultura, & loco, ubi Innocentius sepultus est, ita ait: [Corpus autem in-

Ciac. in vita Inno-
centij. VIII.

D Basilica sancti Petri sepultum æreo monumento, quod extrui iusserit eius nepos Laurentius Cibo Cardinalis Beneuentanus, iuxta aram ab eo designatam, in qua ferrum hastæ, quo Christi latus aperatum fuit, condi iusserat.] Et hæc de Altare, vel loco Altaris sancti Ambrosij, & sepultura ipsius Pontificis Innocentij VIII.

XXX

Vbi requiescit Beatus Matthias.

A

DEINDE iuxta arcum triumphalem, est Altare sancti Pastoris. In quo siquidem arcu audiui. nus requiescere beati Matthiæ Apostoli corpus. Post hoc est Altare S. Bartholomæi Apostoli.

ADNOTATIO.

De Altare sancti Pastoris habemus, suisse extructum ab Urso de Ursinis Cardinali: & hæc traditio mihi probatur, non sine ratione; quia erat vir probus, & optimus Cardinalis, pius, & religiosus &c.

XXXI.

De Altare SS. Petri, & Pauli.

B

ANTE aditum, qui vadit in Confessionem beati Petri, est Altare Apostolorum Petri & Pauli; vbi eorum ossa preciosa, ut dicitur, ponderata fuere.

ADNOTATIO.

Dez. vrb. Ecclesie
pag. 42. in fine.

De hoc Apostolorum Altare Honusius ita scribit: [A sinistra parte eiusdem Crucis transuersæ, haud procul ab Altari Maiori, fuit Altare decimum sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, quod in molitione veteris Ecclesiæ translatum fuit inter portam Romanam, & perystilium nauis maioris; cui affixa est tabula mar morea, super quam corpora Apostolorum à sancto Silvestro Papa fuerunt diuisa, ut ex inscriptione liquet. Hoc porrò Altare antequam suo loco moueretur, e regione respiciebat.]

In quo loco, vbi fuit Altare Apostolorum Petri, & Pauli, post demolitionem huius Basilicæ translatum, videlicet inter portam Romanam, & perystilium nauis maioris, fuit Altare sancti Antonij Eremitæ, & Confessoris; de quo Honusius nullam mentionem facit. Pro veritate autem huius historiæ, legimus consecrationem prædicti Altaris, & dedicationem, his verbis: [HOC OPVS, ET ALTARE ERIGI, AC CONSECRARI FECIT VE NERABILIS VIR DOMNVS NICOLAVS DE ASTALLICA. NONICVS HVIVS BASILICÆ, SVB VOCABVLO SANCTI ANTONII EREMITÆ ET CONFESSORIS, PER MANVS VENERABILIS PATRIS DOMNI RAYMVNDI EPISCOPI REATINEN. AC DOMINI PAPÆ IN VRBE VICARI; CON CESSA INDVLGENTIA VNIVS ANNI PER EVM. ANNO DOMINI M. CCC. XXXIV. MENSIS MARTII DIE XXIII.

De

A De Oratorio S. Luciae.

XXXII.

Postea vero ante Ecclesiam sancti Ioannis ad fontes est Oratorium sancte Luciae; quod ut à nostris accepimus, consecravit beatus Gregorius Papa, & eius venerabile brachium in eo recondidit, & parietes illius, ut apparet, musivo depinxit.

ADNOTATIO.

De huius sanctissimae Virginis Luciae Oratorio in Basilica sancti Petri in Vaticano consecrato, & dedicato, ut ait Romanus Auctor, nihil inuenimus apud Anastasium B. bliothecarium, qui

B multa de sanctissimo Pontifice Gregorio Magno scripsit, & principue de donis ex auro atque argento factis huic Basilicæ Diui Petri. Inuenimus autem in vestigio antiquo huius Basilicæ hæc verba: ALTARE S. LVCIÆ VIRGINIS A GEGORIO PRIMO: nil aliud legitur. Honufrius autem nonnulla ostendit de Virginis Luciae Altare aut ædicula his verbis: [In pariete nouo à Paulo III. Papa facto inter Basilicam veterem & nouam, sunt quatuor Altaaria, duo ex parte dextra, scilicet beatæ Virginis, & sanctissimi Crucifixi, quod est vnum ex septem; totidem læua, beatæ Mariæ, & S. Luciae Virginis, cuius ædiculam antiquissimam ea parte aliquando fuisse constat.] Nos vero cum Romano subscribimus

C hanc historiam, & non sine ratione, quoniam Romanus vixit tempore Eugenij Tertij, & sic ante Honufrium annos quadragesimos & ultra, & melius, & veraciùs vidit veritatem huius historiæ: & non sine aliqua ratione ipse Honufrius superius dixit, de ædicula antiquissima sanctæ Luciae.

Honuf. de 7. Eccl.
pag. 46.

De Oratorio S. Crucis.

XXXIII.

A Balia parte est Ecclesia sanctæ Crucis, quam construi fecit beatæ recordationis Symachus Papa, cuius absidam columnis porfireticis, & optimo musivo decorauit, & decem li-

D bras ligni sanctæ Crucis in ea recondidit.

ADNOTATIO.

De hoc Oratorio Anastasius Bibliothecarius approbat quod Romanus superius demonstrauit, imò melius, apud ipsum Anastasium intelligimus hanc historiam; cuius hæc sunt verba: [Item ad fontem in Basilica beati Petri Apostoli fecit Oratorium sanctæ Crucis ex argento, confessionem, & Crucem ex auro cum gemmis, vbi inclusit Lignum Dominicum, ipsa Crux aurea

aurea pens. lib. decem.] Et Baronius de Basilica S. Petri Apostoli A in Vaticano loquens, ita ait: [Item illud in vitis Romanorum Pontificum: Symmachus Papa fecit Oratorium S. Crucis parte vi- rorum &c.]

XXXIV. De Ecclesia S. Ioannis ad Fontes.

Poste sunt fontes, quos fieri fecit beatus Damasus Papa, si- cut in scriptis inuenimus.

A D N O T A T I O.

Oratorium, siue Ecclesia sancti Ioannis ad Fontes, de quo Ro- manus loquitur est, fuit extructum à Damaso Papa Primo, ubi fecit fontes, ut ipse ait. Nos verò apud Anastasium nihil inueni- mus de hac historia: legimus autem Symmachū Papam à funda- mentis duo Oratoria extruxisse, sub titulo beati Ioannis Baptistæ, & Evangelistæ, testante eodem Anastasio his verbis: [Fecit autem Oratoria duo S. Ioannis Baptistæ, & Evangelistæ, in quorum con- fessionem arcus argenteos, & cubicula posuit pens. lib. triginta: quæ cubicula omnia à fundamentis perfecta construxit.] Hæc Anastasius. Baronius autem optime hanc historiam adnotauit, id est de beneficijs, atque donis huic Basilicæ Divi Petri in Vatica- no factis. Vbi pauca verba ipse fecit, solum ostendit versus Da- masi, ex quibus luce clarius, & latius intelligimus, quod superius Romanus, & nonnulli alij dixerunt. Hæc sunt verba Baronij: [Quid autem operis in Basilica Vaticana idem Damasus egerit; sic sequens epigramma declarat; quod affixum olim in pariete eiusdem Basilicæ, in codice peruetusto exscriptum extat inter ve- tera eiusdem Ecclesiæ monumenta.]

CINGEBANT LACVS MONTEM, TENEROQUE MEATU
CORPORA MVLTORVM CINERES ATQUE OSSA RIGABANT:
NON TVLIT HOC DAMASVS, COMMUNI LEGE SEPVLTO
POST REQVIEM TRISTES ITERVM PERSOLVERE POENAS.
PROTINVS EGRESSVS MAGNUM SUPERARE LABOREM
AGGERIS IMMENSI DEIECIT CVLMINA MONTIS,
INTIMA SOLlicitæ PERSCRVTANS VISCERA TERRÆ,
SICCAVIT TOTVM QVICQVID MADEFECERAT HVMOR;
INVENIT FONTEM, PRÆBET QVI DONA SALVTIS
HÆC CVRAVIT MERCVRIVS LÈVITA FIDELIS.

Porro de eodem fonte Baptismali Prudentius in Peristephano
cum

Anastasius Sym-
machus.

Tom. 4. ann. 384.

D

A cum agit de passione Petri & Pauli, deque Basilica Vaticana, hæc habet.

DEXTRA PETRVM REGIO TECTIS TENET AVREIS RECEPTVM
CANENS OLIVA, ET MVRMVRANS FLVENTO.
NAMQUE SVPERCILIO SAXI LIQVOR ORTVS EXCITAVIT
FONTEM PERENNEM CHRISMATIS FERACEM.
NVNC PRECIOSA RVIT PER MARMORA, LVBRICATQVE CLIVVM
DONEC VIRENTI FLVCTVET COLYMBOS.
INTERIOR TVMVLI PARS EST; VBI LAPSIBVS SONORIS
STAGNVM NIVALI VOLVITVR PROFVNDO.
B OMNICOLOR VITREAS PICTVRA SVPERNE TINGIT VNDAS,
MVSCI RELVCENT, ET VIRESCT AVRVM.
CYANEVSQVE LATEX VMBRAM TRAHIT IMMINENTIS OSTRI,
CREDAS MOVERI FLVCTIBVS LACVNAR.
PASTOR OVES ADIT, IPSE ILLIC GELIDI RIGORE FONTIS
VIDET SITIRE QVAS ELVENTA CHRISTI.

Hæc Prudentius, alludens ad amplissimum fontem baptismatis, qui nuper à Damaso constructus erat. Nos autem Deo fauente infra suo loco.

C De excellentia huius Basilicæ.

XXXV.

Quantam reuerentiam huic sanctissimæ beati Petri Apostolorum Principis Basilicæ totus orbis exhibeat, in vita Vigilij Papæ aperte cognoscitur. Nam Theodora Augusta mitiens Anthemium Scribonem suum Romam, ut Vigilium Papam comprehendenderet, ait ei: Excepto in Basilica beati Petri parce. Nam si in Lateranis, aut in Palatio, aut in qualibet Ecclesia Vigilium inuenieris; mox imposito in naui, perduc eum vsque ad nos. Quod si non feceris, per viuentem in sæcula excoriari te faciam.

D De eadem re.

XXXVI

Hoc quoque non est paruum, quod institutione Sanctorum Patrum quædam prærogatiua sumitur de sanctissimo Altari beati Petri, Crux Dominica, quæ præcedat populum poenitentem per totam Quadragesimam ad stationes eundem. Quæ nimis Crux stationalis ad Christi, & eius Apostoli reuerentiam, in tanta veneratione à cunctis est habita, quod sicut Cantores, & Regionarij asserunt, hac Cruce non delata, immunes ab statione saepè recedant.

AD-

ADNOTATIO.

A

In vita Vigili, pp.
Honuf. de 7. Eccl.
pag. 45. & seqq.
Baron. tom. I. ad
ann. 69.

De hac materia, videlicet, de excellentia huius Basilicæ, superius Auctor Romanus iterum locutus est; & Nos in nostris adnotationibus nonnulla diximus. Hæc historia, de qua ipse hic locutus, apud Anastasium clarius, & latius intelligi potest: sic etiam de sacro sancto Altari beati Petri. Item nonnulla superius diximus cum Honufrio, qui fusè, & eruditè commemoratus est. Hic verò ad gloriam Apostolorum adducimus quod Baronius dixit his verbis: [Horum sepulchris Vrbem esse munitam alibi idem Chrysostomus tradit, cum ait: Hoc Corpus plebem hanc munit, quod quauis turri, innumerisque mœnibus, ac vallis, est tutius. Cum ipso Corpus etiam beati Petri &c.] Pergit & Baronius: [Eadem & Christianus nobilis Poeta Venantius Fortunatus versibus cecinit. Quæ velut sepulcrorum ipsorum hic epitaphium sunt.

COELORVM PORTÆ LATI DVO LVMINA MVNDI
ORE TONAT PAVLVS FVLGV RAT ARCE PETRVS.
INTER APOSTOLICAS RADIANTI LVCE CORONAS,
DOCTOR HIC MONITOR, CELSIOR ILLE GRADV.
CORDA PER HANC HOMINVM RESERANTVR, ET ASTRA PER ILLVM
QVOS DOCET IPSE STYLO, SVSCIPIT ILLE POLO.
PANDIT ITER COELIS HIC DOGMATE, CLAVIBVS ALTER;
EST VIA CVI PAVLVS, IANVA FIDE PETRVS.
HIC PETRA FIRMA MANENS ILLE ARCHITECTVS HABETVR.
SVRGIT IN HIS TEMPLVM QVO PLACET ARA DEO.
A FACIE HOSTILI DVO PROPVGNACVLA PRÆSVNT
QVOS FIDEI TVRRES VRBS CAPVT ORBIS HABET.
HI RADIANT OVILI PRECISO IN CORPORE CHRISTI,
LVMINE QVI PROPRIO CÆTERA MEMBRA REGVNT.]

C

Hic etiam tangi potest, multos Imperatores, Reges, Duces, & alios Principes ad Apostoli beati Petri limina sæpissimè occurrisse. Et præcipue Theodo Dux gentis Baioariorum ad beati Petri limina primus de gente eadem occurrit orationis voto: sed infra latius, Deo fauente, loco opportuniiori de his agetur.

XXXVII. De prærogatiua huius sacro sancti Altaris.

ET quoniam beatus Petrus fuit Princeps, & Caput omnium Apostolorum, dicente Domino: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam: & tu vocaberis Cephas, id est Caput

A Caput quadam prærogatiua; nullus Patriarcha, nullus Archiepiscopus, nullus Episcopus, siue Sacerdos, ad sacrosanctum Altare eiusdem Apostoli consecretur, nisi tantum Successor eius Romanus Pontifex. Primam quoque Cathedram, ut præcipius Doctor & principalis intelligentia, beatus Petrus in Ecclesia Alexandrina habuisse dicitur. Sic quoque in actibus Apostolorum legitur: Omnes dubitationes ad beatum Petrum, tamquam ad magistrum omnium referebantur.

A D N O T A T I O.

B Primam Cathedram Petrus post Ascensionem Christi Antiochiae posuit, Vrbemq. in Oriente prænobilem in Patriarchatum erexit. Hinc Romam pergens caput omnium Ecclesiarum primariam Cathedram locauit, vnde Orbis doctrinam salutis hauriret, ne vero Alexandrina primaria Vrbs Ægypti destitueretur, Marcum misit, qui illic Ecclesiam fundaret, quæ proinde origine utriusque posterior est. Sedes Hierosolymitana, & Constantiopolitana longè postea institutæ sunt, illa ob sanctitatem, hæc ob Imperium.

C De Basilica D. Petri in Vaticano hic etiam adnotabimus, quod Baronius de hac Basilica pronunciat his verbis: [Sed quæ affixa parieti sculpta marmore perijt vetus inscriptio, tunc apposita, antiquæ reddidere membranæ, in quibus eiusmodi in Basilica Vaticana repertum inscriptum distichon legitur.

QVOD DVCE TE MVNDVS SVRREXIT IN ASTRA TRIVMPHANS
HANC CONSTANTINVS VICTOR TIBI CONDIDIT AVLAM.]

Sequitur etiam altera vetus inscriptio de utraque Basilica Petri, & Pauli, quam nos hic describendam curauimus; videlicet.

IANITOR ANTE FORES FIXIT SACRARIA PETRVS.

QVIS NEGET HAS ARCES INSTAR ET ESSE POLI?

PARTE ALIA PAVLI CIRCVMKDANT ATRIA MVROS

HOS INTER ROMA EST, HIC SEDET ERGO DEVS.

Baron. tom. 12 pag.
905.

D Et hæc de prærogatiua Basilicæ Vaticanæ innuisse sufficiat.

Ratio, quare beati Petri Basilica præcedat in Proceßione. XXXVIII.

NOn modica quoque beati Petri Basilica lætari debet prærogatiua, quod in maiori Litania tanquam Navis proræ, &

R alio.

130 Brevis descriptio Vaticanae Basilicæ

aliorum vexillifera, omnes de Naui præcedit, Domino Papa A
tanquam principali, & præcipuo Gubernatore ex puppe venien-
te. In quo nimis factō significant beatum Petrum Vexillife-
rum, & totius Ecclesiæ præductorem esse, & resurrectionis pri-
mum prædicatorem. Sicut enim in Paschali Procesione, Cruces
& Sanctorum Reliquias ad vitæ præparationem, & monumenta
contra hostes inuisibiles præmittimus: Ita in hac generali Proces-
sione, beati Petri Basilica, ut duætrix, & rectrix ceterorum præ-
ambula inuenitur. Et hinc est, quod Crux Dominica, Quadra-
gesimali tempore videlicet, sumitur de sanctissimo beati Petri
Altari, quæ præcedat populum pœnitentem per totam Quadra-
gesimam ad Stationes euntem. B

XXXIX Ratio quare beati Petri Basilica, & cæteras Ecclesias Vrbis, & omnibus præcellat lumine lampadarum.

Quoniam hæc beati Petri Basilica omnium Ecclesiarum ca-
put est, & speculum; nam à beato Petro lumen fidei
sumpsit omnis Ecclesia; fuit enim, vt dicit beatus Gregorius in
Moralibus, Christi Resurrectionis primus Prædicator: de insti-
tutione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in decorem, & pulcritudinem
huius sacrosanctæ Basilicæ accenduntur quotidie centum quin-
quaginta lampades, in prænominata beati Petri Ecclesia, sicut in
sequentibus notabitur; & semper cum nouem lectiones facimus,
eius sacrosanctum Altare ad omne nocturnum incensatur. Anti-
quitus tamen quotidie incensabatur. In stationibus verò noctur-
nis ad omnem lectionem adhuc incensatur. Decet namque bea-
tum Petrum præsentis Ecclesiæ Principem, in Urbe totius mundi
domina venerari; & ibi sacrosanctæ fundamentum Ecclesiæ fo-
re, vbi erat mundanæ monarchiæ Principatus: & vbi mundani
errantis maior excreuerat morbus, ibi Christianæ salutis potior D
inueniretur medicina. Ipse nimis beatus Petrus Apostolorum
Princeps à Christo est constitutus, quem Dominus suæ potestatis
Vicarium tantæ plenitudinis auctoritate constituerit, vt quidquid
alter in terris gereret, totum alter in cœlestibus approbaret.

AD NOTATIO.

In hoc quæsito nihil habemus, quod dicamus: quia non est dubitandum quin multitudo luminum in rebus sacris significet summam deuotionem, vel reuerentiam, maximumque cultum: & semper in hac Basilica, à toto Orbe Terrarum fuit obseruatum maxima cum veneratione, ut superius in nostris adnotationibus diximus. Itaque non est mirum, quod Vaticana Basilica omnibus non solum in Urbe; sed ubique terrarum præcedat in luminarijs, vel luminibus lampadarum: Immo parua lumina fuisse mihi videntur, quæ Auctor noster enumeravit. Ratio est, quia solum in Urbe Romæ, est sacrosanctum Corpus Apostolorum Principis sancti Petri, Capitis, & Principis Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, à quo dependet totus Orbis Terrarum, & ab omnibus Christifidelibus illius sanctissimi Apostoli nomen veneratur, & in summo cultu habetur. Et hæc de nostra ratione, si tibi placuerit, sint satis.

Luminibus in Ecclesijs Christifidelium. Vide Suramen-tem de Ritibus.

De consuetudine Confessionis Altaris beati Petri .

XXX.

CHÆC sunt, quæ Dominus Papa de consuetudine recepturus est ab illis, qui eunt ad Confessionem beati Petri, pro tribus partibus: Canonici verò pro quarta parte. In primis Planetas, Camisos, Dalmaticas, Tunicas, Amictus, Stolas, Manipulos, Cingulos, Crucem, Turibulum, Anulum aureum, qui sit aptus ad cantandum Missam; libros, & alia vasa, quæ ad officium Altaris spectant: Candelabra, tualias frisatas, & operatas, quæ totum Altare colligant, sine frisio tantum; frisatas vero paruas, vel magnas. Tres denarios ad pondus de balsamo, & decem libras ceræ pro facula de Sabbato Sancto; & tres ampullas maiores, & tres minores; & tres fanones, & oleum pro chrismate; & duodecim denarios Papienses pro palmis. Canonici beati Petri sex soldos in sex stationibus; in unaquaque sex soldos; & sex soldos in festiuitate sancti Andreæ, & duo aquaricia olei pro festo eiusdem.

AD NOTATIO.

Romanus ostendit consuetudinem in celebrando Missam Pontificiam in Altare beati Petri: ostendit etiam omnia quæ necessaria erant ad celebrandum. At temporibus nostris multæ sunt mutantæ ceremoniæ, neque est hic locus correctioni.

XLI.

Quot lampades ardeant quotidie in beati Pe-
tri Basilica de consuetudine.

De luminibus in
Basilica B. Petri at-
tentibus.
Vide Petrum Man-
num opusc. ad Ale-
xandrum III. c. 6.
in fin.
Analt. in Cœlestini
vita.
Et nouissime Ioan-
nem Seueranum
mem. fac. de 7. Vr-
bis Ecclesijs.

A D luminaria ante Altare beati Petri tresdecim lampadæ. In corpore totidem die noctuque: In virga ante pectorali tres lampadæ. In unoquoque capitulo, id est in unaquaque corona, una candela per totam noctem accendatur donec Missa finiatur: quæ nimirum capitula sunt ad minus triginta quatuor, usque ad Crucifixos. Omnes igitur lampadæ ab Altare beati Petri, usque ad Crucifixos, sunt quinquaginta omni nocte. In stationibus vero in unoquoque capitulo quatuor candelæ. In rete, quod est in atrio Ecclesiæ, duodecim. In virga decem & octo. Ante Veronicam decem, die noctuque. Ante Imaginem beatæ MARIAE, quæ est de mosiuo post Veronicam, una. In sancto Proces-
sio una. Ad sanctam Mariam de Cancellis tres. In arcu maiori, ubi audiuiimus requiescere corpus beati Matthiæ Apostoli una, nocte & die: nocte vero tota octo. Ad sanctam Crucem una. In sancto Ioanne ad fontes una. In sancta Lucia una. Ad sanctum Pasto-
rem una: ad sanctum Gregorium una, die noctuque in unoquo-
que istorum. In Vaticano una. In sancta Maria in Oratorio, una. Ad sanctum Leonem Quartum una. Petro & Paulo una. Ad sanctum Bartholomæum una. Ante Crucifixos duæ. In rete tres, in virga tres. Ante portas Ecclesiæ de foris quinque. In unoquoque porticalium tres. In S. Petronilla duæ. In S. Andrea una. Omnes igitur Candelæ, quæ quotidie ardent in Ecclesia B. Petri, sunt centum & quindecim ad minus omni nocte. In stationibus vero sunt 250. In Dedicatione, in Ascensione, & festo S. Petri, & octaua eius, retia accendantur: sed rete magnum, quod est in atrio Ecclesiæ, scilicet ante portam Argenteam. Præterea quatuor funes de antiqua consuetudine extenduntur, in festo S. Petri, & octaua eius, in atrio eiusdem Ecclesiæ, id est in Paradiso in modum Cru-
cis, & ligantur. In porticalibus ad pinam æneam, quæ est in Pa-
radiso; & in uno quoque fune decem candelæ suspenduntur. In gradibus vero, scilicet ante Ecclesiam S. Mariæ inter Turres, id est inter nolaria, extenditur unus magnus funis à porticali, quod est super gradus mortuorum, usque ad domum Petri Ioannis de Pampano, in qua nimirum domo de iure debet ligari funis secun-
dum tenorem locationis ab Angelo Scriniario factæ; & suspen-
duntur in eo viginti candelæ.

In resarciendo tecto, & mutandis trabibus, dantur duo dena-
rij papienses, & quatuor libras ceræ. Quando Dominus Papa per-
git

- A git ad S. Petrum in stationibus, viginti solidi denariorum papiensium, & duo aquaria clareti. Cardinalibus, & Cappellanis Domini Papæ cum alijs scolis, medietas Altaris datur, ex quo tualia extenditur super Altare. Et in unaquaque statione vnum par facularum de duabus libris ad vesperas, & ad matutinas, & candelas pro lectionibus; & ad Missam similiter vnum par facularum. Cardinalibus quinque solidi denariorum papiensium in statione, & tres solidi pro responsorijs. In quatuor tempora, in unoquoque sabbato quinque solidi Lucenses, Cardinali Diacono, Subdiacono, Cantoribus, Acol. tis. A festo S. Gregorij Papæ usque ad festum Pentecosten, in unoquoque die duodecim denarij papienses dantur Domino Papæ, & mille libræ ceræ per singulos annos, & in unoquoque mense una aquaricia olei, & una libra olibani; si est in Vrbe, vel circa Vrbem per vnam dietam.
- B

ADNOTATIO.

- Quod attinet ad luminaria huius Basilicæ, & cereorum candelabra, non est dubium, usum candelabrorum, & lucernarum in Ecclesia Dei antiquissimum esse; sic etiam cereorum usum approbatissimum semper fuisse. De significatione lumen, tam litterali, quam mystica, apud Patres omnes variæ, sicut ostendit Ioannes Stephanus Durantus de Ritibus Ecclesiæ Catholicæ, sunt opiniones. Hic nos loquimur de quantitate, & qualitate lumen: & dicimus non esse mirum, quod in B. Petri Basilica per totum Orbem celeberrima fuerint luminaria tam cereorum, quam lampadarum, ea quantitate, quam Auctor huius Basilicæ Canonicus assignauit: superius enim dictum est de donis, praedijs, & oliuetis à Diuo Gregorio Papa huic Basilicæ assignatis per publicum notarium ut supra. Et apud Anastasium legitur, Agathonem Papam ad luminaria sancte MARIAE ad Præsepe & Apostolorum solidos bis mille centum sexaginta donasse. Et apud Bruchardum legimus fuisse in Ecclesia Dei lumen, Apostolorum constitutionem.
- C
- D
- Et Melchiades Papa laudat, & renouat hanc constitutionem. Legimus etiam apud Ioannem Stephanum Durantum, multis auctoritatibus Patrum & Conciliorum, oleum in lampadem, seu ad luminare, & thymiana tempore sanctæ oblationis, adhiberi solitum. Vbi Balsamon notat, oleum offerri ad Templi luminationem, & veræ luci, & Deo, gratiarum exhibendam actionem. Et à Constantino multas donationes factas esse sancto Petro, & Paulo Apostolis legitur, vt eorum Basilicæ semper habeant lumen accensa. Hæc & multa alia apud Ioannem Stephanum Durantum,

Io. Steph. Durant.
lib. i.c. 8.

Anast. in vita Agath.
pp.

rantium, ubi legimus hæc carmina, quæ iudicauimus hoc loco digna.

AVREA NVNC NIVEIS ORNANTVR LIMINA VELIS,
CLARA CORONANTVR DENSIS ALTARIA LYCHNIS.
LIMINA CERATIS ADOLENTVR AD ORA PAPYRIS
NOCTE DIEQVE MICANT, HIC NOX SPLENDORQVE DIEI
FULGET.]

XLII.

De consuetudine Maioris Ebdomadæ.

EX consuetudine in Maiori Ebdomada Dominus Episcopus sanctæ Ruffinæ ius, quod consuevit habere, videlicet Arcam & Altare, ex quo pulsantur ad matutinum, & usque ad finem, salua medietate Canonicorum, & Cantorum, quam habent in Altari cum Domino Episcopo, & usque dum finitur officium, & ex quo pulsatur ad Missam. Tota namque medietas oblationis, quæ venit in Altare, est Altaris, id est Domini Episcopi. Altera medietas est inter prædictum Episcopum, & Canonicos Ecclesiæ & Cantores equaliter. Nam una pars est Domini Episcopi, alia Canonicorum, alia Cantorum, si interfuerint constitutis officijs: si vero non interfuerint, est Canonicorum; seruata prius consuetudine ad Altare seruientium. Quæ nimis consuetudo debet esse de communi omnium partium, & Domini Episcopi, & aliorum. Die Iouis sancti, ex quo pulsatur ad officium matutinale, & ad Missam usque ad finem officiorum, similiter & in die Veneris sancti: similiter in Sabbato sancto, ex quo pulsatur ad officium matutinale, & ex quo pulsatur ad baptismale officium nocte & die tota, habent ius suum, & usque ad finem Missæ maioris in Pascha. Canonici Basilicæ beati Petri accipiunt decem libras ceræ pro facula de Sabbato sancto, & tres de balsamo ad pondus, & tres ampullas maiores, & tres minores, & tres fanones, & oleum pro Chrismate. Item Dominus Papa decem libras ceræ pro agnis. In sancto Laurentio de Palatio una acquaricia olei, & una libra ceræ, & dimidium de olibano per mensem: & in unaquaque ebdomada, quando Dominus Papa non est Romæ, duo solidi Lucenses hostiarijs. In Purificatione sanctæ MARIAE quinque libræ ceræ, & quatuor denarij pro unis. In Annuntiacione totidem. In Dominica Palmarum Acolitis duodecim denarij pro palmis. In letanijs maioribus viginti septem libræ pro Presbytero crucum, & lectis, & lobis, Episcopis, & Cardinalibus, & omnibus scolis Palatij. Pro elemosina sanctæ Ruffinæ, & sanctorum Quatuor, & S. Clementis, & sancti Pancratij, vnum acqua-

A cium olei, & quinque libræ ceræ, & dimidium de olibano: & in vnaquaque ebdomada pro elemosinis pauperum vnde cim solidi Lucenses dum strata currit; extra id quod datur electis: & de olibano, abundanter seruiat beato Petro, & omnia alia iura obseruent. Sorrentialibus Præfecti si suspendunt aliquem, quinque solidi. Quando decollant, similiter. Quando cecant, duodecim denarij pro unoquoque oculo. Quando truncant aliquod membrum, similiter. In stationibus quando portant Mansionarij Crucem, unus denarius Papiensis.

B De Ebdomadis, qualiter diuiduntur per ordines.

XLIII.

C Ertum est, nos Canonicos Basilicæ beati Petri, præter alias rationes, & consuetudines, quas habemus, in oblatione Missæ Altaris maioris beati Petri de antiqua consuetudine habere, semper decimam ebdomadam de vndecim ebdomadibus totius anni: quæ sic diuiduntur. Septem primas ebdomadas accipiunt septem Cardinales sancti Petri. Octauam ebdomadam accipiunt Diaconi Cardinales, præter Dominicalia totius anni, quæ ad eos spectant, excepta Dominica Palmarum, & Pascha, & nisi forte sit statio. Nonam ebdomadam Cantores. Decimam ebdomadam Canonici Ecclesiæ: Vndecimam scola Basilicæ. Qua finita, reincipiunt prædicti Cardinales sancti Petri à capite, & sic fit per totum annum. Oblatio itaque quæ spectat ad ebdomadam, est illa, quæ venit ad manus Cardinalium cantato Euangeliō, & quæ venit ad Altare posito Calice, & donec Missa cantata fuerit. Illa tamen oblatio, quæ venit ad Altare postquam Calix est positus, diuiditur per medium. Medietas est Altaris, & altera medietas est illius, cuius est ebdomada. Ille igitur, cuius est ebdomada, primo loco dat tria capita, id est tres monetas de communi Mansionarijs, qui seruiunt ad Altare. Deinde pro quantitate oblationis tribuit Diaconis, & Subdiaconis, & illis, qui seruiunt de pluiali. Postea datis piscibus Domino Cardinali, dat sextam partem Cantoribus, & duas de melioribns faculis.

ADNOTATIO.

Romanus Auctor noster ostendit antiquum & religiosum ritum in celebrando Missæ sacrificium, vbi assistebant septem Cardinales. Hunc ritum celebrandi Honufrius optimè demonstrauit, qui accurate, & maxima cum diligentia descripsit tempore suo.

De 7. verbis Eccl.
pag. 33.

Car-

Cardinales hi fuere Presbyter Cardinalis tit. sanctæ Mariæ Trans-, A
tyberim. Presbyter Card. tituli S. Chrysogoni. Presbyter Cardin.
tituli S. Cæciliæ. Presbyter Card. tit. S. Anastasiæ. Presbyter Car-
dinalis tituli S. Laurentij in Damaso. Presbyter Cardinalis tituli
S. Marci. Presbyter Cardinalis tituli sancti Martini in Montibus.
Et de titulo huius Basilicæ hæc habet: [Basilicæ S. Petri in Vati-
cano, quæ habet Archipresbyterum, qui est Cardinalis, & Ca-
nonicos sacerdotes ministerio, eadem ratione, qua Basilicæ Late-
ranensi septem Episcopi, ita huic assignati sunt septem Presbyteri.]

XLIV. De nominibus quinque Portarum Basilicæ B. B. Petri Apostolorum Principis.

IN honorem Basilicæ beati Petri Apostolorum Principis scribi-
mus nomina quinque Portarum, quæ sunt in ingressu B. Petri
Basilicæ. Quarum media, & maior, vocatur Porta Argentea, quo-
niam optimo argento tota deargentata fuit, & varijs picturis a san-
cto Leone Papa IV. depicta. Porta vero, quæ est iuxta eam, &
quæ vadit ad sanctum Leonem Nonum Papam, vocatur Porta
Raueniana, quoniam antiquitus Rauennates, & omnes Lom-
bardi, & Tuscī, de consuetudine per eam intrabant; vel quia
transt. Tyberim per eam intrare solebant; cum Transtyberim Ci-
uitas Rauennantium vocaretur. Tertia Porta iuxta eam, quæ va-
dit ad sanctum Gregorium, vocatur Porta Iudicij, quoniam per
eam tantum mortui, qui se peliendi sunt in Ecclesia beati Petri,
mittuntur à Domino iudicandi. Ab alia parte supra, Porta, quæ est
iuxta Portam Argenteam, dicitur Porta Romana; quoniam, ut à
nostris maioribus accepimus, Romanæ Mulieres antiquitus, &
adhuc frequenter per eam intrant. Porta illa, quæ est iuxta eam, &
quæ vadit per porticale iuxta Veronicam, dicitur Porta Guida-
nea; quoniam Guidones, qui ducebant Oratores venientes per
porticale, quod est iuxta nolarium maius, frequenter per eam in-
trabant. Vnde usque ad nostra tempora facultæ, & cerei ibi ven-
debantur. **C** **D**

A D N O T A T I O .

Basilicæ Vaticanæ Portæ à Romano enumeratæ sunt quinque,
quia sua tempestate plures non fuerunt. Postea verò in angulo
Basilicæ fuit aperta sexta, quæ a Christifidelibus vocata est Porta
Sancta. De quibus Portis Honusius copiose tractauit, his verbis.
[In Basilicæ Vaticanæ anteriori parte sunt sex Portæ. Medio om-
nium

A nium maior Argentea vocata à laminis argenteis celatis, quibus totam eam cooperuit Honorius Papa, quas à Saracenis dirutas restituit Leo Quartus; & ijs postremò etiam ablatis, eam refecit Eugenius Quartus cum martyrio Sanctorum Apostolorum, & rebus ab se gestis expressis, vt hęc carmina indicant.

Honuf. de 7. Vrb. Eccl. pag. 37.

YT GRÆCI, ARMENI, ÆTHIOPES HIC ASPICE VT IPSAM
ROMANAM AMPLEXA EST GENS IACOBINA FIDEM.
SVNT HÆC EVGENII MONVMENTA ILLVSTRIA QVARTI:
EXCELSI HIC ANIMI SVNT MONVMENTA SVI.

B Proxima porta a parte dextera vocatur Rauenniana, à Rauen-
natibus Transtyberim incolentibus; vel quia Transtyberini Ra-
uennates vocabantur; quo nomine Tufci, & Transpadi homi-
nes comprehenduntur, quia eò ingredi Ecclesiam consueuerant.

Tertia versus sanctam Mariam de Febre, vocata Porta Iudicij,
quoniam ea vita functi ad sepulturam inferebantur.

A parte sinistra proxima post Argenteam sequitur Porta Roma-
na, à Ciubus Romanis dicta.

Tertia Guidonea vulgari verbo, à Guidonibus nuncupata, qui peregrinos ad limina Apostolorum venientes, & in Ecclesiam introducebant, cuncta illis memoratu, aut visu digna ostendentes.

C Sexta est Porta Sancta recens addita, quæ vigesimoquinto quo-
que anno Iubileo redeunte aperitur, & eo exacto clauditur.

Super his Portis appensæ sunt catenæ Portus Smyrnensis, & ve-
etes eius Vrbis, Xysto Quarto Pontifice Maximo a classe Eccle-
siastica, cui Oliuerius Caraffa Cardinalis Neapolitanus cum impe-
rio præterat, de Turcis captæ. Item vexillorum aliquot ijsdem Dei
hostibus erpta,]

D De Porta Argentea, de qua Honufrius loquitus est, ab Hono-
rio Papa Primo facta, Anast. longè, latèque prius loquitus est his
verbis: [Hic erudiuit Clerum. Temporibus suis renouauit omnem
cimiliam beati Petri Apostoli, & inuestiuit Confessionem beati
Petri ex argento puro, quod pens. lib. centum octuaginta &

In vita Honerij pp. I

Septem. Inuestiuit Regias Ianuas ingressu Ecclesiæ maiores, quæ appellantur medianæ, ex argento, quæ pens. lib. nonigintas se-
ptuaginta quinque.] Quæ omnia superiùs alia occasione retuli-
mus: quoniam autem hic est locus proprius, ideo & repetimus.
Itaque pro confirmatione illius, quod Honufrius dixit de renoua-
tione facta a Leone Papa Quarto huius Portæ argenteæ, Anasta-
sius latius, atque veracius ostendit hanc historiam his verbis. [Ip-
se insignis, Præsulque præcipuus, cùm innumera summi decoris
opera in Basilica beati Petri Cœli clauigeri perfecisset, Portas, quas

In vita Leonis III.

S destru.

destruxerat Saracena progenies, argentoque nudarat, erexit, multisque argenteis tabulis lucifluis, salutiferisque historijs sculptis decorauit, & in meliorem speciem quam pridem fuerant, reparauit, ut omnes, qui in eadem Basilicam ingredi volunt, laudes Deo Omnipotenti, sanctoque suo Præsulatu referant, & exposcant; ut multa annorum suæ vitæ curricula extendantur, qui tanti fulgoris opere, tantoque pulcritudinis pondere Aulam Dei argento pens. lib. septuaginta ornauit. Qui summus, Deoque Papa, in exordio sui Pontificij, cum porticus partis lœuæ Beati prænimiæ vetustate Petri Basilicæ cecidisset, celeri studio præclarious renouauit.]

Quoniam autem superius verba Honufrij Panuini de Basilicæ huius Portis adduximus, hic nobis nihil aliud occurrit significandum de his Portis, de quibus optimè Honufrius pertractauit.

XLV.

De Dignitatibus beati Petri Basilicæ.

A**I**N Paradiso sancti Petri est Cantarum, quod fecit fieri Symachus Papa, columpnis porfireticis ornatum. Quæ nimirum, columpnæ tabulis marmoreis cum grisonibus connexæ, pretioso cœlo æneo copertæ cum floribus, & Delphinis deauratis aquas fundentibus. In medio verò huius Cantari est Pinea ænea, quæ fuit coopertorium cum sinino æneo, & deaurato super statuam Cibeles Matris Deorum in foramine Pantheon. In qua, videlicet Pinea subterranea fistula plumbea subministrabat aquam ex forma Sabbatina, quæ toto tempore plena præbeat aquas per foramina nucum omnibus indigentibus ea: & per subterraneam fistulam quædam pars fluebat ad Balneum Imperatoris iuxta Agulea.

XLVI.

De eadem re.

B**I**N cortina beati Petri, scilicet in platea, ante gradus est quoddam cantarum cum conca porfiretica, quod construi fecit prænominatus Symachus Papa ad Chrismatis vocationem in secunda feria post Pascha.

XLVII.

De eadem re.

C**I**Neadem platea ante Ecclesiam beati Petri, videlicet, iuxta Ecclesiam sanctæ Mariæ Virgiorum, est quoddam aliud cantarum, quo de consuetudine Scola Virgiorum præparat lectorum Domino Papæ, in Letania maiori venienti ad S. Petrum.

De

A

De eadem re.

XLVII.

IN Naumachia iuxta Ecclesiam sanctæ Mariæ in Traspadina, est sepulcrum Romuli, quod vocatur Metæ, quæ fuit miro lapide tabulata; ex quibus opus gradarum sancti Petri peractum, fuit. Hęc habuit circa se Plateam Tiburtinam viginti pedum, cum cloaca, & florali suo. Habuit quoque, circa se Terebinthum Neronis tantæ altitudinis, quantum & Castellum Adriani Imperatoris, miro lapide tabulatum. Quod ędificium rotundum fuit cum duobus geronibus, sicut Castrum: quorum labia erant cooperta tabulis lapideis pro stillicidijs. Et iuxta hoc ędificium crucifixus fuit

B B. Petrus Apostolus.

De eadem re.

XLIX.

Est & Castellum, quod fuit memoria Adriani Imperatoris, si-
cut legitur in sermone sancti Papæ Leonis de festiuitate san-
cti Petri, vbi dicitur: Memoria Adriani Imperatoris miræ magni-
tudinis Templum constructum, quod totum lapidibus cooper-
tum, & diuersis historijs est pérornatum. In circuitu verò cancel-
lis æneis circumseptum cum Pauonibus aureis, & Tauro æneo.
Ex quibus Pauonibus duo fuerunt de illis, qui adhuc sunt in canta-
C ro Paradisi beati Petri. In quatuor partes huius Templi fuerunt
quatuor Caballi ænei deaurati, in unaquaque fronte Portæ æneæ.
In medio giro fuit sepulchrum porphyreticum, quod nunc est La-
teranis, in quo sepultus est Innocentius Papa Secundus: cuius coo-
pertorium est in Paradiso beati Petri super sepulcrum Præfecti.

ADNOTATIO I.

De huius Basilicæ beati Petri dignitatibus superiùs nonnulla di-
cta sunt: hic autem demonstrabimus, quid est Paradisus, & can-
tharum. Dicimus igitur, Paradisum nihil aliud esse, nisi locum an-
te Basilicam, qui propter amoenitatem, & pulcritudinem Paradi-
sus vocabatur. Verum ex Panuinio huius loci descriptionem
D audiamus, qui ita ait: [Ante ipsam Basilicam erat quadripor-
ticus à Constantino facta, cuius etiam nunc extant reliquiæ. Quā
Symmachus Papa tabulis marmoreis stravit, & musiveis signis or-
nauit. Et Constantinus Papa sex sanctorum Synodorum genera-
lium picturam in eadem posuit: cuius atrium, siue impluuium,
quod Paradisus dicitur, Dominus Papa marmoreis quadratis con-
stravit. In cuius medio Symmachus Papa cantharum, id est son-
tem, fecit columnis octo porphyreticis ornatum; cuius opercu-

De 7. Vrbis Eccl.
pag. 78.

Arcus, vel quadri-
porticus huius Basili-
cae cum fonte in
medio, & picea à
Symmacho pp. con-
struct. Vide. Baron. tom. 8
ad ann. 514 de ve-
ritate hanc historia
Basilicæ sancti Petri
quadriporticus.

lum æneum, Pauonibus ex Mole Adriani eruto, & Delphinis inauratis aquam fundentibus, decorauit. In cuius medio æneam Pinacem locauit, quam per subterraneos scyphones plumbeas fistulas, aqua ex forma Sabiniana publicæ cōmoditati corriuabatur. In eodem atrio, marmoreo solio, quod adhuc extat iuxta portam, sepultus est Otho II Imperator. Honorius etiam, & Placidius Valentianus Augusti, ibidē collocati fuere. In eius pariete extant ē musiū deuotissimæ Christi & Apostolorum in mari turbato existentium imagines, Ioti picturis opera, ut fama est, factæ.] Hactenus Panuinius. Hæc historia apud Anastasium legitur in vita Symmachii Papæ his verbis: [Basilicam verò beati Petri marmoribus ornauit, & Cantharum beati Petri cum quadriporticu marmoribus ornauit, & ex musiū Agnos, & Cruces & palmas fecit. Ipsum verò atrium omne compaginauit.] De fonte in Paradiso huius Basilicæ sancti Petri existente, facit mentionem Baronius, qui citat epistolam 31. sancti Paulini Episcopi Nolani, his verbis: [Huic etiam ministerio inseruiebat fons ille in Atrio Basilicæ Vaticanæ Romæ positus, cuius Paulinus hisce meminit ad Alectrium scribens: In vestibulo cantharum ministra manibus, & oribus nostris fluenta rustantem fastigiatus solidō ære tholus ornat, & inumbrat, non sine mystica specie quatuor columnas salientes aquas ambiens. Decet enim ingressum Ecclesiæ talis ornatus; ut quod intus misterio salutari geritur, spectabili pro foribus opere signetur.] Pergit etiam Baronius: [Et ad Seuerum in hunc modum de alia Ecclesia.

SANCTA NITENS FAMVLIS INTERLVIT ATRIA LYMPHIS
CANTHARVS, INTRANTVMQAE MANVS LAVAT, AMNE MINISTRO.]

Ipse Romanus in fine huius capituli fecit mentionem de Balneo Imperatoris iuxta Obeliscum apud Templum beatæ Virginis de Febri, quod temporibus nostris pro Canonicorum Sacrario existebat. Vidimus etiam à Xisto Quinto Pontifice Maximo, summo cum artificio in medio plateæ Diui Petri eundem Obeliscum translatum, vbi hodie maxima cum magnificentia videtur. Et quia à Bartholomæo Marliano, de Monte, & Campo Vaticano Templis Apollinis, & Martis, atque Naumachia, & Circo, & Hortis Neronis, necnon de Obelisco, qui est in eodem Circi loco, agitur: ideo nullum hic verbum de hac re faciendum censemus.

A D N O T A T I O II.

Presbyter Romanus hic pergit fontem in platea Basilicæ sancti Petri ad communem utilitatem ibi ædificatum à Symmacho Pa-

p2,

Baron tom. 1. ann.
57.
Epist. 31. S. Paulini
Episcopi Nolani.

Paulini Episcopi epi
stola 12.

Obeliscus in medio
Plateæ domi Petri à
Xisto. V.
Marliano cap. 21.

A pa, describere, qui etiam ait ad Chrismatis vunctionem constru-
ctum fuisse. Hanc historiam Anastasius Bibliothecarius veracissi-
mus Auctor in vita eiusdem Symmachi conscripsit; cuius verba
nos supra fol. 69. retulimus.

Porro Ioti pictoram referentem Imagines Christi, & Aposto-
lorum; de qua Panuinius relatus supra in adnotatione prima huius
textus; in demolitione Basilicæ veteris tempore Pauli Quinti, nos
eiusdem Pontificis iussu, integrum asportari curauimus: quam-
deinde Vrbanus Octanus plures in partes diuisam collocavit in
interiori supremaque Templi parte, videlicet supra maiorem Por-
tam, dictam antiquitus Argenteam. De Gradibus autem marmo-
reis eiusdem Basilicæ ita Panuinus: [Gradus marmoreos ante Ba-
silicam fecit Constantinus Imperator. Symmachus Papa amplifi-
cauit. Pius Secundus Papa, additis sanctorum Apostolorum præ
gradibus Statuis, restituit.] Et apud Flauium Blondum in Roma
instaurata, legitur tum de Circo Neronis, tum etiam Adriani Im-
peratoris sepulchro, vbi multa de valle Vaticana legimus, quæ
apud ipsum Auctorem legi possunt: & solum hic dicimus, Sym-
macho Papæ Ecclesiam sancti Andreæ in foro Basilicæ Diui Petri
dedicatam fuisse.

De 7. Vrbis Ec
pag 39.

B reis eiusdem Basilicæ ita Panuinus: [Gradus marmoreos ante Ba-
silicam fecit Constantinus Imperator. Symmachus Papa amplifi-
cauit. Pius Secundus Papa, additis sanctorum Apostolorum præ
gradibus Statuis, restituit.] Et apud Flauium Blondum in Roma
instaurata, legitur tum de Circo Neronis, tum etiam Adriani Im-
peratoris sepulchro, vbi multa de valle Vaticana legimus, quæ
apud ipsum Auctorem legi possunt: & solum hic dicimus, Sym-
macho Papæ Ecclesiam sancti Andreæ in foro Basilicæ Diui Petri
dedicatam fuisse.

Vid. Flauium Blona
loco cit.

A D N O T A T I O III.

C hic pergit Romanus Presbyter dicere de rebus particularibus
in Campo, vel valle Vaticana existentibus sua tempestate; de
quibus nonnulla apud Blondum superius citatum in sua Roma
instaurata, vbi etiam ipse sermonem primum Leonis Papæ I. ad-
ducit, dum tractat de Passione S. Petri. De Pauonibus ad orna-
tum molis Adrianæ, de quibus hic Romanus loquutus est, Ro-
manarum Antiquitatum scriptores egerunt. Nos verò in demoli-
tione Basilicæ Diui Petri, tempore Pontificatus Pauli Quinti, Pi-
neam æneam, & nonnullos Delphines, atque Pauones, de medio
Atrij asportari fecimus, in Theatrum, vel Villam Innocentianam,
dictam Beluedere, ab Innocentio VIII. vbi hodie est Viridarium
D malorum aureorum à Paulo Quinto constructum. Et hæc suffi-
cient de omnibus pertinentibus ad Vallem Vaticanam.

Quando ornatur Lectorium B. Petri.

L.

I N memoriam posteriorum scribimus Nos Canonici Basilicæ
beati Petri, in quibus noctibus Lectorium eiusdem Basilicæ bea-
ti Petri, de consuetudine ornatur mappula, & faculis duarum li-
brarum à Confessione traditis: videlicet, Dominica de Gaudete,
Natale

Natale Domini, Epiphania, Septuagesima, Quinquagesima, Cathedra sancti Petri, in Dedicatione Altaris facta à Papa Calisto, Dominica de Passione, Dominica Palmarum, feria quarta post Palmas, in Cœna Domini, Parasceue, Sabbato Sancto, Pascha, feria secunda post Pascha, Dominica de Pastor bonus, in Ascensione Domini, Pentecoste, festum beati Petri, Octaua eiusdem, in Assumptione beatæ MARIAE, in Litanij Maioribus; in Dedicatione Basilicarum Petri, & Pauli, in festo Omnium Sanctorum.

A D N O T A T I O.

Hic Romanus, tanquam Presbyter, & Canonicus huius Basilicæ, præsumitur fuisse peritus de Ecclesiasticis ceremonijs, ac functionibus, necnon de ritibus illius Basilicæ temporibus suis. Itaque Textus hic adnotatione aliqua non indiget.

LI.

Donatio Caroli Imperatoris.

Quantam reuerentiam, quantam dilectionem, totus Orbis Terrarum huic sacrosanctæ beati Petri Basilicæ exhibeat, quantumque Christianissimus Romanorum Imperator Carolus eam ditauerit, & honorauerit; in vita beatæ recordationis Domini Adriani I. Papæ manifestissimè indicatur. Nam donacionem beato Petro, & eius successoribus, per Cappellanum, & Notarium suum Etherium, religiosam, & prudentem virum, laetus fecit. In qua concessit prænominato Pontifici Domino Adriano, & successoribus in perpetuum, has Vrbes, & Castella: id est, à Lunis cum Insula Corsica: deinde in Suriano, deinde in Monte Bardone, id est in Vereto: deinde in Parma, deinde in Regio: & exinde in Mantua, atque Montem Silicis simul, & vniuersum Exarchatum Rauennantium, sicut antiquitus erat. Atque Prouincias Venetiam, & Histriam. Necnon & cunctum Ducatum Spoletanum, seu Beneuentanum. Factaque eadem Donatione, propria sua manu eam ipse Imperator corroborans, vniuersos Episcopos, Abbates, Duces, & Grafones, in ea ascribi fecit. Quam nimirum chartam Donationis priùs super Altare beati Petri superius, & postmodum intus in sancta eius Confessione ponentes, tam ipse Franciscorum Rex, quam eius Principes, beato Petro, & eius Vicario sanctissimo Adriano Papæ, sub terribili sacramento sese omnia conseruatueros, quæ in eadem charta Donationis continentur, promittentes, tradiderunt. Appaream quoque ipsius Donationis per eumdem Etherium ascribi faciens intus super cor-

Vide Anastasius in
vita sancti Hadriani
anno Christi 772.
pag. 156.

A pus beati Petri sub istis Euangelijs positis, pro firmissima cautela, & æterna nominis sui, & Regum Francorum memoria, proprijs suis manibus posuit. Aliaque eiusdem Donationis exempla, per Scriniarium sanctæ Romanæ Ecclesiæ ascripta, eius Excellentia secum deportauit: & ideo, vt putamus, in memoriam tam magnificæ Donationis, nomina Ciuitatum, quæ prænominatus Romanorum Imperator huic sacrosanctæ Ecclesiæ contulit, in portis æneis, quæ super gradus beati Petri fuerunt, videlicet in introitu Ecclesiæ sanctæ MARIAE inter Turres, argenteis litteris annotata fuerunt, sicut nos vidimus, & sæpè cum fratribus nostris legimus.

B

ADNOTATIO.

Loquitur hic Romanus Auctor de donationibus factis a Carolo Magno Romanorum Imperatore sancto Petro, & ipsius Successoribus, sed non satis, quoniam ipse Auctor solùm hic descripsit omnia, quæ impressa erant in tribus Portis æneis, quæ super gradus beati Petri Basilicæ olim fuerunt: videlicet introitu Ecclesiæ sanctæ Mariæ inter Turres; in quibus portis, argenteis literis adnotata fuerunt nomina Regnorum, Prouinciarum, Ciuitatum, & Insularum, atque locorum Sedis Apostolicæ: & ipse Auctor fatetur has literas in illis portis cum fratribus suis sæpius legis se. At nullam fecit mentionem de Constantini Magni Imperatoris Donatione; sic etiam de Imperatorum, Regum, ac Principum Christianorum in Sedem Apostolicam munificentia; quæ apud varios, approbatosque Auctores leguntur: & nostra tempestate Baronius veritatem huius historiæ ostendit; ita etiam Jacobus Gretserus e Societate IESV Theologus, in suo Commentariolo de Imperatorum, Regum, & Christianorum Principum in Sedem Apostolicam munificentia; in quo non solum breuiter, sed maximo cum fundamento contra hæreticos, & præcipue contra Leonardum Hutterum falsum, & iniquum Prædicantem; ut etiam in sua Apologia pro Illustrissimo Cardinali Baronio, optime, & satis hanc materiam tractauit. Et præsertim quoad Constantini Magni Donationem, legimus in authentica forma apud Gratiani decretum part. 1. distinct. 96. veritatem huius historiæ, vbi nonnulla capitula, vel decreta Pontificia adducta sunt. Sic etiam multos graues antiquos & approbatos Auctores, ad quos nos remittimus: & hic nonnullas Donationes Ciuitatum, & Prouinciarum factas Ecclesiæ Romanæ, recensemus.

Et primò à Christianissimo Rege Francorum Pipino, anno Domini 755. sicuti legimus apud Anastasium Bibliothecarium, & apud

Vide decretum
part. 1. distinct. 96.

Francorum Reges
peculiares filii S. Pe-
tri. Vide Leonem
Ostien. hist. Cassin.
lib. 1. cap. 7. Baron.
tom. 9. ad ann. 755.

Vide Anast. in vita
Adriani Papæ I.

Vide huius donat.
defensionem in
apolog. Baroniana
cap. 8. con. Galda-
stum Caluinistam.
Baro. tom 10. ann.
962.

Vide Jacobum Gret-
serum de societate
Iesu in Apolog.
Baroniana cap. 20.

Tom. 11. anno Chri-
sti 1014.

Leo Ostien. lib. 3.
cap. 48. anno. 1077

Baron. tom. 10. ad
ann 996.

Baron. tom. 11. 2d
ann. 1007.

apud Baronium, maxima cum gloria Francorum Regis, qui peculiares filii sancti Petri vocati sunt. Vide etiam pro veritate huius historiæ Leonem Ostiensem, qui latioribus extendit terminis eiusmodi donationem Pipini: quæ omnia adnotauit Baronius. Legimus etiam adductam superius apud Anastasium confirmationem Donationis factæ à Carolo Magno Francorum Rege anno Christi 774. Hadriani Papæ anno tertio: & Baronius Donationem, atque confirmationem superiorum Donationum factam à Ludouico Pio Caroli Magni filio anno salutis 817. optimè adnotauit in vita Paschalis Papæ, anno primo. Apud eundem Baronium etiam legimus diploma confirmationis iurium Ecclesiæ Romanæ, & etiam donationis factæ ab Othono Magno Imperatore anno Domini 962. Ioanni Papæ XII. anno 7. eius Pontificatus, vbi non solum legimus Signum Domini Othonis Serenissimi Imperatoris, verum etiam suorum Episcoporum, Abbatum, & Comitum, ad maiorem cautelam, & authenticationem pro Ecclesia Romana. Habemus etiam diploma Henrici I. Imperatoris, & Regis II. eiusdem propemodum sententiæ similem; quæ Othonis constitutio à Baronio recensetur. Legimus etiam apud eundem Baronium Donationem Mathildæ Comitissæ factam Romanæ Ecclesiæ. De qua etiam Donatione legimus apud Ostiensem, qui tunc viuens, & iam præsens adesse potuit, sed eius temporis scriptor fidei sincerae de eadem Donatione hæc habet; [Anno Domini 1077. Mathilda Comitissa, Henrici Imperatoris exercitum timens, Liguriam, & Tusciam Provincias Gregorio Papæ, & S. R. E. deuotissime obtulit, &c.]

Baronius item adnotauit diploma Alberti Imperatoris, vbi extant in Castro sancti Angeli litteræ datæ ab Alberto Imperatore; describitur iuramentum fidelitatis ab eo exhibitum Bonifacio Papæ Octavo; & continetur confirmatio, & ratificatio priuilegiorum omnium per alios prædecessores Imperatores Ecclesiæ Romanæ concessorum, &c. Et ab eodem Baronio scribitur, Federicum Secundum Imperatorem ratificasse, & confirmasse omnes donationes, quæ ab antegressis Regibus, & Imperatoriis Ecclesiæ Romanæ liberaliter factæ sunt.

Hic etiam adnotabimus Regna, & Principatus beato Petro, Ecclesiæ Romanæ olim Tributarios.

Et primò, Regnum Russæ. De huius historiæ veritate optimum testem habemus Gregorium Septimum lib. secundo registr. epist. 74. quæ apud Jacobum Gretserum latius legitur in suo Commentario superius adducto, & à Baronio de hac re loquente his verbis: [Anno 1075. ut eo exemplo intelligatur quomodo con-

A contigerit plura Regna oblata reperiri Apostolicæ Sedis, Christiana Regum pietas efficiebat, ut persuadentes sibi illi, magis protectione sancti Petri Principis Apostolorum, quam armis, Regna defendi, offerent illa eidem sancto Petro, a quo & per successorem ipsius Romanum Pontificem acciperent illa in feudum, praestito iuramento fidelitatis eidem. Iactatum bellorum fluctibus Demetrium ipsum Regem Russorum, Lambertus in Chronico eodem anno demonstrat, dum eum ad Henricum Regem pro auxilio contra fratrem venisse tradit.] Ipse etiam Iacobus Gretserus hoc item adduxit.

Ex Lamberto in chronicō anno 1075.

Vide Baron. tom. II. ad annū 1075.

B Habemus etiam Regnum Croatiae, & Dalmatiæ, sancti Petri, & Ecclesiæ Romanæ olim tributarium: de quo haec habet Gretserus: [Hanc Regis Croatiae, & Dalmatiæ professionem voluntatis suæ erga Sedem Apostolicam testificationem descriptis Baronius tom. vndecimo, anno Redemptoris 1076. ex Codice, qui Centius Camerarius inscribitur de Censibus Sedis Apostolicæ.]

Baron. tom. II. ad ann. 1076 vid. etiam August. Steuch. lib. 2 de donatione Constant. contra Vallæ. Bar. tom. II. ann. Domini 1097.

C Legimus etiam apud Baronium diplomata donationis, vel census Petri Regis Aragoniae his verbis: [Cum corde credam, & ore confitear, quod Romanus Pontifex, qui est beati Petri Successor, Vicarius sit illius, per quem Reges regnant, & Principes principiantur, qui dominatur in Regno hominum, & cui vult dat illud; Ego Petrus Dei gratia Rex Aragonum, Comes Barchinensis, & Dominus Montis Pessulanii, cupiens principali post Deum, beati Petri, & Apostolicæ Sedis protectione muniri; Tibi beatissime Pater, & Domine, Sun me Pontifex Innocenti, & per te Sacrosanctæ Romanæ Apostoliæ Sedi offero Regnum meum, illudque Tibi, & Successoribus tuis in perpetuum Diuini amoris intuitu, & pro remedio animæ meæ, & progenitorum meorum, constituo censuale, ut annuatim de Camera Regis ducentæ quinquaginta massemutinæ Apostolicæ Sedi reddantur: & Ego, & Successores mei specialiter, & fideles, & obnoxij teneamur &c.] Multa alia de pietate huius Regis dici possunt: sed breuitatis causa ad ipsum Baronium referimus.

Baron. tom. II. ad ann. 1097.

D Ita etiam cætera Hispaniae Regna antiquitus pertinebant ad ius Ecclesiæ Romanæ. Hanc veracissimam historiam luce clarius legimus, atque latius apud Gregorium VII. Pontificem Maximum, quæ recitatur a Iacobo Grettero supra adducto; vbi etiam legitur instrumentum donationis factæ de Ciuitate Tarragonensi Romanæ Ecclesiæ a Berengario Comite Barchinonensi, & Bulla Urbani Papæ Secundi, vbi latius agitur de eadem vrbe Tarragonensi.

Greg. 7. libr. 4. registr. Epist. 28.
Et registr. Epist. 7. lib. 1. Greg. pp. VII cap. 15. & 10.

Apud Baronium etiam legitimus, Regnum Daniæ esse feudum, Romanæ Ecclesiæ, ex literis Alexandri Papæ Secundi, a Baronio

T ad-

Baron. tom. II. ad ann. 1062.

adductis, his verbis: [Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, A Suenoni Regi Danorum. (inter cætera) Quapropter prudentiam tuam admonemus, ut censum Regni tui, quem Prædecessores tui S. Apostolicæ Ecclesiæ persoluere soliti sunt, Nobis, & Successoribus nostris transmittere studeat. Ita tamen, ut non sicut oblatio in Altari ponatur; sed, ut supra diximus, tam Nobis, quam Successoribus nostris, ut certius approbetur, præsentialiter offeratur.]

Vide Jacobum Gretserum in suo commentario. Greg. VII. Epist. vñ. ib. 8.

Regnum Galliæ etiam fuisse Ecclesiæ Romanæ tributarium, luce clarius inreelligitur ex Gregorio Papa Septimo, vbi Ecclesiæ Romanæ soluebat per totum Regnum unaquæque domus saltem unum denarium annuatim. Hanc Gregorij Epistolam adducit Jacobus Gretserus in suo Commentario supra alleg. cap. 19. B

Legimus etiam apud Jacobum Gretserum superius sæpè adductu, Saxoniam fuisse feudum Romanæ Ecclesiæ: qui contra Hæreticos ostendit hanc veracissimam historiam cum authenticis, & approbatis scripturis. & nonnullis alijs optimis, atque stabilibus fundamentis.

Corsicam Insulam non est dubium, fuisse feudum sancti Petri, & Romanæ Ecclesiæ. Gregorius Papa Septimus testis est in epistola quarta libr. 5. ipsius regist. Has Epistolas Jacobus Gretserus adducit in dicto suo Commentario cap. 21.

Apud Baronium habemus Lusitaniam Regnum olim fuisse Ecclesiæ Romanæ feudum, his verbis: [Huius Pontificis tempore, Alphonsus Portugallia Dux, pietatis ergo, suum Ducatum constituit Romanæ Ecclesiæ vestigalem annuo censu vinciarum auri quatuor. Testatur id Innocentius Papa III. Epist. centesima libri primi epist.] Et infra legimus: [Hoc eodem anno Alphonsum Primum Ducem Portugallia ab Alexandro Papa titulum Regis accepisse ob res aduersus Arabes præclarè gestas: quæ cuncta accepta ferens Diuinæ gratiæ, gratus Deo ipse obtulit Regnum illud sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sub cuius iugiter protectione consistenter, persoluturus annis singulis loco census duas auri marchas.] Hæc historia latè, & copiose non solum à Baronio loco citato, sed etiam à Iacobo Grettero legitur, ad quos nos referimus. Videri possunt etiam Epistolæ Innocentij Tertij typis excusæ, nempe D epist. 144. & 151. & 152.

Apud Baronium legimus, Regem Angliæ fuisse tributarium, Sanctæ Sedis Apostolicæ: & hoc manifestum euadit ex Alexandri Papæ Secundi litteris, quarum partem apud ipsum Baronium legimus, ut dictum est. Legitur etiam apud Petrum Blessensem epistol. 136. vbi Henricus Secundus Rex Angliæ scribit ad Alexandrum Tertium Pontificem Maximum; & pariter epistola Alexandri II. Papæ ad Gulielmum Anglorum Regem, per Baronium addu-

Libr. quinto regist.
Greg. VII. Epist. 4.
anno salutis 1077.
& Epist. 2. in codem
libr. 5.

Ber. tom. 11. ann.
1144.

Innocentius pp. III.
Epist. 100. lib. 1.
epist.

Gretserus cap. 22.

Tom. 11. ad ann.
Dominii 1088.

A adducta. Iacobus autem Gretserus, dum de hac materia agit, hanc historiam ostendit his verbis: [Henricus II. Rex Angliae contra sanctum Thomam Cantuariensem, & Alexandrum Tertium irritatus hanc legem, reuera exlegem, tulerat anno 1164. ut denarij beati Petri non reddantur amplius Apostolico, sed diligenter colligantur, & seruentur in Thesauro Regis, & expendantur ad eius præceptum. Et cum duo Priors Cistercienses, quibus exactio, & collectio huius denarij commissa fuerat, ne hiscere quidem contra Regem auderent; exsurrexit Petrus Blessensis, & sancti Petri causam egit, nec infeliciter, ut ipse testatur in tractatu contra depravatorem suorum operum.] Vide etiam Baronium

B loco citato. Hanc historiam etiam fuisus legitimus apud Malmesburgensem lib. 2: a Iacobo Grettero ibidem adductum.

Regnum Hyberniæ sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ tributarium olim fuisse, habemus non solum ex Baronio, verum etiam ex epistola Hadriani Papæ IIII. ad Henricum Secundum Anglorum Regem, & apud Iacobum Gretserum fuisus pertractatur hæc materia, & eruditè contra Hæreticos in prædicto suo Commentariolo.

Regna Angliæ, & Hyberniæ Sedi Apostolicæ non tantum tributaria facta sunt, ob denarium S. Petri, sed & feudataria a Ioanne Angliæ, & Hyberniæ Rege, legitimus ex sanctione Ioannis Regis promulgata ann. Domini 1213. à Iacobo Grettero relata cap. 25.

C Item huius Donationis meminit quoque Innocentius Tertius Papa in literis ad vniuersos Christifideles, & Matthæus Parisiensis in histor. Anglic. in Rege Ioanne. Vbi ista Pontifex: [Regnum suum tam Angliæ, quam Hyberniæ, beato Petro, & Ecclesiæ Romanæ concessit, recipiens illud à nobis in feudum sub annuo censu mille marcharum, fidelitatis nobis inde præstito iuramento; sicut per priuilegium eius appareret, aurea Bulla munitum &c.]

D De Regno Scotiæ hæc habet Gretserus: [Hoc Regnum ad ius beati Petri pertinuisse, manifestum fit ex disceptatione Bonifacij Octavi cum Eduardo Primo Rege Angliæ, qui cum Scotiæ Regnum armis suum ad Imperium adiunxisset, reprehensus est à Pontifice, quod sancti Petri ius violare non timuisset. Reclamabant quidem fortiter Angli, sibique ius in Scotiam competere scriptis ad Pontificem literis conati sunt ostendere: sed Bonifacius id quod affirmauerat, proculdubio non sine idoneis argumentis affirmauerat.]

E De Regno Poloniæ sancti Petri, & Sedis Apostolicæ tributario, constat luce clarius apud Ditmarum lib. sexto: & Baronius fuisus adnotauit hanc historiam maxima cum eruditione, ut etiam Iacobus Gretserus cap. 27.

TOM. 12 ANN. 1164.

Baron. tom. 12. ann.
1159.
Vide Iacobum Gret.
serum c. 24.Vide etiam Polidorum libr. 13. histor.
Anglic. de Henrico II. Anglia Rege
qui partem Hyberniæ occuparat.Vide etiam lib. 1.
regis 7. Greg. VII.Gretser. vbi supra
cap. 26.

Regnum Vngariæ tributarium sancti Petri, & Sedis Apostoli A
cæ, constat apud Surium tomo quarto, in vita sancti Stephani Re-
gis Vngariæ scripta à Cartatio Episcopo, in vita ipsius sancti Ste-
phani, qui à Siluestro Papa Secundo Vngarorum Ducis coronam
Regiam missam, testatur, atque adeo Ducatum illum ad Regni
sublimitatem eum fuisse anno Domini 1000. Confirmatur
etiam hæc verissima historia ex epistola Gregorij Septimi lib. 2.
ad Salomonem Regem Vngariæ, à Iacobo Gretsero adducta in
dicto suo Commentariolo contra hæreticos cap. 28. qui optimè
& summa cum eruditione scripsit.

In Bauaria habuisse bona quædam vectigalia Apostolorum B
Principem beatum Petrum, luce clarius intelligitur ex Ioannis
Papæ Octauii Epistola 63. ad Carolomanum Ludouici Germaniæ Regis filium: Vbi ad finem ista leguntur: [Pallium vero vestra
petitione inclinati, Theomaro Archiepiscopo (Salisburgensi)
consuetudinaliter dirigentes optamus, ut hoc decore interius ful-
geat in oculis interni iudicis; quo nitet exterius humanis obtu-
tibus; cuique quæso committite ea, quæ apud Bagoariam beatus
Petrus Apostolus habet, vti nobis annualiter redditus eius Ro-
mam transmittat.] Hæc omnia adnotauit Iacobus Gretserus, vbi
etiam adiunxit his verbis: [Et epist. 64. ad ipsum Theomarum:
Inter hæc, ea, quæ B. Petrus Apostolus apud Bagoariorum terram
iure proprietatis possidet, tuæ industriæ sagacitatique commit-
timus, quatenus amodo, & deinceps annuos eorum redditus Ro-
mam sine mora transmittas. Datum mense Nouem. indict. ij.] C

Leo Ostiensis annotauit diem, & annum iuramenti fidelitatis
facti à Ruberto Duce Apuliæ, Calabriæ, & vitroque subueniente, fu-
turo Siciliæ &c.

Pergit etiam Gretserus his verbis: [Similiter iuramentis obstrin-
xit se Rubertus Gregorio Septimo, ut videre licet apud Cardina-
lem Baronum anno Christi 1080. Cœpta est autem Sicilia à Sa-
racenorum tyrannide liberari anno Redemptoris 1038. Postea
anno 1130. data est Sicilia Rogerio in feudum titulo Regio ab D
Anacleto schismatico Antipapa. Sed anno 1139. Rogerius a
legitimo Pontifice Innocentio Secundo Rex Siciliæ declara-
tus est, accepto in feudum Siciliæ Regno, Ducatu Apuliæ, &
Principatu Capuæ. Extat apud Baronum anno 1139. diploma
inuestituræ; in quo, inter alia, hæc: Innocentius Pontifex. Nos
ergo eius (Honorij) vestigijs inherentes, & de potentia tua ad de-
corem, & utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ, &c.]

De iuramento fidelitatis, quod fecit Richardus Princeps super
Principatum Capuæ Domino suo Gregorio Septimo, vide Iaco-

Hist. vel Chronicæ.
Cassinen. lib. 3. cap.
15. ad ann. 1059.
In vita Nicolai II.
tom. 11. ad an. 1080
Vide Baron. ad ann.
1038. tom 11.

būm

Abum Gretserum, qui optimè scripsit, sic etiam de pensione terre sancti Petri, ita etiam de Regno Sardiniae, apud ipsum authorem superius adductum, qui citat epistolam decimam ad Orzoccum Iudicem Calaritanum lib. 8. registr. Gregorij Septimi, in dicto suo Commentariolo contra hæreticos.

Cap 33. lib 8. regis
Epist. Gregorij. VII

Idem Gretserus scribit Episcopatum Bambergensem fuisse sub dominio sancti Petri, [Hunc totum (inquit) sancto Petro obculit sanctus Henricus Imperator, vt manifestum fit ex vita eiusdem Imperatoris . Et in recognitionem huius rei debuit Episcopus Bambergensis quotannis equum album cum sella Romano Pontifici consentanea offerre . Fuldensis quoque Abbatia , & alia]

Bnonnulla Germaniae cœnobia ad sanctum Petrum olim spectarunt. Quamuis postea Leo Nonus permutationem cum Henrico Secundo Imperatore fecerit ; & alia eorum loco , in Italia accepit.] Hæc Iacobus Greiserus. de qua re Hermannus in Chronico anno 1053. Et Leo Ostiens. hac ratione asserit peruenisse ad Sedem Apostolicam Beneuentum &c.

Scribit etiam non sine autoritate, & ratione, idem Gretserus, Regna Sueciæ , & Nortuuegiæ fuisse olim Ecclesiæ Romanæ vestigalia, his verbis. [Augustinus Steuchus lib. 2. de Donatione Constantini: Suecia quoque & Noruegia , vt subiectæ, soluunt Romanæ Ecclesiæ vestigia; quodque in antiquis Summorum Pontificum monumentis , & in antiqua Bibliotheca Lateranensi conspicitur. Omnes enim domus Sueciæ soluunt censum Apostolicæ Sedi singulos denarios.] Et de hoc argumento ista breuiter indicasse sufficiat.

A D N O T A T I O II.

Romanus Canonicus sancti Petri Basilicæ , magna cum admiratione breuiter agit de munificentia, atque pietate Caroli in uitissimi Regis Francorum , & Romanorum Imperatoris, in Sedem Apostolicam . Quod certè admiratione dignum negari non potest. Sed meminit Donationis beato Petro, eiusque Successoribus per Capellanum , & Notarium suum Etherium religiosum, & prudentem virum, variarum Ciuitatum, & Prouinciarum Ecclesiæ Romanæ a Carolo Imperatore factæ : & tamen nullum de Pipino Christianissimo Francorum Rege verbum fecit, à quo prius Donatio earundem Ciuitatum, & Prouinciarum Ecclesiæ Romanæ facta fuit, sicut Anastasius in vita Stephani III. asserit .

Quod magis, atque magis dignum existimamus , est adventus ipsius Christianissimi Francorum Regis in Vrbem, vbi summa cum pietate atque religione apud Anastasium legimus, omnes gradus beati Petri Basilicæ osculatum esse . Hæc sunt verba-

150 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

Anastasij. [Et dum appropinquasset ferè vnius miliario à Roma-
na Vrbe , direxit vniuersas Scholas militiarum , vna cum patro-
nis, simulque & pueris, qui ad discendas litteras pergebant, de-
portantes omnes ramos palmarum , & oliuarum , laudesque om-
nes canentes cum acclamationum earundem laudum vocibus
ipsum Francorum suscepserunt Regem , obuiam illi eius Sanctitas
dirigens venerandas Cruces , id est signa , sicut mos est ad Exar-
chum , aut Patricium suscipiendum , eum cum ingenti honore
suscipi fecit . Ipse verò à Deo institutus benignissimus Carolus
Magnus Francorum Rex & Patritius Romanorum , qua hora eas-
dem sacratissimas Cruces , ac signa sibi obuiam aduenisse conspe-
xit , descendens de equo , quo sedebat , ita cum suis Iudicibus ad
beatum Petrum pedestre properare studuit . Quod quidem cum
almificus antedictus Pontifex diluculo surgens , in eodem sabba-
to sancto cum vniuerso clero & Populo Romano ad beatum Pe-
trum properauit ad suscipiendum eundem Francorum Regem , &
in gradibus ipsius Apostolicæ Aulæ eū in Clero suo præstolatus est.

Coniungente verò eodem Excellentissimo , & Benignissimo
Carolo Rege , omnes gradus sigillatim eiusdem sacratissimæ beati
Petri Ecclesiæ deosculatus est , & ita vsque ad prænominatum per-
uenit Pontificem , vbi in atrio super gradus iuxta fores Ecclesiæ af-
sistebat . Eoque suscepto mutuo se amplectentes , tenuit idem
Christianissimus Carolus Rex dexteram manum antedicti Ponti-
ficiis . Et ita in eandem Venerandam Aulam beati Petri Principis
Apostolorum ingressi sunt , laudem Deo , & eius Excellentiarum de-
cantantes vniuersus Clerus , & cuncti Religiosi Dei famuli ex-
tensa voce acclamantes : Benedictus qui venit in nomine Domini
, &c. Sicque cum eodem Pontifice ipse Francorum Rex , si-
mulque & omnes Episcopi , Abbates , & Iudices , & Vniuersi
Franci , qui cum eo aduenerant , ad Confessionem beati Petri ap-
propinquantes , seseque proni ibidem prosterentes , Deo no-
stro Omnipotenti , & eidem Apostolorum Principi propria reddi-
derunt vota , glorificantes Diuinam potentiam , in eo quod talem
per interuentum suffragia eiusdem Principis Apostolorum D
concedere iussit victoriam . Expleta verò eadem oratione , obni-
xe deprecatus isdem Rex antedictum almificum Pontificem , illi
licentiam tribui Romam ingrediendi ad sua orationum vota per
diuersas Dei Ecclesias persoluenda . Et descendentes pariter ad
Corpus beati Petri , tam ipse sanctissimus Papa , quamque ante-
fatus Excellentissimus Francorum Rex , cum Iudicibus Roma-
norum , & Francorum , seseque mutuo per Sacramentum mu-
nientes , ingressus est Romam continuò cum eodem Pontifice
ipse

A ipse Francorum Rex , cum suis iudicibus & Populo, in eodem Sabbato sancto.] Hæc Anastasius. Quæ omnia ab ipso annotata pertinent non solum ad venerationem summamque deuotionem Principis Apostolorum S. Petri Basilicæ , verùm etiam ad sanctæ Sedis Apostolicæ atque Ecclesiæ Romanæ pietatem & honorem.

B Nouissimè Sisto Quarto sedente , Catharina Regina Bosinæ reliquit Ecclesiæ Romanæ Regnum suum , vt constat per testamentum ab ea factum , quod conseruatur in Arce Sancti Angeli . Hanc historiam scripsit Iacobus Amannatus Lucensis. Vide etiam epistolam penultimam Cardinalis Papiensis , dum scripsit ad Cardinalem Mantuanum anno 1478. mense Decembris. Vide etiam sacram historiam Titulorum Eminentiss. Cardinalium tomo 3. parte secunda , lib. 14. cap. 2.

De festiuitatibus , in quibus Dominus Papa debet coronari .

LII.

C **H**Æ sunt festiuitates , in quibus Dominus Papa debet coronari In festo , videlicet, Sanctorum Quatuor Coronatorum . In festiuite sancti Martini Papæ , vbi dicitur In Titulo Equitij . In festo sancti Clementis . In Dominica de Aduentu , ad sanctam MARIAM in Præsepe : In Dominica de Ierusalem , ad sanctam Crucem . In Dominica de Gaudete , ad sanctum Petrum . In Natiuitate Domini . In festo sancti Stephani . In Epiphania Domini , ad sanctum Petrum . In Dominica Lætare Ierusalem . In Pascha . In secunda feria post Pascha , ad sanctum Petrum . Nota quia semper cùm Dominus Papa coronatur ad sanctum Petrum , accipiunt Canonici pro Presbyterio octo solidos Lucenses , & decem solidos pro vestiario . In Dominica Ego sum Pastor bonus . In Ascensione Domini . In Pentecoste . In festiuite sancti Petri . In festiuite sancti Siluestri . In suo anniuersario .

A D N O T A T I O .

D Hæ Festiuitates , de quibus Romanus loquitur , antiquitus obseruabantur : hodie autem ad hanc Rubricam , vel ceremoniam non attenditur . Tunc enim Pontifex Romanus coronabatur , sicuti ipse Romanus ait , non semper in Basilica sancti Petri , sed etiam in alijs ad Pontificis nutum . Nostra vero ætate semper Summus Pontifex post suam creationem , ad Lateranensem Basilicam , non sine solemnitate à Palatio Vaticano (vbi semper Summus Pontifex creatur) accedit , & ibi sui Episcopatus possessionem capit , vt communiter dicitur .

De

HÆ sunt nocturnales stationes S. Petri: Dominica de Gaudete, Epiphania, Ascensio Domini, Pentecostes, festivitas S. Petri, & octaua eius, festivitas S. Andreæ. In unaquaque istarum Stationum scholæ Palatij, Cardinales scilicet Presbyteri, Diaconi Cardinales, Subdiaconi, Cantores, Regionarij, Acoliti, debent habere quinque solidos denariorum Papiensium de Altare beati Petri pro cenatica. Archidiaconus debet accipere decem & octo denarios Papienses pro his qui cantant responsoria: qui etiam denarij per manus suas expenduntur his qui incipiunt responsoria. Si vero curiales non interfuerint officijs, Canonici Ecclesiæ habent predictos denarios, quoniam ipsi faciunt officium: & ad Missam, medietatem Altaris predictæ scholæ habent inter se, & Capellanos Domini Papæ, usque ad finem Missæ. Canonici vero B. Petri duodecim solidos accipiebant antiquitus: sed modo habent sex solidos Lucenses per stationem. Si vero absens fuerit Dominus Pontifex, & venerit Cardinalis solus cantare Missam, in quacumque statione totam medietatem Altaris predictæ scholæ habent; Cardinalis vero qui cantat Missam, habet tertiam partem oblationis. Sed si habet aliquem socium Cardinalem, non fit ita, sed oblatio sicut mos est, communiter diuidatur per scolas.

B

ADNOTATIO.

C

Romanus huius Basilicæ Canonicus hic locutus est de nocturnis stationibus S. Petri Basilicæ; de quibus vide Rituale, & Ceremoniale huius Basilicæ, illius temporibus, quoniam hodie non observantur. De stationibus autem nocturnalibus ab Anastasio Bibliothecario, sicut à Pompeo Vgonio dictum est.

HÆ sunt sancti Petri Diurnæ Stationes. In omnibus Sabbatis Quatuor Temporum: in Dominica de Quinquagesima: Dominica de Passione: feria secunda post Pascha: Dominica, Ego sum Pastor bonus: in litanijs maioribus. Nota quod in hac statione habent Canonici pro Presbyterio octo solidos Lucenses, & decem solidos pro vestiario: in Dedicatione Basilicarum Petri, & Pauli, in Cathedra: in unaquaq; harum stationum accipiunt scolæ quinque solidos denariorum Papiensium, & oblationem: sed Dominus Pontifex accipit per Camerarium suum viginti solidos denar. Papiensium: in nocturnis stationibus quando accenduntur retia, & in diurnis, quando accenduntur, quatuor.

Beatae

D

A Beatae quoque recordationis Dominus Callistus Papa II. quoniam decorum domus Domini sicut Propheta, plurimum dilexit, Altare B. Petri, quod nimia vetustate, & lapidum percussionibus, quodammodo violatum videbatur, optimis marmoribus vestiuit, & decorauit. Et in festo Annunciationis B. MARIAE cum toto Concilio lapidem Altaris satis honorifice, & deuotè consecrauit. In qua videlicet consecratione prædictus Dominus Papa Callistus, sicut inuenimus in libris nostris scriptum, & à maioribus nostris accepimus, fecit remissionem ad eam deuotè venientibus trium annorum annualiter, & cancellis ferreis ut appareat prædictum sacrosanctum Altare circumsepsit. Candelabra quoque argentea magna ad ornatum eius ante Altare posuit; cortinis optimis, & magnis Ecclesiam adornauit.

B Innocentius Papa Secundus ad ornatum Altaris B. Petri fecit fieri magnam Crucem argenteam pensantem centum libras, & deauratam posuit iuxta Altare B. Petri manu dextera. Renouauit & Crucem stationalem, quæ vadit per stationes, & beati Petri Altare optimis & deauratis vestibus vestiuit. Porticum quoque beati Petri usque ad sanctam Mariam in Traspadinam, nouis trabibus restaurauit, & ex magna parte nouis & optimis tegulis cooperuit. Condidit quoque Priuilegium, in quo concessit Canonicis Basilicæ B. Petri medietatem omnium ministeriorum omnium Altarium, quæ sunt in Ecclesia B. Petri, & S. Mariæ in Turri, præter Altare S. Leonis IX. Papæ.

A D N O T A T I O .

C De Diurnis Stationibus huius Basilicæ Presbyter Romanus locutus est, de quibus Honufrius Panuinus scripsit pererudite; ad quem Lectorem remittimus.

L V.

D Quo tempore Corpora Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli à Græcis de sepulturis suis furata sint, & ubi sepulta.

E Lapsis à Passione Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ducentis ferè & quinquaginta annis, dum à Græcis Corpora eorum de sepulturis suis ad Orientem ferenda tollerentur; videlicet corpus B. Petri, de Vaticano Naumachiæ; & Corpus B. Pauli, de orto Lucinæ, ubi nunc est fabricata eius Ecclesia: extitit terremotus nimius, & cucurrit Populus Romanus, & comprehendenterunt eos in locum, qui dicitur Catacumba, via Appia, milliariorum tertio ab Urbe

154 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

Vrbe Roma: & ibi custodita sunt Corpora anno vno, & mensibus A septem, quo usque fabricauerunt loca, in quibus posita fuerat Corpora eorum; & illuc reuocata sunt cum gloria Hymnorum. Corpus scilicet B. Petri per Papam Cornelium, & portatum in Vaticano Naumachiæ: beati verò Pauli per Lucinam Christi famulam secundo ab Vrbe millario in proprio eiusdem Lucinæ prædio in Via Ostiensi. Dehinc decursis, ut diximus, ducentis ferè & quinquaginta annis, cum Diuina clementia Dei, Ecclesiæ suæ pacem condonare decreuisset, Cōstantinam Augustum misericors Deus prouidentia sua lepra percussit. Hic itaque Augustus, cum per revelationem commonitus Siluestru Papā à monte Soraëte ascivisset, atque per eius prædicationem credens in Christo, baptismatis vnda perfusus esset; continuo ab eius corpore vniuersus languor fugatus est. Moxque per vniuersum Orbem templo Paganorum claudi imperans, Christianis copiam Diuina construendi domicilia concessit. Tunc cum ipse per loca singula plurima Christo sacraria construxisset, Romæ Templum Apollinis, quod Vaticanum appellabatur, in diuinum versus Oraculum, B. Petri nomine dedicauit; ibique eius sanctissimum corpus summa cum exultatione locauit. Ac ne vñquam à quolibet, tam pretiosus inde thesaurus possit auferri, circa loculum ipsum, quo beatum Corpus continetur, tantum æris ciprique liquorem præcepit effundi, vt ex omni vndique latere, & tam supra quam subter, ad quinque pedum crassitudinem, vastam molem efficeret; quæ non solum minime rescindi, sed nec de loco ullo modo moueri possit. Super æs ipsum autem posuit Crucem ex auro purissimo centum quinquaginta libraruim. Patri etiam modo Beatissimi quoque Pauli Corpus venerabile in Basilica, quam ipse eius in honorem construxerat, sepeliuit. Ad quorum sacra vestigia dum de toto vndique mundo fideles concurrunt, effectum; Præstante Domino nostro IESV CHRISTO; qui cum Deo Patre, & Spiritu Sancto viuit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

A D N O T A T I O .

Maxima difficultas vertit inter scriptores circa hanc historiam, & præcipue circa tempus, quando Corpora SS. Apostolorum Petri & Pauli translata de eorum sepulchris fuerunt, tam in Vaticano S. Petri, quam in Prædio Lucinæ via Ostiensi ad Catacumbas, ubi Honufrius per triginta annos affirmat permanisse: & Romanus noster vult non amplius quam per annum & menses septem: qua de causa à Vaticano sepulchro, & Prædio Lucinæ ad Catacumbas

A cumbas mutata fuerunt. Super quo Pompeius Vgonius longissimam quæstionem orsus fuit, qui nonnullas rationes attulit, ex auctoritate etiam Martini Poloni, & Bernardi Vidoni ex Ordine Prædicatorum, qui vixerunt sub Pontificatu Ioannis Papæ XII. quos ipse sequutus est. Qui auctores asserunt, Cornelij tempestate à nonnullis Græcis Corpora Apostolorum Petri, & Pauli ablata fuisse, ad Orientem trans ferre cupientibus. Ut animum eorum intenderunt dæmones, qui habitabant in statuis Idolorum, per Diuinam ordinationem, atque prouidentiam, magna & altissima voce clamabant dicentes: Currite Romani, quia vestros Deos velociter Græci deportant. Itaque fideles intendentes Corpora.

B Apostolorum, & infideles, eorum Deorum; statim atque simul vñiti illuc se contulerunt, etiam ijdem Græci, qui portabant Corpora Apostolorum, videntes se cognitos, apud Catacumbas in via Appia trium milliar. ab Urbe Roma, Sanctorum Apostolorum Corpora in puto reiecerunt; ex quo loco postea à B. Cornelio Papa translata fuerunt. At maxima tunc dubitatio accidit, quod Corpus fuisset Principis Apoñolorum Petri, quod etiam Doctoris Gentium S. Pauli. Quibus omnibus orantibus summa cum deuotione, & clamatione, atque ieiunijs, diuiniter reuelata fuere hæc verba: MAIORA OSSA SVNT PRÆDICATORIS, MINORA VERO PISCATORIS. Hanc historiam descriptam vidimus in pa-

C riete porticus veteris Basilicæ S. Petri, quæ versus Pineæ atrium existebat. Neque est dissimilis ab illa superiùs à Romano descripta. Ego vero huic sententia subscribo eò magis, quò Gregorius Magnus scribens Constantiæ Augustæ de Miraculis Apostolorum Petri, & Pauli, & de Monachis Græcis, hæc ait:

[De Corporibus verò Sanctorum Apostolorum quid ego dicturus sum, dum constet quia eo tempore, quo passi sunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eorum Corpora sicut Ciuium suorum reppererent? Quæ ducta usque ad secundum Urbis milliarium, in loco, qui dicitur ad Catacumbas, collocata sunt. Sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur, ita eos vis to-

D nitruí, atque fulgoris nimio metu terruit atque dispersit, ut talia denuo nullatenus attentare præsumerent. Tunc autem exeuntes Romani, eorum Corpora, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, leuauerunt, & in locis quibus nunc sunt condita, posuerunt.] Hæc Gregorius. Verum Panuinum audiamus, ita loquentem: [Vestissimam sancti Petri Memoriam (ut eam Damasus vocat) siue Martyrium, vel Confessionem, (ut eam S. R. E. Protonotarij, qui Græcè, Latinèque res gestas Martyrum scripserunt, appellant) destruxisse videtur nefarium naturæ monstrum Heliogabalus

156 Brevis descriptio Vaticanæ Basilicæ.

balus Imperator: quum, ut Lampridius tradit, se pulchra Vatica- A
na, quò Elphantorum quatuor quadrigas laxius, & commodius
agitaret, quæ obstebant, disiecisset. Quo tempore sanctus Ca-
listus Papa, qui beato Zephyrino successit, Corpus Apostoli Petri
ex Cœmeterio Vaticano diruto, ad Catacumbas iuxta Cœmete-
rium ad secundum ab Urbe via Appia lapidem extrectum, com-
Corpore sancti Pauli transtulit: ubi sub Altari marmoreo, quod
adhuc extat, usque ad Cornelij Papæ Pontificatum per annos cir-
citer triginta iacuerunt, sub Romanis Pontificibus Calisto ipso;
Vrbano, Pontiano, Antero, Fabiano, & Cornelio. Nam Da-
masus auctor est, sanctum Cornelium Papam Lucinæ Matronæ
Romanæ rogatu Corpora Apostolorum Petri & Pauli à Catacum-
bis noctu substulisse, & prioribus suis locis relocasse. Primùm
quidem, Corpus beati Pauli, beata Lucina posuit in prædio suo
via Ostiensi, iuxta locum ubi decollatus fuerat: sancti verò Petri
Corpus accepit beatus Cornelius Episcopus, & posuit iuxta lo-
cum, ubi crucifixus est, inter corpora Sanctorum Episcoporum
in Vaticano.] Hanc historiam superiùs tetigimus in prima adno-
tatione fol. 2. & 3. ubi cum Romano egimus de translatione
sanctorum Apostolorum Corporum à Catacumbis ad eorum Ba-
silicas, à sancto Cornelio Papa facta. Et hæc satis de hac historia,
& de veteris Basilicæ Vaticanæ descriptione. B

F I N I S.

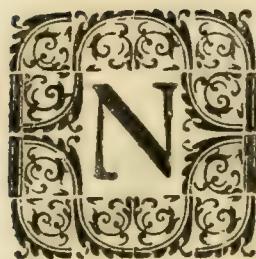
APPEN-

APPENDIX

S I V E

TEMPLI NOVI VATICANI

Breuis Descriptio.

On est dubium, Sacrosanctam Principis Apostolorum Petri Basilicam fuisse magnificè à Constantino Augusto Imperatore Christianissimo primùm extructam prope Templum Apollinis in Vaticano, sedente tum in Diui Petri Cathedra S. Syluestro Papa; postea verò etiam splendidè fuisse ornata.m, multisque donarijs auri argenteique auctam, ab eodemque S. Syluestro consecratam. Labente porrò circiter mille ducentorum annorum spacio, Iulius Secundus, tunc temporis Romanæ Sedis Antistes, eandem Basilicam ruinæ proximam, ex parte demolitus, ad nouam delineationem Bramante Archite&tō celeberrimo vsus, in formam Templi cœpit ædificare. Quod postea nonnulli Successores, pari pietate insistentes, varia elegantia ornare perrexerunt: præcipuè verò Leo Decimus, Clemens Septimus, Paulus Tertius; & temporibus nostris Gregorius Decimus tertius adiecit nobilissimi operis Sacellum, Beatissimæ Virgini, & D. Gregorio Nazianzeno dicatum; cuius Corpus sub maiori eiusdem Sacelli altari conditum, piorum cultui patet. Gregorium secutus Sextus Quintus, Templum ipsum adhuc patens pariete clausit. Clemens deinde Octauus alterum Sacellum paris splendoris extruxit & ornauit; necnon totum Templum nobili paumento stravit. Post hunc Paulus Quintus reliquum veteris Basiliæ demolitus, iuxta formam Templi incœpti Michaëlis Angeli Bonarotæ celeberrimi Archite&tī opere & ingenio, perfecit. Denique Vrbanus Octauus Templum exteriùs perfectum, intus vbi que magnificè ornauit; & præcipue Aram D. Petri Apostolorum Principis (cuius Iconem ad viuum expressam ad calcem libri inseruimus) nobilissimo raræ artis Ciborio ad stuporem mortalium addito decorauit; ac demum Templū ipsum splendidissimo sacrorum apparatu nouis encenijis initiauit. Hæc breuiter descripsimus vñà cum recenti vestigio à Paulo V. designato, & omnibus sacellis atque ædibus, cum sacrosanctis Reliquijs suis in locis reconditis.

Vide Baron. tom. 3.
ann. 324.
Panuin. de 7Vrbis,
Eccles. cap.4.

Scripserunt de hac Basilica inter cæteros , summa cum erutione, post Panuinum , & Baronium , Pompeius Vgonius , nouissime que Ioannes Seueranus in suis Memorijs sacris septem Vrbis Ecclesiarum. Mittit Ciaconium in Vita Iulij Secundi, qui de hac Basilica verbo meminit: [Ædem, nimurum , Principis Apostolorum in Vaticano vetustate & situ squalentem à fundamentis restituit Julius Secundus Pontifex Maximus anno MDVI.]

Verum his breuiter enarratis, ad Inscriptiones primùm huius Templi; deinde ad exactiorem Ichnographiæ declarationem , deueniamus .

Inscriptiones noui Templi Vaticani .

In Frontispicio igitur Templi , huiusmodi visitur Titulus .

IN HONOREM PRINCIPIS APOSTOLORVM PAVLVSV.
BVRGHESIVS ROMANVS PONT. MAX. ANNO
DOMINI MDCXII. PONTIFICATVS SVI VII.

Interior yelò eiusdem Templi, supra valvas, Inscriptio hæc est:
PAVLVS V. PONT. MAX. SACROSANCTAM B. PETRI
PRINCIPIS APOSTOLORVM BASILICAM, QVAM IVLIVS
SECUNDVS PONT. MAX. INCHOAVERAT , ALIIQVE
PONTIFICES MAXX. PROSEQVVTI FVERANT, VT VNI-
VERSVM CONSTANTINIANÆ BASILICÆ AMBITVM
RELIGIONE VENERABILEM INCLVDERET , QVORVM
SACRARIVM AC PORTICVM BENEDICENDO POPVLO
EXÆDIFICARET , GRANDI ACCESIONE ADIVNCTA,
OPVS AMPLISSIMVM AC MAGNIFICENTISSIMVM
ABSOLVIT ANNO MDCXV. PONTIFICATVS X.

Ad Confessionale .

Prima.

SACRA B. PETRI CONFESSIO A PAVLO V. EIVS SERVO
EXORNATA ANNO DOMINI MDCXV. PONTIF. XI.

Altera.

PAVLVS V. PONTIFEX MAX. VETERVM SCALARVM
GRADIBVS AMOTIS , NOVÆ BASILICÆ RESTITVIT
ANNO DOMINI MDCXVII.

Tertia :

PAVLVS V. PONT. MAX. SCALIS ANTIQVIS RESTITV-
TIS INSTAVRAVIT ANNO DOMINI MDCXVII.

Quarta.

PAVLVS V. PONT. MAX. ANNO XII.

Ad basim marmoreæ sancti Petri Statuæ.

PETRI COELI IANITORI.

Ad basim sancti Pauli Statuæ.

PAVLO VASI ELECTIONIS.

Introēuntibus ad sinistram prope Sacellum Augustissimæ Eu-
charistiaæ , Mathildis Comitissæ memoria cum eiusdem effigie
his celebratur.

VRBANVS VIII. PONT. MAX. COMITISSÆ MATHILDI,
VIRILIS ANIMI FOEMINÆ , SEDIS APOSTOLICÆ PRO-
PVGNATRICI , PIETATE INSIGNI , LIBERALITATE CE-
LEBERRIMÆ , HVC EX MANTVANO SANCTI BENEDI-
CTI COENOBIO TRANSLATIS OSSIBVS , GRATVS
ÆTERNÆ LAVDIS PROMERITVM MONVMEN-
TVM POSVIT ANNO MDCXXXV.

Supra Valuarum medium , interiùs .

PAVLVS V. PONT. MAX. VATICANVM TEMPLVM A
IVLIO II. INCHOATVM, ET VSQVE AD GREGORII ET
CLEMENTIS SACELLA ASSIDVO CENTVM ANNORVM
OPIFICO PRODVCTVM TANTÆ MOLIS ACCESSIONE
VNIVERSVM CONSTANTINIANÆ BASILICÆ AMBI-
TVM INCLVDENS CONFECIT, CONFESSIÖNEM
B.PETRI EXORNAVIT, FRONTEM ORIENTA-
LEM ET PORTICVM EXTRVXIT.

Super dextram ex Valuis.

VRBANVS OCTAVVS PONT. MAX. VATICANAM BA-
SILICAM A CONSTANTINO MAGNO EXTRVCTAM, A
B.SYLVESTRO DEO DICATAM , IN AMPLISSIMI TEM-
PLI FORMAM RELIGIOSA MVLTORVM PONTIFICVM
MAGNIFICENTIA REDACTAM, SOLEMNI RITV CON-
SECRAVIT, SEPVLCHRVM APOSTOLICVM ÆREA MO-
LE DECORAVIT , ODEVM , ARAS , ET SACELLA STA-
TVIT , AC MVLTIPLICIBVS OPERIBVS ORNAVIT .

Ad quatuor medij fornicis maximi, qui Altare maius, & magna templi partem tegit, angulos Sanctorum Reliquias mira operis structura continent, vna cum effigiebus eorumdem in Statuam offormatis, haec leguntur Inscriptiones.

Ad S. Andreæ.

S. ANDREÆ CAPVT, QVOD PIVS II. EX ACHAIA IN VATICANVM ADSPORTANDVM CVRAVIT, VRBANVS OCTAVVS NOVIS HIC ORNAMENTIS DECORATVM, SACRISQVE STATVÆ AC SACELLI HONORIBVS COLI VOLVIT.

Ad S. Veronicæ.

SALVATORIS IMAGINEM, VERONICÆ SVDARIO EXCEPTAM, VT LOCI MAIESTAS DECENTER CVSTODIRET, VRBANVS OCTAVVS PONT. MAX. CONDITORIVM EXTRVXIT ET ORNAVIT ANNO IVBILEI MDCXXV.

Ad S. Helenæ Imperatricis:

PARTEM CRVCIS, QVAM HELENA IMPERATRIX E CALVARIO IN VRBEM VEXIT, VRBANVS VIII. PONT. MAX. E SESSORIANA BASILICA DESVMPTAM, ADDITIS ARA ET STATVA, HIC IN VATICANO COLLOCAVIT.

Ad S. Longini Martyris.

LONGINI LANCEAM, QVAM INNOCENTIVS VIII. PONT. MAX. A BAIAZETE TVRCARVM TYRANNO ACCEPIT, VRBANVS VIII. STATVA APPOSITA, ET SACELLO SVBSTRVCTO, IN EXORNATVM CONDITORIVM TRANSTVLIT.

E I V S D E M T E M P L I Ichnographiæ declaratio.

Absolutis Inscriptionibus, subsequitur Templi noui Ichnographiæ æneis typis incisæ declaratio, eiusdem laminæ numeris correspondens.

1 Solium Summi Pontificis.

2 Sepulcrum Pauli Tertij Pont. Max. à Fr. Gulielmo à Porta celeberrimo tunc temporis sculptore, elaboratuin.

3 Sepul-

VESTIGIUM DIVI PETRI IN VATICANO ADMIRABILIS TEM
PLI AEPITORVM EDIFICIORVM EA FORMA IN QVA PAVVS V. PONT MAX. MUNIFICE EXTR
ACTO AVXII CVM OMNIBVS OPERIS ARVBRANO VIII PONT MAX ADIDITIS
MENTIS

PLE

- 3 Sepulchrum Vrbani Octavi Pont. Max. Equitis Bernini opus insigne.
- 4 Ianua cubiculorum pro huius fabricæ ministris.
- 5 Ianua minor, quæ olim ad S. Martham ducebat.
- 6 Altare priuilegiatum B. Virginis ad Columnam, vbi corpora SS. Leonis I. II. III. & IV. requiescunt. Sanctos Doctores opere musuo Io. Baptistæ Calandræ elaboratos, in Tholi minoris triangulis, delinearunt Ioannes Lanfrancus, & Andreas Sacchus.
- 7 Altare Diui Petri cum elisione ad terram Simonis Magi, opus Francisci Vanni Pictoris Senensis.
- 8 Altare SS. Apostolorum ad Confessionem.
- 9 Altare S. Veronicæ, miro artificio, candido marmore elaboratum, cuius Iconem pinxit Andreas Sacchus. Statuam verò Franciscus Mochius Florentinus sculpsit.
- 10 Sacellum D. Thomæ Apostoli, vbi requiescit corpus S. Bonifacij Quarti, intra æreos cancellos, cum multis Sanctorum Reliquijs. S. Thomæ historia piæta fuit à Dominico Passignano.
- 11 Altare priuilegiatum SS. Simonis & Iudæ, Augustini Ciampelli Florentini Pictoris opus, in quo item multorum Sanctorum corpora sunt recondita.
- 12 Altare S. Martialis Episcopi & Confessoris, & S. Valeriæ Martyris caput manu gestantis, vbi requiescit corpus S. Leonis Noni. Opus picturæ Io. Antoni Spatarini Romani.
- 13 Sacrarij maioris Ianua.
- 14 Altare S. Petri Martyrium referens, opus Dominici Passignani.
- 15 Altare D. Andreæ, vbi eius caput asseruatur, opus Andreæ Sacchi Romani pictoris. Statuam verò marmoream fecit Franciscus Quercinus Bruxellensis sculptor.
- 16 Altare historiam casus repentini vxoris Ananiæ referens, Christophori Roncalli Pomarancij Pictoris opus.
- 17 Altare priuilegiatum S. Gregorij Magni Pontificis, vbi reconditum est eius corpus: opus Andreæ Sacchi.
- 18 Organum pro Canonicorum Choro, in quo (choro scilicet) sacrum Ioannis Chrysostomi corpus, deuota fidelium pietas veneratur. Ibi visitur statua marmorea, quam vocant Pietatis, mirabile Bonarotæ opus. Picturæ autem Chori eiusdem sunt Simonis Vveth Galli.
- 19 Sepulchrum Clementis Octavi.
- 20 Sepulchrum Leonis Undecimi,

- 21 Sepulchrum æneum Innocentij Octavi , Antonij Pollaioli Florentini, celebris tunc temporis Sculptoris, opus, cum hoc, quod sequitur, epitaphio.

INNOCENTIO VIII. CYBO PONT. MAX. ITALIÆ PACIS
PERPETVO CVSTODI, NOVI ORBIS SVO ÆVO INVEN-
TI GLORIA REGI HISPANIAVM CATHOLICI NOMI-
NE IMPOSITO, CRVCIS SACROSANCTÆ INVENTO TI-
TVLO, LANCEA, QVÆ CHRISTI HAVSIT LATVS, A
BAIAZETE TVRCARVM IMPERATORE DONO MISSA,
ÆTERNVM INSIGNE MONVMENTVM, E VETERI BA-
SILICA HVC TRANSLATVM, ALBERICVS CYBO MA-
LASPINA PRINCEPS MASSÆ, FERRENTILLI DVX,
MARCHIO CARRARIÆ. ETC. PRONEPOS, ORNATIVS
AVGVSTIVSQVE POSVIT
ANNO DOMINI MDCXXI.

- 22 Ianua Cantorum.

- 23 Sacellum magnum D. Mariæ Præsentationis. Iconem pinxit
Io. Franciscus Romanellus Viterbiensis.

- 24 Ianua ad ascensum totius Fabricæ.

- 25 Sacellum dicatum Cathedræ Diui Petri, in quo existit fons
baptismalis . Pinxit hoc Sacellum Gaspar Cœlius Roma-
nus: Cathedra autem marmorea suis cum ornatibus, opus
est Eq. Io. Laurentij Bernini.

- 26 Porta Sancta, & quatuor aliæ Ianuæ pro Templi ingressu, à
Paulo V. erectæ.

- 27 Altare D. Mariæ dictæ ad Febrim, vbi visitur columna mar-
morea, cui Saluator noster prædicans hærebat.

- 28 Nobile sacellum sanctissimi Crucifixi , à Petro Caballino
summæ pietatis Pictore, & Sculptore simul, è ligno fabre-
facti , Picturæ autem opera , sunt Ioannis Lanfranci Par-
mensis.

- 29 Ianua ad Cubile.

- 30 Sacellum magnum Diui Sebastiani Martyris, opus Domini-
ci Samperi pictoris Bononiensis.

- 31 Monumentum marmoreum Comitissæ Mathildis, delineata-
tum ab Eq. Bernino, sculptum verò à Stephano Speranza
Romano.

- 32 Ianua ad cubilia pro seruitio Fabricæ & Templi.

- 33 Magnificum Sacellum sanctissimæ Trinitatis , depictum à
Petro Berettino Cortonensi pictore, vbi sacrosanctum Eu-
chari-

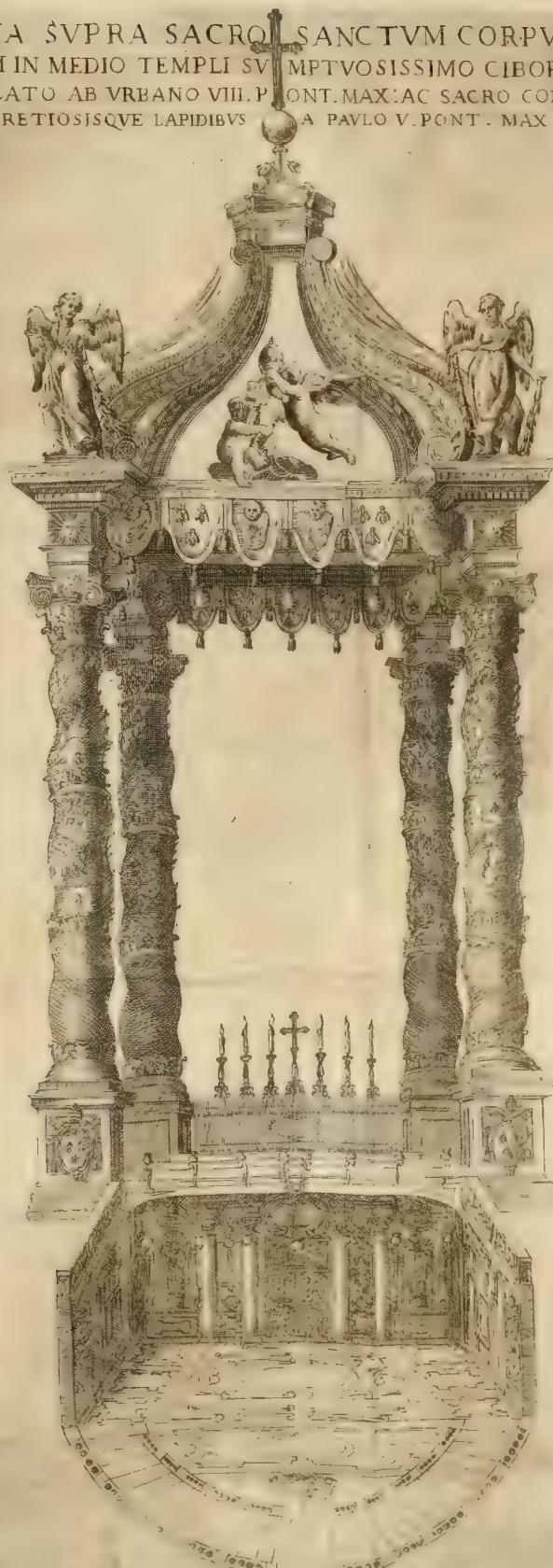
A

A

OLI

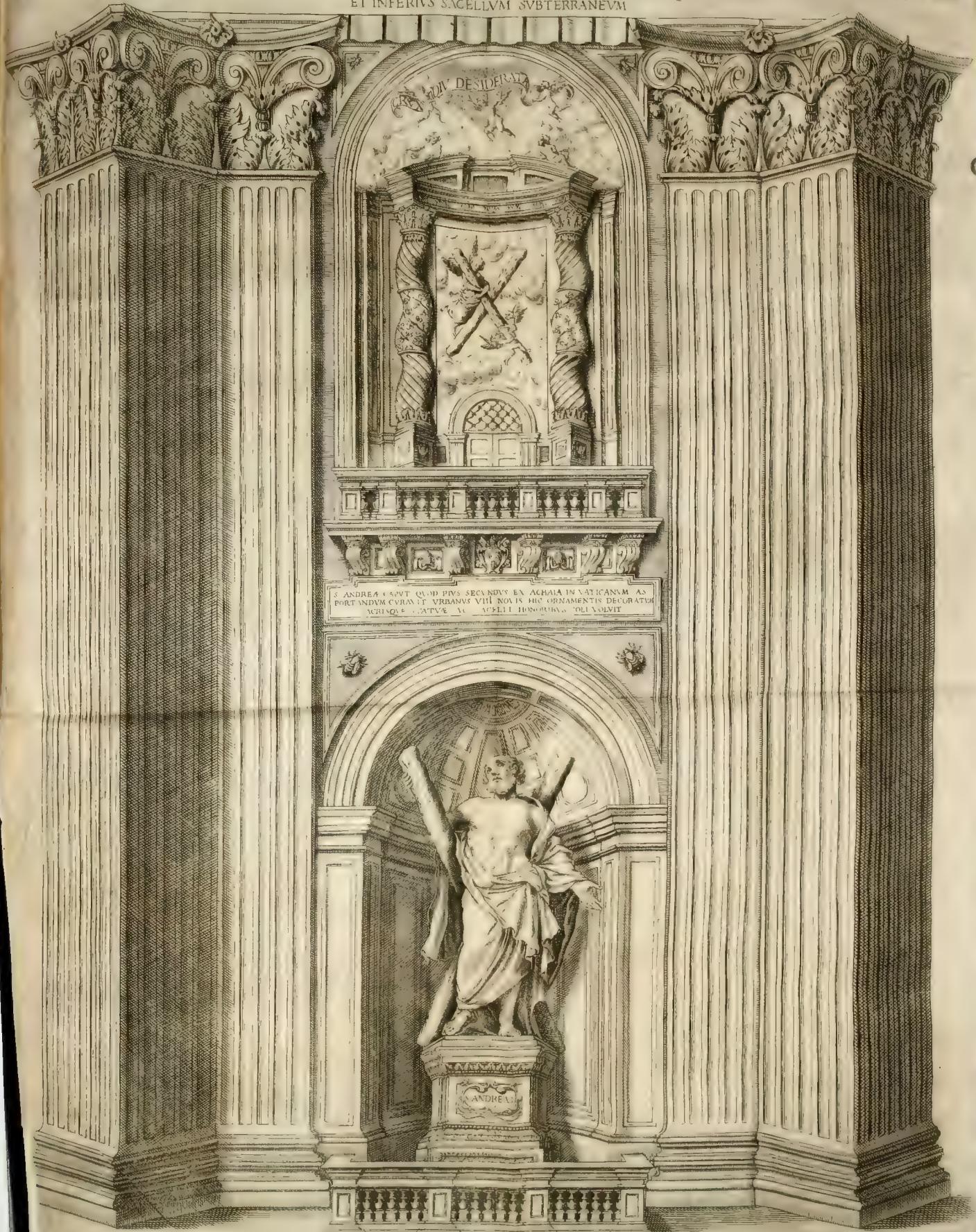
ARA MAXIMA SUPRA SACRO SANCTVM CORPV S PRINCIPIS
APOSTOLORVM IN MEDIO TEMPLI SV MPTVOSISSIMO CIBORIO ANEO AVRO
VERMICVLATO AB URBANO VIII. PONT. MAX: AC SACRO CONFESSONARIO
VARIIS PRETTIOSISQVE LAPIDIBVS A PAVLO V. PONT. MAX. EXTRVCTA

PRIMVS ANGVLVS DIVI ANDREA^E RVATVR CAPVT IPSIVS APOSTOLI

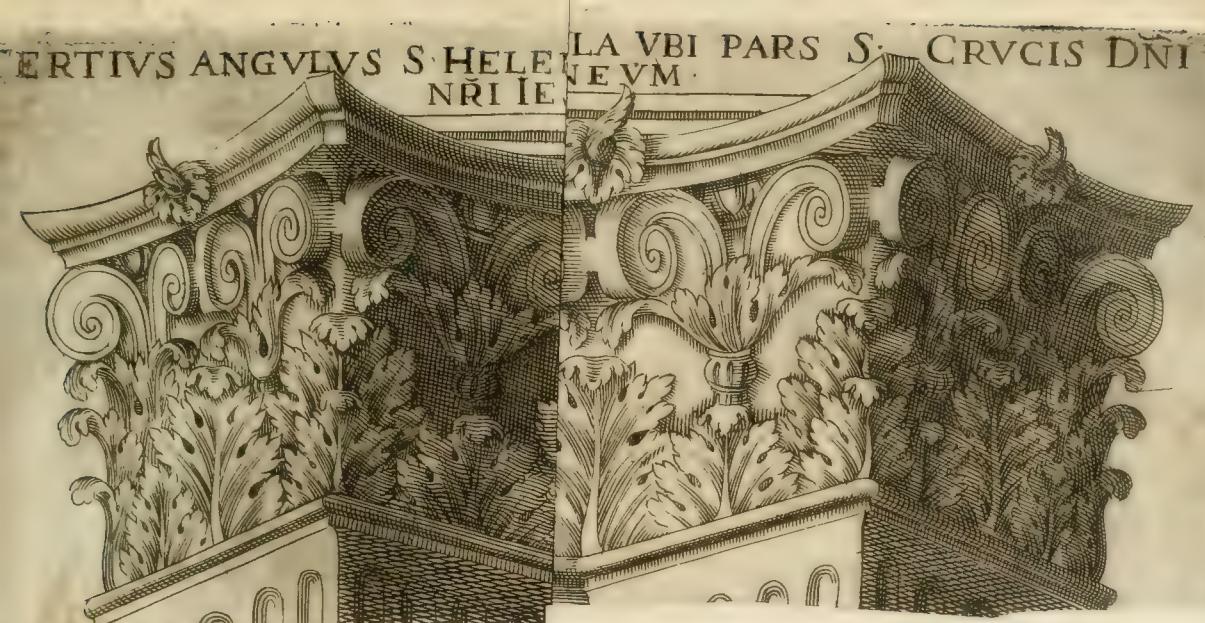
PRIMVS ANGVLVS DIVI ANDREÆ APOSTOLI VBI CONSPICITVR EIVS STATVA ET SUPRA AEDICVLÀ IN QVA CONSERVATVR CAPUT IPSIVS APOSTOLI
ET INFERVIS SACELLVM SUBTERRANEVM

ERTIVS ANGVLVS S HELE
NRI IE LA VBI PARS S CRVCIS DNI

TERTIVS ANGVLVS S HELENAE MATRIS CONSTANTINI IMPERATORIS CVM SVA STATUA SUPERIUS EST A DICVL A VBI PARS S CRVCIS DNI
NR IES XPI VENERABILITER CONSERVAVR ET INFERIUS SACELLVM SUBTERRANEVM

IN HOC VINCES

LONGINI LANDRCARVM TY:
RANNO ACCEP EXORNATVM

LONGINI LANCEAM QVAM INNOCENTIVS OCTAVVS PONT. MAX. A BAIAZETE TURCARVM TY-
RANNO ACCEPIT URBANVS OCTAVVS STATUA ADPOSITA ET SACELLO SUBSTRVTO IN EXORNATVM

CONDITORVM TRANSTVLIT

ACR PETRE AMAS ME
PAS AM TEMPLI INTER RIVS
IN M ENTIO X PONT MAX

50 Ianua ad cubicula pro fabrica.

51 Confessionale D. Petri à Paulo V. varijs preciosisque lapidi-
bus exornatum, cum Tabernaculo æneo nobilissimi ope-
ris. Admirandam hanc molem fusili opere ex ære conte-
cit

RO SANCTA EVANGELICA HISTORIA
ASCE OVES MEAS IN CANDIDO MARMORE
MEDIUM INSCRIPTIONVM PAVLI V ET
COLLO

DICENTE DOMINO PETRE AMAS ME
EXCVLPTA SVPRA VALVAM TEMPLI INTER RIVS
VRBANI VIII AB INNOCENTIO X PONT MAX
CATA.

INNOCENTIVS X
PONT MAX

charistiæ sacramentum asseruatur. Visitur ibi paumento impositum sepulchrum æneum Syxti Quarti, Antonij Polaioli opus.

- 34 Sepulchra Gregorij XIII. & Gregorij XIV.
- 35 Sacellum celeberrimum Gregorianum, à Gregorio XIII. extructum, dicatum B. Virginis ad Succursum. Ibi requiescit corpus S. Gregorij Nazianzeni: Picturæ sunt fere omnes Hieronymi Mutiani Brixensis, nonnullas verò ab eodem inchoatas perfecit Cæsar Nebula Vrbeuetanus, eius alumnus. Habet hoc Sacellum quatuor Capellanos è familia Boncompagna.
- 36 Altare priuilegiatum D. Mariæ dicatum.
- 37 Ianua ad cubicula.
- 38 Altare dicatum S. Basilio Episcopo.
- 39 Altare subterraneum D. Longino dicatum, cum eiusdem simulacro marmoreo, Eq Bernini.
- 40 Altare D. Hieronymi Ecclesiæ Doctoris, Mutiani opus.
- 41 Altare S. Venceslai Bohemiæ Ducis, opus Angeli Caroselli pictoris Romani.
- 42 Altare priuilegiatum SS. Processi & Martiniani Martyrum, sub quo eorundem Corpora requiescent, Valentini pictoris Galli opus.
- 43 Altare S. Erasmi Episcopi & Martyris, à Nicolao Posì Gallo depictum.
- 44 Ianua ad cubicula huius Templi.
- 45 Altare D. Petri super vndas pauidè ambulantis, primum à Bernardo Castello Ianuense, postmodum verò à Io. Lanfranco pictum.
- 46 Altare repræsentans Tabitam puellam D. Petri precibus à mortuis resurgentem; opus Eq. Ioannis Balleoni Romani.
- 47 Altare subterraneum D. Helenæ, cum simulacro marmoreo ab Andrea Bolgio Carrariensi sculptore elaborato.
- 48 Altare priuilegiatum S. Michaëlis Archangeli. Iconem quidem delineauit Eques Joseph Cæsar Arpinas; musu autem opere perfecit Io. Baptista Calandra.
- 49 Altare priuilegiatum S. Petronillæ, Diui Petri filiæ, sub quo eiusdem Virginis corpus requiescit: opus picturæ est Ioan. Francisci Centensis.
- 50 Ianua ad cubicula pro fabrica.
- 51 Confessionale D. Petri à Paulo V. varijs preciosissime lapidiis exornatum, cum Tabernaculo æneo nobilissimi operis. Admirandam hanc molem fusili opere ex ære contexit

- cit Gregorius de Rubeis Romanus : inuenit verò & deli-
neauit Eques Berninus.
- 52 Altare sacrarum Reliquiarum .
- 53 Altare S. Annæ , & S. Antonio Patauino dicatum .
- 54 Locus , vbi custodiuntur vasa aurea , & argentea , & supelle-
ctilia Templi .
- 55 Locus , vbi se præparant Canonici .
- 56 Locus , vbi se præparant Beneficiati .
- 57 Locus ascensus ad Chorum -
- 58 Locus , vbi cantatur officium , siue Chorus , de quo supra
num. 18.
- 59 Porticus ampla ante portas Templi , exhibens etiam fontem
publicum Aquæ Paulinæ .
- 60 Ara ante Templum , cum scala , à Paulo Quinto facta .
- 61 Scala , quæ dicit ad Palatium Vaticanum , extructa à Paulo V .
- 62 In eiusdem scalæ capite visitur statua D. Petri marmorea .

Circum Basilicam sancti Petri visebantur antiquitus Sacella
permulta , Oratoria , & Monasteria seruorum Dei , ex quibus
nonnullorum adhuc extat memoria . Ante omnia , post absidem
Ecclesiæ erant Monasteria quatuor Monachorum die noctuque
alternatim in D. Petri Basilica psallentium : hodie verò inseruiunt
pro Hospitio nationis Abbassinorum , quæ à sancta Sede alitur
maxima cum charitate .

A dextro Basilicæ latere duo Monasteria visebantur : primum ,
& reliquorum caput , S. Martino dicatum ; cuius initia obscura : al-
terum Stephani Minoris , ab Adriano Papa constructum , hodie
est Hospitium Hungaricæ nationis . Adest etiam similiter Eccle-
sia , quæ dicitur Campus Sanctus .

Superesset aliquid dicendum de fornicibus subterraneis Vati-
canis : sed quia Franciscus Maria Torrigius Romanus hac de re
prolixe scripsit , in libro , quem nuncupauit , [Le Sagne Grotte
Vaticane ;] Ideo ad eum , Lectorem remitto .

Sequuntur nonnullæ Imagines videlicet Principis Apost. Ara cū
suis ornamentis . Quatuor Anguli de quibus iam dictū est , nempe
D. Andreæ Apost.

S. Veronicæ .

S. Helenæ Matris Constant. Imperat.

S. Longini .

Sacrosanctæ Euangelicæ historiæ Domino dicente : Pasce
oues meas .

INDEX RERUM MAGIS NOTABILIVM.

A libertus Imp. iuramentum fidelitatis praefat Bonifacio Octauo. 144. C Altare Apostolorum Petri & Pauli, à Constantino Magno constructum. 13. C Vbi situm. 124. B. Ad Altare S. Petri nullus alius preter Romanum Pontificem, consecratur. 129. A Altare sancti Aegidij in Basilica Veteri Vaticana constructum fuit à Ioanne Tomacello. 84. B. Sancti Antonij Eremitæ, & eius Inscriptio. 124. C. S. Lucia consacratum à sancto Gregorio Primo. 125. A. S. Martialis. 57. D. S. Maurity, eiusque prærogatiua. 22. B. S. Pastoris extructum ab Vrso de Vrfinis. 124. A. SS. Philippi & Iacobi, nunc S. Annae. 43. A. S. Simonis & Jude, ubi translatum à Sixto Quarto. 106. D. 107. A. S. Sylvestri ubi situm in Basilica Vaticana. 21. B. vide Oratorium. S. Anacletus Pontifex memoriam S. Petri construxit. 2. B. 61. D. Primus omnium Basilicam D. Petro edificauit in Vaticano. 4. B Atrium ante Basilicam Vaticanam, ubi dicitur Paradisus, à Symmacho Papa ornatum. 69. C. 139. D. 140. A.

B

B asilica quid sit. 3. A Basilica S. Andreae Apostoli ad sanctum Petrum, constructa à Symmacho Papa. 68. D. Apollinaris ad sanctum Petrum extructa ab Honorio I. 88. C. SS. Apostolorum Philippi & Iacobi edificari à fundamentis cæpta à Pelagio Primo. 76. C. & absoluta à Ioanne Tertio. 76. D. Basilica Vaticana est caput omnium Ecclesiarum Orbis. 129. B. Eius excellentia. 8. B. & seqq. 127. C. 128. per tot. Tempore Romani authoris præcedebat in Procesione omnes Vrbis Ecclesias. 129. D. Item in lumine lampadum. 130. C. vide, Templum nouum Vaticanum. Beda Presbyter, dictus Venerabilis, ubi sepultus in Basilica Vaticana. 117. A. Eius Operum Catalogus. 117. C. per plur. seqq. Epitaphium. 119. B. Bonifacius I. sepultus est in Cœmitorio S. Felicitatis martyris, via Salaria. 73. A. 74. A

Bonifacius Quartus obtinuit à Phoca Pantheon, illudque dedicauit B. Mariæ, & Sanctis omnibus. 85. B Bonifacius Octauus sepultus in Oratorio olim S. Abundij Mansionarij. 122. A. Libri ab eo scripti. 122. C. Eius corpus in demolitione veteris Basilicæ intactum repertum fuit. 122. D.

C

S. **C**AEcilia apparet Paschali Primo. 66. C Canonici sancti Petri tempore Romani authoris quas distributiones percipiebant oblationum. 131. C. 133. A. 134. B. 135. B Canonizationes S. Didaci, S. Raymundi, S. Hycinthi, S. Franciscæ Romanæ, S. Caroli Borromæi, SS. Isidori, Ignatij, Francisci Xaverij, Philippi Nerij, & Therese, S. Elisabethæ Lusitanæ Regine, & S. Andreæ Corsini; quo tempore, & à quibus Pontificibus celebratae. 10. B. & seqq. Cantharus idem ac Fons. 139. D. vide. Fons. Cardinales septem Presbyteri assistebant celebrationi Missæ in Altari S. Petri. 135. B. recensentur per titulos. 136. A. Carnifex, vide, Sorrentialium Praefectus. Caroli Magni Imperatoris donatio facta Basilice S. Petri. 142. B. Carolomannus filius Caroli Francorum Regis Romam venit 101. D. Monachalem habitu suscipit. 102. A. Carolus I. II. & III. Siciliæ Reges, in Basilica Vaticana coronantur. 10. A. Catacumbarum Basilicæ Vaticanae descriptio. 3. B. Cedwalla Anglorum Rex in Basilica Vaticana baptizatus. 11. A. Ibique sepultus: & eius epitaphium. 11. B. Clodouæus Francorum Rex munera mittit Basilicæ Vaticanae. 68. B. Confessio S. Petri, idem quod martyrium, vel memoria. 9. A. Vetustissima, destruta fuit ab Heliogabalo. 155. D. Constantinus Magnus Vaticanan Basilicam construit. 1. C. 13. C. & Basilicam D. Pauli via Ostiensi. 2. A. S. Petri corpus in Basilica Vaticana recondidit. 154. B. Item S. Pauli in Basilica Ostiensi. 154. C. Dona ab eo sa-

Ecclesia Basiliæ sancti Petri. 14. A

Consuetudo, que seruabatur tempore Romani authoris in celebranda Missa Pontificia ad Altare beati Petri, & distributionibus faciendis. 131. C. 133. A. *Item in maiori hebdomada.* 134. B

Corpora Apostolorum Petri & Pauli à S. Cornelio Pava de Catacumbis translata. 1. B. 156. B. *Recondita à S. Siluestro, & Constantino Magno.* 1. C. 13. C. *Quo tempore à Græcis furto ablata.* 153. D. *Quandiu permanerint in Prædio Lucinæ.* 154. D. 155. A. 156. A. *Diuinitus discernuntur.* 155. B

Cruix Stationalis, quæ. 9. C.

Cryptæ emortuales, idem quod Catacumbæ. 2. B

D

Distributiones in Ecclesia S. Petri quomodo fiebant tempore Romani authoris. 131. C

133. A. 134. B

Dona varia oblata Basiliæ Vaticanae à Summis Pontificibus, nempe à

Benedicto Tertio. 110. C

Calisto Secundo. 153. A

Constantino Primo. 98. C

Eugenio Tertio. 17. B

Gregorio Secundo. 99. D

Gregorio Tertio. 16. A. 99. D. 100. A

Gregorio Quarto. 83. C

Hadriano Primo. 43. D. 44. B. & sequentiibus usque ad 49

Hadriano Quarto. 17. C

Honorio Primo. 88. B

Hormisda. 68. C

Innocentio Secundo. 153. B

Ioanne Primo. 71. A

Leone Primo. 24. A. & seqq.

Leone Tertio. 25. B. per plur. seqq.

Leone Quarto. 23. A. & seq. 34. A. & seqq.

Paschali Primo. 55. B. & seqq.

Paulo Primo. 51. A

Sabiniano. 84. C

Sergio Primo. 96. C

Sergio Secundo. 108. A

Simplicio. 65. D

Stephano Sexto. 109. C

Symmacho. 68. D. 69. A. & seqq.

Zacharia. 101. C. 102. A

Donatio Caroli Magni facta Basiliæ Vaticanae. 142. B. Pipini eius patris. 143. D. Confirmatio harum Donationum facta à Ludouico Pio Imper. 144. A. Othonis Magni. 144. B. Mathilda Comitissæ. 144. C

E

Ecclæsa S. Andrea in Vaticano. 58. B. à Gregorio Quarto constructa, sub nomine S. Gregorij. 60. A. Corpora Sanctorum ibi tumulata. 60. B

S. Angeli in Monte Gargano, inuenta tempore Gelasij Primi. 67. C

SS. Cosma & Damiani, à Felice Quarto constructa. 71. B

S. Pauli iuxta S. Bibianam, à Leone Secundo edificata. 25. A

SS. Petri & Pauli, in via Sacra, constructa à Paulo Primo. 52. C

S. Petronillæ, ubi sita in Vaticano. 58. B. à Paulo Primo extructa. 59. B. Dona ipsi collata à Leone Tertio. 59. C

S. Potentianæ ad Thermas Nouatianas edificata à Pio Primo. 63. D.

S. Sebastiani, & S. Georgij ad Velabrum, à Leone Secundo constructa. 25. A

Ecclesia Vaticana, vide, Basiliæ.

Ecclesiæ, vel Basiliæ multis, item Monasteria, Xenodochia, Cæmeteria, Oratoria, aliaque sacra edificia, extruxerunt in Urbe sancti multi Romani Pontifices.

Adeoadatus. 93. C

Bonifacius Primus. 73. A

Damasus. 126. A

Felix Quartus. 71. B

Gregorius Primus. 80. B. 81. A. per plur. seqq.

Gregorius Secundus. 99. B

Gregorius Tertius. 15. C. 100. A. C

Hadrianus I. 46. B. 47. B. 48. B. D

Honorius I. 88. C. 137. A. D

Ioannes Tertius. 76. C

Ioannes Quartus. 90. D

Ioannes Septimus. 97. D

Leo Primus. 24. A

Leo Secundus. 25. A. 94. C

Leo Tertius. 29. A. 32. B. & seqq.

Leo Quartus. 22. D. 35. A. B. 42. B

Paschalis Primus. 54. A

Paulus I. 50. D. 52. A. & seqq.

Pelagius Primus. 76. B

Pius I. 63. D

Sergius Secundus. 107. B. 108. A

Simplicius. 65. C

Stephanus Tertius, germanus Pauli Primi. 103. B

Symmachus. 68. D. 69. B. C. 70. B. 126. B
vide, Oratorium.

S. Eleutherius accipit epistolam à Lucio Britanorum Rege. 64. B

Episcopus S. Rufina quas distributiones percipiebat è Vaticana Basiliæ in maiori hebdomada

mada, tempore Romani authoris. 134.B
Epitaphia permulta in veteri Basílica Vatica-
na, videlicet:
Agabiti Primi. 75.C
Agathonis. 93.D
Anastasij Tertij. 115.C
Beda Venerabilis. 119.B
Benedicti Secundi. 95.A
Benedicti Tertij. 110.A
Benedicti Quarti. 114.C
Bonifacij Primi. 72.C. 73.B. & D
Bonifacij Secundi. 78.A
Bonifacij Quarti. 85.C. & D
Bonifacij Quinti. 87.A & seqq.
Ceduallæ Regis Anglorum. 11.C
Christophori Primi. 115.B
Felicitis Quarti. 72.C
Gregorij Primi 79.B
Gregorij Tertij. 17.A
Gregorij Quinti. 116.B
Hadriani Primi. 43.C
Honori Primi. 88.D 89.D
Innocentij Septimi. 70.B
Ioannis Secundi. 74.B
Ioannis Tertij. 77.B
Ioannis Quarti. 91.A
Ioannis Octauj. 113.A
Ioannis Noni. 113.C
Ioannis Decimi. 114.B
Ioannis Deciminoni. 111.A
Ioannis Cardinalis Burgundi. 51.B
Leonis Primi. 24.B
Nicolai Secundi. 111.D
Pelagij Primi. 75.D. 76.B
Sabiniani. 84.C
Sergij Primi. 96.A
Sergij Secundi. 107.B
Stephani Sexti. 109.A
Stephani Septimi. 112.B
Theodori Primi. 91.C
Vrbani Secundi. 90.C
Evaristus Pontifex titulos in Vrbe diuinit Pres-
byteris. 62.A
Eugenius Tertius ubi requiescat. 16.D. Priuile-
gium ab eo concessum Canonicis sancti Petri.
17.D. Eius obitus. 20.D

F

Federicus Secundus Imperator confirmauit
omnes donationes a ceteris Imperatoribus
Romanae Ecclesiæ factas. 144.D
Festidies, in quibus Summus Pontifex antiqui-
tus coronabatur. 151.B
Fons baptismalis extructus in Basílica Vaticana
a S. Damaso. 126.A. Eius vetus inscriptio.C.

Memoria item ex Prudentio. 127.A
Fons in Atrio S. Petri, extructus a S. Symmacho
Papa. 138.B. Alter ad Chrismatis vñctio-
nem. 138.D. Alter ante Basílicam Vatica-
nam. 68.D. 138.D

G

S, G Abinij Presbyteri corpus requiescit in
Oratorio S. Mariae in Basílica Vatica-
na. 16.C
S. Georgij Martyris caput repertum tempore
Zachariæ Pontificis. 101.B
Græci frustra auferre conati corpora SS. Apo-
stolorum Petri & Pauli. 153.D. 155.A.C
S. Gregorij Primi constitutiones pro Ecclesia Dei.
79.D. Priuilegium concessum Basílice Va-
ticanæ. 81.per plur. seqq.
S. Gregorius Tertius aedificauit Oratorium san-
cta Mariæ in Basílica Vaticana. 15.A. Eius
corpus ubi reconditum. 16.D. Eius Epita-
phium. 17.A
Gregorius Quartus Ecclesiam SS. Andreæ &
Gregorij construxit. 60.A. Ibi corpus sancti
Gregorij Magni tumulauit. B. 83.C. 106.A

H

H Adriani Imperatoris memoria, ubi nunc
est Arx S. Angeli. 139.B
Hadrianus Primus ubi requiescat in Basílica
Vaticana, & eius Epitaphium. 43.B.C
Hadriani Quarti corpus in Basílica Vaticana
requiescit. 17.C. Eius obitus. 21.A
Honorius I. construxit in Porticu Vaticani Ba-
silicam S. Apollinaris. 88.C. Portam Argen-
team in Basílica Vaticana confecit. 137.A.D.
Eius laudes, & epitaphia. 89.per tot.

I

I Mperatores, & Reges plurimi, qui Basili-
cam Vaticanam pietatis ergo visitarunt. 12.C
Indulgentia, sive remissio peccatorum antiqui-
tus concessa venientibus ad Basílicam D. Pe-
tri. 5.A
Innocentij Secundi sepulchrum ubi antiquitus
positum. 139.C. Priuilegium concessum ab eo
Canonicis S. Petri. 153.B
Innocentius Octauus Villam Beluedere dictam
in Vaticano aedificauit. 123.C. eius obitus.
123.B
Inscriptiones variae.
Bonifacij Primi. 73.C
Constantini Magni in Basílica Vaticana. 2.A.
14.A. Alia ex Fulvio Vrsino. 2.D. 129.C. Alia

in honorem eiusdem Basilicæ . 6. D. Aliapro
Basilicis Vaticana, & Ostiensi . 129. C
S. Ioannis Primi . 71. A
Felici Quarti plures in Ecclesia SS. Cosme
& Damiani . 71. C. 72. A.B
Portæ Argenteæ . 137. A
Inscriptio vetus pro fonte Baptismali extructo
à S. Damaso Pontifice . 126. C
Joannes Card. Columna fecit Tribunam , &
Prospectum exteriorem Basilicæ Liberianæ .
53. B. An patrocinatus fuerit electioni Ale-
xandri Tertiij . 53. C
Ioti pictura musæa , translata prius à Paulo
Quinto , deinde ab Urbano Octauo . 141. A
Justinianus Imperator munera mittit Basiliæ
D. Petri . 74. D
Justinus Imp. voti gratia multa dona misit Va-
ticanæ Basilicæ . 68. B

L

Lampades quot accendebantur quotidie in
Basilica D. Petri , tempore Romani autho-
ris . 130. C. & 132. per tot.
Lanceæ , quæ Christi latus percussum fuit , hi-
storia . 120. B
Lectorium S. Petri , quibus in festiuitatibus or-
nabatur . 141. B
S. Leonis Primi epitaphium . 24. B. Laudes , 65. A
S. Leo Quartus , Mooachus in Monasterio san-
cti Martini , post S. Petri Basilicam . 22. D.
Eius dona , & sacra ædificia , vide in verb.
Dona , & verb. Ecclesiæ . Muros Vrbis re-
nouauit 36. D. Monasterium S. Martini
restaurat . 42. B
S. Leonis Noni obitus . 20. B
S. Linus constituit ut Mulier in Ecclesiam ve-
lato capite introiret . 61. A
Luminum multitudo in rebus sacris indicat sum-
mam reverentiam . 131. A. Vsus eorum an-
tiquissimus in Ecclesia , etiam ex Apostolo-
rum constitutione . 133. B. D. Carmina de
Ecclesiasticis luminibus . 134. A

M

B. Margarita Columna auctrix Mona-
sterij SS. Stephani , & Sylvestri in
Campo Martio . 53. B
S. Martialis an fuerit discipulus S. Petri , an
verò S. Pauli . 58. A
Mathildes Comitissa Liguriæ & Tusciam do-
nat Ecclesiæ Romanae . 144. C
S. Matthiæ Apostoli corpus ubi requiescat in
Vaticana Basilica . 124. A
Monasterium sancti Erasmi in Cœlio Monte ab

Adeoato Papa auctu & locupletatu . 92. C
SS. Ioannis & Pauli à S. Leone Primo con-
structum prope Basilicam Vaticanam .
24. A
S. Stephani Cata Barbara Patricia , in Vati-
cano , à Leone Tertio constructum . 32. C.
Ab Hadriano Primo pristinæ obseruan-
tiæ restitutum . 45. B
S. Stephani Pontificis & Martyris , & san-
cti Sylvestri Pontificis , à Paulo Primo ædi-
ficatum . 52. B. Ab Honorio Quarto con-
cessum Monialibus Ciuitatis Praeseli-
na . 53. A

N

N Aumachia Neronis sn Vaticano . 139. A
140. D
Nicolai Secundi epitaphium . 111. D
Nocturnæ Stationes olim in Ecclesia sancti Petri
seruari solite . 152. A. Hodie non obseruan-
tur . 152. C
Noruegiæ Regnum Sedi Apostolice tributa-
rium . 149. B

O

O Ratoria varia in Basilica Vaticana , nem-
pe S. Abundij Mansiōnarij . 121. D. Ibi
sepultus fuit Bonifacius Octauus . 122. A. &
seqq.
S. Ambroſij . 123. A
S. Antonini Martyris . 120. D. Eius Inscriptio . 121. B
S. Crucis , reædificatum à S. Leone Tertio .
29. A. constructum' antea fuit à S. Sym-
macho . 125. C
S. Gregorij Papæ , constructum à Gregorio
Quarto . 60. A. 106. A
S. Hadriani Martyris . 43. D
S. Ioannis ad Fontes , extructum à S. Dama-
so . 126. A
S. Leonis , à Leone Quarto ædificatum ; ubi
eius corpus , & Prædecessorum Leonum re-
quiescunt . 22. D. 43. A
S. Mariæ constructum à Gregorio Tertio .
15. A
Aliud constructum à Paulo Primo . 50. D.
52. D. Dicebatur sancta Maria in Ora-
torio . 51. B. 53. A
SS. Philippi & Iacobi Apostolorum , ubi si-
tum . 121. C
SS. Proceſſi & Martiniani , à Paschali Pri-
mo constructum . 54. A. 55. C. ubi eorum
corpora depositi . 105. C
S. Veronicæ , dedicatum fuit à Ioanne Septi-
mo .

mo. 119. C. Ibi afferuabatur sanctiss. Sudarium, & ferrum Lanceæ, qua Christi latus in Cruce transfixum fuit. 120. A.B

P

P Allium Archiepiscopale quid sit. 7. B.
Quare dicatur sumptum de Corpore sancti Petri. ibid. Eius petitionis forma. 7. D.
In B. Petri Basilica tantum vigilantur Pallia Archiepiscopalia. 5. C. 9. D
Panni lanei, ex quibus fiunt Pontificalia, quo ritu vigilabantur ad Corpus S. Petri. 6. A
Paradisus in Vaticano, quis locus dictus. 66. B.
A S. Symmacho ornatus. 69. C. Eius descriptio. 139. D
Paschalis Primus in Pontificem eligitur. 54. D
Eius laudes, & munificentia erga Clerum, & Pauperes. 54. C. 55. A. Visio ei facta sancte Ceciliae. 56. C. Eiusdem Corpus inuenit. 57. C. Corpora SS. Processi & Martiniani translulit de Cæmeterio S. Agathæ in Basilicam Vaticanam. 105. C
Paschalis Secundus recondidit in Oratorio sancti Leonis Quarti Corpora SS. Leonis Primi, Secundi, III. IV. 22. D. Et sub Altare S. Sixti, corpora eiusdem Sixti, & Fabiani Martt. & Sergij II. 62. C
Pauli Diaconi corpus requiescit in Basilica Vaticana. 16. C
Pauli Primi Pontificis obitus, & Epitaphium. 51. A. & seqq.
Petri Blessensis zelus pro iuribus Ecclesiæ Romanae. 147. A
S. Petronilla Ecclesia, siue Oratorium in Vaticano. 58. B. Eiusdem Virginis memoria. 58. C
S. Petrus Apostolus crucifixus iuxta Terebinthum Neronis, ex Romano authore. 139. A
Petrus Aragonia Rex in Basilica Vaticana coronatur. 10. A. Regnum suum tributarium facit Ecclesiæ Romanae. 145. B
Pinea ænea in Atrio, siue Paradiſo Basilicæ Vaticane. 138. D
Pipini Francorum Regis donatio facta Ecclesiæ Romanae. 143. D. Eius aduentus in Vrbem. 149. D.
Pontifex, quando pergebat ad sanctum Petrum in stationibus, quas oblationes percipiebat tempore Romani authoris. 133. A
Pontifices recensentur, quorum corpora tempore Romani requiescebant in Vaticano; & sunt isti.
Adeodatus. 92. C
Agapitus Primus. 75. A
Agatho. 93. C

Anacletus. 61. C
Anastasius Secundus. 67. D
Anastasius Tertius. 115. C
Benedictus Primus. 77. C
Benedictus Secundus. 94. C
Benedictus Tertius. 110. A
Benedictus Quartus. 114. C
Bonifacius Secundus. 74. A. 78. A
Bonifacius Tertius. 84. D
Bonifacius Quartus. 85. B
Bonifacius Quintus. 86. C
Bonifacius Octauus. 122. B
Christopherus Primus. 115. B
Cletus. 61. D
Conon. 95. C
Constantinus Primus. 98. B
Deus-dedit. 86. B
Donus. 93. A
Eleutherius. 64. A
Euaristus. 61. D
Eugenius Primus. 91. C
Eugenius Tertius. 17. A
Felix Tertius, siue secundum Honufrium, Secundus. 67. A
Felix Quartus. 71. B
Gelasius Primus. 67. B
Gregorius Primus, Magnus. 79. A
Gregorius Secundus. 98. D
Gregorius Tertius. 99. C. 16. D
Gregorius Quartus. 84. A
Gregorius Quintus. 116. A
Honorius Primus. 88. A
Hormisda. 68. A
Hyginus. 63. A
Ioannes Primus. 70. B
Ioannes Secundus. 74. B
Ioannes Tertius. 76. C
Ioannes Quartus. 90. C
Ioannes Quintus. 95. B
Ioannes Sextus. 97. C
Ioannes Septimus. 97. D
Ioannes Octauus, ab aliquibus falso dictus femina. 113. A
Ioannes Nonus. 113. C
Ioannes Decimus. 114. A
Ioannes Decimusnonus. 111. B
Leo Primus. 64. D
Leo Secundus. 94. B
Leo Tertius. 104. B
Leo Quartus. 22. D
Leo Nonus. 108. C
Linus. 61. A
Paulus Primus. 103. D
Pelagius Primus. 75. D
Pius Primus. 63. C
Sabinianus. 84. C

Sergius

Sergius Primus. 95. D
Sergius Secundus. 107. B
Seuerinus Primus. 90. A
Simplicius. 65. B.
Sisinnius Primus. 98. A
Sixtus Primus. 62. B
Stephanus Secundus, siue Tertius. 102. C
Stephanus Tertius, siue Quartus 104. A
Stephanus Quartus, vel Quintus. 104. B
Stephanus Sextus. 108. D
Stephanus Septimus. 112. A
Symmachus. 68. D
Thelephorus. 62. C
Theodorus Primus. 91. A
Victor 64. C
Vitalianus. 91. D
Vrbanus Secundus. 43. D.
Zacharias. 101. B
Porta argentea Basiliæ Vaticanae, refecta ex
ære ab Eugenio Quarto. 137. A
Portæ quinque Basiliæ veteris Vaticanae, quæ
existebant tempore Romani authoris; & eo-
rum nomina. 136. B. 137. per tot. Addita
fuit postmodum sexta, nempe Porta sancta.
136. D
Processionis Cleri pro supplicationibus solemnis-
bus ad D. Petri Basilikam, descriptio. 9. C

Q

Quadragesimali tempore Crux Stati onalis
præcedens populum sumebatur de S. Petri
Altari. 130. A

R

Regna, & Provinciæ, Ecclesiæ Romanae
olim tributaria, nempe:
Anglia. 146. D. 147. B
Apulia, & Calabria. 148. C
Aragonie. 145. B
Bambergensis Episcopatus. 149. A
Bauarie multa loca. 148. B
Boſna. 151. A
Capuae Principatus. 148. D
Corsicæ Insula. 146. B
Croatia, & Dalmatia. 145. B
Dania. 145. D
Fuldensis Abbatia. 149. B
Gallia. 146. A
Hispania. 145. D
Hungaria. 148. A
Hybernia. 147. B
Lusitania. 146. C
Noruegia. 149. B

Polonia. 147. D
Russia. 144. D
Saxonia. 146. B
Scotia. 147. C
Sicilia. 148. C
Suecia. 149. B
Tarragonensis Ciuitas. 145. D
Romanus author descriptionis Basilice veter-
is Vaticanæ, erat Canonicus tempore Euge-
nij Tertij, & Alexandri Tertij. 15. B.
125. C
Romuli sepulchrum ubi situm. 139. A

S

SChalæ Basiliæ Vaticanae constructæ ex la-
pidibus sepulchri Romuli. 139. A
Sergius Secundus inchoauit nouum ædificium
SS. Siluestri & Martini. 107. B. 108. A.
Eius epitaphia. 107. D. 108. B
S. Silvester Primus Basilikas D. Petri & D. Pau-
li eadem die consecrauit. 2. A
SS. Simonis & Iude Altare ubi situm in Basili-
ca veteri. 106. D
S. Simplicij Papæ memoria, seu Inscriptiones.
66. A
Sorrentalium Prefecti merces in iustitia exe-
quenda. 135. A
Stationes nocturnales in Ecclesia Diui Petri.
152. A. Hodie non obseruantur. C
Stationes diurnales ibidem. 152. D
Stephanus Secundus vixit in Pontificatu tres
dies tantum. 202. C. 105. A
Stephanus Tertius, frater Pauli Primi, succe-
dit Stephano Secundo. 103. A
Stephanus Quintus pro Ecclesiæ pace pergit in
Franciam ad Ludouicum Imperatorē. 105. A.
Multæ dona obtulit Ecclesiæ sancti Petri ad
Vincula. 105. B
SS. Sudarium in Oratorio S. Mariae, quod vo-
catur Veronica, asseruatum. 119. C. 120. A
S. Symmachus Papa Basilikam S. Andree ad
S. Petrum construxit. 68. D. Multaque alia
Oratoria ædificauit. 69. C. Constituit ut die
Dominico diceretur in Miſa, Gloria in ex-
celsis Deo. 69. D. Paradisum in Basilica
Vaticana extruxit. 139. D. 140. A

T

Tarragonæ Ciuitas Ecclesiæ Romanae dono
data à Berengario Comite Barchinoneu-
si. 144. D
Templum Apollinis in Monte Aureo. 1. C
S. Thelephori Papæ memoria ex Tertull. 63. A
Theodo

Theodo Dux Baioariæ primus è suis, orationis
voto, ad Limina Apostolorum profectus.

128. D

Theodore Augusta veneratio erga Basilicam
D. Petri. 127. C.

Theodoreti Cyrensis Episcopi verba de sepul-
chro Apostolorum Petri & Pauli. 13. C

Theodoricus Rex munera mittit Ecclesie sancti
Petri. 68. C

Tituli in Vrbe diuisi à S. Evaristo Papa. 62. A

V

Vasa Basilicæ veteris Vaticanæ, à Gothis
intacta restituta. 14. C

Vaticanum quare sic dictum. 58. B

Vigilius Papa obiit Syracusis. 21. D. Inscriptio
in eius laudem. 21. C

Vrbani Secundi sepulchrum ubi situm in Basili-
ca Vaticanana. 43. D. Epitaphium. 50. B.

Quoniam autem post huius sive historie impressionem nonnullos inuenimus, qui publicè dicunt hanc historiam fuisse Petri Mallij opus huius Basilicæ Canonici de qua loquimur, qui vixit tempore Eugenij Tertij, & dicauit Alexandro III. qui assumpsus fuit ad Summum Pontificatum anno Domini 1159. Nos autem dicimus hanc historiam fuisse scriptam à Canonico Romano, qui tempore Cœlestini Tertij floruit, ipsomet in hec verba attestante: Ego Presbyter Romanus huius Sacrosanctæ Basilicæ Canonicus scribo ad posteritatis memoriam: in fine autem Capituli hæc habet: sic vidi (ubi loquutus est de ceremonia Pontificis in benedicendo, vel consecrando pallia) tempore Domini Cœlestini Tertij Pape fieri, sic etiam secundo anno eiusdem Pontificis, indictione decima, mensis Marij die 30. que fuit tunc Feria se- cunda ante Pascha: creatus autem fuit is anno 1191. Itaque maxima differentia est inter scriptiōnem Romani, & Mallij, qui suam historiam Alexandro Tertio dicatam, scripsit circa annum 1159. At Romanus suam, ut ipse facetur ad posteritatis memoriam, exarauit tempore Cœlestini Tertij currente anno 1191. pro qua veritate lege Platinam in vita Alexandri Tertij, & Cœlestini Tertij, & quæ præterea habet Ciacconius in vita Eugenij, Alexandri, & Cœlestini Tertij, & omnes authores, qui de vita, & gestis Pontificum scriperunt, ut nihil sit certius, quam historiam hanc non esse Petri Mallij, quod quidam falsò existimant; sed Canonicī Romani, quod nos verè afferimus, & hoc satis.

PIVS EPISCVS,

Seruus Seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

Nfima cui conditio sape efficit, ut res vel maxime perspiciet, & immemorabiles, perplexi erroris caligine sensim obducte, in grauias altermina plorasuntur.

§. 1. Quo genere affecta factis ansta Ecclesia nostra Lateranen. post tot insignes tuinas, quae ei tenebris illis seculis acciderant, quibus pietique omnes Rom. Pontifici aut P. eligionis studio raut componeant pacis gratia, aut bellorum periculo, longe ab Urbe, sepa ~~com~~ in Gallias agebant, de summa quoque iuriis sui, & honoris prerogativa prosperam laborauit. Etenim longo post intervallo, quam feliciter recordat Leo Papa Quartus parta de Saracenis spectabilis Victoria. Urbem suis nominis, praei numque ad Vaticanum statuerat, cum rediret deinceps Pont. in alijs, atque alius Vrbis Ecclieis utriusque ratus aut commodum erat considerent, predicta Ecclesia, ex tam multis disreputacionibus, quasi solitudine facta, Sacerdotes Basiliæ Principis Apostolorum cum parilis vetustatis gloria, tum nomine, & dignitate illustres, & insignes ab ea terum corammutatione, predictum sibi ius nisi sunt vindicare.

§. 2. Qdam rem non ferens Gregorius Papa XI. qui etiam tunc Auidione sedebat, viomnem dubitationem eximeret, declaravit, & definitivit predictam Ecclesiam Lateranen. principiam Sedem suam dictæ Basilicæ. ac ceterarum omnium Urbis, & Ordinis Ecclesiastarum maximum, supra illas omnes locum tenere.

§. 3. Sed dicti Sacerdotes translati inde proslus Pontificum domicilio, elatores quandocumque res tulit audentius institerunt, donec Pius Papa Quartus ante celos nostre merito commotus, quod in clerici conuentu & supplicationibus res turbe intercederent, molestaque dissensiones fierent, huic tamen controversia fuen constituere volens, causam vniuersam dilecto suo Magistro Francisco Sermento caularum Palatij Apostolici Auditori commisit audiendam, & omni apellatione preclara penitus terminan. Qui vocans virtutem Capitulis, in ipsa causa rite procedens, definitua sententia ex communis alio cum dicti Palatij Auditori, um consilio nuper prolatâ, declaravit, ius precedendi & prerogativa honoris, locisque nobilioris ac supremi, etiam supra canonicos, beneficiarios, clericum, & personas predictæ Basilicæ in processibus solemnis, & decreta, ceterisque omnibus actibus, publicis & priuatibus, ad canonicos, beneficiarios, & clericum dictæ Ecclesie Lateranen. omnino pertinere. Quin etiam perpetuo silentio his rebus imposito, res iudicata ita executioni mandata est. vi habitus postea Cleric Conuentibus ac supplicationibus, sacerdotes omnes predictæ Ecclesie Lateranen. subrsum ibi locum etiam supra omnem in claram dictæ Basilicæ ipsa obtinuerunt.

§. 4. Quocida nos tuendi iuriis studio, hanc sententiam & quæ declarationem & definitionem, & litteras predicti Gregorii Papæ, & quæcumque in litteris ipsis continentur, Motu proprio, certaque quam habemus predictorum omnium scientia, auctoritate Apostolica approbamus & confirmamus, deque Apostolice potestatis plenitudine supplemus omnes & quocumque iuris, & facti defectus, si qui in processu & actibus reperiantur inesse: & vii ipse Gregorius Papa optimo iure fecit in idem definitimus, iubemusque Capitulum & Sacerdotes, personalesque omnes dictæ Basilicæ ubique semper sententia & definitioni parere.

§. 5. Statuentes vi nulla omnino ipsorum provocatio & testificatio, vel reclamatio, siue in iudicium producta, siue clam interiecta, praeterea & futura noceat, nec proslus vim habeat, materiamus denuo tribuit litigandi.

§. 6. Præcipimus igitur atque interdicimus eisdem ne posthac quicquam audeant suscitare: quicumque, siue vniuersi siue singuli, contrahafcent, vel niteantur, eos canoniciatu, praeterea diuinitate, beneficio, & officio priuatum, priuatosque ad futura inhabiles declaramus, eo ipso.

§. 7. Decerentes sic in his, & alijs omnibus supradictis, per eosdem Iudices, & quosvis alios, omni & quacumque aliter indicandi & interpretandi facultate penitus adempta ubique iudicari debere, ac iurium & iurandi lecus per quocunque rationem vel ignorantem contigerit attentari, non obstantibus contrarijs quibuscumque.

§. 8. Volumus autem, vi presentes in Cancellariæ Apostolice libro, appellato quinterno, describantur, ipsorumque exempla notarii publici manu, & Prælati ecclesiastici, eutue Cunæ sigillo oblignata, eamdem illam omnino fidem in iudicio & extra illud, ubique locorum faciant, quod ipsam præfates facerent, si essent exhibiti vel ostense.

§. 9. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, supplicationis, definitionis, iussionis, statuti, præcepti, interdicti, decreti, priuationis, declarationis, & voluntatis infringere, vel ei aucti temeratio contraire. Si quis autem hoc attingat præsumpti, indignationem Omnipotens Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nonerit incursum.

Dat. Roma apud S. Petrum, 12. Calend. Ianuarij, Anno Domini 1569. Pontificatus nostri anno 4.

Ego Pius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

